Cz. l

M. Hofmann sc.

László Cserhalmon.

VÖRÖSMARTY MIHÁL'

KISEBB HŐS KÖLTEMÉNYEI.

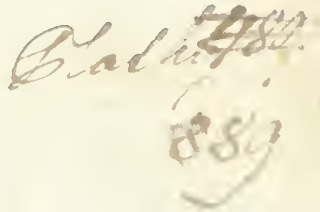

PESTEN, 1833.

TRATTNER-KÁROLYI' TULAJDONA.

LIBRARY
MAY 7 1970
UNIVERSITY OF TORONTO

HA
3360
A3
1833

CSERHALOM.

Néma borongással megy az őskor' lelke, fölötted,
Cserhalom! és nem kér emlékül oszlopot érczből:
Oszlop vagy magad, oh diadalnak halma, meződdel.
Téged még az erős természet szüle magából,
Hogy mint embernek gyarló munkája, felejtett
Porba ne szállna tetőd, hanem állna, mig emberek élnek,
És a' harczos apák hírének lenne tanúja.
Árpádnak honját Salamonnal sok baj emészté,
Az meg nem rendűlt, romlatlan férjfi erőben
Állván hőseivel: főkép a' társas egyesség'
Napjaiban temetője lön ellenségi' hadának.
Olly vala, mint a' két végcsúcsos földközi szálkő,
Melly keleten 's nyugaton kitekint az egekre, 's midőn itt
Nap veri, ott éjnek rémfátyola leplezi ormát:
Elfáradva leűl a' villám mély közepében,
Nem rengetheti meg, nagyságán nem mehet által.
Úgy Árpád honját veszedelmek' mennyköve csapván
Nem rendíthették, közepén túl nem hata mérgök.
Akkor az ifju király Salamon szép déli sudárként

Járt a' sergek előtt, vele két fejedelmi levente
Ég' áldása gyanánt, bölcs Géza, 's szekerczecsapással
Rettenetes László, Bélának gyermeki jártak.
Akkor együtt az erő, bátorság 's józan okosság
Őr vala, és akadály az enyészet' napjai ellen.
Kétes az ütközetek' forgása: Sajóra, Mohácsra
A' jó honfi ma is könnyezve tekint, de ki retteg
Hallani a' harczot, mellyet László' keze harczolt?
Cserhalom! a' te tetőd diadalnak büszke tetője.
Merre Ozúl, haragos kúnok' fejedelme, hadaddal?
Visszalobog zászlód éjszaknak durva szelétől,
Háromszor fordúl paripád, hogy visszaragadjon.
'S nem látod magad is vijjogva röpülni fölötted
A' puszták' madarát? Eljött, hogy téged emészszen,
'S szállongó fiait meghozza lakozni hadadra!
Nyargalnak, még nem tudják, hogy veszni jövének.
Mint a' farkas, melly juhalkolba ereszkedik, öl, dúl,
'S gond nélkűl rabol a' remegő falkában, azontúl
Menne; de örvös ebek várják ordítva, közelget
A' boszuló pásztor, 's fölemelt villával ijeszti.
Úgy haladának ezek gyilkos szándékkal. Utánok
Puszta maradt Nyirség; Tisza' gazdag partjai nyögtek
Vad tapodások alatt, és vért mosa rólok az árvíz.
Látta Bihar pusztúlását, 's nem tudta kerűlni.
Szörnyü halál takará a' bátor férfiak' arczát.
Haldokló öregek jajgattak rajtok elázva
Honni rokon vérrel, 's keserű fájdalmas özönnel.
Dúlt ágyon csecsemők egyedűl fetrengve sirának.

Ifjú anyjokat a' táborral gőgös Ozulnak
Vad katonája vivé pórázra kötözve; szüzekkel,
Nem közös indulatok' lánczán, hajtattak az ifjak.
Jött agg Ernyei is. Dúltan vala mindene. Még egy
Kincse van úgy vélé, a' szöghaju nyájas Etelke.
Nincs többé, csak üres viszhang felel: „édes Etelkém!"
„Sirba ha tettem volna magam, hogy mélyen az undok
Földnek alatta hever, tudnám; ha zajába sodorván
A' Duna nyelné el, tudnám hogy szőke habok közt
Tagjait usztában pusztító halsereg űzi.
Láttam volna halál' ágyán hervadni mosolygó
Szép fiatalságát, kétség nem nyomna: megáldnám
Istenemet, 's türnék. Most nézek, 's nincs mire; szólok,
És az üres viszhang gúnyol felelettel. Elálltak
Könnyeim: azt kérdem, van-e még jó istene a' vén
Ernyeinek, vagy csak haragos kéz villog az égben,
Melly lánggal fölirá bűnét, 's most megveri értte?"
Igy panaszolt az öreg, 's meg' visszacsatolta rezegve
Hangzó fegyvereit. Hogy harczra riaszsza királyát,
'S Béla' dicső fiait, búsan, de sietve megindúlt,
És az ürült teremek szomorún döbbentek utána.

Már hegyen ül terhes felhőként népe Ozulnak.
Sátor alatt pihen ő hímes szőnyegre terülve.
Lábainál buzogánya hever, hadi kürte fejénél,
'S a' letüzött dárdán kalpagja; de oldala mellett
Kötve maradt a' kard: hüvelyén szörnyű keze nyugszik.
Lejt, vigad, ordítoz, zsákmányait hordja elébe
A' szilaj ifjúság; dalt mond szép rabja' siralmas

Arczairól, dalt a' harczokról, 's győztös Ozulról.
Csak maga Böngérnek fia nem jő, a' magas Árbocz,
Csak maga késik még rabját köz örömbe keverni.
Mint áll a' sas, melly fiat őröz fészkes üregben,
'S messzire, bár éhes, nem mer távozni fiától:
Úgy állott ő a' sátorban csendes örömmel
És aggódással, vele ott állt néma szoborként,
'S hajh! más érzéssel a' szöghaju nyájas Etelke.
Nézte az út' sikján László' hada nem ver-e port még?
Nem jön-e atyja fehér zászlót lobogatva kezében? —
Minden csendes volt, egyedül hangzott az örömtől
Cserhalom, és hangját a' környék visszafelelte.
Nem jöve még László, nem volt még atyja' kezében
A' lobogó czímer; de legott eljöttek az ifjak,
Árboczot üdvözlék, 's a' lánykát nézni megálltak.
És legelőbb eljött, 's így monda bogárszemü Kődör:
Szép a' hattyu, midőn távol honjának egéből
Csendesen érkezvén idegen tó' habjain ül le.
Ott az özönt könnyü lebegése hasítja, 's leszállnak
Hold és csillag ezüst sugarakkal játszani hozzá.
Oh Böngér' fia, boldog vagy, szebb a' te leánykád,
'S nem feketébb, mint a' hattyúnak tollai, keble.
Kár hogy könnyet ereszt; de te Árbocz menj letörülni
A' bús lány' könnyét: forró az, elégeti arczát."
Erre felelt komoran Böngér' fia, termetes Árbocz:
„Menj tova jó Kődör, ne beszélj nekem illyet: enyelgést
Nem türök én soha is, mikor arra nem ösztönöz elmém."
'S elmene az tüstént; de helyette csoportosan eljött

A' szilaj ifjúság; és volt, ki mosolygva imígy szólt:
„Oh Árbocz, ha szeretsz, szedd rendbe rabodnak alakját.
Nézd hogyan elfordúl: arczát betakarja előttünk,
Termete milly súgár, 's még is milly teljes, igéző!
Hablebegés minden kis mozdúlatja. — Parancsold
Szólani, bár minden szava tíz aranyomba kerüljön;
Mondd, hogy nézzen rám, 's szép íjamat itt hagyom érte.“
Jött még egy, 's a' lányt megnézvén monda: „Bolond vagy,
Hogy nem örülsz Árbocz, hagyj bár kis időre pihenni
Szög haja' árnyaiban, fogadom, hogy többet örűlök,
Mint ha ma száz tengert kirabolnék gyöngye' javából.“
Harmadik is jött, és így szóla: „Ne mondjatok annyit:
Én magam érdemlem, hogy szép szót mondjak előtte.
Jól teve, hogy bé nem takará kis lábait a' szűz:
Ollyak azok, mint a' tajtékból fútt halom, és én
Milly boldog lehetek, ha csak azt illetheti ajkam.
Lába' nyomát csak ugyan tőlem nem tiltja meg Árbocz,
Azt itt hagyja talán a' porzó tiszta homokban;
Én pedig egyszeriben paizsom' lapjára kimetszem,
Elviszem a' földnek mindlen részére csatázva,
'S lányt keresek, kinek e' lábnyomhoz lába hasonló.“
Legbátrabb vala Dember, erős megzatja Czikának.
Szőke fodorhajjal teljes két válla, piroslók
Arczai, termete nagy 's deli, pillantása hegyes tőr,
Szíve sebes szélvész, 's lobogó láng arra, mi szép 's nagy.
Ez beszökött, a' lány' arczát megnézte, 's elámúlt;
És mikor a' szó visszakerűlt ajakára, imígy szólt:
„Árbocz téged az ég megbüntet, hogy kiraboltad,

Vagy maga e' lánykád rablá szépségit az égtől,
'S most büntetve van itt. Asszony nem szülhete illyet,
Téj nem táplálá; hanem élt fenn illatözönnel.
Elkerülék őt a' szelek, és harmatba fürészté
Arczait a' hajnal, 's mert arczai szebbek azénál,
A' hajnal csak azért lett szégyent vallva pirossá.
Nézzed bár szemeit: mi van ottan földi? Az éjfél'
Legfeketébb foltját napnak közepébe ha tenném,
Még az lenne talán szeme' nyílt fényére hasonló.
Oh Árbocz, mondd, 's a' hajnalt leimádkozom értte,
Elhozom a' napot, és minden ragyogásit az égnek,
'S itt hagyom értte neked, mert ő maga szép nap előttem."
Igy szólt ő; de nehéz gondok 's fájdalmak epeszték
A' szomorú lánykát; Árbocz pedig álla közöttük
Félig emelt karddal, 's így szólt kifakadva boszúsan:
„Vagytok-e még többen 's mit akartok fecske beszédűk?
Vagy vígságtokat én megháborgattam-e, hogy most
Rajtam üt e' sok nyelv, 's fülemet nem hagyja nyugonni?
Hagyjatok el, bizony itt az idő, hogy hagyjatok el már,
És ki ezentúl is háborgat játszi szavakkal,
Annak némavakon hasznosb lett volna születni;
Mért én némává 's vakká teszem őtet azonnal."
Ő így szóla, 's haragja elől hátráltak az ifjak.
Dember kardra csapott. Még ez végére sem érvén,
Jött maga gőgös Ozúl, a' lányt megnézte, 's imígy szólt:
„Hah! bizony ok nélkül sátorban nem marad Árbocz,
Kincse van, őrzeni kell. Ifjú halld, a' mit Ozul mond:
Add nekem a' lánykát, od' adom Zeje lányomat értte,

Énekes, és ragyogó, mint legszebb csillag az égen,
'S harmatnál gyengébb: nem volt még férjfi karok köztt.
És adok öt fiatal hadi mént, mind gyorsat, erőset:
Nyergesek, és aranyos csótárral gazdagok, és bár
Kérj még rá valamit, kész értte megadni vezéred."
Erre felelt szaporán Böngér' fia, termetes Árbocz:
„Tisztelet oh diadalmas Ozúl! és hála tenéked,
Hogy Zeje lányaddal megkínálsz engem, utósót
A' harcz' hősi közűl; de bocsáss meg, nem szabadulhat
Árbocz ezen lánytól: hozzá van szíve lekötve.
A' mit ezentúl még mondasz, fejedelmi ajándék:
Oh de habár paripád mind széltől volna foganva,
'S rá a' csillagos ég' közepéből lenne kiszegve
Legragyogóbb takaró, az még sem kedves előttem
E' lányhoz képest. De ha gyáván küzdve találandsz,
Vidd haza őt bizvást, és engem fogj be lovadnak."
Elvégzé Árbocz, 's így válaszol erre vezére:
„Meg nem gyűlöllek, noha kissé büszke vagy Árbocz!
Elvárom harczod' hírét; de ha gyáva vivó lészsz,
Rajtad ütök, 's e' lányt feleségűl birja lovászom."
„Nem soha!" szólt Árbocz, 's megüté a' kardot előtte,
És iszonyú szemeit vérrel tarkázta haragja.
Megfordúla Ozul, 's elmentek az ifjak utána.

Igy mulatának ezek, mikoron már fölkele a' nép,
'S Ernyei' kürtétől hangzott széltében az ország.
Fölrobbant Salamon csattogva királyi hadával,
Jött az erős László, jött Géza, boszúsan eredtek
A' rohanó seregek pusztúlt szélére Biharnak.

Árbocz csillapodott látván hogy nincs ki boszontsa.
Könnyü ruhát 's tigrisbőrt tett paizsára, szelíden
Eltörlé a' lány' könnyét, 's oda vitte leülni.
Ő pedig ült kis lábaihoz, 's biztatta szavával.
Akkor megnyitván rózsás szűz ajkait a' lány
Szólt, 's kedves hangját a' lég is játszva emelte:
„Bajnok! téged erős, de szelíd atya nemze, 's öröm közt
Bíboros alkonyban születél kegyes édes anyától:
Nem bántasz magad, és mástól bántatni nem engedsz,
Hogy jóságodnál rabságom' kínja nyugodjék;
Téged azért, mikor istenemet kérlelni borúlok,
Szüntelenül bizodalmas imádságomba csatollak,
Hogy valamerre menendsz, érezzék fegyvered' élét
A' csata' vérmezején, 's rettegjen jőni halálod.
Csak soha erre ne jöj: inkább a' kölykes oroszlánt
Vagy dél' sárkányát verd föl háborgani, mint a'
Hármas' bérczek' urát, 's termékeny Hunnia' népét.
Csattog az, és fölkelnek ezek, fölkelnek az ifjak,
'S a' pártás szerető nem fél gondolni reájok.
Nincsen erő, mellyet meg nem győznének erővel,
Nincs rohanás, mellyet rohonással meg nem előznek.
Csak maga a' fejedelmi vitéz, a' baltacsapással
Rettenetes László, seregekkel mérkezik és győz.
Oh Árbocz, tudom én, hogy Ozulnak népe veszendő,
És te talán meg is átkoznál, ha elérne halálod,
Hogy, noha jól tudtam, nem szóltam semmi veszélyről.
Mondom azért jőj el, sőt fuss, a' mennyire futhatsz;
Mert ha csak el nem nyel seregestül Cserhalom, itt ér

Benneteket, 's letipor Salamonnak szörnyü hatalma.
Oh jer hát, kísérj el atyám' teremébe: talán még
Ott vár, ősz hajait szomorún tépdelve miattam.
Jer, ha elébe megyünk, meglásd, fog sírva köszönni,
Sírva köszönni neked, hogy lányát visszaszerezted.
Váltságúl a' mit birhatsz, elhozni szabad lesz.
Dúsan térsz haza, 's majd ha lovad megbotlik az úton
Nagy testhalmokban, 's nehezen rüppennek odább a'
Jól lakozott madarak, megdöbbensz, kérded az éjtől:
Melly nép táboroz itt? és nem fog senki felelni,
'S ím meglátod Ozult; véres képére süt a' hold:
Akkor az ősz bajnok' lányát tisztelve megáldod,
És a' nemzeti gyász' mezejéről búsan odább állsz."
Nem szeretè a' rablánytól ezt hallani Árbocz.
Még is visszanyomá lázadt lelkébe haragját,
Fölkeresé a' lányka' szemét, 's így monda viszontag:
„Mit mondasz nekem álmokat oh szépséges Etelke?
Nem tudod azt, hogy szó nem ijeszt el bajnokot? Ember
Kell oda, 's öldoklő fegyver; de te milly csapodár vagy,
Hogy fenyegetsz? — A' rózsa meginț be akarna borulni
'S nem tud, mert kebelét melegíti az ifju verőfény,
Harmat reng levelén, és a' völgy' hűs szele rá fú:
Mind inkább kiborúl azután, 's bimbója mosolygóbb.
Úgy te szeretnéd homlokodat fellegbe takarni,
'S az jobban kiderül; örömest ránczokba kevernéd
Barna szemöldökidet; de azonnal visszahuzódnak,
Mint délszakra menő naptól a' könnyü szivárvány.
Bús, komoly is lennél; de mosolygó kellemek őrzik

Arczaidat, 's szebb vagy, mikor ezt elrejteni készűlsz.
Halljad azért, és tudd, mire szánt el tégedet Árbocz:
Honnosaid minket nem fognak elérni; vidáman
Ülnek azok hüs csarnok alatt hadi dalra figyelve.
Sok borral társára köszönt, 's nem tudja, hogy avval
Iszsza halálpoharát; mert nincs már, a' kire gondolt.
Mink az alatt tova száguldunk, 's bár jőjenek aztán
Hőseitek, vagdalhatják a' visszasüvöltő
Esti szelet, vagy az árnyékot, melly barna homályban
Lengve fut, és hosszú rémmé nyujtózik előttök:
Minket ugyan többé nem fognak lelni, 's köszönjék
Hogy nyilaink által nyomorún nem halnak el ők is.
Én pedig elviszlek tenger' szigetébe keletre;
Szózatosabb ott a' csalogány, és berke virítóbb,
Lengedezőbb a' szél, szebben tündöklik az ég is,
'S kis csemetén nemesebb izlés' almái pirulnak.
Abba madár sem jő innen; fáradva zuhan le
A' sas is arra röpültében, 's örvények eliszszák
Szárnyait: embernek bajos út, csak századik éri.
'S jőjön bár maga, kit nevezél, a' baltacsapással
Rettenetes László, 's vele honnod ürüljön is, elvész,
'S tengeri szörnyetegek' fiait táplálja hadával.
Őt mikor a' fényes fegyverben látja leülni
A' mélység' hala, rá mozdul, 's közelíti örömmel
Emberevő száját puha szép tetemére kinyitván.
Csak te kesergesz tán, de haszontalan; akkor erőmmel
Nem birhat kényed: jobb hát kebelemre borulnod,
És örömet hoznod fiatalságomra szíveddel.

Boldogságomat én tőled nem foglalom ingyen,
A' mire vágyad ered, fogod azt birhatni kezemből,
'S kedveden áll, Árbocznak rabja, vagy asszonya lenni.'
Igy szólott ravaszúl, hogy Etelke felejtse hazáját,
És egyedűl legyen ő kebelének gondja, szerelme.
Balgatag! a' síkon már megvillantak az érczek,
Por kele, és lobogós daliák vágtattak előre.
„Talpra vitéz!" hangzott szájából gőgös Ozulnak,
„Talpra vitéz!" hangzott az egész Cserhalmon utána.
És kele a' kunság zörgő fegyverrel, üvöltve.
Megrendűlt ekkor, 's bámulva tekintgete Árbocz.
Mint kit aludtából földrázó dörrenet ébreszt,
Úgy kele ő: elröppentek szép képzeletének
Álmai, és gondok, más gondok mint az irígylett
Szerelemé, szálltak habozó lelkére setéten.
Jött fegyverneke, és paripát, dárdát hoza gyorsan.
A' fölijedt deli lányka legott elhagyta ülését;
Nem rejté örömét, örömében könnye megindúlt.
A' sietö Árbocz sírását búnak itélé.
Büszkén hordta fejét, 's hadi indúlatja' hevében
Hagyva előbbi szelídségét nagy zordonan így szólt:
„Sírhatsz, a' kiket ott megláttál, halni sietnek.
Sirj; de utószor most, örömed várjon be csatámról."
Igy szólván paripára szökelt, és rendbe vegyűle.
Két részről riad a' kürt és csendűlnek az érczek.
Vad recsegésök után örvény szakad a' levegőben,
'S összeveszett hangok' zavarékit hordja visítva.
Fenn villámlik Ozul, haragos pej mén fut alatta.

Sorra megy ő, hadakat rendel, fölkelti az átkon
Szendergő haragot, 's az ölés' vad gondjait: egyben
Megnémúl az öröm. Cserhalmon rengve, csörögve
Vaskoszorú villog hadijesztő férjfi kezekben.
Csak maga gyenge virág az emésztő körben Etelke.
Kétes öröm 's búfogta remény változnak eszében.
Nem láthat le, kemény hadi férjfiak állnak előtte.
Térdre borúl, és kéri kegyét a' mennyek' urának.
Veszszen-e? Hasztalanúl menjen kérelme szivéből,
'S szűz tetemét a' harcz' iszonyú katonái tiporják?
Meghallgassátok gyötrelmiben, oh egek, őtet,
Honját kéri, ti adtátok, ne ragadja el ember.
Hah! de mi csattog alatt! melly nép' rohanása közelget?
Vassá váltak az emberek, a' sok dárda bakonynyá,
És nem ló, röpülő sárkány viszi rémesen őket.
Mintha velök hoznák az egész nagy földet, utánok
Mozdúl az, 's panaszos porait fölhajtja az égre.
Itt vannak, ritkulva leszáll a' porköd: erősebb
Férjfiak a' vasnál, és a' sok dárda bakonynál
Szörnyebben villanak elő; habosan megy alattok
A' délczeg hadi mén, üdvözli nyerítve az ormon
Állókat, 's meredő füleit hegyesíti reájok.
Nézzétek, kit föd legelől kapcsoltan aranynyal
Szép párduczkaczagány? ki loboglat kolcsagot ékes
Nyusztkalpagja fölött ragyogó nagy gyöngybe szegezve?
Sasszemeit bátran veti kész seregére Ozulnak.
Ifjú még, a' férjfiuság' nem gyáva mohával
Most barnúl, arczán szépséggel páros erőnek

Dísze virít, de szivét már is nagy gondok emelvén
Méltósággal jár, 's forog a' seregeknek előtte.
Ő! 's ki lehetne egyéb a' hármas bérczek uránál?
Ő az! sárga lovát meghajtva hatalmasan űli,
'S az büszkén szedi szárait, és alig éri meg a' port.
Alföldön született széllánggal vemhes anyától
És versent futa puszta mezőn a' könnyü szelekkel.
Most viadalra szokott, 's vas-zablát hordoza száján.
Barna tömött felhőn az egekhez tudna rohanni,
Olly sebes és könnyű: Salamon még akkor is ülné:
Mert nincs nagyra törő lelkének semmi határa.
Nem tova, 's csak kissé hátrább ősz Ernyei nyargal.
Ernyei, kit késő fiak is tisztelve neveznek.
Kész bajnok, de rokon karok ellen sirva csatázó.
Bús atya, honja' egyes sergének még is örűlő,
Most jól bizva halad mellette királyi urának.

Bölcs és tisztes öreg mellett szép látni az ifjat.
Hajh! csak ez a' hévtől inkább ne fogadna tanácsot
És gonosz embertől, Mogyoród nem nyelne rokon vért,
'S csontokon ült szellő gyászt nem hordozna határin!
Vagy hova tévedtem? Hallgass el bánatos érzés!
Győzni tanult hadakat látok száguldani: látom
Veszprém 's Tolna merész hadait, Zala' népe' virágát;
A' Duna' mellékét látom fölkelni; Fejérvár',
Honni királyokkal még akkor büszke Fehérvár'
Gyermekeit magasan rengő dárdákkal. Utánok
Nyitraiak jőnek. Komolyan megy előre vezérök:
Nem ragyogó maga, fegyvereit láttatja ragyogni,

'S mennyei végzéshez mérvén a' földi hatalmat,
Elszántan, de okos gonddal viszi harczra vitézit.
Tiszteld őt magyar, és neve' mondására hajolj meg:
Géza ez, a' győztös Bélának idősb fia, jámbor
És örömest vesztő, csak kárán nemzete nyerjen.
Most a' dúlt Bihar' és véres Tisza' népei jőnek
Rézbuzogányokkal; mentéik hátra lebegve
Úsznak az al szélben; szemeikben néma boszú ég,
A' cserhalmiakat kicsapó szikrája keresvén.
Mért rebeg a' szózat Lászlót is közbe nevezni?
László, a' fejedelmi vitéz, amaz isteni férjfi,
A' ki kemény erdélyi pejét ugratja közöttük.
Nem föld ád neki lelkesedést: szűz tiszta szivében
Él az erős isten, 's a' nemzeti ritka dicsőség.
E' kettő viszi csendes időn, 's intézi csatáin.
Nem villám vagy szélrohanás viadalba menése;
Olly az, mint, ha leszállana, lenne az égnek uráé,
'S emberi fegyverrel ha csatázna gonosz fiak ellen.
Arczán lelkének teljes nagysága ragyog, 's még
Hódítóbb ez erős ifjúság' kellemi által.
Termete nem látszik romlandóságra teremve:
Szép, magas, és izmos; vállán két bojtos oroszlán'
Bőre terül, széles mellén egymásba harapva
Vastag aranyszájjal; paizsán Pomeránia' hőse
Látszik tört fejjel lehanyatlani Béla' kezétől.
Béla hatalmasan áll fölemelt dárdával előtte,
Értte sohajt, rá vár a' gyenge királyi leányka,
'S már már nyujtja kezét, koszorúját nyujtja kezében

Kalpagját hamuszín lobogó' árnyéka takarja;
Rojtos két sarujáu súlyos sarkantyuja fénylik,
Jobbjában villog, 's perdül a' szörnyü szekercze.
Nézi Ozul, bámúl a' nép, elhűlten, ijedve
Kérdezik a' halmon „ki az a' hadi férfi közöttük
Nagy 's izmos vállal magasabb a' többi seregnél?"
Mint mikor a' vizek' istene kél, nagy melle kilátszik,
És elnéz hullámi fölött László is azonkép
Vállastúl magasan látszott a' többi seregből,
És ha körül hordozta szemét, elláta fölöttük.
Három erős apród jött sok fegyverrel utána,
Íját hozta egyik 's nyilait puzdrába szorítva.
A' másik buzogányt, 's rohanó kopjákat. Utánok
Jött, 's egyedül a' nagy dárdát hordozta Kelendi.
Szálfa előbb, hegyen állt bokros szép fejjel az égnek,
Ágai köztt madarak fészkeltek: most oda fénylő
Gyilkos aczélhegy van faragott végére szorítva.
Két kézzel bajosan, 's csak alig forgatja Kelendi:
Béla' dicső fia azt félkézzel emelgeti könnyen.
Régi hazánk' fia ő: unokák! örvendjetek immár
Hallani a' harczot, mellyet, László keze harczolt.

Összemegy a' három vezető, komorodva megállnak
A' rohanó seregek. Nem másképen csendesedik le
Tengeri partok köztt a' zajt még rejtegető víz:
Csillám fut tetején; de belül a' nagy hevet érzik,
És iszapos gyöngyös fenekére lebuknak az úszók;
A' bölcs kormányzó csillámát messze kerüli,
'S könnyü vitorlákkal siet a' vészetlen öbölbe.

És ím' zaj támad, feketén fordulnak alulról
A' vad hullámok, hegyet, örvényt hányva setéten
Tátogat a' tenger, fölhíja üvöltve szakállos
Gyermekeit, 's iszonyú rohanással harczol az égre.
Nem nyughatnak alúl, fejöket rettegve ütik föl
Tört tajtéka közűl a' mélység' szörnyü lakói:
Barnúl akkor az ég, 's a' napfény elfut előlök.
Úgy nyugovának ezek; de vitéz képeikre kiültek
A' rejtett haragok, 's az ölő hatalomnak alakja.
Jel fuvaték, 's egyszerre kitört a' gyilkos erőszak.
Félig alájöve gőgös Ozul, 's már záporözönként
Csengve röpült a' nyíl két harczos népnek ivéből
'S a' szabados köz tért sűrű árnyéka borítá.
Rettentő; de nem ártó harcz: fáradva leestek
Porzó lábak előtt a' vesszők, csak maga László
Külde ölő nyilat a' nagy idegről gőgös Ozulra.
Elment az, 's csillogva csapott paripája' szügyébe.
A' megszökkent ló nyöszörögve rogyott le Ozullal,
'S az csak alig tartotta magát, hogy völgybe ne hulljon
Messze vetett hegygyel dárdáját földbe szegezvén.
Látták, 's rémülten sietének elébe vitézi.
Unta ez ütközetet Salamon, 's „a' hegyre" kiálta.
„Most ide, a' ki vitéz, a' hegyre kövesse királyát"
És ki ne menne? „Temessük el azt, riadoznak az ifjak,
A' ki velünk nem jő" 's mennek vetekedve nyomában.
Ernyei szól egyedül, „ne siessünk veszni, királyom,
Van laposabb út is, meredek nagyon a' hegy előttünk"
„Gyáváknak meredek, nem az a' nagy bérczek urának"

Igy szól, 's egyszersmind nagyot ugrat könnyü lovával
A' tüzes ifju király, alig ér vele népe; de mostan
A' kunság ordítva lecsap. Száz kopja rüpül le;
A' megütött paizsok nagyokat döbbenve repednek;
Megrendűl Salamon nyergében, hullnak az ifjak.
Hasztalan, ő el nem csügged folytatja vivását.
Kardra kerül a' harcz, 's ím a' magyar ifju királynak
Kardvasa villámlik legelől. Sok futna előle,
Meg nem fordulhat: leesik csikorogva sebében,
'S hengeredő tört teste lovak' lábában akad meg;
Most közelít Árbocz, szerelem 's harag űzi csatára.
Súlyos karjától leesik Bere, Szondi: lovastúl
Megdől ez, 's csak alig lesz ment a' szörnyü haláltól:
Társai fogják föl sürüen csapatozva nyomában.
Már Salamonra vivé dárdáját Árbocz; ijedve
Zúgtanak a' távollévők: Ősz Ernyei gyorsan
Ott terem, és az ütő dárdát elcsapja szivéről.
Most gyalog indulnak fel többnyire: gyilkos aczéllal
Fordul meg Salamon bántóját szerte keresvén.
Ernyeivel küzd az, 's elvágott dárdanyelével
Visszacsap a' nemes ősz bajnok' képére boszúsan.
Arra rohan maga is, vele fölrándulnak az ifjak
'S elleneit víják: a' kun' vaskarja nem enged,
'S hosszu lesz a' rövid út a' nagy meredekre vivóknak.
Géza tovább lekerül népét kímélni ohajtván.
Hosszu de biztos utat választ a' hegyre: vasazva
Megy négy szegletben roppant dandára, 's tömötten.
Nincs akadály, mellyet meg nem nyomhatna. Előttük

Bátor Opos száguld, 's csak alig zabolázza haragját.
Menne, rohanna, röpülne, de nem hagyhatja vezérét.
Messze kerűld idegen föld' gyermeke, messze kerűld őt!
Irgalmatlan erővel jár a' harczi veszélyben,
'S még kezeit soha ellenség nem hagyta el élve.
Gyors vágtatva jön egy csapat a' dandárra: erősen,
Bár lassan, megnyomja, 's halad bölcs Géza közöttök.
Bátor Opost már a' megölöttek' vére borítja.
László közre marad, 's így haddal szerte körűl van
Véve Ozul. Hármas ropogással csattanik össze
Két heves ellenség. Iszonyú torkokkal üvöltöz
A' győztös harag, és nyomorultan jajgat az inség.
Cseng, törik a' fegyver, döbög a' pajzs, harsog az érczkürt,
'S a' levegő nem elég a' sok hadi hangot emelni.
Gyilkos népek alatt nyög Cserhalom, oldala' sikján
Vaslábú paripák dúlnak: port verne, de vérrel
Páros az, és letapadva borúl a' gyenge füvekre.
Villámként fut 's csattog Ozúl a' rengeteg ormon.
Nincs helye, száz helyen is lecsap a' sergekre gyakorta.
Majd itt, majd meg' amott tündöklik fegyvere: vissza
Verdesi a' közelítőket, 's biztatja vitézit.
Mint mikor a' nádas' tetejét szél űzi, zavarja,
Úgy kevereg 's mozog a' kelevéz 's kard: ő buzogánynyal
Döngeti ellenéit, 's valamerre megy, a' zaj, erőszak
Övele jár: ott a' rontó csata' mérge. Miatta
Csak lassan kelhet Salamon. Még messze hegy' alján
Harczol Géza; de László jő veszedelmes erővel,
'S a' lecsapó katonák nem győzik elállani utját.

Jő legelőbb egy könnyü csapat. Kopjázva vet ellent
Bajnokival László, azok egymást érve lehullnak
Kopjavetési miatt; de vadan jő Cserge vezérök,
Mint hegyi szálfa, magas lobogóval messze kitetszvén.
Kétszervet Lászlóra gerelyt, harmadszor eléri
'S rettenetest hangzik Lászlónak pajzsa; de vissza
Rántja ez a' kopját, 's rohanón Csergére hajítja.
Cserge bukik vesztére: saját vasa száll be ropogva
Homloka' nagy csontján, 's ő félre zuhanva lefordúl:
Fut lova, és az üres nyerget szomorún visszi hátán.
Béla' dicső fia megy tova, 's már öldökli, zavarja
A' másik csapatot. Katonái zajogva nyomulnak
Dúló bárdja után, 's a' kunság elfogy előttök.
'S ím más hadnagy jő feketés vas lapba ruházva,
A' csendes Kobut, és Lászlóra szökelteti ménét.
Régi vitéz, lassú ártalmat hordoz eszében,
'S nem kis erőt agg karjaiban. Rémítve csörömpöl
A' pánczél testén; László paripája megugrik,
'S már Kobut a' kelevézt derekához méri hegyével.
El sem véti; de Lászlónak peje újra megugrik,
'S elrohan a' kelevéz üresen. Nem késik, azonnal
Megfordúl Kobut, és tova tér Lászlónak előle.
Most meghajtja lovát László, 's a' szörnyü szekercze
Fölkel ölő vágásra: Kobut nincs itt, hogy elérje.
Távolról rohan ő sarkantyút adva lovának,
'S a' kelevézt magasan László' arczára feszíti.
Mindent félre vet ez, kinyitott baljába szólítja
A' vékony kelevézt, 'S Kobutot vele húzza magához,

Akkor jobbjával leesik nagy bárdja Kobutra,
'S a' mint megszegi vassisakát, nagy része kicsorbúl,
És lereped. Kobut elszédűl, 's a' másod ütésre
Megcsörrenve ledűl, 's ősz fürtei vérbe borulnak.
Béla' dicső fia megnézé, 's így monda „Merészen
Harczola bajnokiért az öreg, 's tetemökre borult le.
Meg ne tiporjátok ti Biharnak gyermeki őtet.
Nem harczol többé, temetését várja porában."
Igy szólt, 's elkerülék az elejtett testet az ifjak.
Ő pedig a' repedett bárdot levetette, 's Kelendi
Jött a' nagy dárdával elő. A' harmadik osztályt
Kergeti már László. Dárdáját félve kerűlik
A' kunok, és mással keverednek harczba körűle.
'S ismét jő egy hadnagy, erős magzatja Czikának,
A' rohanó Dember; de nem ellene, népe felé csap,
És Bihar' ifjai közt száguldoz véres aczéllal.
Ellene megy László oldalt fordítva futását.
Hallja zaját Dember 's nem fordúl vissza, tovább megy
Mint a' vízszakadás a' völgyi vitézeket űzvén.
Nem retteg dúló csapatok' közepébe rohanni,
Csak maga rettenetes László, őt futja, kerűli,
És dárdája elől bátor katonáin utat tör.
Hasztalan! ott terem ez. Haloványság űli az ifju'
Arczait, és most éltében legelőször ijed meg.
Megfordúl; de remeg sastoll lobogója fejével.
Rettentőn közelít dárdás László is azonban
A' rezzent levegőt zúgó rohanása hasítván.
Mind Demberre kiált a' kún, 's ő rendbe szedődvén

Helyt áll, régi dagályával fölkelti haragját,
'S a' hosszú kelevézt szúrásra feszíti; de László
A' szúró kelevézt ügyesen föltartja paizszsal,
'S egyszersmind suhogó dárdáját szörnyen emelvén
A' nyakszirten ütött Dembert megsujtja: lovastúl
Elődűl az nyomorult a' völgybe hat ölnyire bukván.
A' nagy erőszaktól Lászlóval tántorog a' ló,
És lerogy összeszorúlt páráját nyögve kifúván.
Szép, míg déli tetőn áll a' fiatal fa, verőfény
Járja fejét, lombjának zúgva hizelkedik a' szél,
'S gyenge virágok bujnak elő hűtözni tövénél
Harmatos árnyékban; de hamar jő ellene szélvész,
'S forgó harczaival csikorogva kirántja tövéből.
Akkor napfénytől elhalnak az ifju virágok,
'S hervadt lombjai köztt szomorúan hallgat az al szél.
Szép 's ragyogó voltál Dember te is a' magas ormon.
Most az erősebbnek nagy sujtására ledőlvén
Éktelenűl nyomod a' földet, hova rablani jöttél,
'S majd beköszöntenek a' véres por' férgei hozzád.
Új paripára szökik László, ijedezve kerűlik
Rettentővé lett karját a' vert hadak. Ortos
A' negyedik hadnagy, jövetét nem merve bevárni
Megszalad. Oktalan! a' dárdát nem tudja kerülni:
Az derekába merűl, 's gonosz élét elnyeli gyomra.
Még ki van, a' ki merész karját Lászlóra kinyujtsa?
Hol vagytok, kiket a' delelő nap láta örülni,
És elbujt rablástok elől? Hova lettetek ádáz
Bajnokok? a' hírért ki csatáz meg Béla' fiával?

Nincsenek! a' szaladás legutósó gyáva reményök.
Még maga harczol Ozul, 's László katonái elesnek
Karja miatt. Elesik szeme' fényit vesztve Zavartag,
És Kaba, és az erős Kurzánnak erős fia Dombi.
Jött Kalló, sebes örvényként forgatta kezében
A' lánczos buzogányt, 's az messze röpülve halálos
Gombjával szaladók' hátát döngetve bezuzta.
Most meglátta Ozult, 's csörgő lánczára eresztvén
A' sujtó buzogányt iszonyún jártatta fejénél.
Ezt is Ozul, az ütést kikerülvén könnyü bukással,
Mellben vágta, 's szivét ketté osztotta. Legottan
Ingadozott Kalló, 's buzogánya magára csapódvan
Lánczával betekerte nyakát. Rá vága Ozúl még,
'S az lezuhant. Értted hala meg, szent földe hazámnak
És el nem jajdúlt, fenyegetve borúla porodba.
Látták a' szaladók, 's ordítva siettek Ozulhoz,
Ő haragos szemeit forgatván harsoga rájok:
„Im gátot vetek a' holtakból, még hova futtok?
Élni talán? Ide hát! még itt élet van előttem.
Elvész, a' ki szalad; szaladását éri halála.“
Monda 's erősített lélekkel vitte vitézit.
Új harcz támada most. Elbúsúlt lelkek ijeszték
A' győzők' erejét. Valamint mély poklos üregben
Hol szilajúl sívó ördögfiak üldözik egymást,
Olly vala itt a' zaj viadalmi körében Ozulnak.
Látta de nem kerülé ezt a' fejedelmi levente.
Kardot rántva csapott közepébe 's kiáltoza fennyen:
„Jer neki, büszke vezér, vagy szívedet add meg előttünk.“

'S íme egész seregek' mérgét hordozva szivében
Eljöve gőgös Ozul. Mint pusztai borzas oroszlán
Megrohaná Lászlót, 's paizsát elverte kezében.
Visszacsapott ez, 's most vasaik veszedelmes erővel
Összetalálkozván a' léget messze betölték
Rémítő csengésökkel. Borzadva remegtek
A' lobogók, 's fejeikre halál' árnyéka setétűlt.
És ha mikor Lászlót megszédíthette halandó,
Most vala az. Diadalra szokott vágása Ozulnak
Bal vállába hatott, 's vérét mellére kiontá.
Már László keze is vágásra szegűle, de látta
'S elkerülé Ozul a' villámló kardot azonnal
Félrébb szöktetvén, és új rohanásra irányzott.
Nem várá emez, ellene ment, és monda „ne örvendj
Véremen elleneség, fejedet viszem értte hazámnak."
Igy szólt 's egyszersmind megelőzve csapásit Ozulnak
Hármas erőszakkal leütött nagy barna fejére.
Szélvész' markában kard nem sujthatna nagyobbat:
Ketté vágta fejét, 's mellcsontját értte hegyével.
A' hasadott fejjel leesett nagy teste Ozulnak,
'S mellyen büszkén járt, lett a' rút porral egyenlő.
Nézék, 's nem láták többé katonái csatáját,
'S teste körűl keserű szívvel harczolva elestek.

Cserhalom a' meredek helyen is már meg vala víva,
A' vérben fürdött Salamon fölütött az oromra
Elfoglalt ragyogó zászlót lobogatva kezében.

Már csak tetteiből vélnéd országok' urának:
Mindene tépve vagyon, tetemén nincs semmi királyi.
Itt is megszalad a' kunság, más részen előttük
Áll a' széledező dandárral, Géza, 's Oposnak
Életvesztegető buzogánya kopog le fejükre.
Merre, hová? nincs út, menedék nincs, gyász van előttök,
Gyász nyomaikban: dőlt feleiknek szörnyü halála.
Árbocz is, a' szomorú csatazaj zendűlve fülében
Megfuta Ernyeitől, 's rabját fülkapta ölébe.
Vaddá lett veszedelmében, nem hallgata szóra
'S nem vala mint ezelőtt szerelemmel képe mosolygó;
Féltés ült azon, és vesztő borulása szivének.
A' lány' esdeklő szemeit most senki sem érté,
Tajtékzó paripán lebegett reszketve sikoltva,
Vad szél hordta haját, vad szél hordozta ruháit,
'S a' bajnok' vas karja feküdt bús keble' verésin.

Fenn vala már László, 's vállát bekötözni leszállott.
Most hogy' előtte rohant a' lány' gyötrelmivel Árbocz,
Rá iszonyú szemeket vetvén végezte kötését,
'S lóra kapott. Hangos dobogását messze kihallá
A' szaladó Árbocz „Haj! hát elvesztlek Etelke,
És az irígy végzés téged sem hágy meg ölemnek?
Veszszek el inkább, és te is akkor veszsz el előttem.“
Igy szól, 's visszatekint, 's fél dárdavetésnyire látja
Gáttalan űzőjét villogva nyomába rohanni.
Még egyszer meghajtja lovát, 's keseredve szorítván

A' lányt melléhez legutósó harcza elől fut.
Mind inkább közelít a' zaj. Már méri fejéhez
A' kardot László. Még jókor visszacsap Árbocz,
És a' gyilkos ütést vasa elhárítja fejéről.
Ekkor tágúlást lelvén a' lányka, öléből
Földre szökik szaporán. 'S most Árbocz szembe kerűlve
Harczol oroszlánként, mellynek fölverte tanyáját
A' környéki vadász. Jó fegyvere mint az ölő láng
Villog markában 's Lászlónak melle felé jár.
'S mintha tanyát ottan kívánna felütni örökre,
Mind csak azon fárad; mélysége kecsegteti, abba
Vágy bele hatni 's szivét onnan kicsikarni vasával,
A' szivet a' lánynak, mint vélte, ha veszne, jutandót.
Harcza dühösb vala mint ártó. Vasvárra csatázott,
Melly iszonyú csengésekkel felel a' sok ütésnek.
Nem hever a' legerősb daliának jobbja is addig;
Dúlja, emészti az őt és megfárasztja sebekkel,
Hogy végtére betört házként nyergére leroskad
'S tündér vágyaiból a' halál veszi által az omlót.
Csak maga állt már a' győző 's harcznyomta lováról
A' vérsíkra leszállt. A' lányka elébe borúla,
És köszönő ajakát az örömnek hangja futá el.
László a' remegőt kegyesen fölemelte magához.
Az kipihent karján, 's a' holt Árboczra tekintvén
Megszáná esetét, 's így szólt jó lelke' hevéből:
„Oh ha szabad még kérni nekem hálával adósnak,
Hagyd nekem e' holtat: gondom van hűlt tetemére.
Nem volt ő zordon, szerelem' szép szózatival jött

Lábamhoz, 's mikor úr lehetett kényére, rabom volt.
Tán vétkes 's büntetni való, hogy rablani eljött;
Ám de kiszenvede már: én őt kis csörge patakhoz
Eltemetem 's lobogós dárdát tűzök le porához.
Fölszedem a' kikelet' rózsáit, 's parti virágok
Bokraival sirjára teszem. Hervadjanak ott el,
Mint ő is szomorún elhervadt ifjukorában."
Megfogadá a' fejedelem, 's enyelegve imígy szólt:
„Hát a' győzőnek mi jutalmat szána Etelke?
Nem fog-e Cserhalmon neki is szentelni virágot,
Melly hervadjon bár, más szebb kelhet ki porából?"
Szebb vala ő, mint tudta, 's szivet csábíta szavával.
Megnézé a' lányka, 's szemét lesütötte ijedve.
Visszaesett a' szó ajakán, a' gondolat elhalt
Lelkében, 's piruló arczát égette szemérem.
És mikoron még is felelését várta mosolygva
A' diadalmas hős, rebegő lágy hangon imígy szólt
„Fejedelem! csak holtaknak kell adni halotti
Tiszteletet, 's gyászos koszorút a' hervatag ágból.
Élő háladatos szívvel tiszteljük az élőt,
'S a' győző' neve kedves hang: leborulva nevezzük."
Látta pirúlását László, 's nem enyelge továbbá.
Mint a' tiszta harang' kedves csengései, gyöngén
Hangzott a' rebegő lánynak szózatja fülében
És lelkébe hatott; de az érzés' könnyü hatalmát
A' nagy gondolatok kiveték tusakodva eszéből.
Még is szép szemeit nem merte bevárni szemével:
Harczkoszorúzta fejét a' szűnő zajra fölütvén

Szerte körűlnézett; de futókat nem mene űzni.
Néma szelídséggel vezeté atyjához Etelkét,
És az öreg harczos karjába fogadta leányát
Elvetvén gondját, mellyel volt nyomva, szivéről,
'S így szólt elboruló szemeit magas égnek emelvén:
„Mért mondott nyelvem panaszos szót ellened oh ég!
Nem büntetsz te, megáldottál bánattal örömmel,
'S most a' bánat után tisztább örömekre derűlök.
Oh már nem lesz üres vénségem, mert te velem vagy,
És a' puszta lakot szavaid' lágy hangja betölti."
Igy minden részről az örömnek napja beállott.
Elragadott fiak, és hölgyek rokonaikra borulván
Gazdag örömkönnyek folyták a' bajnokok' arczát.
Nincsen már csata. Rémítő hús csendben alusznak
A' rohanó daliák. Szél sem mozgatja meg őket.

És most néma dicsőséggel lépdezve közöttük
Összejön a' három győző. Bámulva tekintik
Egymást, mint kiket a' villongás messze szakasztott.
Hosszú pálya, halál' pályája terűle közöttök,
És iszonyú jeleket vágott a' harcz' keze rajtok.
Összejövének most, 's népestűl térdre borulván
Hálát zengettek diadalmas ajakkal az urnak.

Ők kiket annyi halál meg nem fáraszthata, kikkel
Nem birt a' hadi vész, az idő mélyébe merültek,

'S hamvaikat már a' szellő sem lelheti többé.
Még maga áll a' hegy, tetején sok század után is
Véren nőtt fűvel koszorúzva uralkodik a' hír.
Vajha, midőn odatér honnunk' fia, el ne felejtse
Őseit, és szabadabb lélekkel zengje utánunk:
Cserhalom, a' te tetőd diadalnak büszke tetője!

TÜNDÉRVÖLGY.

A Tündérvölgy.

Mit tudtok ti hamar halandó emberek,
Ha lángképzelődés nem játszik veletek?
Az nyit mennyországot, poklot előttetek:
Bele néztek mélyen, 's elámúl lelketek.

Én is olly dalt mondok világ' hallatára,
Mellynek égen, földön ne légyen határa,
A' mit fül nem hallott, a' szem meg nem jára,
Azt én írva lelém lelkem' asztalára.

Csaba Bendegúznak volt hadverő fia,
Béke' napjaiban most nem csatáz vala;
De benn volt szivében szerelem' dárdája,
'S mélyen gyökeret vert, mint hegyi nagy szálfa.

Az elől bújdosott setét rengetegben,
De nyugtot nem talált vadak' űzésében;
Ledőlt elfáradtan a' fakadó gyepen,
'S bár elszúnyadt, a' bú ébren volt keblében.

Hallgassátok tehát Csaba' kiáltását!
Hegy, völgy! halljad te is, keserű panaszát;
Fájdalmak szakasztván nehéz rövid álmát,
Fejét fölemelé 's igy nyitá meg ajkát:

„Kicsoda keltett föl engemet álmomból?
Kicsoda ébresztett rövid nyugalomból,
Hogy keblem dobogjon olly rémítő vadúl,
Mint a' melly paizsra nehéz nagy dárda hull?

Hogy megint megtudjam, ki a' bajnok Dalma,
Kicsoda Dalmának ragyogó leánya,
Dalma' leányának milly ékes orczája,
'S ékes orczájánál kedvesb mosolygása?

De minek tudom én hasztalan ezeket?
Döngöre birja a' kisded szűz kezeket,
Az édes ajakat 's értte égő szivet:
Szerencsétlen Csaba nem birja ezeket.

Te büszke Döngöre! Karadó' nagy fia,
De bár lennél tüzes déli sárkány' fia,
Jőnél csak előmbe, porrá zúzva hagyna
Dárdám a' mezőben, 's apád megsiratna. —

De bús halálod is nekem nem nagy remény;
Azért a' szép Jeve nem lenne-e kemény?
Csak te vagy előtte nyomos, 's kedves szemfény,
Én setét 's könnyü, mint szélvészben egy fövény.

Azért Döngöre! én nem bántlak tégedet,
Vidd haza békével ifjú szerelmedet;
De mikor násznéped lakomnál lépeget,
Busongó Csabával ne láttasd szépedet.

Boríts hosszú fátyolt termete' bájára,
Dalt ne mondass vele napod' vigságára:
Benn a' bús teremben megláthatná Csaba,
Meghallaná dalát, 's szíve megszakadna.

Vagy vidd haza őtet éjnek kezdetével,
Tengeri nagy szélvész' közelgetésével,
Hogy szépséges arczát setét éj rejtse el,
Dala' örömhangját szélvész ragadja el.

Még is ne borítsd be arczát fátyolával,
Ha betekint hozzám szép pillantásával,
Setét lakomban is világos lesz avval:
Ne borítsd be őtet rojtos fátyolával.

Elejbe kimegyek apám' tereméből,
Vizet viszek neki fris forrás' öléből;
Virágfüzért a' völgy' hímes mezejéből,
De könyvet szememben szivem' rejtekéből.

Talán megnézi majd fakadó könyvemet,
Mikor iszsza fényes csigából vizemet;
Mikor kis kezével veszi füzéremet,
Tán megnézi vérrel fakadó könyvemet.

De milly gyermek mondá bolondúl ezeket?
Nem Csaba' szájából jön e' lángképzelet;
Csaba nem hiú szót, seregeket vezet,
Egy ingerkedő rém súgá mind ezeket.

Haj! nem te vagy Csaba, ezt te magad mondád,
De zúdúlj rengeteg! ne halljad meg szavát,
Ne halld, ne viszonozd hegy', völgy' riadását!
Ő maga hadd vigye, 's hallja csak panaszát."

Így szólt ifjú Csaba, 's rézpajzsát megüté,
'S magasabban üté dárdáját ég felé,
Futottak a' vadak tőle mindenfelé,
Ő ment az erdőben, 's ment mind inkább belé.

De nyelves Kalatár hegyre futamodék:
És a' rengetegben kiáltása hallék:
„Csaba, te fél Csaba, te vadnak martalék!
Hova futsz? hogy hílak, szinte megrekedék.

Csak hasztalan futod a' tágas ligetet,
Döngöre ott vár rád habos Volga mellett,
Hogy özönbe vesse siralmas fejedet;
'S ha nem jősz, maga jő: itt is porba fektet.

Jeve hasztalanúl siránkozik hozzád.
Neked nem a' csata, setét berek hazád.
Még is Döngörétől előbb törik dárdád,
Aztán megyen Jeve Döngörével tovább."

„Jeve megy?“ szól Csaba, és megállapodik,
De haragos szeme nagyokat villámlik.
„Ki vagy te? meg így szól, és meg-megrázkodik,
A' mint füleiben szép Jevéje hangzik.

Ki vagy te, vad hírnek ordítozó szája,
Durva Döngörének durva katonája?
De vígy hírt uradhoz szavaid' dijába,
Megmondhatd, millyent üt hős Csaba' dárdája.“

Így szólt, 's dárdanyéllel amazt hátban üté,
Az is a' szaladást nem igen felejté,
Háta' ropogását Döngöréhez vivé,
És átkokat morgott Csaba' feje fölé.

Csaba is erdőből, mint a' vízszakadás,
Kimene, és futa merre volt a' zajgás,
Messze kicsillámlott fegyvere: csattogás
Terjedett útjában 's rettentő dobogás.

Nagy két vállán haja habozva repdesett,
'S mint, melly köd beborít nyugatot, keletet,
A' zajgó vidékre olly setéten nézett,
'S vive nagy szivében halált és életet.

Életet magának és a' szép Jevének,
Haragot és halált vitéz Döngörének;
Halált és haragot mind ő ellenének,
De kedvet, életet magának, Jevének.

„Áldott Jeve“ így szólt; nem hagytál el engem,
Azért kellett téged mind eddig szeretnem.
Ha nem hízelkedik merész képzeletem:
Te szerettél, és csak úgy csaltak meg engem.“

Igazán Döngöre megcsalta hős Csabát,
Jevéhez rosz hirrel hordogatta szavát,
Jelenté Jevének Csaba' nagy haragját.
Jeve félt, 's azért nem mutatá meg magát.

De Döngöre vadúl Dalmát megkötteté,
Leányát kísérve magához viteté,
Kitünvén, hogy mind azt csalárdúl mívelé,
Nem volt más tett hátra, mint az erőszaké.

Azért küldött büszke követet Csabára,
Bizván szerencséjét súlyos vas karjára,
Hogy ha őt ledönti kedvese' láttára,
Hírt 's szerelmet vigyen őse' hajlokába.

Most, mint gyászos napnak siralmas hajnala,
Jeve kísérők közt úgy közelít vala,
Lehajtott bús fején meglebbent fátyola,
'S látszott szép orczája csak gyengén általa.

Még sem ollyan gyengén, hogy ne lássa Csaba.
Ő a' kísérőkhöz mennydörgő szót ada,
Mennydörgőbb dárdával rájok lerobbana,
'S megfutott előtte Döngöre' vert hada.

Csak maga nem futott Dalma' szép leánya,
Szólt, és könyüitől ragyogott orczája:
„Oh ha megvetettél, hősök' unokája!
'S haragod Jevének szerelmét elzárja,

Légy ótalmazója legalább éltének,
Add vissza ősz apját elhagyott Jevének.
Ne zengje bajnokok előtt büszke ének:
Csaba' szeretője rabja Döngörének."

Igy szólván leborúlt, térdét általfogá,
Csaba őt lábától melléhez ragadá,
Nem szólott: szavait bánat 's öröm fojtá,
Nem szólt: szavait egy könynek általadá.

Még sokáig tartá a' lányt kebelében,
Mintha elkapását sejtené szivében,
Fejét lehajtotta hozzá szelídebben,
'S haja keveredett hajával széltében.

De csak hamar ismét nevelé haragját,
Álnok Döngörének esküvé romlását,
Háromszor rettentőn megüté paizsát,
Háromszor felelé hegy, völgy vissza hangját.

'S hada, mint felhőből leszálló sassereg;
Vagy mint nehéz szikla, melly völgybe hengereg,
Úgy jött, 's más részről mint pusztító fergeteg
Jöve Döngöre is, 's vele nem kis sereg.

„Kicsoda áll ellent Karadó' fiának?
Kicsoda sereget vezető karjának?
Feje előbb esik lábaihoz annak,
Mint égből mennykövek földre hullanának."

Így szól nagy kevélyen Csaba' boszújára,
Rá zúg a' két sereg iszonyú szavára.
De ő odább megyen, 's így szól utójára:
„Nincs nekem más harczom csak az egy Csabára.

Csaba te bujdosó! hogy mertél kijőni?
Azért hogy Jevére kezet mersz nyújtani,
Rajtad vén keselyű fog törvényt tartani,
Mikor fiainak vesédet osztja ki."

Szólna még, de Csaba ifjú erejében,
Megrázván a' dárdát fölemelt kezében,
Kiveté, 's elment az szélnél sebesebben,
Még sem olly sebesen, mint ő volt mérgében.

Döngöre meghajolt előle fejével,
Még is megütötte sisakját hegyével.
Leesett a' sisak lobogós diszével,
Döngöre megrendült bánattal telvén el.

Csaba megállt búsan néma haragjában,
És megnézé Jevét még egyszer harczában;
Kedves tekintetét elvivé magában:
Hogy rontsa Döngörét annyival ádázban.

De fölvevé addig Döngöre a' dárdát,
És megdobá vele Csaba' rézpaizsát,
'S még vete egy dárdát, nem hogy ölje Csabát,
De megölje avval Dalma' szép leányát.

'S a' két dárda elment szörnyen egymás után.
Halovány félelem ült a' lány' ajakán.
'S míg Csaba ment, mint a' bántott him oroszlán,
Halál jött Jevéhez Döngöre' dárdáján.

Halál; de leszáll a' Nap' ragyogó fia,
Tündér ruhájával Jevét betakarja,
Erős karjaival emeli magasra,
Túl a' napon egy szép ligetes csillagra.

Ott itatja őtet édes mézitallal,
Kezeit csókolja forró ajakával;
De ollyant, mint Jeve, mind ez nem vigasztal,
Földre kivánkozik könye' záporával.

Azonban a' földön harcz van két hős között,
Az erős Döngöre 's tüzes Csaba között,
Vágják, verik egymást, 's az összeütközött
Kardok villámlanak gyors kezeik között.

Kicsoda áll ellent Csaba' vágásának?
Kicsoda Döngöre' mennyköve karjának?
Senki sem, csak Csaba áll meg vágásának,
'S visszavág Döngöre' puszta homlokának.

Leesik a' nagy hős, még nagyobb estében,
Kiterjed a' földön egész termetében,
Keményen hordozá kardját életében,
Fogva tartá most is hűlő tenyerében.

De győző Csabának nincsen mit örülni,
Látja szerelmesét magas égbe tünni.
Hasztalanúl vannak öldöklő fegyveri,
Az erő, melly Jevét viszi, nem emberi.

Leereszti kardját vérengző kezével,
Földet eget megnéz rettentő szemével,
Minden homályba dől setétes néztével,
'S a' föld ing alatta ingó nagy fejével.

De most fölemeli fejét búsultában,
Lesújtja a' kardot őrült haragjában.
Millyen a' vad állat dult fészke' tájában:
Olly iszonyú Csaba szíve' szakadtában.

Elszórja kalpagát rengő czímerével,
Elveti paizsát tündöklő rezével,
Letépi párduczát, és messze veti el,
'S megüti homlokát öldöklő kezével.

Szörnyű dobogással nagy mellét is veri,
Ismét szemét a' nagy égre, földre szegi.
Végre hol Döngöre' vérét a' föld nyeli,
Temérdek testével magát porba veti.

És ül vad bánatban megölt társa mellett,
Némán áll a' két had két bús vezér felett,
Csaba mutat közttök egyedűl életet,
Szól, és minden szava ordító rettenet:

„Mért kellett kardomnak reád csattannia,
Te vitéz Döngöre, Karadó' nagy fia?
Inkább volnék magam bús földben annyira,
Hogy szememhe napnak ne hatna sugara.

Nem voltál te soha gonosz ellenségem,
Tudtam mikor jöttél haraggal ellenem.
Lehetett magamat dárdádtól védenem;
De ez jő, 's eltűnik: őt meg nem sérthetem.

'S most hímes pamlagon szép Jevével pihen,
Szerelme' szavait susogja csendesen,
Ajkát ajakához emeli hevében —
Ne higy szavainak oh én szerelmesem!

Ne higy hizelkedő tündérek' ajkának:
Elhervadsz keblökön, aztán megtagadnak,
'S csúfja lészsz örökké nemednek, hazádnak,
'S csúfja és keserve szerető Csabának —

De minek beszélek üres levegőhöz?
Nincsen halandónak szava tündér fülhöz,
De van hadviselő karokban olly eszköz,
Melly bizvást közelít tündéres erőhöz.

Azért, megölt bajtárs, nyugodjál véredben,
Nem sokára én is itt fekszem e' helyben,
Vagy még lebujdosom föld alá mélyebben,
Ha nem boldogúlok veszett örömemben."

Monda, 's nagy erőben a' földről fölkele.
Megörült és zúgott a' két sereg vele,
Ő megállt helyében; de lángban járt szeme,
'S benne ült szivének rettenetessége.

'S így szólt tovább nézvén az álló seregre,
És kardját fölütvén a' magas egekre:
„Esküszöm az erős hadak' istenére!
Esküszöm őseim' vitéz nagy nevére!

Nem jövök előbb meg 's másképmint Jevével,
Fölverem a' tündért apám' fegyverével,
'S bár lenne tovább, mint gondolat mehet el,
Én elmegyek hozzá, 's megjövök Jevével.

De tudom a' tündér titkos gyüléseket,
Setét erdős völgyben tartják ők ezeket,
'S mert az ég nem szenved földi örömeket,
Ide járnak, földön töltvén az éjeket.

És te ravasz tündér! bár légy isten' fia,
A' haragos hadak' istenének fia,
Ki kell még kardomat karodnak állnia,
Aztán mehetsz bizvást szép Jevével haza.

És ha erősebb vagy földi fegyverekkel,
Bird a' szép jutalmat boldogúl, békével;
De tudom, ha harczolsz földi fegyverekkel,
Mint villám a' szirtet, csattogva verlek el.

'S bizony! fölkereslek éjfél' kezdetére,
Hatalommal ütök rád és életedre,
Ezt esküszöm vitéz őseim' nevére,
Esküszöm az erős hadak' istenére."

A' két sereg akkor öszvekeveredett,
Döngöre' halálán nagyon keseredett;
De béke' szavával egymáshoz érkezett,
Mert csak a' két vezér, míg élt, ellenkezett.

'S most ezek betevék Döngörét sirjába,
Zászlót és ravatalt tevének halmára.
De Csaba fölmene Dalma' hajlokába,
'S hogy megoldja őtet, közelít hozzája.

Aggott Dalma hallá már a' bús híreket,
Nem hagyja oldani a' kötött kezeket,
Hagyd kötve, így szólott, oh Csaba e' kezet,
Hogy Jeve elveszett, tán csak e' vétkezett.

Mert Döngörét jókor innen ki nem tiltá,
Döngöre őt azért vadúl megfogatá,
Dárdáját Jevéhez halálosan sújtá,
'S míg te harczolsz vele, tündér szabadítá.

Azért nem ok nélkül birja őt a' tündér,
Mert kit nagy bajában halálos végzet ér,
Az már nem emberé; ha szabadulást kér,
'S nyer az égtől, ahhoz tartozik mint rabbér.

De te menj el a' nagy Kármán' kardvasával:
Az megbirkozhatik főbbek' hatalmával
'S ha föltalálod őt, 's rajta üthetsz avval,
Annyi mintha ember küzd ember' fiával.

Azért, ha erősebb vagy, elejted őtet,
Ha ő erősebb lesz, ő ejt el tégedet.
De akkor nem látják szabadon e' kezet,
'S gyászos lesz hírében a' Dalma nevezet."

Keservesen így szólt. Az ifjú' nagy szive
Forrott és habozott, mint vad tenger' vize,
Még is az öregnek utóján engede,
Kötözve hagyá őt, és más kardot veve.

Vevé nagy Kármánnak kardját paizs megül,
Hol meztelen hevert ragyogva egyedül,
Képek voltak metszve hátára kétfelül,
Irtóztatók: Csaba megborzadt ezektül.

Egy kisded oroszlán és körmös sas között,
Esdeklő szép leány kötve két tűz között,
Egy bujdosó anya, kit fia üldözött,
De Hadúr tiltólag állt mind ezek fölött.

Más részről ismét állt hadak' nagy istene,
Lábánál a' sas és oroszlán pihene,
Anyja' kezében ült a' kisded, 's nevete,
A' rosz fiú égett, 's a' lány kért érette.

Ezek voltak Kármán' kardjának képei.
Csaba nagy csattogva hüvelyébe veti,
Serényen süvegét és mentéjét veszi,
'S magát, bucsút vevén, Ragadóra veti.

Ragadó, mint sólyom, könnyen járt alatta,
'S ő elment egyedül veszélyes útjára,
Elment a' titkos völgy' borzasztó tájára,
Nem hallgatott holló 's varjukárogásra.

Varjak, hollók mentek elejbe, mint vizár
Zúgván, és csevegvén; Csaba borzada bár,
Tovább ment, 's hol balról áll magányos határ,
Ott röppent elejbe jövendölő madár.

Kétszer csattogtatá szárnyát a' ló előtt,
'S iszonyút visított habos feje fölött,
Harmadszor is úgy jött, 's ment hogy érne felhőt,
De Csaba megbúsúlt, 's nyillal utána lőtt.

Leesett a' bús hír' visító madara,
Rá a' hollósereg nyomban lerobbana,
Marakodva mentek miatta egymásra,
Csaba ment, nevetvén madarak' harczára.

De most erdőhöz ért: setét lett utában,
Lassú moraj hallott a' völgy' távolában,
Akadozott a' ló félénk futásában;
De ura meghajtá 's halada bizvábban.

'S most áldozott le a' hevítő napvilág:
Rengett és suhogott a' fákon minden ág,
'S mint ha két fergeteg vadon tengerre hág;
Egyszerre olly szörnyű lett a' magányosság.

Bátrabb madarak is a' tündérvölgy felűl
Vijjogva szárnyaltak fias fészkeikből,
A' nagy sas sem ült meg fia mellett belűl,
Fenn állt, 's borzadozott kis ágon egyedűl.

De meg nem maradtak ott a' többi vadak,
Sívó kölykeiket vivén, mint vert hadak,
Sűrű csörtetéssel messze elfutottak;
Olly szörnyű volt éjjel a' tündérvölgyi lak.

Itt egy róka bajjal martalékát huzá;
Rajta ment a' farkas, 's vele megtapodá;
Itt a' morgó medve kölykeit faldosá,
'S hurczolta egy helyről nagy bajjal máshová.

Csaba' Ragadója remeg e' nézéstűl,
De félnek a' vadak Csaba' fegyverétűl,
Kitérnek előle gyorsan mindenestűl,
Maga bátor a' hős, 's nem retteg semmitűl.

Jeve 's Dalma őtet nem hagyják rettegni.
'S bár lenne akadály és baj százszor ennyi,
Mint megdőlt habokon a' tenger' isteni,
Úgy át merne rajtok Csaba' szive törni.

Most egy medvekölyket véletlen tiprata,
Nyöszörögve kiment szegénynek párája;
De két lábon állva jött a' bőszült anya,
Csaba is megfordúlt dárdával hozzája.

Morgott a' vad állat, setét szája' poklát
Szörnyen nyitogatván, körmölni ment Csabát;
De Csaba rá hajtván serény Ragadóját,
Végig veré veszett torkában dárdaját.

Körűle ugrálva sívó medvekölykek
Megölt anyjok miatt bús pártot ütöttek;
De ők is Ragadó' körme alá estek,
Csaba ment, dárdáján folyván a' vércseppek.

'S alig ment, sziszegve jött a' kigyósereg:
Ez vékony testével könnyen tovább pereg,
Amaz karikába fonódva tekereg,
Sok, fejét emelvén, mozog rémítőleg.

Mind ezek köztt Csaba szerencsésen halad,
Elfutnak a' kigyók, 's bőrök hátra marad;
Setét lesz azonban, de Csaba csak halad,
'S most döbbenik szive, midőn maga marad.

„Magam vagyok tehát, így beszél magának,
'S a' fene vadak is egyedűl hagyának?
De menjenek. Csaba elég lesz magának,
Elég viszálkodó Tündér' hatalmának.

Vagy nem szép Jeve az, ki szenved e' helyen?
És micsoda ember, a' ki értte megyen?
Én Csaba vagyok az, 's inkább sírom legyen
Vad farkasok' gyomra, mint Jeve szenvedjen."

Így szólván Ragadót vén tölgyfához köté,
Véres nagy dárdáját mélyen földbe üté.
„Rohadj itt, úgy monda, dárdám! és senkié,
Vagy légy ismét hozzád visszatért uradé."

Ezt mondván nagy Kármán' kardjával elmene,
'S minden lépésével nagyobb lett ereje.
Alatta morogva föld is megrezzene,
A' mint nagy erőben halada fölötte.

Mint felhő mentében nagygyá nevekedik,
'S erejét bele folyt villámok nevelik,
Úgy Kármán' vasától Csaba erősödik,
'S halálos csapásra karja nehezedik.

De most megállt a' völgy' sikamló partjánál;
Soha szem még szebbet nem láthatott annál:
Messze terjedt, 's mintha féltojást vizsgálnál,
Olly rendesen 's szélén sűrű nagy tölgyes áll.

Közepén halom kél, virágos szép halom,
Egyedűl húsz öles cedrus áll a' halmon,
Alatta kis patak folydogál szabadon,
'S zugó habjaival terjed holt nyugalom.

Azonban fölkelnek az éjnek csillagi,
Őket bús orczával fényes hold vezeti,
Fák' tetején ülnek a' hegy' szélvészei,
A' legmagasbikat három sárkány üli.

Az ifjú néz 's bámúl, 's körül tovább megyen,
Hogy a' völgybe könnyű menetele legyen,
'S im egyszerre zendűl a' környék rémesen,
És minden kis forrás megindúl a' hegyen.

Indúl 's növekedik bujdosó patakká,
Patakból dagadoz sebes áradattá,
'S hegy völgy ordít bele, a' mint szalad alá,
Változván haragos féktelen csodává.

Csak alig tartja meg vitéz Csaba magát,
Mosván az áradat meredő bokáját,
Megáll még is, fölebb huzogatva lábát,
Látván tóvá lenni tündérvölgy' patakát.

Nem is tóvá, setét hullámos tengerré,
Vize tündérvölgyet csordultig betölté,
Félig állt vizéből a' cedrus ég felé,
Sudaras szép fejét szellő meg nem éré.

De most lerőpült a' sárkány két fiával
Az elállt viharok' szörnyű hatalmával.
Alattok vad szélvész harczolt a' hullámmal,
Ők fölül repültek hármas csattogással.

Zúgó fenekéről fölfordúlt az őzön,
Eloltott minden fényt a' magas égkörön,
Hajlott és csikorgott a' czedrus fa közön,
Setétség lett urrá ékes tündérvölgyön.

Setétség, rémarczú szülötte az éjnek,
Mellytől illy zavarban halandók rettegnek.
Megröppent a' sas is fölötte fészkének,
'S csak alig parancsolt szive' félelmének.

Háromszor kiterült fekete szárnyával,
Háromszor állt vissza anyai gondjával;
De bátran állt Csaba Kármán' kardvasával,
Bátran hős szivének nagyobb hatalmával.

Csak bánatban égett 's epedő várásban;
'S mintha a' vad tengert széllel harczoltában
Megakarná inni hallatlan szomjában:
Olly nyugtalan vala körűle jártában.

De most fiaival félre tért a' sárkány.
Morogva elállt a' szélvész nagy fák' ormán.
Kékes boltozattal látszott az ég tisztán,
'S hold, csillag kiderült gyönyörű határán.

Még a' víz hánykodott nagyságos mozgással,
Lassan nagy hullámot forgatván hullámmal,
Végre csendessé lett ezüst ragyogással,
'S látszott a' fa benne hosszú árnyékával.

Tiszta hab bugyant föl fának árnyékában,
Tenger' szép leánya a' hab tisztájában.
Fehérebb a' habnál, és tisztább magában,
Följöve mosolygó ártatlanságában.

Ez előtt mélyen ült tenger' fenekében,
Apja' erejével országolván ott lenn.
Kis aranyhalait eteté jó kedvben,
'S úszó szörnyetegek játszottak körében.

Vízi borjak és a' mélység' órjáshala,
A' harapós farkas 's emberevő czapa
Együtt mulatoztak, szelídek általa,
'S szép lábai alá minden borúl vala.

Volt a' nagy mélységben vizfalú tereme,
Kis csillag ragyogott fölűl közepette.
Körül a' falakban szép csigák' serege,
És gyöngyök villogtak gyönyörűségére.

De szabadon 's tűkrűl állott a' bal oldal,
Ott játszott a' lányka tünő árnyékával,
Megérni kivánná ajkát ajakával,
Hasztalan! betelt az hideg víz' habjával.

Ez most egy forrásnak akadván vizére,
Felszökött mélységből a' szép föld' színére,
'S midőn itt szokatlan szemmel körülnéze,
Kevés lett az árvíz szilaj örömére.

Elindult, meg-megállt vizet hasogatva,
Ficzkándott, mint folyam' legifjabbik hala,
Míg az új szépséghez lassanként szokhata,
Repesett, dobogott habos bal oldala.

Szabadság! nem tudott, de érzett tégedet.
Gyengéd ajaka még nem mondta nevedet,
De midőn általad főbben emelkedett,
Örömében onta legelső könyeket.

Végre félijedve megállt a' viz felett,
Hosszasabban nézte a' földet és eget,
Megnézé közelebb a' fakörületet,
'S titkos új vágyódást magában érezett.

'S mintha kis kezei épen áldoznának,
Fölemelve tiszta vizet mutatának
A' körűlálló fák' rendes szép sorának,
Tiszta vizet az ég' ezer csillagának.

Szűz fejét egy kissé fölvetvén így álla,
Mintha mondaná: „oh egek' szép orczája,
'S eddig nem látott part' gyönyörű sorfája,
Üdvözlek én, tenger' kék szemű leánya!“

'S szomorú lön, midőn a' mennyek' csillagi
Nem jövének hozzá fényökkel játszani,
Midőn láta mindent mozdulatlan állni,
Vissza kezdett ismét öröme szállani.

De most kitért lassan az özön' szélére,
'S maga nem vigyázván, 's tartván semmijére,
Önkényt bomlott haja gyenge szemérmére,
'S végső fodraival lábszárához ére.

Ott megállt egyedűl a' vizes part' élén,
Csiklandó talpait lágy füvek emelvén,
Csaba háborodott e' látás' szépségén,
Tiltott gondolaton szive megdöbbenvén.

De maga így szólott büszke nagyságához:
„Valljon mi az a' mi engem e' helyre hoz?
Az-e, hogy valamint tündér halandóhoz,
Úgy nyúljak magam is tündér szép leányhoz?

Bizony! akkor engem méltán kinevetnek,
Kiknél dicsekedtem, a' bátor seregek.
Akkor lever átka hadak' istenének,
'S kikre megesküttem, ősim' nagy nevének.

Akkor ősz Dalmának kötve marad keze —
Vagy e' kísértettől szaladnom kellene?
Nem! nem! ez segítsen, illy szépséggel tele,
Nem állhat e' tündér kértemnek ellene.“

Illyen gondolattal közelít hozzája,
De a' megijedt lány remegve hátrála.
Csaba szólt: „Oh tenger' kék szemű leánya!
Ne fuss, nem vagyok én fellegek' sárkánya.

Csaba, hős Bendegúz' vitéz fia vagyok,
Fájdalmam és lelkem' gyötrelmei nagyok.
Lánykámat ölelik őrző tündér karok,
Mondd meg égi szépség! rájok hol találok?"

Megállt a' kis leány Csaba' szép szavára,
Közelebbről nézvén kedves orczájára,
Örült, hogy rá talált termete' mására,
Örült a' hangnak, de hang nem jött ajkára.

Oda ment és égő szemét megpillantá,
Ajkát ajakával egybe hasonlítá,
'S midőn az első csók vált kis csattanássá,
Vigada, és a' hőst magához szorítá.

Égett, fagyott a' hős, mint hegyi nagy szálfa,
Mikor vad tengernek förgetege rázza,
Megrázkodott egész teste' alkotmánya,
'S visszatért előbbi kemény nagyságára.

„Mit akarsz te velem, incselkedő leány?
Igy szóla szépséged veszedelmes csalt hány,
Nem felelsz, kérdésem előtted csak hitvány,
De magadhoz vonzasz félre csalogatván.

Felelj, vagy menj tova!“ És a' bús leányka
Visszarezzent Csaba' ijesztő szavára,
Most jött legelőször jajszó ajakára,
Elment, 's bus habokat öltözék magára.

Csaba későn bánd, hogy keményen beszélt,
De jött a' sárkány most hozván ég' felhőjét,
Beborítá avval tündérvölgy' tetejét,
'S lobogni engedé a' villám' erejét.

Lassú mormolással a' víz elenyészett,
De benn nagy zúgással tündér gyülekezet
Kezdődött: egy nyilás volt, melly bévezetett,
Máshol szörnyen feküdt köd 's villám őrizet.

Szélről a' fák mellett egy villám futkosott,
Szakadatlan körülhordoza vad lángot.
Sok közepett gyorsan 's szabadon kigyózott,
'S tündérvölgy' fölébe égő tetőt húzott.

Délről volt a' nyilás veres boltozattal,
Ott állt a' sárkány két tarajos fiával;
De most a' vén maga fölment vad haraggal,
Hogy megharczoljon a' felhők' madarával;

Mert élő állatot nem szenvedett körűl. —
Csaba e' látásra gyorsan útra pördűl;
Előle fut egy a' sárkányfiak közűl,
A' másik vasától ketté vágva eldűl.

A' vén sárkány megjő szomorú sivásra,
'S látván, hogy az egyik futva tovább álla,
Iszonyú mérgében rá hágdos nyakára,
'S ezt is megeszi a' másiknak torára.

De Csaba már benn van a' kék kapu alatt,
Bántatlanúl tovább nagy erőben halad,
Még is kissé megáll a' vízkapu alatt,
'S fagyosan fut lelkén rémítő gondolat.

A' vízkapu hosszan magas boltozattal,
Mint kemény márványból faragott sima fal,
Állt legvégűl 's benne emberevő nagy hal
Látszott heverni a' szörnyek' táborával.

Ott megállt az ifjú, és már megmotszana
A' háborgó tenger' rettenetes hala,
De a' kék szemű lány elejébe álla,
'S Csaba' menésének szabad nyilást hagya.

Néma köszönettel nézett rá hős Csaba.
De az magát búsan elrejté a' habba,
Mintha mondaná: „oh kemény ember' fia!
A' kék szemű leány nem lát téged soha.“

'S az ifju tovább ment a' vízkapu alól.
Zúgott a' belső völgy tündérek' zajától.
Ifjú kis csemeték keltek föld' porából,
Ezek között jártak bujdosván párostúl.

Kiki foglalatos maga' örömével,
Nem vigyáz, társával szomszéda mit mível.
Széltében az ifjú fáknak levelivel
Takarja titkait, 's rá víg dalt énekel.

Benn az ékes völgynek dombos közepében,
A' magas cedrusnak virágos tövében
Hét szivárvány vagyon egyesült szépségben,
Kisebbedvén mindig befelé estében.

A' legbelső alatt szép lányka üldögel,
Kit egy magas tündér hizelkedve ölel,
'S mert ébren nem bírhat tiszta hűségével,
Csábító csókokkal bájosan altat el.

Most a' lányka' feje álmosan nehezül,
Termete hanyatlik gond és erő nélkül,
Csaba irtózik és lángol e' nézéstül;
Feje zúg 's szemében szikrázó harag űl.

Ha láttál éjfélben tüzes kísértetet,
Oroszlánt, kit vadász vassal megvérezett,
Vagy villámmal járó halálos felleget,
Csak úgy képzeled e' szörnyű tekintetet.

Párduczként felszökött a' domb' tetejére,
Lelöké a' tündért négy öl messzeségre,
„Ébredj!" monda, Jevét emelvén kezére:
„Ébredj, és mondj áldást Csaba' fegyverére."

A' lányka (Jeve volt) sohajtva ébrede,
Látott 's szemeinek csak alig hihete;
De szabadabb lett a' tündér' lélekzete,
Ordított, 's az egész völgy ordított vele.

'S most mint sebes árvíz mind összezavarva
Jöttek, riadoztak Csabának rohanva.
Csaba széllel vágott „vissza! tündér! vissza!"
Kiáltván kardjával teres nagy kört huza.

A' tündérek visszahökkenve megálltak,
Erejét érezvén Kármán' kardvasának,
Csaba neki csap az ingó cedrusfának,
És a' cedrus enged döntő csapásának.

Csikorogva kidől tövéből a' völgybe,
'S végig nagyot zuhan tündérek' fejére;
Fut a' hét szivárvány magas ég' szinére,
Halovány setétség borúlván helyére.

Maga áll közepén mint uralkodó sas,
A' rettentő ifjú 's kezében a' kardvas,
Három kört húz benn, és oda ül siralmas
Képpel a' lány: szeme Csabán csak gyászt olvas.

De bízik az 's büszkén, boszúsan így beszél:
„Ide hát a' kiben nemes bátorság él,
Ide hágjon körbe, itt villog a' vas él,
Ne féljen harczolni ha orozni nem fél.

De bár jőjetek el, a' kik ide fértek,
Jőjetek mindnyájan csalfa tündér kölykek!
Azért vannak velem varázsos fegyverek,
Hogy avval szépemért véres boszút vegyek."

Rá zúgott, ezt hallván, a' nagy gyülekezet,
Hogy összeszaggassa, neki törekedett.
A' nap' fia rájok nyújtott tiltó kezet,
Ő ment, a' többi nép mind visszalépdesett.

Ő pedig szólt: „társak! félre most e' helyről!
Senki ne reméljen cseppet is véréből,
Magamnak is kevés az egy illy emberből;
Félre hát ti társak, félre most e' helyről! —

'S ki vagy te vakmerő, szegény föld' gyermeke!
Ki a' napfiára gyilkos kezet vete?
Szerencsétlen anya ki téged visele,
Szeme hasztalanúl sírással lesz tele.

De hogy tudd meg: miért érdemelsz inséget,
Jeve, kit említél nem illet már téged,
Döngöre' dárdáján halálos itélet
Jött rá; én tartám meg 's úgy nem ére véget.

Tied-e hát? nem az, tied csak halála.
Sirathatod, éjet virrogathatsz nála.
De jőj, lásd vadságod neked mit használa,
Tudom kínná leszen minden hajad' szála.

Álmot vetek a' szép Jevére örökűl,
Téged sebbe rakva itt hagylak egyedűl,
'S Jeve még is egykor kezeimbe kerűl,
Oda, hol csillagom áll hév napon fölűl."

De Csaba is erre hirtelen felele:
„Nemes tündér! bár vagy hatalommal tele,
Megállj 's megálljatok ti tündérek vele!
Halljátok, engem is vétek vezérel-e?

Vagy inkább vitézi kötelesség hozott,
'S természet melly erős érzéssel alkotott;
Tegyetek magatok ebből igazságot,
Én ellenségemmel kiállom a' harczot.

Azt mondja: a' lánynak enyém csak halála,
Sírhatok, éjeket virraszthatok nála.
Hol volt hát, hogy végső csókot adnék rája,
'S tennék fejér zászlót hűlt kedves' hamvára?

Nem láttam, szép vérét nem látták szemeim,
Nem érzették hűlő orczáját kezeim,
De hogy élve ment föl, még látták szemeim,
'S kiestek kezemből véres fegyvereim.

Pedig inkább halva feküdjék sírjába',
Mint éltemben dőljön idegen' karjába.
'S ha valaki akkor lelket önt hamvába,
Legyen övé, mert van hozzá igazsága.

Vagy minek beszélek idő' vesztésére?
Tündér! tied a' lány ha engem versz földre,
Ezt esküttem erős hadak' istenére:
Enyém, ha én győzök szivem' örömére."

Így szólt, 's a' nagy tündér a' körbe robbana,
Jobbjában az aczél fennyen megvillana,
'S mintha nehéz mennykő egekből szállana,
Lépésétől a' föld nagyokat dobbana.

De Csaba sem nézé rohantát csendesen,
Mint megeredt nagy kő melly lefut a' hegyen,
Úgy ment rá erővel 's boszúval teljesen,
Végig mérvén kardját a' tündér gyermeken.

Az pedig erősebb földnek hatalmánál,
Dühödötten szörnyű képpel előtte áll;
De vész tündérsége Kármán' kardvasánál,
'S minden diadalma vitézségére száll.

Harczol, tüzesedik kezében a' fegyver,
'S mint lobogó villám haragos szikrát ver,
Szeme ijesztőleg lángot és vért kever,
'S Csaba megsikamlik erejétől kétszer.

Harmadszor vág ismét homlokúl Csabára,
Visszaugrik az a' körnek határára;
De rettentőbb leszen arcza' borulása,
Öldöklőbb kezében kardja' suhogása.

Mint széltől hajtott fa vadon erejében
Visszahajol ismét szélnek ellenében;
Úgy fordult meg napnak fiára fenébben
Az elbúsult Csaba égő szégyenében.

'S most harczoltak elszánt kétes szerencsére;
Alattok a' kis domb fél ölre sűlyede,
Ingott a' két vívó' rettenetes feje;
Vasaik csöngöttek 's hangzott az éj bele.

Most terült az éjfél' rémséges fátyola,
Csattogott a' sárkány 's menést parancsola,
Csabától, mint szirtek' leszakadó fala,
Úgy hullott az ütés forró nap' fiára.

És az hanyatt dőlvén nagy hosszan elterűlt,
Alatta terhétől a' völgy is megrendűlt;
De csak hamar sebes sárkányon elrepűlt,
'S az egész sokaság magas egekbe tűnt.

Maga maradt a' hős 's Dalma' szép leánya;
De szemét a' tündér' gonosz álma nyomja.
Nem késik az ifjú, veszi karjaiba,
'S megy hol le van ütve lovánál dárdája.

Lovát nagy bajosan csak gyalog vezeti,
'S szép terhét ölében apolgatván viszi,
Túl az erdőn puha gyöpre lefekteti,
De keblét fogyasztó fájdalom terheli.

Hasztalan öleli a' lányt ép karjával,
Hasztalan ébreszti ajakát csókokkal,
Hasztalan szól hozzá szerelem' szavával,
Siket füleinél minden szózat elhal.

Nem nyughatik, Jevét fölveszi nyergébe,
'S tüzesen szorítván zajló kebelébe,
Mintha egyenesen sírba menne vele,
Olly busúlttá leve, arczát gyász festvén be.

'S úgy megyen Ragadón sűllyedt gondolattal,
Versent siránkozván harmatos hajnallal;
De alszik a' szép lány 's szél lebeg hajával,
Hasztalanúl az is, nem birhat álmával.

Haza ér az ifju Jevével jó korán,
Szomoruan zörget Dalmának ajtaján,
Belép: ölében az elragadott leány,
De csendes és néma, 's mint árnyék halovány.

Még is nem vesz gyanút az ősz ezt néztében,
Megoldatja kezét első örömében,
'S íme érzés gerjed a' lány' tetemében,
Fölkél nagy vidáman ifju kellemében.

És köszön hivének, köszön ősz apjának,
Megeresztvén szavát édes ajakának,
'S a' mi szépet ég föld összefoghatnának,
Mind együtt mosolyog hajnalán arczának.

Mint álom elröpül a' bús emlékezet,
Vigad Dalma 's a' két hadi felekezet;
De csak maga örül sok harczot szenvedett
Fia Bendegúznak birván a' szűz kezet.

Örül és öröme nagyobb a' világnál,
Mélyebb és magasabb tengernél és napnál,
Tüzesebb, ragadóbb lángnál, áradatnál,
Teljesb és hatalmasb minden gondolatnál.

'S örül vele a' szűz, Dalma' szép leánya —
De ti lánykák most ne menjetek hozzája:
Nincsen az életnek több illy pillantása,
Rövid; de századnál drágább birhatása.

SZÉPLAK.

Mint zaj elől fut az erdőnek fejedelme, az alban
Fölriadott szarvas, 's csörtetve az őszi level közlt
Mind addig viszi büszke fejét hátára hajoltan,
Mig vég rengetegét szaladással eléri Bakonynak:
Úgy az idő fut lelkem elől 's vágyaimnak előle:
Elrohan a' feledés' honnába, hol a' patak immár
Nem csörög, ősz partján a' fáradt szép Rege szúnyad,
'S a' rokon Álomnak szó nélkül nyugszik ölében.
Téged is, oh Völgység! az idő kiragadjon-e tőlem?
Szűljak-e mindenről, ha dal ébreszt, csak ne te rólad?
És ha neved zendül nagy késő korra lejutván,
Senki ne tudja, hogy olly szentté lett tájad előttem?
Hogy fiatalságom' tündér országa te voltál?
Halmaidat koszorúzza borág, koszorúzza tetődet
Százados erdőség; közttök, mint égi maradvány,
Nyúlnak el a' völgyek, fiatal szépséggel igézők:
Ott mikor elfáradt testem nyugalomra hanyatlik,
Lelkem az ifjúság' képét öltözve magára,
Ábrándozva bolyong egyedül a' csörge pataknál,
'S szárnyain ismét a' szerelemnek hordja bilincseit.

'S hordja szelíd kötelét az elomló szőke hajaknak.
Álmaiból virradnia, haj! mért kelle; miért kell,
Megsiratott szép völgy! szemeimtől messze maradnod,
Hogy soha több víg hang dallód' ajakára ne keljen,
És legyen a' dalban minden szava, mint szive olly bús?
De te nevezve maradsz kedvemben búmban egyenlőn
Legkésőbb napomig, 's melly tájadon őrzi regéit,
Állni fog emlekeim' közepett a' széplaki bús rom.

Elfárad, mig az erdőket megjárja morogva
A' rontó zivatar, 's halmán, mint fülmilefészek,
Csendesen áll Széplak, vésztől nem bántva, közöttük.
És Ugod és Zenedő, Széplak' szép asszonya, ketten
Új boldogságnak nem számlált napjait élik
Kőfali köztt, az örüm 's szerelem bájolta teremben.
Hallgat egész környék; nem háborgatja vadász kürt,
'S nincsen örömzajolás vendégtől puszta határin.
Elmúlt a' rohajos vigasággal büszke menyekző;
'S mint zaj után nagy tengeren, itt úgy ünnepel a' csend,
És minden gyönyörök' mennyét elzárja magában.
A' hajadon Zenedő mindennél szebb vala. Után
Elfáradt a' nap, 's hozzá nem láta hasonlót.
Most fejtődve szemérméből szebb szinte magánál:
Nyildokló tavaszág, csigalhajból félig emelt gyöngy.
Angyaliságától szépsége vidámodik és nő,
Mint ifjú csemeték naptól a' völgyek' erénél.
És Ugod, a' hősök' bátrabbika harczi veszélyen,
Most a' béke' jutalmával dúsabban az ország'
Dús fejedelmeinél, a' legszebb hülgyet ölelte,
Kellemein szeme, és jóságán szíve legelvén;
És illette kezét, 's mint méh új harmatos ágról,
Csügg vala ajkairól; csókkal hintette be arczait.
Tündöklő deliség nem volt Ugod; ifju vitézek'
Szép sora köztt jelesebb arczút 's termetre delibbet
Láthata már Zenedő; de szivében nem vala hivság:
Hűséggel szereté a' bátor férfias arczot;
És a' nem hazudó szemeken vágyási betöltek.

Gyász, hogy Ugod nem volt bizodalmas iránta nejének!
Ő maga hű, mint sas ridegen kelt fészke' hevéhez,
Hű mint kardja nehéz karjához az érez hadi pályán,
Néha gyanút táplált, 's kór gondolat űle fejében;
Nem hiheté, hozzá hogy hű legyen ennyi dicsőség,
Ennyi magas szépség: rejté a' vádat azonban;
'S fogva szelid kötelén tartá a' boldog örömnek.
És mikor így édelgve nyugott a' hülgynek ölében.
Nem vala semmi ború arczára jelelve szivéből:
Csendesnek látszék, de mosolygó csende csalárd volt;
Lelke' setét mélyén ült, mint poklokra Jökött rém,
A' féltés, a' legpusztítóbb szörnyeteg: és várt
Pusztításra időt; 's hogy senki ne sejtse, fölütte
Csalfa hinárként terjengett a' játszi vidámság.

'S im bús hir jöve. Kóborló csoh had él vala orvúl
Szerte az országban; 's mint a' már veszni menő légy
Dong szomorún, mikor érzi szelét az enyészetes ősznek,
'S szálldogal és hitvány éltét elveszteni nem fél:
Így ezek, érezvék Mátyás országa' hatalmát,
Bolygának, rövid életüket nem nyujtani, mert az
Nem vala már lehető, de dulással tenni sulyossá
Elnyugodott falukon, 's a' marhás puszta' lakóin.
Nappal az orrablók mélységes völgyben ülének,
Onnan az árúló holddal kibukának az álmot
Meggyilkolni, 's az alvókat szentetlen aczéllal.
Ezt hogy Ugod hallá, minden csöp vére haragban
Forr vala, és fölkelt szilajúl a' büszke nemesség
Pártos ereiben, nem szidalomkoholásra, de karddal

Menni veszély ellen; 's bolygó istentelen orvok'
Csontaival szörnyen beborítani puszta mezőket.
Nem tartá szerelem, nem az édes hang' epedése,
Melly Zenedő' ajakán, mint a' pattanni feszült húr,
Bús rezgésbe merűlt, 's kérlelte haszontalan a' hőst.
Egy vala balsúgó, 's nagy gyászszal monda jövendőt
Éjjeles elméjén, de boszúsan visszariasztá
A' méltatlan jóst. 'S hol náddal 's szőke füzekkel
Borzas partai közt csavarog szilaj árja Kaposnak,
'S a' Balaton küldötte Sió' madarainak örülve,
Vajda Simonytornyát ingó lápokkal övedzi,
Arra szegé útját Ugod, és húsz lóval elindúlt.
De hagya ősz szolgát, és őrt mellette kilenczet
Szerte vigyázókat, 's védőit az erdei laknak.
Őmaga vasba borúlt, 's daliás vala ménen ülése.
Csak paizsát, a' rémületest, nem vitte magával:
Az fenn függe falán, 's ragyogának képei búsan,
'S pilloga széle körűl az aczélnak barna zománcza;
De közepén látszott, a' mint fejedelmi Kupának
Eldarabolt testét hosszú szálfára tüzötten
Őrzi setét hajdú, 's hozzá komor éjfeli holdnál
Búsan az elnyugodott daliák' árnyéki leszállnak,
És iszonyún szemök, és iszonyún-nagy kardjaik égnek,
Uszván ködkaczagány az erőtlen vállon utánok:
Az pedig elborzadva tekint a' szellem-apákra,
'S állva rogyó félben dárdáját ejti kezéből.
E' paizs ősöktől szállott öröködve fiakra,
És vala hősének diadalt, gyászára, jelentő.

Senki azért örömest nem vitte csatába; de őrzék,
Mint hű emlékét az időnek, melly leborongott
Véres napjaival, 's hirt hagy vala vissza, 's nehéz gyászt.
Igy lön szép Zenedő egyedül, 's mint árva borostyán
Elfoly erőtelenül, ha közel nincs gyáma, fövényben,
Úgy lehajolva nehéz bánatban szíve, sirás köztt
Ömledezett a' hölgy; 's kebelébe lehull vala sok köny.
Más nap, mint a' tó, mellyen zápor futa, még reng,
A' ragyogó mennyet már kezdi mutatni azonban,
'S harmatgyöngy szemmel bele néznek parti virágok:
Úgy lön sok köny után a' hölgynek lelke tükörré,
'S benne szelíd jóságának szép mennye világolt.
És hogy az elhúnyt nap harmadszor is eljöve, mint kél
Honni nyugott vizből a' szálló hattyu nem ösmert
Országokba, 's az ég' mezejét választja határúl:
Úgy kele csillapodott lelkében az üdvös imádság.
Hol, mikor igy rideg egyházban leborultan imádna,
Messze Szilágyságból hozzá juta ifju zarándok;
'S félve nehéz térdét egyház' küszöbére lehajtá.
'S kezde imádni, de lelkének kárára nem istent,
Nem sanyarú szentet, hanem áldott hölgynek alakját,
Kit szeme' 's szíve' csalódtában vélt istenanyának.
A' mint térdre hajolt, megzörrent fegyvere, 's tompán
És döbbenve adá megütődött paizsa hangját.
Megriadott a' hölgy, és némberi szíve dobogván,
Mint a' vári harang, melly csenge halálra menőnek,
Hangos ütéssel adá balhírűl háborodását.
De hogy az ifju' szemét, és látta habozva leomló

Fürteit a' kövön, és esdeklő arcza' beszédét,
'S lágy fiatalságát, mellyen mint réti virányon
A' felhőtlen hold, ártatlansága mosolygott;
Szánakozásba vegyült félelme, 's időtlen alakjai
A' képzelt bajnak zavarodtan oszoltak eszéből:
'S mélyen az érzetnél, mélyebben egy ötlet, egy álom
Villana meg lelkén, tilos a' bírálatos észnek,
És elenyésztekor a' kegyszívnek, melly szüli, fájó;
De tünik, és nyomokat nem hágy az erőtelen álom,
Elvesz az ébredt ész' sugaránál, 's a' deli nő szól
Nyájasan ifjúhoz, 's minden szava tiszta szivesség:
„Ifju, ha nem csalatom, jövevény vagy, messze lakóknak
Vére, szerencséddel honnott megférni tudatlan.
Szólj, javadúl mi lehet, mit kíván hosszas utadnak
Fáradsági után, mint látom, csüggeteg elméd?"
A' gyermek pedig álmot ohajt, tusakodva magában,
Álmot, ezen látás' gyönyöréhez örökre hasonlót,
Melly ne mulandóság', ne idő' játéka, de lenne
Megmaradandólag lelkének adatva sajátúl.
Fölkel azonban, utó szavait hallvája örömmel
Angyali szép nőnek, 's hozzá így ejti beszédét:
„Áldott légy deli nő áldott a' föld is, az ösvény,
Mellyen, hogy meglátnálak, 's a' sorssal azontúl
Megbékélhetnék, hozzád hagya jutni szerencse.
Sok napot, és még több boldogtalan éjet utaztam
Úttalan út' rögein, 's embertelen árva határon;
'S mellyet imént mondál, a' legjobb szív' adománya,
Kegyszavad olly régtől egyedúl jártomban az első,

Mert egyedül szeret a' pusztult ház' gyermeke járni,
'S boldogokat ragyogó bőségben látni nem örvend.
Oh csak egy elhagyatott rejtek, csak egy enyhet adó szó
Jusson házadban a' sok bajt tűrni menőnek,
Újra erőt veszen, emléked szentség lesz eszében,
'S mint eddig, gyászszal nem fogja bevonni világát."
Szóla, 's nehéz feje sok gondtól 's új gondolatoktól
Meghajlott bal válla fölé, nap ütötte kalászként.
De Zenedő az elandalodót fölemelte szavával,
És szállásra hivá, táplálatos étkeket és bort
És ada sok szép szót hozzá, melly életadóbb az
Éteknél, 's léleknevelőbb a' tályai bornál.
Igy kipihente magát, és kezde vidúlni az ifjú.

Orbai Kálmán volt, a' rég nagy hírü Kupáknak
Törzsökiből végső 's Ugodokkal ükére rokonság.
Nem tudhatta. Setét alakokkal az ősi regékből,
Mellyeket atyjától hallott, vala lelke borongó.
'S már különözni mesét nem birt elméje valótól,
Mert gyermek vala még mikor atyja leszállt az apákhoz,
'S anyja szülő kín közt halt el siratatlan előtte:
Árva korán, idegen házaknál tenge, 's hideg kéz
Nyujta nehéz eledelt a' sokszor sírva evőnek.
Igy nőtt, igy serdült, 's most igy hordozta tizenhat
Éveit a' földön, 's nem lel vala rajta rokonvért.
Benne az egy lélek, más nem volt semmi atyáról,
'S szükve csak egy paizsot mentett meg az ősi falakról,
Melly portól feketedve, 's borús vala régi jelekkel,
'S kardot, az ütközetek' villámát hajdan. Ezekkel

Mindkét-féle szerencsének harczára megindúlt.
Mindezeket, 's a' mit rideg útán tűre, tapasztalt,
Esti komoly csendnél elmondta beszédes ajakkal;
'S szánák és szereték hallói: de monda csatát is
Hunyadi' tetteiből, a' mint tarkázva regékkel
Múlt napok álmaiból meg-megfordúltak eszében.
Néha pedig tévedt szemeit Zenedőre felejté,
'S végzeni nem tuda kezdett szót. Mosolyodva meginté
A' deli nő akkor; 's hallgatta regéje' csodáit:
A' ragyogóhaju lányt, 's a' tündérkerti szerelmet.
Nap nap után így mult; Orbainak három örömnap,
A' negyedik nap fegyvereit vizsgálta Ugodnak;
Kedve lön olly fényben mint fenn azok, égve ragyogva,
Látni magáét is, 's tisztítani kezdte leülvén.
Elsőbb is kardjára hozott munkája derűlést,
Melly mint nagy köd után kitörő nap, régi homályból
Úgy emelé ki hegyét, 's öldöklő éle' világát;
Egyszersmind szép markolatán a' gyöngysor előtűnt:
És örvende szelíd sugarának az ifju. Azonban,
Hogy paizsára került a' sor, borzadva tekinté
A' szigorú jeleket, gyásznak gyászképü betűit;
'S a' mint törlögető keze végig surrana rajta,
A' falról hozzá le-levillant pajzsa Ugodnak.
Majd ezt, majd meg amazt vizsgálván kémszeme, látá
Végre csodálattal hogy párt lele hajdan időkből.
Lelke merengő lett; rokonát képzelte Ugodban,
'S hordta bizonyságát balján, a' gyászjelü vérten,
De szive mást keresett. Szégyen tiltotta rokonnak

Válaltatni magát, a' dústól árva nevetlent.
„Majd ha nevem Mátyás' ajakán fog zengeni, úgymond,
'S a' haza, mint idegen, nem zárja ki híremet, akkor
Lássanak itt; vagy mint kiömölt víz folyjon el éltem:
És ne legyen nyoma elboruló szép ősi nevemnek."
Elszánt lön hamar, és röviden készüle nagy útra;
Még is az elválást nem tudva kiállni, levélben
Szíve' nehéz napját így irta le szép Zenedőhöz:
„Elmegyek; így megyen a' leidézett lélek az égből,
Angyali nő! tőled megyek el sorsomnak elébe,
Melly mikor álmadozám, villámban ereszte vezérfényt,
És megrendített; de von elvíhatlan erővel,
Mellyet imént feledék, hosszabbá tennem az útat.
Oh te, ki tisztább vagy mint szó mondhatja, kinek szép
Élete' folytában legrosszabb tette is áldás,
Angyali nő, ha időtelenül szállok ki, ne vádolj,
Hogy búcsúzatlan hagyom el gyötrelmeim' enyhét;
Hogy mikor útra megyek, nem nézhetem a' lekütő szem'
Bájait észbomolás nélkül; hogy gyenge szemem fél
A' napot, oh téged szépségek' napja! bevárni:
Mert láz lelkem, ez egy lélek, kiszakadna belőlem.
Ím én semmi, az élet' nagy könyvében üres lap,
'S szél' játéka vagyok, mint pusztán vad fa viharban,
Még is ohajtásom marad itt, nem jő velem útra;
Ott eped egyházad' küszöbén 's ne feledj el, azon kér,
Hogy nemzetségem ki van is bár búmra törülve,
Még legyen, a' ki nevem' hírét meghallja, ha élek,
'S mondja: Szegény gyermek méltó vala, hogy befogadjam."

Még sokat irna le andalgó elméje' tanácsán,
De fut az éj, a' szárnyas idő hatalommal idézi.
Utnak ered, 's az irást köszönetnek hagyja jeléül.
Mint, ha madár szabadúl, mellyet lép tarta, szegénynek
Sok hímtolla fogó gyöngyön ragad, ő megy azonban
És örvendi szabad szárnyait suhogatni; de még fáj
Új sebe, elragadott tollát még sínli magában:
Igy mene Orbai, ott veszvén szive Széplakon; ifjú
Lelke azonban örült a' szép hajnalnak, az erdők'
Halk suhogásainak. Viruló völgyekbe lenézett,
'S látta kies téren Bonyhádot messze határos
Falvaival, 's délről szomszéd patakokkal övezve.
Andalgása között, madaraktól kére jövendőt;
Fenn dallának azok, fiatal bogon ülve fölötte,
A' napot, a' nap' arany sugarát várván, de közöttük
Sirva nyögő csalogány bús szót zendíte, 's az erdőt
Eltölté, csak imént szökevény társára, panaszszal.
Minden utána hajolt, és sok sirodalmas ajaknak
Fájó szózatival hangos lön az erdei mély csend.
A' gyermek fájdalmak' ölén ringatva reményeit
Hallá a' dalokat, 's még inkább andalodott lön.
Igy haladott; 's tova tér és hegy maradoztak utána. —
Már jöve vissza dicsőn, ha dicsőség porba leverni
Or rablók' seregét, a' hős Ugod. Elborulának
Ellenségei a' honnak, letöretve vasától.
Társai örvendék szép batorsága' jutalmát;
Áldák a' mentett lakuak. 'S a' mint mene végig
Falvak előtt, vagy büszke nemes' várának előtte,

Sok szép szem daliás menetét kísérve csapongott
Gyors nyomain; 's tetszék a' bátor férfi sokaknak.
Sok dícsérte lovát, sok azon könnyűded ülését;
Fegyvereit mások, ragyogókat sok hadi tettel;
Mindnyájan pedig őt, a' bátor lelkü segédet.
De fekete szárnyát fölemelte az átkozatos hír,
Nem tartotta magány, erdőség nem vala gátja;
Jött hegyen és völgyön, 's hazugúl igy suttoga szerte:
Im mi jeles hős ez! kár hogy míg messze vesződik,
Honn jövevény gyermek, korcsok' nemzője bitangol
Szép örökén, 's bűnnel fertőztet régi nemes vért!"
Megrendűle Ugod hallván, 's a' benne lakó szörny,
A' féltés, fölemelte riadt lelkében alakját.
Csillapodott azután. De nem ész, a' büszkeszivűség
Győze baján: „maradok, mondá; ne gyanítsa leső szem
Hogy van okom megitélt házamhoz visszasietnem."
'S úgy lön. Balra hagyá Szekszárdot régi falaival,
'S hol most fűnevelő halmát mutogatja Leányvár,
Puszta lakatlan domb, ott akkor büszke falakkal
Messze fehérlő lak' palotáiba készüle térni,
'S várni, mig árnyékát boruló lelkének előzné.
Már mene, a' hol az út befelé nyita kurta tekervényt,
'S mint száradt fának még élő ága, virágzott
Sok fiatal hárssal, mellyek mind két felen őrként
Álltanak, és suhogó lombbal vendéget idéztek.
Mert szivesen a' vár' két agg szüze, minden utasnak
Kit vihar ért, vagy baj fáraszta, nyitottanak enyhelyt.
'S gondjok alatt, mellyet nevelének, az ég szemü lányka

Csábító vala ártatlan szépséggel: az által
Sok fiatal hősnek befelé fordúla futása.
Jósok is, és sebet orvoslók vetekedve valának
A' szüzek; és nagy volt bizodalma ezekhez Ugodnak.
'S ím a' hogy mene, megszökkent 's felhorkana méne.
Út felen a' fűből felvillant Orbai' pajzsa;
Fáradtan maga benn alvék terebély fa' tövében.
Néze Ugod, 's poklok' játékát vélte; lenéze
Másodszor, 's iszonyú lelkét tele nézte haraggal;
'S a' legijesztőbb vád már nem vala távol eszétől.
Megborzadt, mint elközelítő vészben az agg tó,
És oda zúga lován, 's megüté dárdával az ifjat,
Mondva: Or eb, kelj fel, 's alugyál el örökre vasamtól,
Vagy valld meg, paizsom, ha nem orzott, mint juta hozzád?
Nem hallá; de futott fél ébren az ifju; 's halálát
A' fák köztt befelé szaladozva kerülte. Nyomában
Vágtata, és megölő dárdát perdíte az űző.
A' két agg látá egyenetlen harczban az ádáz
Bajnokot, és az előtte serény lábakkal iramlót
Védtelenül, 's az ütő' vasa által szinte veszőleg,
Megszánván bebocsáták őt; de Ugodnak előtte
Félve kaput zártak. Künn, mint sziklába csapott hab,
Áll vala ez szive roncsoltan. Megütötte dühében
A' kaput, és bele tört az erős nagy dárda kezéből.
Rengett az: de nem engede még, 's a' várfalak' ormán
Megjelenék a' lány, az időnek régi tanúja,
A' legidősebb szűz; 's mert mondani kezde jövendőt,
Mély üregű szemeit bel láng forgatta dühülten;

Mint a' gyászmutató boldogtalan óra' határán,
Elfonnyadt keze úgy állott lemutatva Ugodra,
'S míg szólt, szürke haját a' szél hordozta csapongva,
Mintha tavaszba telet szálaival akarna beszőni.
Szólt pedig igy, 's vékony 's rezgő vala hangja 's hallotti:
Mit zörgetsz, mit akarsz boldogtalan, e' helyen? állj el.
Itt csak béke lakik; de te menj el, vidd tova sorsod'
Förgetegét, melly homlokodon le van írva setéten.
Vért látok kezeden, mellyet vizek' árja le nem mos,
Tűz nem emészhet meg. Menj el, valamerre szemed lát;
Csak ne hazádba, hol a' szép nő aggódva reád vár,
Gyász neked, és gyász a' bal sors üldözte, magának.
E' szavakat mondván elhagyta az ormot az agg szűz,
'S lőn egyedűl Ugod a' haragoknak hagyva, 's magának.
Három gondolatot forgat vala lelke leginkább:
Szolgáit föl hija-e várt megvíni? vagy a' gyász
'S szégyen elől haza' földéről elfusson örökre,
És soha Széplakot, és a' nőt mosolyogni ne lássa?
Vagy pedig elmenjen meglátni, mi dúla sajátján;
'S a' bűn' részesein maga tartson szörnyü birálást?
Erre hajolt; mert asszonyokat megvíni dicsőség
Nem vala, 's a' bolygás nyugodalmat nem szerez annak,
Kit csevegő hír bánt, 's bizonyost még nem tud. Elindúlt
Rémületes paizsát, mint vélte, balára emelvén
Messze kitért, valamerre rohant, a' vándor az útból,
'S össze legelt vadak a' vad elől riadozva futottak;
A' szolgák pedig a' rohanót száguldva sem érték;
Messze zavart rendben maradának méne' nyomától.
Szép Zenedő! jobb volna neked nem lenni születve,

Vagy soha nem lelned féltő szeretődet Ugodban.
Nem hiszen asszonyban hűséget, 's hosszu szerelmet:
Eltemet a' szörnyű, hogy megrenduljön utánad
Lelke, 's szokott utján tévedt elméje ne járjon.
Kertében szomorún a' szép nő járja tekervény
Útait, és az időt, mint rosz vendéget ohajtja,
Míg eljőne az álom utóbb, elrázni magától.
Elmaradó férjén aggódik. Az összeszokott lét'
Csak fele értékét, 's azt is bánatba keverten
Birja szegény; 's gyakran követűl elküldi szemének
Szép sugarát örömes hírt kémleni távol Ugodról.
Még nem sejti szegény, a' jók' gyászára veszendő,
Hogy férjének eszét lekötötte az átkozatos vád;
Hogy nem mer dühödő szivvel házába belépni,
'S kertbeli bokroknál csúsz el lappangva kigyóként.
'S úgy van. Ugod fél, a' gyilkos szándéku, magától:
Nem közelítheti még küszöbét, győződni akarván.
Vagy nem hinni tovább, vagy egészen lenni gyanútlan:
Ez forog elméjén; 's el nincs választva határral.
Azt gondolja: „magányában kell látnom az egykor
Üdvömnél inkább kedveltet, ah a' csapodár nőt.
Majd ha tanú nélkül itten, hol véthete, haj! itt,
Hol legelőbb ölelő karját szerelemre nyitotta,
'S most idegen névnek felfogja sohajtani hangját,
Majd ha elő állok, 's nem mer megvárni szemével;
És ha egyet kérdek, megkérdem, hittelen asszony,
E' paizs, ősz korból legszentebb hősi maradvány,
Hogy' juta más kézhez? Jövevénynek kelle, 's mi bérért
Kelle odább adnod, te hitek' tapodója, te asszony,

Nem feleség többé, te nevemnek sírja! — 's ha erre,
Mint hiszem, a' nyomorú nem lel szót annyi ezer közt:
Veszszen el, e' vasnak légyen temetője szivében.
'S oh ha — de azt nem, Ugod, soha nem fogod érni ez élet
Napjaiban, hogy megnyughassál tiszta szerelmén —
Oh ha megérnéd azt; de gyanúk hallgassatok, addig
Nem sietek; nem rontok előbb, mint megtudom a' bűnt.
Igy szólt a' bőszült. Csendes kívána maradni,
És meg-megmozdúlt remegő markában aczéla.
Látta nejét, 's mi nem olly szemmel, mint egykor; elomlott
Mint árnyék, minden szépsége gyanúja' ködében;
Látta busongását, és monda: nem engemet illet;
A' szaladó jövevény hagya bút bűngondos eszében.
Végre megállt a' hölgy, hol előbb ártatlan örömmel
Ült ernyős fa megett, 's mondotta regéit az ifjú.
Ott bolygó szeme kis csalogány' fészkének alatta
Láta fehér levelet gyéren meghintve betűkkel.
És levevé; mert milly asszony nem tudni kivánó?
És mi gonosz van ezen? Végig futa rajta szemeivel;
'S a' mint bús szavait bámult lelkébe fogadta,
Kis könyü, szánakodás' szép könyve, lepördüle arczán.
Kisded csep, te öröm' 's bánat' harmatja, mi vagy te?
Vaj! mi vagyon benned mennyből elegyítve 's pokolból,
Hogy rontó egyaránt, 's áldó tudj lenni, 's miattad
Most egy egész élet lemerüljön időtelen éjbe!
Fölkel Ugod. Nem birja magát, nem birja haragját:
Összebeszélt szerelem' titkát a' vétlen írásban,
'S bűnvallást lel az ártatlan könyü' szent elemeiben.
Mint fene szájú ló, viszi a' harag, a' vaderőszak.

Felcsörrenve megáll, 's igy dörg le nejére: „Tekints rám
Én vagyok, álnok hölgy. Ösmersz-e, halálodat engem?“
Haj de ki ösmeri meg, mellynek gyönyörében alutt el,
A' kiderűlt mennyet, ha be van keltére borulva,
'S nap' ragyogása helyett, villám szegi barna határát?
A' szellőt, ha viharrá lett, ösmerjük-e többé,
Értjük-e megbődűlt morajában előbbi sugalmát?
Igy az elámúlt nő többé férjére nem ösmer;
Arcza' szelídségén nem tud képzelni ölő színt,
'S melly eddig szerelem' vágyát suttogta, szavában
A' rettentőt, a' gyilkost, félelme nem érti.
Földön túli világ' rémét gondolja. Sikoltva
Megszalad a' remegő; 's oda rogyna, de vad kerecsenként
Ott terem a' szörnyű: 's melly ége lobogva dühétől,
A' kiemelt gyilkot hölgyének eloltja szivében.
'S mintha pokol zúgná, tompán illy szókat üvölt rá:
Halj meg, 's szégyenedet vidd sírba, elaljasodott nő!
Ott nem lát meg Ugod, ha kesergesz az új szeretőért.
Ezt csak alig mondá, hogy előtte az áldozat eldőlt:
'S szép szeme' játékát elzárta halotti sötétség.
Hűled Ugod, 's már érzi sulyát tettének. Elég ok
Már nincs a' földön, mellyért meg kell vala ölni.
A' késő vendég, a' bánat, már beköszöntött;
'S elhúnyt nyugta fölött sanyarú gondokkal evődik.
Mint sürü felleg után lobog a' megütött fa magában,
'S nincs zápor többé, melly lángját oltsa vizével:
Úgy egyedűl, és olthatatlan tűz lángol Ugodban.
Hosszan néz le 's merőn, 's a' hajnal' rózsavilágát
Nem leli mint ezelőtt liliomra hasonlatos arczán.

A' mozdúlatlan tagokat, 's a' szótalan ajkat
A' hogy' látja, kitör küzdő türödelme magából.
Nem szól, és szeme nincs könyütől búvában elázva,
De szabadon vad gondolatok dulakodnak eszében,
Mellyektől nem tud menekedni. — Azonban, az elhullt
Kis level ott fetreng. Attól fölserken az ájult
Eldühödött harag, és még egyszer lángol agyában.
Lángszemmel nyeli a' sorokat. Végig fut először,
'S ismét, 's harmadszor; 's a' bűnszót nem leli benne.
Majd teremeibe rohan nyomorúlt! ott mintha keresné
Elmaradott hölgyét. 'S ím pajzsa setéten alá néz
Képeivel; 's megakasztja futó lábának iramtát.
Most már látja, világánál a' szörnyü tudásnak,
A' szövevényt. Mi eget dúlt föl, 's tett vad keze rommá,
Érzi; 's mi érzelem az! mint tépi el élte' nyugalmát!
Keble kiég, mint a' bel lángtól hamvadozó hegy
'S benne tanyát kétség 's szilaj álmok' képei ütnek.
Elvesze már Ugod. Árnyékát hordozza futó láb.
A' föld ing neki már; maradását nem leli rajta.
Mint hegyen indúlt kő, megered; nem tudja, hová lesz.
Még esze' sírja fölött egy gondolat él zivatarként,
Nagy 's iszonyú, mint tette, 's ez őt hordozza vadonban.
Ádáz farkassal gyakran virrad meg az erdőn;
Gyakran az éjvel jár egyedül, mikor állat is alszik.
Mint bolygó rém jő múlt boldogsága' falaihoz,
Ott suttogva nevét hölgyének; majd rohan ismét.
'S így rövid élte lezúg, mint hirtelen árja viharnak.
Ordas agyú kölykek marakodnak tagjai' rongyán;
'S szánakodó rokonok nem tudják jegyzeni sírját.

A' ROM.

P. 87.

M. Holmann sc.

A Rom.

Hol Siva' végetlen fövenyében lankadoz a' nap,
'S csendes Araltónak zaj nélkül nyugszanak árjai, '
Félre világ' robogásaitól egy puszta lakormon
Két isten harczolt elszántan régi haragból.
Első a' dúlás' komor istene Rom jöve, és az
Elhagyatott lakon, a' szélvészek' bús palotáján,
Hol szomorú volt a' napnak tüneménye, ha feljött,
És szomorú, ha lement, élőt nem látva körösleg,
Merre nehéz ón lábaival sétált el az óság
'S a' mi előbb fény volt, abból nem hágy vala többé
Semmi csodálandót — ott Rom kívána tanyázni,
'S meszszünnen feltolt falakat készül vala tenni
Földdel egyenlőkké. Véd, a' ház' őre, kiálla
Ellene és mentő paizsán fölvette ütéseit,
A' rombolni jövőt nagy erővel viszszaszegezvén.
Ők ugyan éjt nappá, nyugodalmat téve csatává,
Mint két béri vivó, küzdöttek folyton az ormon
Ötven egész évig; de azonban győze Romisten.

Égi hazája felé elszállt a' puszta tetőkről
A' Mentő szomorún, és a' fejedelmi gyönyörlak,
A' hírben ragyogott Országok' háza, leomlék.
Rom pedig a' düledék palotán fölütötte tanyáját,
Nagy Siva' pusztáin egyedűl őrszellem az éjben.
És ha ki szürke világánál félholdas időnek
Jőne felé, láthatta miként tört oszlopon ülvén
Hosszu szakálla' mohát lengették pusztai szellők,
'S várkoszoruzta fejét zsibbadt könyökére nyugasztva,
A' szomorú sivatagba miként nézett ki merően,
Messze Araltónak látszván hallgatni zugását.
Évekig így és túl azokon gyász gondolatokban
Fárasztotta eszét 's ha talán vész harsoga általj
'S a' föveny' országát felvették szárnyai, akkor
Ébrede álmaiból 's hullván gyér hosszu szakálla,
Zenge szilaj dalszót és a' zivatarba sohajta.
Már század múlt el 's még nem jöve senki, az elmúlt
Fénynek hajlékát romjaiban látni, sem útast
A' vak eset 's bal sors meg nem téveszte 's az isten
Nagy fogadást gondolt, így szólván végre magában:
„Ki legelőbb düledékeimet leborulva köszönti,
Teljesedésbe hozom háromszoros álmait annak.
Boldoggá teszem őt, fogadásom tartja 's ez így lesz!"
Szóla 's körűljárdalt őr gond kísérve személyét,
'S mélyebben sűlyedtenek a' düledékek alatta.
Múlt az idő, 's untig változtak benne zaj és csend.
Sokszor az ősz Romhoz lemosolyga az égutazó hold,
Fellegeket gyakran látott harczolni 's koronként

Dúlva sötét vésznek ment által rajta haragja.
Ő pedig ült egyaránt 's kőhalmai omladozának.
De mikoron másod századnak folytanak évei,
'S a' forró fövenyek' pusztáin nem vala szellő,
Harmatot éj nem hinte alá, regtől pedig estig,
Mintha világot gyujtana föl, heven égete a' nap;
Ifju kalandor jött egy távol honni vidékről.
Sors és a' szerelem nem hagyták béke' ölében
Lennie boldoggá, nem harczok' förgetegében.
Búva futott a' két hatalomnak előle, szivének
Gondjaival 's hogy senki ne lássa, ez árva kietlent
Választotta utúl. Mellytől nem rettege 's melly baj
Annyi ezerből még egyedül vala hátra — halálát
Vélte találnia itt. Lankadtan 's lelke szakadva
Lép vala lassan elé 's lerogyott a' barna köveknél.
Tüstént fekte' helyét meglágyította Romisten,
'S ő, nemes Országok' feledett ivadéka, lakatlan
Földön erőtelenül feküdött: vas fegyveri rajta
És mellette, nehéz kezéből elhullva, hevertek.
Szelleme' tükrében feltüntek az álmok azonban,
'S láta kies tájat dombbal változva 's virágok'
Völgyeivel; pásztor tanya volt, kis hajlak az ormon,
Kút csorgott tövinél, gyéren körülötte gyümölcsfák.
A' ligetek' csendét patakok' csörgési vidíták,
Kisded bokrok előtt szökdeltek fürge juhnyájak,
'S a' vezető ürünek mélyen hangzott ki kolompja.
A' nyáj' pásztora ő, legkönnyebb póri ruhában
Íjasan és balján teljes puzdrája zörögvén

Közttök járt egyedűl, 's a' nyáj örvende urának.
Ébrede most 's mit imént álomnak véle, való lőn.
Legszebb pásztori táj közepett, már távol előbbi
Gondjaitól, bámulva magán és mindenen, ott járt
Nyájai közt, fiatal pásztor sors verte vitézből.
A' vezető ürünek hallotta zörögni kolompját,
Látta vidám ihait szökdelve legelni 's előtte
Minden az álomtól festett tárgy' képe jelen volt.
Így élt jó ideig. Gyakran megjárta virágzó
Völgyeit, ormairól gyakran letekinte vidáman,
Távol az elsiető patakoknak lesve futását.
Íja vad állattól 's nem erőtlen karjai védék
'S kiktől búcsút vőn, embert nem láta határin,
'S elszánt lelkének mi öröm nem látnia embert!
A' keserű osztály nem bántá: fája' gyümölcseit,
Nyája' tejét nem ohajtá el szomszédos irígység
'S méreg nélkűl folyt epedő szomjának az ép kút.
Villám nem keresé alacson kalibája' tetőjét:
Béke' ölén egyedűl állt az, nem lakva bajoktól,
A' csend és nyugalom' gyönyörének hagyva tanyáúl.
'S a' boldog szerelem' 's bal sors' feledője, igyen szólt:
„Járj kies útaidon, ligetemnek nyája 's tenyészszél,
Völgy, te virágozzál és szellős dombja lakomnak,
Folyjatok el csendes patakok, mérői időmnek,
A' koszorús partok' kebelén, hogy kelve, lenyúgva
Víg csevegésiteket lelkem meghallja 's örűljön.
Csak soha embertárs 's ember' szűlője, az asszony,
Meg ne zavarhassák ridegét e' néma magánynak.

Nem! soha emberi nép e' tájat látni ne jöjön!
Jobb társak nekem e' szédelgő nyájak azoknál,
És e' néma mező 's fedezője, az égi derület.
Vajha szemem még mindezeket láthassa sokáig.
Vén fejem így e' béketanyán fáradjon el egykor
'S testemet a' völgy' harmatozó ivolái födözzék."
Szólt 's az üres levegő kebelébe fogadta beszédét,
És elenyészni hagyá a' térnek végtelenében.
Így tölté az időt, ura és uralója magának
'S éle remény- és vágytalanul, nézője futamló
Napjainak; de soká nem tarthata békelakása.
Lelke hamar betelék örömeivel az egyszerü tájnak.
Kis laka, nyája 's az egy környék, a' mindig egyenlő
Hajnalok és estvék unalomnak tárgyai lőnek.
Még az örök tavasz is, melly nem sorvasztva teleknek
Vészeitől ligetén folyvást zöldel vala, bántá.
A' kipihent szívnek megjöttek előbbi reményi,
Visszakivánkoztak tova pártolt vágyai: embert
'S emberlakta vidéket kért a' puszta magányért.
Mint partot haladó folyam' árja, zajogtak agyában
A' raj gondolatok 's nyugodalmat lelni hiába
Mentenek el, mind a' nélkül tértek meg urokhoz.
Egy vala még kísértetlen 's azt tenni megindúlt.
Elment a' romhoz, leborult a' barna köveknél,
Ott elszúnyada és feltünt a' második álom.
'S lát vala álmában bérczekkel büszke vidéknek
Sziklafejű csúcsát vetekedni egekkel: az erdő
Méla, borús folyosóival, és — hol az álmodozásnak

Szent országa van, agg lomboktól rejtve világnak,
A' hova ormairól forráshoz jára le a' vad
És egyedűl zavará robajával az alkonyi csendet:
A' titkos teremű völgyek megnyíltak előtte.
Bérczi sorok' hátán folyamok harsogva futának
'S a' hegy alatt szélt és hosszatt meghintve falukkal
'S a' falu' népeivel, gyönyörűn zöld róna virított;
Közben egész tájnak látója, az úri lak állott,
Büszke toronyviselő tetejével messzeragyogván.
Ő pedig a' miket elláthat vala, völgynek, oromnak
És ura leggyönyörübb rónáinak, ébrede 's lelkén
Vágya' betölte után, az öröm' szilaj árja csapongott.
Mint idegen földön hosszú utazásban időn túl
Elmaradót, fiatal szolgák és szolga leányok
Üdvözlék urokúl 's az imént bús ifju, lakója
Pusztai kunyhónak, népes palotában örömmel
Szálla meg és fényes pályát ígére magának.
Ólaiban paripák, szél 's tűztől vemhes anyáknak
Gyors ivadékai tomboltak; 's kürt, fegyverek álltak
Termeiben, czélhoz repülő szolgái vadásznak
Csűreit eltartó gabonával rakta meg a' nép;
Lélekadó bornak tele volt nedvével az al bolt
'S ménesek és csordák legelének szerte, sajáti:
Dús gazdát mutatott a' ház, urodalma hatalmast.
Nem volt késedelem, vendégei jöttek; az ifju,
A' tehetős gazdát szomszédok 's messze vidéknek
Vándori látogaták. És ő nyilt kedvü barátja
A' fiatalságnak, tisztelni tudója az érdem'

Őszeinek. minden rendnél ösmert vala 's kedves.
Háza szilaj kedvnek lett víg fogadója, kaputlan
Udvara vendégért látszott mosolyogva kinézni
'S szüntelen a' járt út hoza és vive látogatókat.
Gyakran az ifju sereg fölment harczolni vadakkal
És a' szarvas ünő és sok bogu híme, az ugró
Zerge 's ki szellőként fut, az őzfi, lehulltak az ífjak'
Vesszejitől; 's ha ki sárga vadat, vén bojtos oroszlánt
Kergete föl, ha szilaj parducz szökkent meg előttük,
Vagy makevő kannak hallott robogása, erővel
Állt az erő szem köztt 's ellent állása mulatság
'S kéj vala szívöknek. 'S mi gyönyör volt inni patakból,
És ha ki eltévedt, a' kürtszó lassu nyögését
Messzünnen jött szél' szárnyán elfogni 's utána
Váró társainak fáradtan jutni körébe;
Ott lejtős halmon pázsit nyoszolyára pihenni
'S vígan elosztozván nem finnyás étkek' ebédin
Hallani másoktól és mondani tréfa beszédet, —
'S hány nyilat és mint vitt hátában el a' makevő kan,
A' kőszáli szökő mint hulla le szökte' felében
Nyíl ütvén derekát, a' párducz merre osontott
És az oroszlánnak fene bőgésére ki réműlt;
Illyeneket hallván zöld halmon látni terülten
A' szél lábu bikát, hűvös források' ivóját,
A' hogy hátra vetett szaruval még mintha szaladni
Vágyna, merő szemeit dőlesztve kinyúlik, eláradt
Vére halászerző sebből szivárog azonban
'S a' rohanó lábnak nincs többé semmi hatalma.

Igy mulatának ezek 's a' bérczhát zenge utánok!
Ha pedig a' vizes ősz 's zivatar nyargalta mezőkön
Nem vala dísz többé 's a' kedv a' társas örömmel
Szűkebb térre szorúlt, teremeikbe vonultanak akkor
'S vagy tündér regeszón függöttek egy éltes ajakról,
Vagy vigadó dallal hallottak hárfai zengést,
Hol gyönyörű lányok' legszebbike horda piros bort
'S a' szomjnak nevető kellemmel tölte kupákat.
Végig mindezen a' szabad úrnak kénye csapongott
'S kezdte hanyatlását. Nem elég volt lennie dúsnak
'S játszi barátságot és látnia szolga szerelmet;
Szíve rokont keresett 's szívet melly értte dobogjon.
Tág u: odalmaiból egy hely vala kedves előtte,
A' zárt völgy; ott ő kisded halom oldala mellett
(Vérlobogó volt a' halmon, zászlója halottnak)
Láta ülő lánykát szomorú gondokba merülve.
A' halovány bánat gyászolt szépséges ajakján
És leomolt hajait szabadon ragadozta futó szél.
De gyönyörű fiatalság volt minden tagon és a'
Bánat után sanyarú nyomait nem hagyta sötétség:
Tetszett a' gyász és a' gyásznak szép viselője.
'S már közelíte, verő szívvel, készítve vigasztó
Szózatokat; de ijedt őzként fölrebbene a' szűz
'S merre borongós utczáit megnyitja az erdő,
Elvesze a' lemenő völgynek végében. Utána
Hasztalanúl sietett, nyomait sem lelte az ifjú.
Így sokszor jöve a' völgyet 's a' völgyi leányzót
Látni, haszontalanúl vágyván az előle futóhoz.

Honn az egész élet megfordúlt. Visga cselédi
Kedvtelenűl láták megtérni 's ha honn vala, búsan
Ülni 's merőn és szótalanúl távolba kinézni.
Társai elhagyták a' tőlök vissza vonúlót
'S ő, egyedűl a' völgy' szeretője 's a' völgyi leányé
Nem vágyott rájok 's a' ház csendes vala és bús;
Csak maga, a' háznak rémlelke, dobog vala benne
'S hosszu sohajtás volt szívének néma beszéde.
Majd hogy az olly sokszor látottat birni reménység
Nem csalogatta tovább, elhagyta kevély laka' taját,
El gyönyörű rónáival a' bércz' rengetegét is
'S túl azokon szomorú düledéken lelte Romistent.
Fáradtan leborúlt küvein 's jött harmadik álma.
'S mit látott, mi kivánt tüneményt, melly ritka szerencsét!
Állnia gyászdombnál látá a' völgyi leánykát
Búja' siralmában, mint rég vala állni szokása,
Majd hogy sejte tanút, félénk szaladásnak eredni;
Ő pedig a' szaladót mint könnyű felleget a' szél,
Üzte merész lábbal 's a' sír' környében eléré.
Ott a' mint epedő ajakát hév csókra kinyitná,
Ébrede 's álmainak nyilt szemmel látta valóját.
'S még kétlé, még féle, hogy álmodik és szavarában
Szólni tudatlan volt; de örömmel láta leomló
Fürtöket a' pihegő kebelen fodrokba szedődni,
Láta dicső szemet, a' léleknek mennyei tükrét,
'S halla patak zengésü szavat, szerelembe merítőt
A' szív' hangjaival. 'S a' szűz, mint a' ki örömmel
Futna 's marad, ha utól éré szeretője, örömmel,

Két gyönyörű ajakat nyita meg 's így szól vala hozzá:
„Haj! boldogtalan én, mi kegyetlen kéz zavar engem
Gyászom' napjaiban? 's te ki vagy, melly föld' nevedéke,
A' ki mikor jövök és mikor elmegyek, anda szemekkel
Bánatomat lesed és könyeimnek hulladozását?
És nem hagysz egyedül lennem gyászomban az édes
Testvérért, nem hagysz siralommal nála mulatnom!
Őt nekem, a' gyönyörűt, egy atyától jó anya szülte
'S ketten az emlőről tehetetlen gyenge leánykák
Függöttünk csecsemők. Remegő lábakkal egyenlőn
Kezdtük az életadó földet tapdosni 's erőtlen
Szókat együtt csevegénk (mondják) még gyermek ajakkal.
Majdan serdülők, játékon nőve örömnek
Társaivá, e' völgyhöz együtt járánk le virágért,
Itten együtt fűzénk koszorút a' zsenge tavasznak;
És gyönyörű volt ő, 's örömem 's öröm én neki, míg élt;
Most pedig itt hervad megemésztő pornak ölében
'S árva keservimnek meg nem hallgatja nyögésit."
Így szólt a' testvér elhúnyt testvére' poránál
'S szép feje megnehezült búval kebelére lehajlott.
Erre varázsoltan vesztegle az ifju kalandor
'S vétke' gyanújában csak alig vala szólani képes,
Szólt pedig így 's mentő szavait mondotta rebegve:
„Engedj meg, te keservim után megadója szivemnek
Engedj meg gyönyörű, ne nekem, sok kellemeidnek;
Mert csak azok ragadák hozzád tündéri erővel
Lelkemet, és a' lélek után e' szolga tagoknak
Késni lehetlen volt. Jöttem, mert kelle 's az észnek

A' szív' láz zaja köztt nem hallott semmi parancsa.
De ne legyen gondod, gyászodban senki ezentúl
Meg nem háborgat: szent az mindennek előtte.
Csak ha ki jősz, ha siralmid után haza térni megindúlsz,
Engedd a' leghőbb szerelemnek járni nyomodban,
Hogy veszedelmektől ójon, hogy lássa szemednek
Fényeiben sorsát mosolyogni; 's ha bánatod enyhűl
'S képes lészsz ön búdon kül hallgatni panaszra,
Akkoron elmondom, mi nehéz gyötrelmek emésztik
Ifjú napjaimat, mint nem lehet élnem ezentúl
Nélküled, és mi halál küszködnöm csalfa reménynyel."
'S úgy lőn, mint mondá. A' gyász' órai lefolytak
'S enyhűlt bánat után szerelemről halla varázsos
Szókat az édes lány 's ellent nem mondhata szíve;
Abban az új vendég az örömnek nász seregével
Megszállott 's az egész házat fölverte zajával:
Győzve lön és oda adta magát szeretője' szivének.
'S a' szomorú palotát, az urával búba merűltet,
Újra robaj tölté; a' fény bele szálla ragyogni,
Mindünnen koszorús lánykák, velök a' vigadó nász
Jöttenek ünneplő díszszel 's a' völgyi leányka
Rózsa szemérmében gyönyörűn fellépe közöttök;
És át hagta rideg küszöbét, még gyenge menyasszony,
A' nőtlen háznak 's örömet vive abba magával:
Kedv vala künn és benn 's a' kedvnek tapsa körösleg!
Mindennél inkább pedig éreze üdvöt az ifju
'S a' szerelem' karján kipihent sok régi csapástól.

Kétszer az álom után már láta világi szerencsét;
De boldog vala most 's gyönyöreinek kútfeje háza.
Évek után fia is serdült, szép mása virágzó
Anyja' vonásainak, atyjának mása erőben;
Új öröm és a' boldogság' hű záloga közttök.
Jaj neki! hogy küszöbén túl hagyta csapongani vágyát!
Várast és falukat ment látni 's azokban az élet
Búját és örömét; 's vizsgála, tapasztala mindent.
Egy népet lele, melly gyéren vala 's lelke törötten
Ősei' honnában, mellyet megronta örökre
Harcz és visszavonás. Termékeny ugarban ekéjét
Hasztalanúl vezeté, nem örűlt munkája' dijának.
Átok volt az egész földön. Másnak vete a' kéz
'S másnak gyüjte kepét. A' tőt más mosta veríték'
Csöpjeivel, más itta borát nyugodalma' helyében.
Még az erős folyam is, melly gáttalan úton alá foly
'S önként ontja szabad vizeit, idegennek adózott,
Dús arany aknáját idegennek nyitta meg a' bércz —
Illy népet látott, a' pártus népnek utóját
Látta; de rajtok persa királyt és persa hatalmat.
'S újra sötét gondok dulakodtak lelke' nyugalmán
„Ím mi derék nép ez", gondolta törődve, mi méltó
Istennek képét a' nap láttára viselni,
Még is melly nyomorú, mint van rabigáig alázva."
'S már elméle hogyan gyüjtsön hadat, a' had után mint
Tégye virágzóvá népét 's a' földet alatta,
Őseinek földét. Komoran tért vissza a' tünődve
'S a' megijedt háznép alig ösmert szótlan urára.

A' szép hölgy' kérelmeinek zárt keble ki nem nyílt:
Régi vidámságát meg nem hozhatta szerelme;
Gyermeke látásán örömes mulatása rövid volt;
Honn vala honntalanúl: lelkét nagy gondjai bírták.
Már had-gyüjteni ment, már társat idéze segédűl
'S a' nép' harczának titkon forralta veszélyeit:
De legelőbb az öreg Romhoz járúla tanácsért
'S vágyaihoz képest még kére negyedszer is álmot.
Új kérelme' szavát a' Rom hallotta haraggal'
'S engede, kényén túl adván 's fogadatlan az álmot;
Ah nem vágyaihoz képest, azok ellen adá meg.

Álma kietlen volt, szomorú és puszta sötétség.
És nem láta, de borzasztó bús hangokat érte.
Két roppant hadnak távol hallotta csatáját,
Hallott szembe vivó sereget ordítva lehullni
'S kardcsengést, megütött paizson nagy dárda' törését
'S úrtalanúl szaladó paripáknak bús dobogását,
Végre halálhörgést 's zajt többé semmit azontúl.
Majd kiderűlt a' táj és látta kietlen Araltót,
Nagy Siva' bús fövenyein a' napnak látta lehúnytát
'S haj mi nem úgy ébredt, mint volt nyugalomra menése!
Álma' való képét látá és látta sötéten
Fénylő fegyvereit, hű kísérőit utának.

Így kele fel 's mint jött, tova ment a' messze világba,
A' hírben ragyogott fejedelmek' vég ivadéka,
Nőtlen, honntalanúl, fényes birodalma elesve;

'S a' rideg országnak szomorún elhagyta homokját.
Rom pedig ült egyedűl és a' sivatagba kinézett.

A' KÉT SZOMSZEDVÁR.

NÉGY ÉNEKBEN.

ELSŐ ÉNEK.

Még egyszer fölemelte szavát Sár' róna vidékén
'S hosszu nyögésekkel, mineműk a' haldokolóé,
Megszünt a' zivatar. Csendes lőn mélyen az alkony
És kijövének az alkonynak szeretői. Csapogva
'S földet korholgatva röpült a' fecske magányos
Andalgásaiban 's eleségül gyenge fiainak
Kis férgekre 's füben pihenő bogarakra vadászott.
Melly rémülve buvék, hallván a' dúlakodó vészt,
Zöld kapujánál ült immár a' kis tücsök és víg
Társaival vígan feleselt egyhangu dalokban.
Hallott a' dongó' buta kóborlása is, a' mint
Meg-megütődve rideg hangját elszegte koronként
'S lomha nehéz szárnyon szomorú zúgással odább kelt.
Messze pedig, hol völgyeiben maradozva foly a' Sár,
'S késő habjai közt resten nyujtózik az omboly,
Búspanaszát az uszók' négylábú serge zokogta

'S a' vizek' országát idegen hangokkal ijesztvén
A' bika torku bölöm durván felbőge; csak embert
Nem látott a' táj. Ember, ki az estnek örüljön
És szenderre csaló öszhangját értse gyönyörrel,
Ember nem jön elő. Sámsonnak háza miért van
Most olly rajtalanúl? A' nép, melly benne zsibonga,
Ünnepet űl-e talán? Vagy puszta-e 's néptelen a' vár,
A' daliák' fogadója 's merész küldője csatákra?
Vagy ki az, a' ki sötét fegyverben a' belteremekből
Lélekdöbbentő léptekkel elő tör, az ifjú?
Mért az egekbe kiáltó bú réműletes arczán
'S vérkönye' megjegesűlt tükrén az iszonynak alakja?
Ah Sámson' fia, későn van megtérni csatádról,
Jó Tihamér! késő meglátnod az ősz atya' házát
És látnod mint lőn néphonból árva halommá.
Mit használ neked a' diadal dühös Ottokar ellen,
Mit használt lenned győzőnek bécsi Rudolfért
'S László' híre neked? Megtérnél íme rohanva
Hogy hamarabb honn légy, megjárnád szárnyas örömmel
Ős lakod' útczáit 's nincs szemköztt a' ki találjon,
Vágyva beszállnál 's a' házban nincs a' ki fogadjon.
Mit használ most a' néphagyta falakra kiállnod,
Megtépett hajadat felszórnod az égiek ellen?
'S emberölő kezeiddel erős vas melledet ütvén
Borzasztón az alélt csendet fölijesztened ismét?
Mit használ dúlnod magadon kora gyászra jutottnak?
Ságon azért vígan laknak rontóid; apádat
És az egész családot kik elölték a' fene vívók

Osztoznak kímélt javadon. Ságvár' ura örvend,
Vad Káldor, hogy társ nélkül dús háza ragyoghat,
Hogy, ki örök daczczal várának tart vala ellent,
Már nem sérti szemét a' szomszéd sámsoni háznép.

I.

Hol most Ság borait termeszti, hol Urhida' dombján
Sok munkái után viszen a' nép sárga gerezdet,
Ott a' Káldorok, itt Sámson' vérsége tanyázván,
Két ház volt régtől szomszéd a' róna határon,
Régtől ellenség, dühös és békülni tudatlan;
Hol, valamintha velök lett volna születve, fiúról
Szálla fiúra harag 's nem szünt rombolni; de évről
Évre nehezbbé lön; mert megtorlatlan ölések
Adtak ölésre okot vég nélkül 's vad sziveik köztt
Rémítő emlék állott alkotva halálból.
Majd egy atyát kellett megtorlani, értte adóúl
Szép fiatal bajnok hullott el, egy ép deli testvér
'S mellettök nép számtalanúl. Nem tette szelíddé
Őket sem nyájas szerelem, sem férfi barátság;
Sőt dúlt a' szerelem 's vaddá lett, mint az oroszlán;
És vagy káldori szűz vagy sámsoni gyenge leányzó
Lőn, ha talán tetszék, veszedelmes czélja vitáknak.
És e' párt csak csillapodott békében, alattos
Ártalmat forralva 's gyanút nehezítve, ölőbbé
Hogy legyen a' zajkor 's ha kivált a' csendtelen ország
Népfogyató harczát maga ellen vitte siralmas

Megszakadás lévén örök átkú sorsa magyarnak)
Akkor nyílttá lett a' két ház' régi haragja,
'S eskü szerint fogadott vértor váltotta föl egymást.
Akkor szünteleníil lobogott a' fekete zászló,
Szünteleníil új bajra hivás' rémkürte rivalgott,
'S míg volt kar, míg bajviselőt tuda küldeni a' vár,
A' rótt bántalmak lerovattanak: új ok, öröklő
Gyűlölségre 's boszút nevelő szomszédi viszályra.
Most a' sor Sámsonra került. Egy hittelen éjjel,
Míg fia Lászlóval vendég táborban időzött,
Meglepték a' káldoriak 's kiket a' lemenő nap
Élve hagyott, a' várbeli nép, a' visszajövőnek
Nem látá örömét. Elesének az éji had által:
Testeiket máglyán égette meg a' fenë Káldor,
Hogy nyoma letöknek ne maradjon az isteni földön;
Szél hordá el hamvaikat. De buvában evődvén
Még fenn állt Tihamér 's így szólt az egekbe tekintve:
„Végtelen ég! ha üres nem vagy 's illy tettek után is
Isten az országló, hallj meg boldogtalan ifjút,
Engem, utósót a' vérből, melly íme kipusztúlt.
Hallj meg örökletü 's fogadott átkomra figyelmezz:
Úgy soha sem földön, sem sírombau, sem azon túl,
Úgy ne legyen nyugodalmam; örök rengéssel alattam
Ingjon az élő föld; örömet soha rajta ne lássak
És búnál egyebet; ne legyen több birtokom abban,
Mint a' sír; de az is keljen fel tagjaim ellen
'S vesse ki fáradt csontaimat; lelkem pedig éljen,
Míg élhet nyomorún, borzasztó gondolatoktól

Üzött éjjeli rém, bujdossék kínban örökké,
'S míg kín van, míg fájdalom él, ki ne fogyjon azokból;
'S mindezek úgy legyenek rajtam 's átkomra betelve,
Mint én elmulatom megtorlani házam' elestét:
Testvérért testvér és házatya hulljon atyáért;
Szolgák szolgáért pusztuljanak és legyen, a' ki
Felmarad a' fajból, rabnőm a' káldori lányzó:
Lássam szép fiatalságát hervadni buvában
'S hallhassam panaszát, az enyémmel gyázban egyenlőt.
'S akkor is én se legyek boldog; de keservben az éltet
'S búban emészszem meg, mint illik végivadéknak:
És legyek a' házhoz, mellynek nincs népe, hasonló.
Mindezeket halld meg, te ki élsz, örök isten, az égben!
Káldorok ellen imádságát így végezi Sámson."
Így szólott gonosz átkokkal nehezítve meg éltét
A' boldogtalan, és eljött a' vári falakról.
Most még egyszer az elhagyatott teremekbe leszálla,
Megjárá minden szügeit a' sámsoni háznak
'S hol mint gyermek örült, hol készüle harczhoz az ifju,
Hol már mint győzőt atya és testvéri fogadták,
A' kedves helyeken szomorún andalgva megállott.
Máskor öröm 's élet zengett a' büszke falak köztt
'S fegyverrel kincscsel Sámsonnak háza jeles volt:
Most megdöbbentő csend és lelketlen üresség
Környezték Tihamért 's hitető emlékezet oltván
A' lángzó haragot, legelőször az ifju' szivében
Megszakadott a' fájdalom és ontotta könyűit.
Majd tova ment 's hogy elért a' titkos 's szíve jegyezte

Osztályhoz, mellyben laknék, hova vinni reméle
Egykoron édes nőt, bájjal, szerelemmel igézőt,
És hogy ez osztályt is fenekűl megdúlva találá
'S felforgatva reményörömét: „Nem külletek, úgymond
Nagy keserűn, hiu készületek nem külletek immár:
Sámsonnak nemzetségét megemészti ez a' bú,
Tetteit a' környék iszonyodván fogja beszélni."
'S egyszersmind elvonta magát a' bel teremekből
És kezdett szomorú torhoz készülni magában.
Ment legelőbb is alá 's a' máskor lélekadó bort,
Mostan búnevelőt felhozta egy öblös üregből
'S a' tágas palotába tevé. Majd ólaihoz ment:
Ott tejelő barmok 's számos paripái növének
Sámsonnak, mint házához méltó vala, mostan
Elvágott kötelek 's jászlok' töredéki mutatták
A' romlást; de belől egy bús szegletben, aléltán,
Mintha urával együtt érezné gyászra jutását,
Állt egyedűl dúlt széna között gyors hadviselő mén,
Tér és völgy' tapodója, fejét a' földnek eresztvén
'S hóka fején szomorún szórt barna sörényi lelógván.
Melly, mikoron látá Tihamért, megkezde vidúlni
És bágyadt nyihogással urát 's fejrázva köszönté.
De Tihamér búval teli bár, új fájdalom által
Álla leverten az állat előtt 's szemlélte sokáig
Szótalanúl; fölgerjedvén így szól vala hozzá
Végre setét komoran 's fájt, a' mit monda, szivének:
„Hasztalanúl, hű szolga, vivőm, mig kelle, csatákon,
'S most egyedűl társam, mindentől elmaradottnak,

Hasztalanúl örömed; nem, hogy tápláljalak és nem,
Hogy gondot, gazdád, pihenő napjaidra viseljek,
Mint rabló jövök én, lovagodból gyilkosod. Eddig
Rettentő hadi munkákban, vér lepte mezőkön,
Vígan együtt jártunk, rémültelen annyi halál köztt.
Bércz, völgy nem vala gát, nem térek' távola; győztünk
A' hullámokon is 's kedvez vala ifju szerencsénk:
'S ló rohanóbb nem volt, mint a' gyors Fecske alattam
És soha gyávának nem mondott engem is a' hír;
Most elzárta sorompóit, szűk térre szorítván
Gyász hadi pályámat; de te is sajnálatos állat,
Hasztalanúl neveléd buja fűn hizakodva erődet
És kergetted örömfutamással az alkonyi szellőt,
Karcsú száraidat 's a' rajtad ülőnek alakját
Nem fogják harczjátékon megnézni leánykák,
Nem hős ifjak irígyleni. Kegyetlenül elhullat imez vas
És fogod elkeserült uradat táplálni halálra.
'S jobb neked, így búsonga tovább, elhullnod előtten,
Mint tolvaj Káldort szolgálnod uradra, vagy ólban
Tengned utált szalmán 's szomorú vénségre kinyujtva
Életedet, húznod sanyaró gazdának igáját."
Így végzé 's Fecskét a' tér udvarra vezette.
Ott még vérrel elegy porban látszottak az áldáz
Küzdők' lábnyomaik, a' mint dulakodva vesződtek
A' feltúrt földnek színén 's a' messze fehérlő
Ház falakat haragos színnel jegyzette sötét vér.
A' remegő fénynél mind ezt hogy látta, ujabban
Felbőszült Tihamér, 's valamint hajdanta az ősek,

Még krisztustagadók, halmoknál 's kisded ereknél
Készűltek lóáldozatot bemutatni Hadúrnak
És fogadást magas eskü alatt fejeikre fogadtak:
Úgy, valamintha pogány szellem bírná, könyörögve
Szólítá a' holdat, az éjt, a' csillagok' ezrét
'S a' boszuálló istent és illy szózatot ejte:
„Éj, te sötétség anyja, komor birodalma homálynak,
Csillagok és te borongó hold, legyetek ma tanúim;
És te, boszúálló isten, hallgass meg utószor
Esdőt színed előtt: valamint e' gyors hadi ménnek
Vére folyand e' helyt 's azt a' szomjú por eliszsza,
Úgy a' káldoriak' vérét onthassa imez vas
És míg Káldor lesz, soha vér' omlása ne szűnjék.
Éj 's te boszúálló isten hallgasd meg ezen szót
'S nagy haragodban az árvának szenteld meg aczélát."
Igy szólván kivoná jó kardját oldala mellől
És a' ménbe dőfé. Végső rohanással az állat
Felszökkent, hogy ölője' vasát érzette szügyében
'S vére buzogva kitört; a' széllel versenező láb
Megrokannt hatalomtalanúl. Leterűlt az erős mén
'S ködbe borúlt szemeit még egyszer urához emelvén
Lassú körgés köztt vonagolva bucsút veve tőle.
De Tihamér haladék nélkül folytatta kegyetlen
Munkáját; (fogadott munkát nem végzene jobban)
Megfejtvén darabokra szelé a' véreveszett húst,
Mint puszták' hollója magát táplálni azonból
És tort a' megölött vérségnek hamvain ütni.
Majd, istentelenűl a' mellyet elolta gonosz kéz,

P. 113.

Kap. Garot. Metz. Hofmann.

A két szomszédvár.

A' gócz' házi tüzét fölgerjesztette 's borongva
Terjedezett az ijesztő láng a' régi homályban.
Már nagy volt az idő 's holdnál és csillagi fénynél
Gyászviselő hölgyként virrasztott a' rideg éjfél
Emberek' álma fölött; Tihamért nem lepte meg álom:
Bús tornál ült gondjai köztt, mint kárhozatos rém;
És a' mellyet evék, keserű volt a' falat' íze
És keserű, a' mellyet ivék, a' kedvemelő bor:
Gyász könyük öntözték azokat 's nem volt, ki vigasztó
Szóval az elhagyatottnak oszolni segítse
Bánatait, nem volt a' min enyhülne keserve.
Néma körűl minden 's mint a' sír, puszta; kietlen
Vissza 's előre remény nélkül a' szörnyü kilátás.
Így lakozék Tihamér, szomorú vendége magának
És a' mint lakozék, és a' bort itta, koronként
A' könyük orczáin hervasztva eláradozának.
Majd az atyát nevezé, majd két öccsére köszönte
Bús poharat 's folyvást sűrű köny hulla szeméből:
„Ősz atya, így szólott zokogás közt, és ti szerettem
Testvérek, kik akár a' földben alusztok, akár a'
Föld' színén szórt hamvatokat hordozza tünő szél,
És ti is a' háznak régen hű népe, vitézek,
E' poharat rátok Tihamér keseredve köszönti;
Nem sok időre alá szálland közötökbe nyugonni
'S számkiüzött egyedül nem lészen a' puszta világon."
Szólt 's a' telt poharat legutósó gyöngyig üríté.
Így tarta keserves tort Sámsonfi magának
'S véreinek, 's gyakran gyüle még bú'árja szemében,

Sűrü sohajtasai hallattak az éjfeli órák'
Lélekijesztő csendében mint erdei szellők,
Mellyeket a' szigorú éjszak megtölte panaszszal.
Végre bor és bú megtörték őr lelke' hatalmát
És aluvék álom nélkül 's nem tudva keservet:
Holtak' sírja fölött így alhatik a' letörött szirt,
Mellyet gyász szókkal hint meg faragója; de benne
Hallgat erő 's élet nélkül a' néma hidegség.
Feljött a' hajnal 's Tihamér útjára megindúlt.
Ifju királyához, Lászlóhoz megy vala, kúnhoz,
Kún hölgyek' szeretőjéhez, magyaroknak urához
'S lelte Fehérvárott fénylő sok nagyja' körében
Országúl mulatót 's így kezde beszélnie hozzá:
„Felséges, hatalomra dicső, fejedelme magyarnak,
Ha valahol Tihamér híven szolgálta hazáját
'S volt, valamerre vivéd, hadaidban nem legutósó,
Hallgass meg most és nekem egy kérelmemet add meg:
Épen hagytam el a' házat, hol apámmal öcséim
Éltek örömdúsan 's tán óhajtoztak utánam,
Messze kalandor után; mostan pedig éktelen a' ház
'S puszta örök, mellynek komor éjszaka nyomja lakóit.
Jól tudom, ámbátor nem hallám senki' beszédét,
A' szomszéd Káldor szerzett nekem ennyi keservet:
Kérlek azért, törvény által büntetni ne hagyjad
Őt, de megengedd hogy viadalra kihíjam egyenként
Vérem' dúlóit 's gyönyörüm lesz benne, ha vesznek.
A' ki pedig tán élve marad 's engem megöl, annak
Bár gonoszat tett is, legyen értte bocsánat örökre."

Ezt mikoron mondá, minden bámulta 's kesergék
A' csata' hősei őt, mi különbet azon Tihamértól,
A' ki vidor fiatalságban, mint fényes aczél kard,
Tündöklött nem rég soraikban 's szembetünő volt
Termeti nagysággal; most ő megalázva keservtől
'S éktelenül állott könyörögve; de szánakozással
Így szólott László, magyarok' szép ifju királya:
Sámson, akarnám, hogy bíznád kezeimre boszúdat,
Meglátná Káldor, mint voltál kedves előttem
'S érezné nyomorát, mellyet maga szerze magának.
Ám ha szived sürget 's gyönyöröd van benne, vasaddal
Venned igazságot, hírlőt küldök ki ezennel:
Az Káldor' népét viadalra kihíja egyenként.
'S ment legyen, a' ki megél; de ha csalt vet 's víni egy ellen
Gyáván 's nemtelenül kettőt fog küldeni 's többet,
Rája, bizony mondom, országúl küldve leszen had
'S tűz, vas emészti meg őt, népét 's jószágait egyben:
Így szólt 's mind javalák fényes daliái beszédét.
'S tüstént gyors követét a' közre hivatta, Kadártát
És bajitélőket rendelt a' sági mezőre.
Hős Tihamér pedig a' vízhez tartotta irányát;
Bús bikaként embert kikerülve megyen vala ingó
Partjain a' Sárnak, melly sással, rőt buzogánynyal
És suhogó náddal koszorúzva tekerge, holottan
Vándor lápok alatt feneketlen iszap vala 's messze
Csilloga, mint az arany, veszedelmes színnel az örvény.
A' hova vad fiait a' csörgő récze vezette
És a' könnyü buvár 's a' sárcsa merengeni kedvelt.

E' helyeket Tihamér sokszor kémlelte vadászva,
Most bujdosva öröm nélkül hágdosta 's kihatván
Csak hamar a' dombot 's megpusztúlt várat eléré.

MÁSODIK ÉNEK.

Ságon azonközben poharak közt telt zajosabb éj;
Káldor húsz küzdőt vendégele, régi segédeit
Jó, rosz harczainak, más húszan az éji csatában
Sámson előtt hullottanak el; néhányakat ártó
Seb köte, bajtársak részt nem vehetének örömben.
Már lobogott a' fáklyavilág 's tág öblü teremben
Görnyedezett nagy tálak alatt a' hosszu cserasztal;
Körben egy egy serleg pillog vala 's szomju kupákkal
A' párló tálak megkörnyékezve valának.
Fenn pedig a' falakat fegyver' sokasága borítá;
Itt kard függe, amott villog vala hosszu hegyes tőr
'S rézveretes száron dárdák mutatának ölésre
Fent ragyogó érczet, mellettök fellegi foltként
Domborodott aranyos szegetével az életovó pajzs
És nyilak és kopják 's a' nyílnak szárnyatadó íj,
Függöttek tarkán 's vegyesen; réműletes őrűl,
Mintha setét sírból szállt volna ki lelkök, ezek közt
Négy sanyarú ősnek volt füstös képe akasztva,
És az egész háznak megbúsította alakját.
Most a' bajnoki nép kezdett gyűlöngni: kevélyen
Jött maga Káldor elől, arczán a' fényes örömnek
Hordozván jeleit; de nem úgy érezve szivében.

Már az idő első örömét megkezdte zavarni
És vétkes dúlási után bántotta maró gond
És bántotta gyanú, hogy, bár titkolni remélte
Tetteit, a' hírnek még is szárnyára kerülhet
'S a' már csendre jntott ország megtorlani eljön,
Akkoron ő! — de ezen félelmet vissza riasztá;
És tuda, melly nem volt, kiderültnek látszani kedve.
Jött és elfoglalta helyét. Eljöttek utána
Két elsőbb fiai, Petur és Ipoly, ifju tüzökben
Délczegek, a' harcznak, bár millyen volna, örülők
'S több véres hadi munkákban rögzöttek eléggé.
Mindkettő apjára ütött; de szivökben ölő gond
Nem fészkelte magát, vidoran lépének utána
Káldornak 's lobogott az erő' vad lángja szemeikben.
Jött azután a' méla Simon, halovány magas ifju,
Legkésőbb fia Káldornak. Most láta először
Harczot 's embervért 's úgy látszék, ifjui lelke
Megborzadt förtelmeitől; soha őtet azóta
Nem készté mosolyodni öröm, nem kardot emelni,
És pengő idegen nyilakat szállatni szilaj kéj;
Hallgata és atyját titkon vádolta magában.
Két testvére után ő is helyt foglala. Jöttek
Egyszersmind a' vér' szolgái, kegyetlen erős nép,
Súlyos kardjaikat csörtetvén a' sima pallón,
Jött a' jász Sundó, legerősebb bajnoka Ságnak,
Mint valamelly oszlop, zárván nagy termete a' sort.
Mindezek a' bő asztalhoz járultanak és nagy
Zúgás és recsegés közben helyeikre leültek.

Már minden helynek meglőn vendége, uratlan
Egy szék volt Káldor' balján, bíborba borított
'S gyéren arany hímes párnákkal. Rajta keresve
Függött minden szem; de leginkább nyúgtalanúl várt
Káldor, 's a' kérdők 's felelők köztt zagyva zsibongás
Támadván zajjal betelék a' tágas ebédlő.
Ajtó nyílt azalatt 's Káldor' hajadonja belépett.
Őtet csak ritkán láták a' bajnokok; atyja
Óva külön nevelé 's tilalom vala szólni előtte
Harczai' sorsáról; a' két ház' régi haragját
Csak sejté; de harag nem fészkele tiszta kedében.
Mint fenn tölgy' sudarát a' felhők' lángfia tépi
'S fergetegek száguldoznak sürü lombjain által,
A' völgyek' violája pedig kijön a' fa tövénél,
És nem tudja hogy a' szellő, melly illatit iszsza,
Szélvész a' fatetőn, nem tudja, hogy a' ragyogó menny
Kék szeme' gyöngyeiben, zápor volt a' fasudár köztt,
Villámtól forralt, zivatar hullatta özönvíz:
Így a' gyenge leány felnőtt a' férfi seregnél
'S míg azokat harag és gyűlölség vitte, szelíden
Ő bék' és nyugalom' karján növekedve kifejlett
Gyermeki napjaiból; megszokva szeretni 's szeretve
Lennie, testvérek 's atya voltanak öröme, gondja.
Lelke szelíd érzelmekből és szent akaratból
Volt gyönyörű öszhang 's hítták vala szép Enikőnek.
Hogy kitünék, mély csillapodás váltotta föl a' zajt.
Mindenik, a' mint ült, egy időre az ámulat által
Megmaradott leszegezve merőn 's a' marczona képek,

Úgy látszott, vadságoktól megválni kivántak.
Majd mozgás eredett 's a' tetszet' hangja magában
Értetlen szavakat mormolt. A' könnyü leányka
Jött 's csak alig sejtett haladással elére helyéhez.
Káldor az eljöttet mosolyodva szelíden apolta
'S egy pillantatig elfeledé hogy gondjai vannak.
Felnézett Simon és beborultanak arczai. Káldor
Szerte körül hordozta szemét és bíztata szóval
Mindeneket, maga példaadó a' víg lakozásra
'S kezdődék az evés, majd víg poharakra kerülve
A' sor, erőt vőn a' szilaj élet' kedve 's csapongóbb
Mozgások 's hevesebb szóváltás ébrede: minden
Arcz kiderült, csak az egy Simonén vesztegle borongás.
Káldor látta 's komor feddőleg néz vala rája,
Szólni, ne hogy kedvet bontson, tiltotta okosság.
Érté a' haragos homloknak néma beszédét
'S félre vonúla Simon; kivonúlt nem sokkal utána
Szép Enikő 's magok a' harcznak szolgái maradtak,
Dísztelenül, mint a' fa virág nélkül, mint felleg, ijesztőn.
Mellynek utósó fénysugarát elvette az alkony.
'S most Káldor — töltött kupa volt megemelve kezében—
Fölkele és csendet kérvén illy szózatit ejté:
„Társai sorsomnak, még eddig jónak, akarnám,
Hogy nyugodalmasbnak legyetek látói ezentúl.
Tudva van, a' harczból diadallal tére be László
'S szent a' béke megint: minket más tesz vala mentté,
Harcz és visszavonás 's az erő' törvénye azokban;
Eskü azért, hogy senki, ha ránk vád jőne gyanúból,

Sámson' háza' dulásáról nem vallja tudását,
Eskü, hogy a' titkot kiki híven rejti halálig:
Úgy legyen e' várban boldog maradása 's azonkép
Váljék méreggé, minden csep, mellyet iandó
Végtelen átok alatt, a' mint nem tartja meg eskét."
Szólt 's kiki vad szavakat mormolt mély hangon utána,
'S a' poharat, mellyet tartott, szájához emelte.
Még ittak mikor a' kapunál rézkürt' szava hallott
'S a' kegyetlen dúlók' lakozását félbe szakasztá.
Első volt Káldor, ki helyét elhagyta, utána
Félig ürített kelyheiktől megválva kelének
A' fölijedt eskvők, zavar és sokféle tünődés
Lelkeikben; de azonban elért a' kései vándor,
Végig csörtete a' márvány padu csarnokon és a'
Tág palotába nyitott. Talpig fegyverben, az ország'
Czímeivel paizsán, jól termett férfi, Kadárta,
A' bajhírlő volt 's illy szózatot ejte belépvén:
„Lászlónak hírlője jövök Sámsonfi' nevében,
Hozzád 's társaidhoz Káldor, meghozni halálos
Bajnak ajánlását. Méltók hogy veszsztek el mind
Vértörvény által; mert úgy hiszi, hogy ti valátok,
A' kik az éjnek leple alatt gyilkoltatok, irtván
Ártót, ártatlant, megrontván őtet örökre
Bánattal, testvértelenül maradottat, atyátlant;
Még is azért őtet meg nem nyúgatja haláltok
Vaktörvény által, maga hí fel bajra egyenként,
És kárhozzatok el, ha lehulltok hős keze által;
Ha pedig őt a' sors adná elveszni bajában,

Ment legyen a' ki megél, se az emberek őtet azontúl,
Bűneiért, se az isteni kéz soha meg ne keresse.
Ezt Sámson; de ha cselt vettek, vagy ketten az egyre
Gyáván 's nemtelenűl fognátok víni, királytól
E' törvényt hozom: országúl rád küldve leszen had,
'S véredet és magadat javaiddal tűz vas emészt meg."
Mint mikor éj idején felhő torlódik egekben
'S záporral viselős kebelét megnyítja futó fény
'S a' puszták' utazója veszélyt vél jőni 's halállal
Terhes villámot; a' villám nem jön azonban,
Fenn villog végig beborúlt pályája' határin
És az utat kideríti körűl 's az utasba reményt önt:
Úgy Káldor, ki halálhírt félt és szörnyü kiirtást
Tetteihez képest, hallván a' bajra hivó szót,
Megvigaszék a' szóra 's kevély mosolyodva imígy szólt:
„Sajnáljuk, hogy az elkeserűlt ifjú' szive minket
Vádol 's bűn neveket hangoztat előre; de várjuk
Vádaiért számkérendők, 's úgy hiszszük, előbb lesz
Szintelen árnyékká, mint rajtunk megbizonyítsa,
A' mit kínjában, nyomorú, elmonda felőlünk.
Vidd meg, jó hírlő, e' hírt neki 's mondjad, ezentúl
Éjjel vagy nappal vagy akár éjfélkor is, a' mint
Választandja korát, jőjön 's zörgesse kapunkat,
Ellenségi csak a' gonoszúl vesztünkre jövőnek,
Ölni nem óhajtók, ha kivánja, baráti leendünk."
Monda 's miként jött a' hírlő, elhagyta veszélyes
Házát Káldornak. Huzamos lépései hosszan
Hangzottak kifelé menetében 's a' hogy enyésztek,

Úgy a' benn maradottak' gondja fogyott, mindnyájan örülvén,
Más végét várók, ha világra jövendne, hadoknak.
'S első volt Sundó, ki pohárt és szót veve, mondván:
„E' poharat Sámsonra iszom. Sámson' fia halld meg:
Sundó lesz, ki leküld, ha mozogsz, keseregni apádhoz."
Szóla 's mohón a' nagy poharat fenekéig ürítte.
Példáját minden követé, otromba fenyítést
És kaczagást keverének iván Sámsonfi' halálát.
'S hosszan húzódott lakozások.
Azonban az éj ment
Félénk tolvajként, elvitte magával az álmak'
Kincseit, a' napnak hagyván sok gondot, ezernyi
Bajt és fáradozást 's ahhoz nem egyenletes osztályt
A' kívánt jóból, a' földön vándor örömből.
És az ülések' napja beállt. Ébren vala Sámson
Súlyával bánatjainak. Élet' jelit adván
Megzendűlt a' ház 's ő fájó szíve azonnak,
Rémületes dobogást keltett szomorú kebelében.
Elcsüggedne; de a' boszu őt megtartja erőben
És harag a' sárkány, melly őrt áll lelke' tüzénél.
Öltözik A' vértet karcsú testére csatolja:
Fegyvere kard 's buzogány; paizsát eltördeli, szintúgy
A' kelevézt; lobogót nem hagy tarkállni sisakján;
Dísz nélkül teszi föl, vas lapba szorítva sötétlő
Fürteit és arczát. Mint bércz, melly nem mutat ékes
Lombú rengeteget, tetejét nem hímzi virágszál,
De komor és vad sziklákkal borzad föl az égre,

'S villámot, zivatart nem fél elvárni: azonkép
Állott dísz nélkül Tihamér, deli termete súlyos
Fegyverben, vastól feketén, készülve halálra
Küzdeni 's ellenének bízton felfogni csapásit.
Ment 's a' Káldoriak' veszedelmét vitte magával.
Még csend volt Ságon, mikor a' zárt vaskapu' táján
Megjelenék Tihamér és azt buzogánynyal ütötte.
Háromszorta nehéz buzogánynyal sujt vala hozzá,
Annyiszor a' kapu messzeható döngéssel ijesztvén
A' levegőt, a' belvárnak fölverte lakóit.
Majd harsány szavait hallatta az ifju, kiáltván,
Káldornak harsogta nevét 's a' káldori népnek
Monda halálos bajra hivást, mindennek egyenként.
'S jött Káldor, ki legelső volt a' várlakon ébren,
'S a' kapuhoz jutván így szóla haragva: „Ki vagy te,
Durva silány pompájában rosz fegyvereidnek,
Békzavaró, ki vagy, a' ki reánk, mint farkas üvöltesz
'S fölrázod, mellytől rettegned kell, az oroszlánt?"
Így szólott 's az alatt népesb lett a' sima várfok.
Egymást érve Petur 's Ipoly és szolgái jövének
Káldornak, de reájok, ölést óhajtva, sötéten
Nézett föl Tihamér 's keserűn illy szózatot ejte:
„Káldor, erősebben mint a' vas, fáj nekem a' szó,
'S szó soha már örömet nem fog hozhatni szivemre,
Mert a' mit szereték, azt kínom volna nevezni,
Mig te is élsz. De ha bátor vagy, jer' szállj le fokodról
'S gyilkosságaidért, míg tart véredben, adózzál."
„Ösmerlek, te kevély még a' bánatban is," így szólt

Káldor az ifjúhoz; „de ne légy az végedet érvén;
Szolgám fog hozzád viadalra leszállni 's az öl meg.“
Szólt 's tova tért, Tihamér a' síkon várta csatáját.
Most Petur és Ipoly apjokkal szót váltani kezdtek,
Mindketten vágyók Tihamért megvíni; de Káldor
Tiltá a' viadalt nekik és Sundónak adott jelt.
Vissza menének mind; de Peturt nem ereszti haragja,
Hátra maradt egyedül 's illy szókat monda sietve:
„Halld Sámson, ha megélsz, míg a' hold feljön az égen,
Látogatód leszek; a' jelszó: életre, halálra!“
„Elvárlak,“ mondá mély hangon az elkeserült hős,
És bevonúla Petur; de helyette Ipoly jöve sebten
És szeme, mint a' láng, repesett föllelnie Sámsont;
Majd hogy azont még a' kapunál késdezve találá,
Ott termett 's illyen szavakat mondott vala hozzá:
„Sámson, igen bánnám, ha egyébnek jutna halálod
És nem ezen kar előtt szállnál a' porba; de várj el,
Látogatód leszek a' holdnál 's életre, halálra
(Ez legyen a' jelszó) vég harcz fog lenni közöttünk.“
Szól vala 's hogy fegyvermozgásokat érte belünnen,
Mint a' könnyü hiúz, választ sem vára beillant,
Harcza felől, hírszomja, gyanút támasztani félvén.
Hős Tihamért pedig aggodalom bántotta: tünődék,
Nem csel-e, hogy ketten 's tán többen fognak orozva
'S nemtelenül önvárában támadni fejére
És mielőtt boszúját állná, bús napja leszálland?
De nagy lelke hamar megvált e' gondolatoktól:
'S „jőjenek a' rablók,“ úgymond, bár jőjenek el mind:

Egy hitem él, nem fog kezeiktől jöni halálom.“
Ezt gondolva tovább állott 's a' sági lapályon
Néze vivásra helyet, temetőt a' Káldoriaknak.
Jött Sundó talpig vasban, nagy kardja fityegvén
Balja felől; de szivos kopját pörget vala kettőt
Egyszersmind 's látszott erejét hogy emelte ügyesség.
Súlyos volt pedig és hosszú a' kopja, hatalmas
A' vasat, és vas alatt az eret megjárni hegyével.
Ő ezeket játékképen forgatta 's közelge
Mint valamelly vasvár, nyomván nagy teteme a' tért.
Fenn a' Káldoriak menetét vígyázva kiálltak,
Bízakodók Sámsont legutószor látni csatában,
Távolb sátor alatt a' harcz' bírái tanyázván.
Ő pedig a' síkon folyvást haladott vala és hogy
Kopja vetésnyire ért, kiveté nagy könnyüden a' balt,
Melly Tihamérnak előtte lehullt; de azonban
Harsány vad hangon szólt Sundó hős Tihamérhoz:
„Dárdádon, tudom, a' tikok ülnek, vagy megehűlvén
Nyársúl forgattad 's most nincs mit hozz viadalra;
Vedd föl azért, mellyet küldék, víjunk meg egyenlőn;
Mellyet küldendek, hiszem azt, fölvenni bajosb lesz:
Megkeres önként is 's nem fog megválni velődtől.“
Szóla 's kevély elbíztában Tihamérra suhantá
A' kopját 's egyenest sisakának mert az, ijesztő
Éle hasítván a' levegőt 's szálfája süvöltvén.
'S nem fáradva elért a' vas, hova szánta vetője,
A' sisakos főhöz; de hegyén koppanva meg éli,
Félre szökött nagy rezgés köztt a' földbe furódván.

Érzé a' sujtást Tihamér, hökkenve fejével
'S hallá kárhozatos csengését; de hamar eszmélt
Tompa nyugalmából és a' két kopja után nyúlt.
Háborodott Sundó kirepült kopjái lehulltán
'S már készült inkább karddal közel állani harczot,
Mint elvárnia két lövetét; de nem engede nyúgtot
Sámson az ádáznak, kopját vete rája legottan
'S a' két kopja kiment, sebesebben, mint jöve, mint két
Héja süvöltének törvén hatalommal urokra.
Vastérdét éré legelőbb a' kopja, befurván
Gyűrűs kapcsa fölött 's a' fájó csontig cresztvén
Szomjas aczélvégét. Csikorogva hajol vala Sundó
Hogy kiragadja; de íme suhant sebtében utána
A' másik gerely és behatott nagy melle' vasába,
Mint valamelly ártó növevény nagy messze kiállván
Rőt nyele, és mellét az aczél vég tőre szegezvén.
Ezt látván megörült 's harczát végezni sietve
Jött az erős ifjú, gerjedt haragában emésztőbb
Mint az emésztő láng 's fenn villoga kardja kezében.
'S méregből 's fájdalma miatt már nem nyüge Sundó,
Ordított, mint a' fenevad, szaladásnak eredten.
Nagy bajjal vonszolta magát Tihamérnak előle,
A' két kopjával, hogy azont kiragadja, vesződvén;
Az pedig őt kegyelem nélkül pusztítani kezdé:
Vállain és sisakán, mint a' pőrölynek ütése,
Hangzott a' buzogány sűrű kopogása; kiáltás
Hallék a' rémült Ságról 's akaratlan ijedség
Vonta be szíveiket; maga Káldor gyászos időknek

Látta jövendőjét 's bús homloka ránczba szedődék.
De Sundó kiszakasztván a' kopjákat, omolni
Hagyta sötét vérét 's kardjában bízva kiráutá
A' majd ölnyi vasat 's égett ostromlani Sámsont
Súlyos ütésekkel. Hogy távol tartsa magától
'S végre kifárasztván bizonyos rést leljen ölésre,
Ösztöne súgta, de nem szünt meg közelíteni Sámson
Mint sanyarú bányász, vagy mint a' kincseket ásó,
Tűr hevet és hideget, nyugalom nem tartja, sem álom,
Hogy nyereséggel utóbb a' hegy' szívébe lejusson,
'S a' föld' bálványát, az aranyt fölemelje jutalmúl:
Úgy vágyott Tihamér Sundónak jutni szivéhez,
Semmi csapás nem volt őt távol tartani képes.
És már vérbe borúlt makacs ellensége; kegyetlen
Sundó rosz napját látá közeledni, de bízék
Még egy ütésével megfordíthatni csatáját
'S össze fogott kézzel lecsapott bajtársa' fejére.
Terhes volt a' csapás 's mint a' vágott fa' esése,
Zúzó 's rémületes; megtántorodának alatta
Lábai Sámsonnak, feje lógott mint az ütött galy,
Széles válla között lehajolva; de ünnön ütése
És a' vére fogyott test' súlya vevé le nehézkes
Lábairól Sundót. Lebukott térdére, felállni
Nem képes, bár mint ügyekeznék. Sámson időt nyert
Vissza vevé erejét hős karja, kivonta sietve
A' ragyogó kardot 's készült elvégzeni harczát.
Földbe merített kardjával támasztva magát még
Térden volt Sundó 's a' hogy közelíteni látta

Öldöklő Tihamért, illy szókat mond vala durván:
„Vajmi veszett voltam, kelevézt, hogy hánytam elődbe
Sámsoneb! a' nélkül most e' vér lepte mezőben
Téged látnálak fetrengni előttem; azonban
Jőj és végezd el munkádat 's tudd meg, ezen kar
Ótta meg ősz Sámsont attól, hogy lásson, örökre."
„És téged" felelé Tihamér, „most olt el azon kar,
Kázhozatos rabló, poklok' fáklyája, örökre,
Hogy soha rosz lelked honnát ne találja 's hazátlan
Bujdossék 's nyomorún a' világok' végtelenében."
Így szólván kinyitá vértét a' roskadozónak
'S karddal barna fejét elválasztotta nyakától.
Majd kardjára tüzé sisakostúl a' fejet: és ment
A' vállára vetett karddal vér hullva nyomába:
Rémületes látvány a' néző Káldoriaknak
És nem ohajtott vendég a' házban, hova méne,
Hol szomorú csend volt, és nem vala, a' ki fogadja,
A' ki örömmel a' győzőnek járuljon elébe.
Ő mene 's ellensége' fejét kapujára kiszegzé.
Még az nap kétszer harczolt a' ságí fenyéren
'S még Káldor két szolgának sínlette halálát,
A' kiket ők csendes gyászszal mély földbe takartak
És lobogós kopját tűztek sírjaikra; de Sámson
A' leütött fejeket réműl kapujára kitűzte.

Fenn vala már a' hold 's szomorún a' puszta falak közt
Ült vacsorájánál Tihamér, elmélve kiirtott
Nemzetségéről 's várván a' harczot; azonban
Mint bagoly odvából kisuhan, mikor a' fedező éj

Szőnyegeit kiterítve leszállt bérczekre, mezőkre,
'S messze ható szemeit gyilkos vágyalma vezérli:
Úgy Ságból kijövének ölő szándékkal az ifju
Káldorok és egymást nem sejtve siettek elérni
Urhida' dombjához. Petur első jött be, megállott
A' kapunál 's nagy gondolatot forgatva eszében
A' kapu' két szárnyát betevé 's elzárta rudakkal;
Hogy, ha talán egyikök menekedni akarna, ne tudjon,
'S a' sorstól neki szánt ez helytt ma elérje halálát.
Kába! oroszlánnak barlangját zárta magára
'S bízott a' sorshoz, mellyet maga sürgete dúlni.
Jött azalatt Ipoly a' tulsó kapun. A' kapuzárót
Látta 's gyanítá szándékat; de remegni tudatlan
Lelke legott el lőn ugyan arra tökélve, bezárá
A' kaput ő is, elebb a' tér udvarra sietvén.
És vakon a' boszutól, melly dúla lobogva szivökben,
Testvér a' testvért ellenségének alajtá.
Mindkettő siétőn a' tér udvarra kijutván
Jelszavakat váltván, viadalmosan össze rohantak.
Milly hamar a' tavakon két hullám megtöri egymást,
Vagy mint két felhő, melly össze jön a' zajos égen
'S egymást szélvészszel 's haragos villámmal emészti,
Hullván megtépett kebeleikből a' sürü zápor:
Úgy ezek a' szélnél, a' lángnál hírtelenebbül
Elronták egymást. Leterült Petur öccse' vasától,
Megszegvén derekát a' véknyán általütött kard,
Elhullott Ipoly is bátyjától véve halálos
Szúratokat mellén. Dobaj és a' fegyveri csengés

Fölverték Tihamért, bámulva figyel vala 's látá
A' kettős rohanást, 's a' kardok' villanatában
Legdühödőbb harczot 's sietett a' térre kijutni.
Már feküvének azok. Kiderült a' bujdokoló hold
'S árúló sugarát bágyadt szemeikre vetette.
A' megnyílt sisakon kitekinte utószor Ipoly még
És kitekinte Petur 's iszonyú vala kínja szivöknek
Sámson' lábainál egymást haldoklani látván.
'S nyögve Petur szólott: „Ipoly így kell válni? de váljunk:
Sors akará, hogy Sámson után a' Káldor elessék,
Isten hozzád a' sírban — 'S még szólna; de fáradt
Nyelve megállt a' halál' révén. Vonagolva kinyujtvák
Véres karjaikat egymásra borúltanak. Így ők
Mondhatlan keserűséggel megváltak az élet'
Napjaitól, csak imént vad erőben féktelen ifjak,
Most testeik halom a' földön, lélektelen alkat.
Bámúlt a' harczon Tihamér és néma merően
Álla soká, majd a' sisakot lecsatolva fejökről
Halvány arczaikat vizsgálta kegyetlen örömnek
Képzelgéseivel: illyen volt arcza Petőnek,
(Öccse' nevét mondá) illyen volt fürge Gyulámé,
'S illy halovány az öreg Sámsonnak képe, midőn őt
Éjjel az ádázok megüték véletlen az álnok
Fáklya' világánál és vére fiaira lehabzott,
Akkor is óhajtván Tihamért hogy jőne segédül,
Akkor is átkozván, bosszút ha nem állna; de örvendj;
Így képzelge tovább, örvendj boldogtalan árnyék:
Ellenidet gonoszúl egymásra vezette szerencse

'S lábam előtt a' két Káldornak véré patakzik.
Eljött a' hajnal, szomorúság' hajnala Ságon,
Harczszerető fiait Káldor nem lelte; de láta
Vérbe borúlt fejeket kapuján a' sámsoni várnak.
'S rémület és harag és bánat változva eszében,
Elszánás nélkül fogyató kínokban evődött.
Menne, hogy a' gyilkost várában előlje, kivánná,
Mint szomjú föld a' záport, vérének özönnel
Látni elomlását; de maradt mit veszteni; éle
A' két gyermek még, még volt bizodalma körökben
A' más kettőnek gyászát elbírni 's reménye,
Hogy Tihamér, mi előtt véréhez jutna, kifárad
Harczaiban 's elesik küzdő szolgái' kezétől.
Őtet azonban az ifju soká nem hagyta tünődni,
Eljött vérdíját megvennie 's dönge szünetlen
Súlyos ütéseitől a' vert kapu. Eljöve reggel,
A' delelő nappal 's napesettel; nem hagya nyugtot,
Nem bánatra időt. Káldor' szolgái esének,
Mint dérvette levél, 's minden nap a' sági fenyéren
Harcz vala és temetés 's a' halál' félelme fölötte.
Sámson' háza pedig rémségesen álla tetőjén,
Csak kis időre 's komor vendéget látva urában.
Rettenetes kapuján kiaszott véarczok epedtek
A' nézőre 's ijedve futott a' vándor alóla.
Ságot azonképen kezdé mindenki kerülni:
Bátrai elhullván, kiszökött a' gyáva cselédség;
A' betegek kór ágyaikból sápadva kimásztak,
Messze hagyák el a' házat, hol mindennapi harczban
Dúla halál 's lebegett elfordíthatlan enyészet.

HARMADIK ÉNEK.

Gyermekivel maradott Káldor 's már büszke reményi
Elhagyták lelkét. Földben vala dísze hadának,
'S még épen Tihamér, őt is megvíni jövendő
És elrontani a' házat, melly századon által
Hősekkel 's déli szűzekkel gyarapodva virágzott.
Mint feketű felhőt, látá fenyegetve halálnak
Lengeni zászlóját, lélekben látta, de még nem
Engede a' kétségbeesésnek; erőt vevé búján
Még egyszer 's elvonva Simont így szól vala hozzá:
„Gyermek, igaz fajom a' vérből, melly hajnok apákról
Tisztán szálla reám, 's melly újra, ha éltedet őrzöd,
Mint serevény erdő, dúsan kivirúlhat utánad,
Hallgass meg 's nemződ' jó czélu szavaira figyelmezz:
Sors-e, vagy átok volt, vagy az égnek régi haragja,
Sámson' eleste után, hogy Káldor' háza romoljon,
Nem tudom; úgy látszik végünk' bús napja közelget,
Annyira megnehezült Tihamér' gyilkos keze rajtunk.
És ha kivesztem után még élnetek, alku lehetne,
Elhúnynék örömest; de ha engem elejte, reád jön
A' szörnyű 's elemészt hamarább a' déli mirígynél,
Haj! igen is méltókat imilly köszönetre; azonban
Mentségünk, ha akarsz engedni szavamnak, ez egy van;
(És hogy akarj, elesett bátyáid' lelke kívánja)
Majd ha kiálltunk a' véres pályára, viandók
Én 's Tihamér, úgy intézem hátrálva csatánkat,

Hogy közel essék 'e' titkos járathoz, azonban
Őt te az elrejtett helyből gyors nyíllal üsöd meg,
Kettővel, ha nem ártana egy 's a' lankadozónak
Én az utó sujtást megadom, hogy örülve ne lássa
Káldor' háza' belét, nyomorú Enikőnek útánunk
A' gyűlölt! hatalomszemmel ne kivánja szerelmét;
'S míg mi alant síron túl is tán kínban revődünk,
Ő ne lakozhassék gyönyöreiben a' káldori vérnek."
Szóla, haragnak szikráit forgatva szemében
A' végső szóknál és választ vára fiától;
Az pedig illy nem várt szavakat mondott vala vissza:
„Káldor, elég a' gyász, súlyát ne nevelje gyalázat,
Egyszer harczoltam nem méltó harczot, utáltat,
Kárhozatost, ezután méltót keresek ki magamhoz;
Téged azonban atyám, tartson meg hosszas időkig
'S mentse szegény Enikőt az igaz, 's könyörületes Isten.
Én Tihamérra megyek; váljék el sorsom előtted;
Vagy győzök vagy esem; de orúl nem vívok ezentúl."
„Veszsz el hát nyomorú! így szólt a' dühült atya, veszsz el
Elpáratolt vér, majd ha atyád elhulla előtted,
Majd ha vitézi fejét láttad lehanyatlani porba,
Akkor, mert akarod, magad is bár veszsz ki vasától.
Ám addig mozdúlni ne merj 's megelőzni csatámat;
Mert ha gyanítandom szándékodat, e' kezeimmel
Téplek el és szórlak Tihamérnak elébe; 's te mennél,
Harczra, te árny, te nem is Káldor? légy veszteg, apádnak
Nélküled is voltak diadalmai 's úgy hiszi, lesznek."
Szólt 's elhagyta fiát 's a' fegyverházba rohanva

Fegyvereit szedegette vádúl 's illette magára
'S elbúsúlt keddel készűlt a' harczra; de a' pört
Hallván szép Enikő sietett rémülve Simonhoz,
A' boldogtalan és illy kérdést tesz vala hozzá:
„Ah Simon, ah szeretett bátyám, te reménye hitemnek,
Még egyedűl nyájas hozzám a' szörnyü napokban,
Szólj, az egekre, miért e' pör te közötted, atyám köztt,
Kiknél nincs egyebem? Mért a' bú Káldor' evődő
Lelke' homályában? mért e' mindennapi harczok
Ságnak szép mezején 's mellyet borzadva tekintek,
Rajta sötét lobogós kopjákból a' komor erdő,
Melly kivirítani haj! soha nem fog senki' könyétől!
És Petur és Ipoly, ők nem térnek-e vissza körünkbe?
'S illy egyedűl, illy mindentől megválva, fogunk-e
Élni magunknak kín és bú, másoknak ijesztők?
Ah Simon, én iszonyút sejtek: kiderült vala lelkem,
Mint a' mennyalapú tószín; most rémület és gyász
Fogtak benne helyet 's a' halálnak enyészetes árnya.
Mondd el, bátya, mi vége leend mind-ennek? elég-e
Már a' mit veszténk, vagy melly gyász várakozik még,
Hogy tudjam, 's ha jövend, készen 's elszánva találjon?"
Erre felelt mély sóhajtás szakadozva szivéből
A' keserűlt testvér 's szomorú vala hangja szavának:
„Vajha szerencsétlen ne születtél volna, vagy eddig
Födne hideg sírbolt és engem is, élete untat
Régen ez a' tápláló föld vett volna ölébe,
Hogy most, a' miket elmém tud, kibeszélni ne kellne,
'S a' mit mondandok, neked azt meghallanod. — Árva

Elhagyatott Enikő! örömest hallgatna tovább is,
Mint hallgat vala testvéred, de bizonytalan óra
Rejti sötét végét sorsának; meglehet, eljő,
Még mielőtt vélném 's akkor nem tudni, mi hasznod,
A' mit már sejtesz? Tudd hát: a' sámsoni házért,
Mellynek erős népét éjenten Káldor elölte,
Most a' végivadék Tihamér jő venni boszúját,
És ő az, ki naponként e' hadat űzi mezőnkön
'S rettenetes keze' műve után serdül föl ez erdő
Gyász kopiáinkból, kiknek maga tette alapját.
És Petur és Ipoly ők oda vannak örökre. De még él
Győzetlen Káldor, még bírom kardomat én is
'S gyáván a' gyilkost nem fogjuk várni fejünkre.
Hagyd Enikő, hagyd a' sírást, nem fogsz te maradni
Védtelenül, soha Káldoriak' vérébe gyalázat'
Sarja ne oltassék 's attól, ha magadra hagyatnál,
És látnál közeledni veszélyt, ójon meg ez a' tőr."
Így szólt 's egyszersmind a' tőrt nyujtotta; fagyott, forrt,
Míglen bátyja beszélt, Enikőnek vére 's könyeinek
Rémület és búkín zavarák forrásait: a' szív
Benne patakként lőn, mellynek magas ormozatokról
Vad sziklák' borzalmai közt fut völgybe panaszszal
Árja 's nyugalmát a' nagy uton nem tudja találni.
Illy vala elszörnyedt Enikőnek szíve: meredten
És irtózva fogá a' tőrt hű bátyja' kezéből,
Mellynek imént, maga, szép hüvelyét hímzette aranynyal
'S kedves ajándékot vélt adni Simonnak; azonban
Vissza kerűlt vad czélja szerint fenyegetni adóját

A' veszedelmes vas; de az ártatlannak eszében
Lassanként kiderült a' vészes pálya; elérté
A' szomorú intést 's meg kezdett rajta nyugonni.
Csókkal bátyja' kezét 's a' tőrt illette 's szelíden
Elszánt lelke szerint illy szókra nyilának el ajkai:
„Bátya, megértsem-e, a' mi balúl van rejtve szavaidban?
Nemde te is szeretett testvér és Káldor, ölemből
A' megemésztő harcz' viharának mentek elébe,
'S legboldogtalanabb Enikő, ha ti elmaradátok,
E' tőrrel nyomorú lelkének nyissa meg útát?
'S ég, te bocsásd e' bűnt! én nem fogok élni. Mi volna
Élnem örök kínban? mint fekszik rajtam ez is már,
Mellyet adál, mellyet sorsunk, hogy mondj ki, parancsolt.
Hárfa vagyok, mellynek húrját megtépte szilaj kéz,
Melly soha már meg nem zendül, hangatlan üres fa;
Még egy ütés kell 's a' zengőt nem fogja találni
Sem tündér szerelem, sem örüm' játszó keze többé.
Ah nem lesz nekem a' léttől megválni keserves,
Tőled válni nehéz és válnom az édes atyától.
'S válnunk kell-e Simon? szemeidben látom erő küzd
S[illegible] kétség; ám váljunk, nem örökre, ha kedvez imez vas,
És nem örökre talán, ha fog úgy kedvezni szerencséd,
Mint Enikő értted nagy buzgósággal imádand.“
Szólt 's bátyjára borostyánként tapadának erőtlen
Karjai, és csüggött feje, mint a' szelíd fa' gyümölcse,
Halvány vállai köztt; de vihar vala lelke Simonnak.
Nincsen nyúgta tovább, atyját megelőzni ohajtva
Elszaggatja szelíd kötelét a' bánakodásnak

'S öldöklő fegyvert 's viadalt megy venni magára.
Káldort, a' hova megy, nyomban kíséri sötét gond,
És kétségbeesés, ha az elmúltakba tekintve
A' még vesztendőt sanyarún számlálja; dühöngő
Elszánás pedig és több mint embernyi gyülölség
Hajtja, ha ön erejét 's Tihamért forgatja eszében.
Ott vár a' kapunál 's mint a' napenyészeti felhő,
Melly záport 's lobogó villámot forral ölében,
Mind inkább komor és komorabb lesz lelke; borúsan
Néz befelé, majd nyúgtalanúl a' sági mezőre
Változtatja szemét. De azonban szökve kijutván
Harczol már Simon és bal sors hajtotta fejétől
Győző Sámsonnak rosszúl téríti csapását.
Küzd hevesen nagy erővesztéssel az ifju, csapongva
Majd itt, majd meg amott mint a' láng, ostromot újít;
'S tettei hírre jutandók még, ha szerencse akarná,
Hogy Tihamér' kezeit kikerűlje; de mint az utósó
Napnak itélete, jő elfordíthatlan ütések'
Súlyaival Tihamér; meg van számlálva csapása
'S mindeniket bizonyos romlás kíséri; Simonnak
Élete, mint felvert házban kincseknek uráé,
Fgyveri köztt biztos maradását nem leli többé.
Egy vágás által ketté van szegve sisakja,
Látszanak elnyiladó vértén a' szörnyü rovások,
És keze, melly védné, pazarolt erejében alább száll.
A' már már elesendőnek még egyszer az élet'
Képe hizelkedik és ifjúság' rózsaszinében
A' még nem látott napok állnak csalfa varázszsal.

Mint elhagyta tanácstalanúl a' várat, azonkép
Fut mostan mentője felé 's minden haladása,
Minden egy egy lépés hazugúl szaporítja reményét.
Futna tovább, még tán atyjától nyerne segédet
A' nyomorú; de utána van a' könyörűtelen űző
És egy ütéssel az elhaladót leteríti beérvén.
Ottan ölője' szivét kezdé kérlelni az elhullt,
'S bágyadtan megemelve fejét, így szól vala hozzá:
„Szüntesd meg Tihamér egy pillantatra csatádat,
Egy pillantat után szükség már nem leszen arra.
Éltem enyész, mint a' párák' játéka, miként a'
Délbáb a' rónán 's méltó vagyok arra, hogy a' mint
Véredben, noha még akaratlan, dúltam, azonkép
Szenvedjem haragod' súlyát. 'S nem is e' rövid élet
Már 's ez örömtelen az, mellyért esdeklem előtted,
Irgalmatlan előtt; de ha van még emberi lelked
'S isten' képe alá nem rejtél farkasi szívet
És ha keresztény vagy, ha bizol valahára, reménnyel
Állani isten előtt, könyörűlj az erőtelen árván,
Elhagyatott Enikőn, ki neked nem véthete, a' ki
Senkinek a' kiterűlt földön soha véteni nem fog,
A' boldogtalan ah, igen is büntetve miattunk,
Hogy fiatal napjait gyász fogja fedezni halálig. —
Ah Tihamér, hideg a' te vasad keblemben, előttem
Köd terjeszkedik és az enyészet' képe borúl rám:
Úgy áldjon meg az ég, a' mint hozzája kegyes lészsz.
Így szólott 's tán szólna tovább; de behamvadozának
Tündöklő szemei: búcsúzó lelke szavaival

'S kívánságaival fölszáll vala hűlt ajakáról.
És Sámson nem örült dőlt ellensége' halálán.
Ifjúsága 's szelíd szózatja szivére hatottak.
Irtózván véren tengődő lelke magától
Teljesedése felé látszott gonosz átka sietni.
A' holton komoran nyugovék beborúlt szeme 's így szólt
Végre nehéz küzdéseiben vész ülte kedének:
„Téged ugyan Káldor, nyugalomnak adott ma ezen kar,
'S mellyet sürgettél, rád hozta időnek előtte
A' keserű véget; de magam vagyok a' nyomorúbbik
Mind valamennyi között, kik elestenek és az ölésben
Nincs gyönyörüm többé; inkább irtózni magamtól,
Díja csatámnak, azóta, hogy ifju szemeidnek
Fénye lehúnyt 's panaszos szavaid füleimbe hatottak.
Látni fogom, mint véreimét, az erőtlen atyáét,
Éjeimen halovány bús képedet, egy sereget fog
Látni szemem, vadat és szomorút, vérfonta hajakkal
Rettenetest 's beomolt szemmel szemeimbe tekintőt.
Vajha ez életben ne találtuk volna föl egymást!
Vagy te ne lennél káldori faj, vagy sámsoni vér én;
Békén, oh nyomorú, lakhattál volna körülem
'S vétkemből soha még szellő sem bántana; ám most
Elhúnytál fogadásom alatt, 's még a' kire sor vár,
El fog jutni hamar végéhez, vagy pedig engem
Visz le megállhatlan folyomában az óra' hatalma,
'S a' hova szállandok, gond nem kísér el az áldott
Földbe, hová te uton vagy már; és a' ki fölötted
Győztösen áll itt, a' harcznak nem látja jutalmát:

Szenved igájában ön lázította bajának
'S fáradságaiért nem adózik örömmel az élet."
Szóla 's tünődve megállt, tova menjen-e kezdeni új baj,
Vagy haza térve nyugodjék meg? De közelgete Káldor
'S földobbant a' föld sietö lépteire. Falairól
Látá haj! késön magzatja' veszélyteli útját,
Látta merész harczát a' fenyéren 's jött, harag és düh
Szárnyai lábának, 's még messze kiált vala: „Sámson,
Várd az atyát, az volt ki megölte öcséidet, őtet
Várd be, ha istened él." De siket pusztában enyészett
Hangja beszédének; Tihamér végezte csatáját.
Most az atyát a' legkeserűbb bú' kínja fogá el;
Látta lerontott bálványát a' csonka reménynek
És nemzetségét betemetve; megáll vala kissé,
Mint kinek a' földön már nincs mit tennie, váltva
Néze halálszemmel öldöklőjére 's fiára.
Két hatalom küzdött zúdúlt lelkében egyenlőn,
A' boszu és bánat; de erőt vőn végre boszúja,
Az lön az úr 's egyedül annak hallgatja parancsát.
Már Tihamérnál van, fia' véres alakja előtte
'S ő mielőtt karját megemelné, illy szavakat mond:
„Sámson, vádoltam magamat, mikor álmai' karján
Más nyugovék, titkon keserű vád gyilkola engem,
Hogy kegyelem nélkül, 's a' hoszúnak szörnyü határán
Túl jártam; de te vad, fenevadnál rettenetesb vagy.
Akkor az éj pokol' öltözetét burkolta magára,
Csillagi nem voltak, mikor én házadra ütöttem;
Mámor közt töltém lelkemnek régi haragját

'S hogy berekeszthessem munkámat, egy óra elég volt;
De te szünet nélkül csapdossz mint kánya, szivemre.
Cseppenként szivod el vérét 's a' vérnek ivása
Még szomjúbbá tesz. Jősz reggel, délben, az estve
Meg nem hűti dühöd' lángját. A' hosszu halálnak
Kínaival táplálsz, hidegen számolva boszúdat,
Hogy végtére minél több szörnyűséggel elöllhess.
Légy átkozva örökre, utált és gyűlöletes vér,
A' kétségbeesés kísérjen sírba 's dühétől
Megszabadúlni ne tudj, mig a' végetlen időben
Tartani fog. — Mi gyönyör volt ez, mellyféle vitézség,
A' gyengét, nem harczra valót, verekedni tudatlant
Gyilkos aczéloddal leteríteni? Annyi halállal
Nem teltél-e be még? Oh hogy kezeimbe legelső
Nem vettem vasamat! harczod' végére jutottál
Volna legott 's most ezt nem kellene látnom, atyának
Nem hallnád istentelenül mosolyogva keservem'
Szózatait; de jer el, ha vitéz vagy, küzdj az atyával
'S add meg kardjának rég gyűlölt véred' adóját."
Így szólott; de legott Tihamér választ ada mondván:
„Káldor, örülhetnék, ha öröm még volna világon
Lelkemnek, 's az egekbe ható hahotával örülnék,
Mert nyomorún látlak, nyomorúbban szinte magamnál,
És hallom panaszod' hangját, háznépnek uráét
Még nem sokkal előbb, most kínosan elszakadottét
Mindentől, a' mit szeretél. 'S így kelle az élő
Isten' igazságát kardunk élére kitennünk,
Hogy te is, én is, utósók a' két házivadékból

Harczolnánk egyaránt, 's valahára ki lenne csatával
Víva, ki a' véres bűnök' kezdője, kinek kell
Végre halálával berekeszteni a' haragoknak
Kárhozatos napját; és itt van, Káldor, ezen nap.
Én nem vádollak; gonoszabbat mint az üres vád
'S rettenetesbet tenni jövök. Vagy téged innez kard,
Mint fogadásom van, megemészt most, és soha Káldor
Éjjeli dúlással nem fog pusztítani Sámsont,
Vagy pedig én bukom el és nem lesz gondom azontúl.
Jer neki! 's el ne feledd, két háznak híre kezünkben:
Sámson-e vagy Káldor, váljék el még ma örökre."
Szólt 's megemelte vasát 's a' két ház régi dühével,
Mintha egész erejét bírnák, vadan össze rohantak
A' végső daliák. Hangzott szakadatlan ütéstől
A' vért testeiken, pengettek az össze csapódott
Kardok, 's tartott a' bús harcz sok időig egyenlőn.
Sámsonnak sok ütésektől már rótt vala vérte
'S a' mindennapi harcz' jeleit hordozta; de még ép
Karjai űzték a' veszedelmet; Káldor erős volt
Bús dühödésében 's bántatlan fegyveri által.
'S még nem volt az idő, hogy elessenek; egy akarattal
Fáradt karjaikat nyugtatni megálltak, azonban
Alku lön: a' várbol kiki még ma csatára kijőjön,
'S régi viszályoknak még ez nap vége szakadjon."
Káldor az elholtat temeté be keserve' utósó
Csöpjeivel 's a' gyász helytől megválnia kín volt.

NEGYEDIK ÉNEK.

Vissza vonult Tihamér, örömetlen, mint kire senki
Nem várt a' házban; de nehéz gyötrelmei nyomván
Ment Káldor szomorú várához 's rettege látni
A' testvértelenül sínlődő lányka' keservét.
Ülve találá azt kifelé fordúlva 's merően
És érzéktelenül a' róna mezőbe kinézve.
A' kétségbe eső bánat nem omol vala könyben
Arczairól, enyhűl kebelét nem emelte sohajtás.
Arczai holt rózsák, szeme hulló csillag, alakja
Mint szobor a' síron, mozgatlan néma, hideg, bús.
Atyja' belépte után fölkelt; de sem ő, sem az, egymást
Szóra nem indíták, egy szemváltással elértvén
Kínérzelmeiket 's egyebet mit mondani nem volt.
Káldor elébb mozdúlt és így szólt végre kinyujtván
Elkeseredve kezét 's bú törte fejéhez emelvén:
„Engem az istennek valamennyi csapása lesujtott!
Szánakozás kísér a' föld' gyomrába halottat
'S a' hív fájdalom és emlékezet a' lemenőnek
Virraszt sírja fölött; haj! én már élve felejtett,
Élve halottabb én, nem látom senki' figyelmét.
Századig éljek bár, nincs a' ki örülne hogy élek
'S engem az undok föld betemethet bízton, utánam
Senki könyűt nem hint és senki sohajtani nem fog.“
Szólt és székre vetette magát könyökébe temetvén
Vas környözte fejét; de ijedve fölébredé a' lány

Andalgásaiból 's Káldort elhagyta legottan.
Nem sok időre bejött, kupa volt megemelve kezében
És közelebb jutván leborúlt atyjának előtte
'S a' poharat remegő kézzel felnyujtva ímígy szólt:
„Béke az elhúnytnak 's üdvösség a' nagy egekben
Isten előtt; áldás kísérje 's szerencse az élőt
'S tartsa meg árvának nekem őt, az egyetlen utósót."
Meglágyúla kemény Káldor' szive; elfogadá a'
Felnyujtott poharat 's kiürítvén könnyei hulltak;
Majdan térdeiről fölvonta magához az árvát .
'S elfojtódottan nyugtatta sokáig ölében.
Most a' nagy bajjal gyüjtött kincs, a' keresett hír,
Dús hajlék, mind semmi becsük, szívének előtte
Még ez az egy kincs van 's értéke fölebb az aranynál
'S most szászorta nagyobb, mint volt a' boldog időben.
Ehhez tartja magát, ehhez vagyon élete kötve.
Némán tartja soká karjaiban, majd bizodalmát
Véve csatájához fölemelni kivánja jövendő
Jobb sors' álmaival 's így szól az ölébe simúlthoz:
„Légy nyúgott Enikő, el voltam szánva halálra
'S halni kivánatosabb, mint élni örömtelen, ámde
Éretted fogok élni. Ne félj a' szörnyü' kezétől,
Megfáradva vonúlt várához vissza 's ha jő még,
Veszni jövend és tetteiért megadózik előttem.
Élni fogunk 's egymás' gyászait enyhítve viselni
'S nem sok időre marad pusztán a' sági lak: a' baj'
Napja után megnépesedik sok régi cseléddel
És fogad új hadakat kebelébe: virágzani fognak

Síkjai, gyászaiból feltündöklendik az ős ház
'S kedves vendégink jőnek meglátni határát.
Végre komorságát nem fogja-e tája levetni,
Nem jön-e még az idő, hogy búját enyhe tanácscsal
Váltja szelíd Enikőm és nászt hoz az árva tanyához?
Ah Enikő! a' káldori faj nem fogna kiveszni
Nyomtalanúl, mint a' felhők' árnyéka, miként a'
Pusztai kút, mellynek kiapasztá nedveit a' hő,
És az atyának még oka volna, hogy élni ohajtson."
Így szólott, de hiú szavait fejcsüggve 's keserves
Kétséggel hallá 's nem tud vala szólni leánya;
Terhes 's kínteli volt az idő' haladása közöttük
Mint a' sánta vadé, ki sebet visz nyögve szügyében
'S a' veszedelmek elől nagy fájdalmakkal iramlik.
'S másodszor kele irtó harcz a' sági fenyéren.
Küzdöttek kegyelem nélkűl a' régi haragvók,
'S véresen és dühhel sok időig tarta csatájok.
És megtért Káldor, mint látszék épen, azonban
Melle sebet rejtett 's lassú vala karja ütéstől.
Nem késett poharát áldozni a' vissza jövőnek
A' hű lány, fölnyujtá azt kideríteni vélvén
A' fáradt atya' orczáját; de borúlva maradt az
'S csak nehezen feljék Enikő' láttára ködéből.
Elfogadá még is poharát 's az erőteli nedvet
Itta gyönyör nélkül, lelkét nem emelte hatalma.
'S már ajakán lebegett a' sorsintézetü szózat,
Melly Enikő' lelkét elzúzza; de vissza marasztá
A' veszedelmes hírt 's az utósó pillanatokra

Hagyta kimondását; az utósók voltanak immár
'S ő még csalta magát. Enikőt pedig, a' ki remegve
Függe nyakában még, hogy roszra ne lenne gyanúja,
Elküldé eleségtárába, hogy ép eledellel
A' harczban törtet megvendégelje, ha megtér;
Azt ugyan ő immár nem fogja izelni; de a' lány
Hallani atyjának megörült illyféle parancsát
És úgy hitte szegény hogy az élet' vágya 's reménye
Hozta meg e' gondot 's dolgaihoz láta legottan.
Káldor azonban kötte sebét 's legutószor az immár
Puszta terembe vonúlt, hol fegyveri függtek; azokból
Néze betörhetlent, tetemest 's tagjaihoz is illőt.
Búsan néztek alá az elődök' képei, búsabb
Káldor képeiket komoran mellőzte 's tovább ment
Hol vértek 's tarajos sisakok villogtak elébe.
Végre megállt 's újjal kezdé' fölváltani kardját
'S minden fegyvereit. Meghorpadt vérte helyett vőn
Épet, romlatlant 's talpig vala vasban; előről
Nap ragyogott mellén, vállát két sárga oroszlán
Födte kapocsképen, sisakát jegyzette magas toll.
Mindezeket hajdan Sámson hordozta csatáin;
'S már régen nyugovók függöttek' háza' faláról;
Káldor az éjhadnál rablólag orozta magához
'S hitte menendőnek, ha magára kerítheti, éltét;
Mert finomúl vala 's tartólag művelve aczélból,
Könnyebb a' vasnál 's jól vert szálakkal erősebb.
Alkonyodék; de homályt a' hold nem hagy vala úrrá
Lennie a' tájon, kiderűlt kísérteti fénye

'S néma jelentőleg két szomszéd várra lenézett;
És ez időt választá el vég harczra 's elérvén,
Ság' kapuján Tihamér jelt ad vala hangos ütéssel.
Hallá 's megdöbbent Káldor; de nyakában ül a' sors,
Mennie kell 's csak az egy viadalban van menedéke.
Indúl és Enikőt így szólítja vigyázva:
„Halld Enikő még egy harczom van hátra; 's magad lészsz,
Míg oda vívandok; jer azért le 's utánam erősen
A' kaput elzárjad 's ki ne nyisd, míg fegyvereimben,
(Vígyázd meg jegyeit) engem közelíteni nem látsz."
És az atyát Enikő szomorún kísérte 's utószor
A' hideg érczekben megölelte, utána bezárván
A' kaput és remegő léptekkel vissza eredvén.
'S a' legrettentőbb harczot most kezdte, rohanván
Vége felé Káldor. Bízton várá be csapásait
Sámsonnak 's az alatt ravaszúl rést néz vala romlott
Vérte' nyilásai köztt testéhez jutni. Födetlen
Tomporait kezdé ostromlani 's a' csupasz oldalt
Vérbe borítá el; 's mindinkább dúl vala vérért
'S a' vér' díjáért lángolva 's hiába esének
Sámsonnak sűrű rohanásai; őt az aczélmű,
Mint vehetetlen vár, távol tartotta, 's nem engedt
A' kard' élének, rést nem nyita semmi csapásra.
'S már érzé sebeit Tihamér; de csatája' utóján
Nem csüggedve vivott 's lassudván, őrzeni kezdé
Védetlen tagait. Káldor, mint a' ki kaszával
Vágni akar rendet 's a' kaszát nagy súlylyal az ingó
Fűnek ereszti, mohón úgy vágya ledönteni Sámsont,

'S oldalt fegyveriből pusztúlt derekához irányzott.
Megrettent a' készületet sejdítve 's hiúzként
Félre szökött Tihamér 's a' halált kikerűlte; utána
Kardját másodszor megemelve siet vala Káldor,
'S hogy diadalra jutand, ébredt bizodalma; de hónaltt
A' fölemelt kar alatt sérté meg Sámson az űzőt;
És sürüen omlottak ütései; mint az eső jég
A' vert' ház' tetején, hangzott szakadatlan az ős kard
Ellensége' vasán 's tagjait megtörte. Kifáradt
'S nem viva már Káldor; sajgó jobbjában az éles
Kard hatalomtalanúl maradott 's viadalmát
Végzé a' győző az aczélt torkába merítvén.
Elhullott Káldor 's habozó hörgéssel akarván
Átkos imádságot 's kérelmet mondani, elhalt
A' gyászok' szerzője 's kinyúlt a' sági fenyéren;
A' győző pedig a' véres kardot fölemelvén:
„Hála boszúálló isten, nagy hála nevednek!
Ellenségeim elhaltak fene harczban előttem
'S most az utósónak vérét nyujtom föl; imádlak,
Hogy gyász áldozatúl feleim' nyugtára fogadd el.“
Így szólt a' szörnyű 's a' vérnek csöpjei hulltak
Kardvasa' széléről; de lehajlott most 's az utósó
Káldornak testét kezdé megfosztani: „Rabló
Halva se bírd, ugymond mellyet nem kell vala bírnod
Élve is, örökömet. 'S a' hol vagy, már neked a' vért,
A' sisak ótalmat nem adand ön férgeid ellen,
Így pedig a' hollók fognak verekedni fölötted
'S kedvre hozand, mellyet diadalmam szerze, csatájok.

Ezt mondván leveté megromlott fegyvere' súlyát
'S visszarabolt örökét öltötte magára helyette.
'S a' mint végig ment a' sági fenyéren a' holdnál,
Vállai 's napviselő sértetlen melle ragyogtak.
Legboldogtalanabb Enikő kínaggodalom köztt
Élt azalatt egyedűl a' roppant várban, eladva
A' könyörűletlen sorstól kétségnek, ijesztő
Képzelgéseknek 's egy hosszú lelki halálnak.
A' kezdett dolgot feledé 's folytatni erőtlen,
Éghez imádságot fölohajtani nem vala képes;
Benn a' néma magány' kísérteti csende riasztá,
Künn iszonyú volt a' küzdők' zajgása, 's az éjnek,
A' hova ment, őt legborzasztóbb képe követte.
Hasztalanúl váltotta helyét a' gyenge hajóként,
Melly lemerűlt 's könnyű fáját nem tudva emelni,
Bár hova forduljon, hullámmal telt marad öble:
Úgy Enikő nem volt képes megválni bajától;
Künn és benn egyaránt kínos vala léte. Azonban
A' jeladó fegyver föltünt a' vár' közelében.
Lassan lépdele, gondolatok küzdödve agyában,
Sámson elé 's a' zárt kapunál kis időre megállott.
Kit látván Enikő Káldornak véle 's szivében
Hosszu sohajtással szakadott meg a' régi szorongás;
És csak alig vala sorsának megbírnia képes
Jobbra derűlését. Tántorgó léptei vitték
A' kapuhoz 's kezei, hogy azont megnyitta, remegtek;
Majd kebelére omolt a' némán vesztegelőnek
És csókolta, könyei hullván, a' jéghideg érczet,

'S mint halovány bimbó csüggött vélt atyja' nyakáról.
Föllázadt Tihamér' minden csep vére; de vonta
Őt az öröm' szárnyán a' megcsalt lányka 's menet közlt
Még sokszor karjára borúlt hév csókokat adván
'S hogy kebelét a' köny megtágította, imígy szólt:
„Oh atya, kedves atyám, megjöttél, nem vagyok árva,
Nem vagyok elhagyatott! Legyen áldott, a' ki megótta
Éltedet, a' kegyes ég. Enikőnek nincs oka immár,
Hogy sírjába kivánkozzék: fog sírni az elhullt
Testvérek' holtán; de az élőt a' szeretettel,
Mellyet azok birtak, buzgóbban fogja ölelni."
'S még mindig némán mene Sámson 's zaj vala lelkén
'S a' vas alatt hangos dobogással nyúgtalanúl vert,
Mintha erős kebelét fölakarná törnie, a' szív.
'S szólt Enikő: „Atya, nincs-e szavad, melly vissza felelje
Örvendéseimet 's e' vas fog-e fedni örökké,
Melly hidegen fogad és fagya hév csókjaimra sem enged?
Ah légy nyúgton atyám: Ságon szent béke lesz ismét,
A' viadalmaktól elijedt nép vissza kerülend
'S népes lesz 's elevenséggel lakodalmas az ős ház.
Kedvesim elhúnytak, sivatag van utánok eszemben;
Mert soha testvért már nem adand nekem a' szigorú menny:
Őket azért soha nem fáradt bánattal utósó
Napjaimig keseregni fogom; de csak úgy legyek áldva,
Mint élőt téged foglak tisztelve szeretni.
Kincs leszen életed, azt híven őrizni, szerelmes
Foglalatosságom 's kedvessé tenni, szerencsém."
Ekközlt a' várnak belső teremihez elértek.

Ott feketű csészén pillog vala hamvadozó mécs
'S gyenge világa derűt kölcsönze az éji homálynak.
Most Enikő leszakasztva magát követője' nyakáról
Ment, hogy vég poharát áldozza 's ez ünnepi tettel,
Hogy még élni fogand, noha inkább halna, jelentse.
És szép volt a' lány 's őtet nem tette virító
Kor, nem az ifjúság' tündérlő kelleme széppé,
És nem a' mennyei arcz egyedűl és a' deli termet:
Bájló egy maradóbb szépségnek bélyegi által
Tűkör volt a' test, a' legszebb lélek' alakja.
A' halovány bú csak vonzóbbá tette, varázsként
Ült az epedt arczon, szeme' harmatgyöngyein, üldve
A' szivet és annak nyuyodalmát lesve halálra.
Fölrettent Tihamér 's állt elszörnyedve magától
Mint villámtól vert, zivatartól megszakatott fa.
A' szépség' könyvét kinyitá harczsorsa előtte
'S olvasa benne nyomort, borzasztó tettei' bérét.
A' jelen és a' múlt harczoltak eszében, azoknak
Lett vad honnává 's szörnyű eszmélete kín volt,
Kín, mellynek végét be nem éré képzeletével.
Jött Enikő elszánt fájdalmmal az angyali arczon
'S hozta be vég poharát. Tihamér, valamint ha halálnak
Álmaiból ébredne, merőn felnyúla helyében,
'S mintha elég kínt már nem nézett volna szivének,
A' sisakot fölütötte fején. Elhalva rogyott meg
Szép Enikő e' látványon: képetlen ijedség,
Rémület és melly mint villám futa által idegjein,
A' szörnyű csalatás, megtörték teste' hatalmát.

Megrendűlt keze a' poharat nem bírva kiejté,
Lábai roskadtak, szeme, mint a' hamvadozó tűz,
Bújt pillái alá; ájultan hulla le 's kedves
Arczaitól a' vér látszott búcsúzni örökre.
Sámson ijedve rohant az esőhöz 's nem puha karján
Mint kasza vágta virág, nyugodott a' lányka fehéren.
Őt a' veszni menő ifjú kétségbe eséssel
Nézte soká 's képes nem volt mozdulni helyéből.
Majd kerevetre tevé 's mint áll szentének előtte,
Kit keresett bérczen, völgyön bujdosva zarándok,
Úgy állott Tihamér vas térdit földre bocsátván
A' húnyt lányka előtt, 's ha örökké élnie sorsa,
Más helyet a' széles földön nem venne magának.
Most még egyszer az ájúlt lány kezdette emelni
Szőke fejét, sóhajtás jött ajakára 's erőtlen
Szempillái alól a' rejtett fény kitekinte.
'S úgy látszék, megszünt félelme, merően epedtek
A' leborúltra szemei 's már nem volt bánat azokban.
Ajaka nyílt — gyász rózsák köztt így nyildokol a' sír —
'S „Meglátjuk Tihamér egymást" így szól vala halkan,
„Éjfélben 's éjfélek után." És szózata megszűnt
Mint az ezüst húrnak pengése, ha megszakad és a'
Lant' kebelét többé nem hangoztatja dalokhoz.
Jött a' szép hajnal 's Enikőt meghűlve találá,
Jött a' dél' ragyogó súgára; de színtelen a' lány
És hideg és halovány mint völgyeken a' fuvatag hó.
Őt Tihamér a' sági mezőn sírjába letette
'S mint az elégett ház, állt szörnyű tettei' végén.

Múlt a' nap 's eljött a' csillagsátoros éjfél;
Néma komoly csend volt körülötte 's homálya' ködében
Rémületes sanyarú képek kápráztak ijesztőn.
Mindennél sanyarúbb, mindennél sokkal ijesztőbb
Ült Tihamér Káldor' várában, réme magának,
Réme az éjfélnek 's a' mint ki tekinte merően
'S gondolatok nélkül, (csak fájdalom ég vala benne)
Ím kinyilék halkan könnyű suhogással az ajtó
'S szép Enikő a' káldori ház' hajadonja belépett.
Termete lágy habból látszott alkotva lebegni,
Két szeme bájtűz, melly egeket leidézne, aranylók,
Mint az arany felhő, voltak hajfürtei, arczán
A' legszebb fiatalságnak rózsái virúltak.
Szép volt a' lány és fiatalságában igéző.
Ah de hamar kedves ragyogása hanyatlani kezde:
Bú foglalta helyét az ismént tündökletes arczon,
A' szemek' ép sugarát köny fárasztotta, lehulltak
A' ragyogó fürtök halovány mellére zavartan,
Éktelenül, hamvadt a' kéjtől hajnalodott arcz
'S lassanként fiatal rózsái lehervodozának.
Végre halói sohajtás jött a' puszta kebelből
'S a' gyönyörű termet hideg ájúlatra leomlott.
Szörnyen tünt e' kép Tihamérnak, nem vala képes
Állni tovább, arczúl a' földre borúla előle
'S eszmélet nélkül gyötrődék végig az éjen.
De valahányszor az éjfél tünt, mindannyiszor ifjan
És gyönyörűn Enikő jött hogy hervadjon előtte
'S mondhatlan nyomorúsággal töltötte be lelkét

Őt látá a' róna mezőn, a' vári falak köztt
'S mert élvén nyugtot nem lelt, maga ásta magának
A' lenyugasztó sírt 's befeküttt megvárni halálát.
És letüzé, mellyel boszuját töltötte, fejéhez
A' ragyogó kardot, buzogányát tette szivére,
Hogy nehezen feküggyék, mint a' sors' átkai, rajta.
Ott is az elszántat Enikő nem hagyta nyugonni,
Jött fiatalságban mosolyogva, gyönyörre csaló kép,
És ült a' feküvő' lábához, epedtek azonban
Arczai már 's Tihamér iszonyodva szökött ki helyéből,
'S ment mind vad, mellynek fekvét fölverte vadász eb,
A' vadon életnek ment bolygani tömkelegében
És a' sági vidék nem látá őtet azontúl.
A' két vár pedig omladozott, bús fészke bagolynak,
'S a' viharok' zordon hárfája, hol a' rohanó szél
Nyílt kapuk' és ajtók' szárnyait verdeste falakhoz
'S messze süvöltő dalt zengett a' puszta határnak.

E G E R.

ELSŐ ÉNEK.

Megnehezült az idők' viharos járása fölötted
Oh haza! halmaidon 's letarolt alföldi meződön
Régi halál lakik, és dühödötten táboroz a' harcz.
Sirhalmok hegyeid, és völgyed sírgödör, ősi
Nagyságod' nagy romja magad, még állasz, utósó
Harczodat állván a' vas erőszak' ütései ellen.
Mélyen alá szállott napodat félholdu pogányság'
Éje borítja, 's vesző fiaid pártokra homolva
Egymást, és fogyaték javadat nyomorúltan emésztik.
Büszke, világrontó seregidnek híre hová lőn?
Hol van erős Pécs, hol fejedelmid' sírja Fehérvár,
Hol Buda? hajh! vad igát hordoz, 's a' szolga Dunában
Megdőlt tornyai' árnyékát borzadva tekinti.
Még Eger áll, a' puszta Eger, sasfészke Dobónak,
Honnan az eltapodott haza vég villámait ontván,
Már nem is ön mezején, meg-megdördíti hatalmát,
'S száguldó törököt rettent, és táborokat dúl.
Ott Ali, 's két földrész' fiait tengernyi seregben
Hadba vivő Amhát elakad dúltában: ijeszsze

Bár ezer ágyuival, fog rengeni tőle hegy és völgy,
És az erős talpkő a' várnak alatta megindúl,
Nem maga harcz' ijedelme Dobó, 's védői Egernek.
Díszesen áll Eger a' termékeny völgybe kitéve,
'S mintha leélt idejét álmodná vissza, megaggott
Várkoszorúzta fejét kisded dombhátra lehajtja;
Bús mormolva fut a' testvér habu csermely előtte,
'S partainál szüzek, és nem enyelgő gyermekek egymást
'S a' boruló tájat félénken nézve bolyognak.
Vékony ködbe vonúlt, és csendes az ég is; alatta
Tévedező madarak járnak, 's a' puszta mezőben
Száguldó lovagot kísérik vizsga szemekkel.
Benn a' mély csendet csak néha szakasztja meg a' zaj,
A' megütött fegyver' zaja, 's bús éjféli harangként
Zeng egyedűl, és messze ható riadással az őrszó.
Fenn pedig a' haza' bánatját hordozva szivében
Áll a' harczi Dobó. Vélhetnéd lenni szobornak,
Mellyet ügyes kézzel fülségesen állata hajdan
Legragyogóbb korból a' művész, 's díszes alakban
Megtartott az idő, hogy utóknak lenne csodájok.
Vélhetnéd; mert mozdulatát nem látni fejének,
Nem hadütő hős karjainak, de szemében ölő tűz,
A' szabad elszántság' megemésztő lángjai égnek.
Míg ez igy áll, 's a' csendes Eger' patakárja susogva
Visz pillantatokat, mellyek nem térnek ezentúl
Vissza nyugalmának, délről megvillan az üsvény,
'S mint ki világrontó seregeknek hordja parancsát,
Büszke lovaglással követűl jő Handsa tövéhez.

Tüstént megzendül Eger, és nyugodalma fölébred
Álmaiból. Felszökkenek riadozva, zörögve
A' nyugovó katonák, valamint nagy darvak az agg tó'
Partainál ülvén, ha fenyíti veszély' jele őket,
Mind felrobbannak, szavaiktól zeng az egész tó.
Jő Robogó, nagy barna fejét a' zajra fölütvén,
Mint valamelly bika, vagy deli méltóságos oroszlán,
Melly barlangjában meg nem tud férni dühétől,
És kijön a' napot és erdőt rémíteni: úgy az
Jő le, 's feledtében hordoz nagy cserfa dorongot,
Mellyet imént kúthoz géműl faragának az ácsok.
Avval, mint valamelly árboczczal jára körül, 's a'
Vad törököt 's kísérőjét jegyzette halálra.
Jöttek utána Vas, a' vasnak testvére keménynyé
Harczolt karjaival 's mindünnen fürge huszárok
'S vas kalapos hajduk; jött várnagy társa Dobónak
Mecskei, még csak alig vetvén el póri dorongját,
Mellyel az agg falból, példát mutogatva henyéknek,
Új torony épülvén, köveket gördíte tövébe.
Várnagyi szép kaczagány fedi mostan vállait, arcza'
Déli derültségén komolyan fut el árnya vitorlás
Kalpaga' szárnyának. Bátor lépése mutatja,
Hogy nehezet nyomnak haza' földén lábai, 's róla,
Míg az alóla ki nem fordúl, ő futva le nem száll.
Jőnek utóbb bámész pórok, 's munkája felejtve
Jő sok barna kovács, félig kész kardja' vasával.
Mind ezeket bátran szemlélgeti Handsa; de társa
Csendes Omár egyebet látszik vizsgálni, merengő

Két szemein bús emlékezet' holdfénye ragyogván.
A' fölijedt hölgyek, közttök hattyúi Egernek,
Két deli lány közelít, lebegő magzatja Dobónak
Ifju Dalár, 's karján a' már már hervatag Ída.
Termete még olly büszke sugár, mint lelke sugár volt
Boldog napjaiban, de szemének lángja kiégett.
Még csillag; de nem a' szerelemnek csillaga: olly tűz,
Melly hidegen, 's érzéktelenül néz puszta vidékre
Hóviharos felhői közül: nem kelnek alatta
Gyenge sohajtások, egymást reszketve köszöntők,
Nem dalok a' kedves távolból, csak maga zúg a'
Jég kebelű éjszak' metsző szele árva morajjal.
Arcza is, ékes bár, halovány rózsára hasonló,
'S rózsa ugyan: de örömharmat nem mossa vidámmá.
Tűköre a' múltnak, mellyben hideg éjjeli holdként
A' ragyogó képnek bágyadt szépsége sugárzik.
Látni, kevelységét hogy már megvítta maró bú,
'S hosszu tünődések; de nemesség őrzi hanyatló
Kellemeit, 's nem mer könyü-gödröket ásni keserve.
Ezt hogy látta Omár, sok erős év óta legelső
Könnyei csordúltak. Mély föld' gyomrába leásná
Most tetemét, oda hol csikorogva fogantatik a' vas,
'S zordon sziklák közt dúlásra születnek az érczek.
Hol nem látni fogyó napokat, dérvette virágnak
Porba lehullását, nem, mint leszen a' tavasz őszszé,
'S büszke reményeknek gyémánt épűlete rommá.
Hajh de hová legyen? elfordúl, 's a' fölriadott mén,
Mintha baját tudná, szomorún fordúl meg alatta.

Hangzik azonközben sietö lépése Dobónak,
A' ki futó lángként az oromról itt terem és áll,
Mint valamelly nagy özön, meg nem férhetve magában.
Rá többenve tekint a' bátor Handsa, 's köszöntö
Szózatokat készít, de Dobó kezd szólani hozzá,
És szava, mint keze, rendítö, megelözve imígy zeng:
„Szólj török! e' várhoz harczot hoztál-e vagy alkut?
Vissza, ha alkudozol, hitlennel az alku nem állhat;
Vissza, ha harcz kell is, készülj meghalni kezünktöl.“
„Ösmerlek,“ felel a' két színü Handsa, „mióta
Járod Eger' mezejét, nincs ott maradása töröknek,
Táborait töröd, és seregét pusztítod erödded. —
Szolnok alól jövök.“ „A' többit hallgasd el egészen“
Szól lobbanva Dobó; mert istenem, a' ki teremtett
Lássa, hogy elvesztlek, ha szavaddal játszol elöttem.
Csábító te is, a' ki talán nagy lelkü Losonczit
Láttad elestében, 's örülél, hogy hinni bolond volt.
Vagy tán nem tudjuk, mit akarsz vala mondani? jöttem
Szólnál, Amháttól, a' száz seregeknek urától,
'S rettentö Alitól, ki Budán a' mennykövek' ormán
Ül, 's lecsap a' sasként veszedelmet hordva magával.
A' kik elött eldölt vérébe borulva Losonczi,
'S Szondi nem állhata meg, de hegyek rendültenek és a'
Gyámtalan ország is terhöknek alatta megingott.
'S Szolnok alól jösz most minekünk tán hozni kegyelmet?
Véled-e, hogy hiszszük? mi, kik ellen zenge panasztok
A' fejedelmeknél, hogy míg más békenapot tart,
Mink vég váraiból lábánál fogva lehuzzuk

A' törököt, hogy fegyvereink' félelme miatt már
Gyermek sem foganik, vagy idétlent szül el az asszony.
Illy panaszokra talán kegyelemmel jőtök-e hozzánk?
'S kell-e nekünk kegyelem, kik az ellen vasba borultunk?
Vagy ti sokan vagytok, 's e' vár nem is annyi, hogy ebből
Csak darab is jusson minden félholdu vivóra!
Gondolod, és mosolyogsz. Lásd, én mindent tudok, immár
Hallj választ röviden, 's vidd a' seregeknek urához:
Mink harczolni fogunk, 's e' kisded kőrekesz itten,
Mellyre fog ütni, ha várnak nem, temetőnek elég lesz.
Te pedig elmenj, és sem ezentúl vissza kerülvén,
Sem most itt késvén, ne mulass várában Egernek;
Mert hitető szód lesz még egyszer jőve halálod."
Végezi, 's egy jel sincs az egész hős termeten, arczon,
Melly ne mutatna halált. A' földet véli forogni
Handsa; de ő szédűl szégyen 's félelme' sulyától.
Barna lovát némán fordítja, 's halál' hidegétől
Rázkodik, a' mint nagy Robogót elhagyja, 's egyébkor
Büszke nyakán remegő lejtőt jár tolla fejével.
Elmegy azonban, utána moraj 's bús társa nyomulván.
Mint szomorú árnyék megyen a' maklári tetőkön,
Társa pedig mikor a' jól ösmert dombot eléri:
Rajta megáll, és vissza tekint, valamintha tünődnék,
Menjen-e, vagy jőjön? de megindúl végre, 's szivének
Fergetegét látszik szilajúl elvinni magával.
Kisded Eger! mi nehéz zivatart vontál te magadra.
Száz ezerek fogják kapudat döngetni tekékkel,
'S sztambuli bárdokkal; környül hordozva vaserdőt,

Nem had, egész ország, ordítja tetődre hatalmát,
Rengeni fogsz, 's tornyod, 's tornyodnak alapja mozogni.
Igy leszen, és ijedést még sem láthatni Egerben,
Életet inkább, és zendülő kedvet: az elszánt
Bajnokokon, mint láng, elterjedt lelke Dobónak,
'S egy sincs, a' ki magát ezreknek elébe ne vetné.
Kardot, ölő csöveket, 's rohanó kopiáikat edzvén
Zörgenek, és némelly víg dallal örülteti társát.
Van, ki nehéz szűből, elzengi Temesnek elestét,
'S társaiban vadölő párducznak kelti haragját.
Agg maga, 's gondolatokba merül őr lelke Dobónak.
Látja jövendőjét, 's mint veszedelem' fia nem dől
Abba vakon 's botorúl; de reá készülve hasonlít
Száz patakú folyamot, mindent nagy gondja betöltvén.
Minden részre levélhordó katonái kiszállnak,
'S a' gyász hollóként, szomorú hírekbe borítják
Fél magyar országot. Fejedelmét kéri segédűl,
Kéri barátait, és kik Egert megváltva kivánják,
Mindeneket; de gyülésbe megyen maga Mecskei várnagy.
Telnek azonban az élelmek' szekereivel az útak,
'S gőbölök és juhok érkezvén nagy bőgve szorongnak
A' hidakon; közttök fülemelt botjával ügetve
Hajt, terel a' pór, és rekedő torkával üvöltöz.
Hangyacsapás az egész környék, és hangyaboly a' vár,
Melly sok szép falunak jövedelmét elnyeli, 's a' harcz'
Éhen ülő fiait táplálja halálra belőle.

Szikszóban magyarok gyülekeznek. Hosszu gyülés van,
'S zúg az ütött kasként; ép szó nem hallatik ottan

A' sínlő haza' hangján kül, melly visszavonásnak
Lánngjaitól veszvén, siradalmát zengi közöttük.
Azt vélnéd, hogy oroszlánok gyültek be, kik ellen
Nincs hatalom földön, 's azok ők; de tanácstalan észszel
Szinte viszálkodnak, mikor a' megye' bő teremében
Mecskei megjelenik 's illy szót emel a' sokasághoz:
„Gyült rendek, 's ha akarjátok, rontói pogánynak!
Im eljött az idő rajtunk gyakorolni hatalmát:
Amhát, és Ali rablánczot csörgetnek Egerre.
Már az erős Szolnok Tisza, Zagyva kerülte falával
Nyári' futásától megürült, 's szolgája töröknek.
Igy ha od' adjuk Egert, a' felföld elkel utána.
Jöttem azért segedelmetekért szólalni Dobótól,
Hogy ha rokon vért még meg akartok menteni, 's a' vár
'S vesztegetett örökünk, a' jó név, szíveteken van,
Keljetek és a' durva pogányt zabolázza csatátok.
Mink ugyan állni fogunk, valamíg kő állhat Egerben,
'S vagy diadalmunk, vagy temetőnk koszorúzza nevünket."
Erre nehéz zúgás kele a' szikszói teremben.
Szolnok' eleste miatt sok szív döbbent meg; Egerhez
Kardok csördültek, de közöttük szólt az irígység:
„A' ki Eger' jövedelmeiből aranyozza sisakját,
Álljon elő, 's a' várt az védje ha tudja, vasával.
Ugy de nagyon könnyű a' pénzt kizsarolni, 's ha szükség,
Kérni segítséget; nehezebb ma találni bolondot,
A' ki fejét más vára fölött teke-czélra fülüsse."
Volt ki setét lelkét czudarúl fülidézte pokolból
A' gunyoló vádnak, 's így szóla: ki mondta Dobónak

Hogy békés mezején harczot tápláljon örökké?
Nem maga verte-e meg Handsát, 's kergette Budáig?
Nem maga villongott-e, midőn szép frigy vala közttünk?
Ám ha vitéz, most álljon elő, most ezreket öllhet
Mindennap, szép tetteiről mi dicséretet irván
Távol ülünk, 's el nem ragadozzuk csillaga' fényét."
E' jég szókra sokan, jéggé változva szivökben,
Álltanak, és hidegen nézhették volna pogánytól
Megdúlatni Egert; de harag' tüze forrva sokakban
A' vízvérü magyart átokkal rakva gyalázták.
Első, a' ki szavát fölemelte, Pető vala. Ifjú,
'S még alig arra való, hogy kardot rántson: elomló
Fürtei' selymével, 's gyengéd piros arcza' havával
Illőbb a' szerelem' dalain ligetekben epedni,
Mint hadi munkákhoz; de nemes szive mást mutat, érzi
A' haza' gyász napját, 's hivságok nincsenek abban.
Szép tettekre heves, hideg a' csata' vészei ellen,
Mind csővel, mind karddal erős, most fölkele gyorsan
'S illy röpülő szavakat mondott feddékeny ajakkal:
„Most van-e arra idő, hogy multakat össze keressünk
Félelmünk' takarójának? De maradjon örökké
'S ülve penészedjék, kinek édes az ozmani rablancz.
Én megyek, és szégyent hagyok itt a' veszteg ülőnek."
Szóla, 's borúlt arczán szépsége haragba vegyülvén,
Mint lobogó csillag mene, 's a' sokaságon utat tört.
Zoltai már ekkor kardot csörrentve kilépett
Mecskeihez, 's haragos szemeit forgatta setéten.
Majd végig nézett megvetve az összeülőkön

'S szóla magában, mert nyilván heve szólani tiltá:
A' nyomorúk! még is nem szintén rútak alakban.
Azt hinnők, deli férfiak és viadalra szülöttek:
Meg van az ősi alak rajtok 's a' büszke tekintet,
Mintha menendőké volnának váltani a' hont.
Én, ha ezek magyarok, lelkemre! kivetkezem: inkább
Lógó németté leszek és vad lomha törökké,
Vagy mi utáltabb még lehet a' nagy földön előttem."
Legvégső kele Gergely elő, a' Bornemiszáknak
Nemzetiből, ki deres farkassal födve setétlő
Köntöseit, mint jó föld a' sikeretlen arany köztt,
Űl vala sok ragyogó úrnak közepette: erővel
Domborodó mellén hordozta zománczos aczélból
Gombjait, és kapcsát. Süvegén őrt álla bagoly toll,
Mintha hazájának gyászát keseredve viselné,
Így vala ő, mind bús feketén öltözve: hasonló
A' titok' éjéhez, mellyben nem látva fogannak
Legragyogóbb tettek, 's az erő' munkája virágzik.
Lelke nyugott tenger, 's a' nagy természet' örüklő
Titkaival gazdag. Keze köztt a' csendes elemnek
Jámborsága szünik, 's erejét elveszti az ártó.
E' mellett nincs teste sovány csontvázig aszalva,
Munkabiró 's tetemes, 's első a' hajdu vivásban;
Csak gondokba merült nagy homloka 's ránczba szedődő
Arczai látszanak a' sanyarú tudományra mntatni.
Ez hogy látta Petőt, a' kétes zajra fülébredt
Szíve nagyon fájván, fölkelt, 's illy szózatit ejté:
„Esküszöm" és egyedül, mint a' lélek' szava tisztán

Hangzott e' szózat, megrázkodtatva velőket:
„Esküszöm! és a' föld, 's az egek meghalljanak engem,
És az erős isten legyen e' szavaimra bizonyság!
Hogy nincsen nyomorúbb, nincs gyávább népe magyarnál,
Nincs boldogtalanabb: magok a' föld' férgei, férgek
Mind maig, egy méh sem lett ezredek óta szunyoggá;
Nem magyar a' magyar, elfordúlt természete; méltó
Hogy hamar elveszszen, mert lennie szégyen ezentúl.
Mért lakozunk mink itt? haj! mért hoztak ki apáink
A' föveny országból? ott elnyomorodva ha fává,
Ha darabos kővé változtunk volna, örökké
Rejtve valánk: most ennyi világ nem nézne szemünkbe.
Nem látná hogyan elmaradunk a' többi nemektől,
A' nemes országot mint hagyjuk lenni vadonná,
E' gyönyörök' kertét inségnek puszta helyévé.
Vagy most is mire gyűltünk itt? Elhagyjuk apadni
Gazdag arany folyamát a' megtérhetlen időnek,
'S végzésünk nincsen; de nehéz vádakra fakadván
Múltakról perelünk, nem ügyekszünk óni jövendőt!
Addig ugyan sem föld, sem az ellenséges egek nem
Védik Egert: letapodva borúl fölvára porába.
Majd berohan kapuján Mahomed' csordája, 's kiket rég
Tengerekig vertek diadalmas karral apáink,
Dúlva bejárják most a' szép felföldi mezőket,
'S Mátra' örök tetején tűznek fel sztambuli czímert.
Ám, ha szegény magyar azt mondhatná is csak: elaggtam,
Nem birom a' kardot, 's nehez a' hadi dárda kezemnek,
És iszonyú nekem a' pattantyú' hangja, halálom

A' csata" oh akkor jobb volna fekünnie porba,
'S várni, mikor fognak hátán elügetni futamló
Bajnokok, a' nyerget jobb volna viselnie akkor,
'S rajta szegény eledelt aratóknak vinni nyarantan.
Ím de különben van. Birodalmas termete, gyorsabb
A' futamó szélnél, ártóbb a' szirtszakadásnál,
És ha kel, a' csata' mennyköveit hordozza kezében:
Istene nincs, szive nincs egy erőbe csatolni hatalmát!
Jól van hát, ha ugyan kedvesb versengeni soknak,
Versengjen bizvást; majd a' török' üszkeit ő is
Érzeni fogja lakán, 's maga oltsa, ha oltani képes.
Én megyek, és innen minden jobb lelkü velem jő.
A' mi lakik bennem, 's a' földnek titkos ölében
Ártalom, és rokon a' rettentő képü halállal,
Mind fölidézem most törököt pusztítani, és ha
Ott veszek, a' gyávát átkozva csukódik el ajkam."
Nagy keserűn így szól vala ő, mint orvos az ártó
Régi betegséget gyógyitva keserves itallal,
Mellyet iván megrázkodik a' boldogtalan ember,
Érzi azonban erén enyhültebb véré' futását:
Igy mikoron szavait hallották Bornemiszának,
Lelkök megrendűlt, kezeik lemaradtak elővett
Kardjokról, de hamar villámmá gyulva haragjok,
Mind csak Egert, és hadba menést zengettek egyenlőn.
És végzés leve: megnyomaték a' visszavonásnak
Bús szava, ezt végzék: széledjen el a' nemes innen,
És kiki hozza hadát, valamennyit hozhat, Egerhez.
Mecskei akkoron a' bizodalmas hírrel elindúlt,

És mikor a' napok elmultak hadi készületekben,
Sok szabados hajdú, 's rohanó paripáju huszárság
Jöttenek a' várhoz: magas Ungból, szép Abaújból,
'S kik zivatar-nyargalta Szepest, 's száz bérczü Gömörnek
Oldalait lakják, 's a' tündér Borsodot, és az
Isten-italtal dús Zemplénynek téreit, ormát
Mindezek a' várhoz jöttek sokféle csapatban,
Olly tarkán, vegyesen, mint vad növevények erednek
Parlagi jó földből, melly nem szaggatva vas éllel,
A' szeleken szálló magokat méhébe fogadja,
És mikor a' kikelet télhagyta határain elfut,
Száz alakú fiakat hoz az ifju sugárnak elébe.
És ugyan illyenek ők. Ki szabad mentéje' lebegve
Méne' futásával, röpülő sólyomra hasonlít,
'S pajkosan a' kidobott kopiát kapkodja, lelógó
Kardja csörömpölvén; ki lator farkasnak ijesztő
Bőre alól nagy erős mellét dőleszti: fejében
Vas sisak, és sasnak megeresztett szárnya fölötte.
Kik villám fegyvert, nagy puskát hordanak, avval
Nem ritkán fordítva ütők, magyarosra cserélvén
A' viadalt, mint volt az apáknak idétte, mikor még
Lomha nehéz óntól nem kellett félni vitéznek.
Van ki setét medvét hordoz hátára terítve
Borzasan és szörnyen, 's hosszú dárdája toronyként
Fekszi kemény vállát, 's a' földet szántja, mikor megy,
Sarkaival, mellén 's czombján vasháza zörögvén.
'S mintha vadát az egész föld itt viadalra vezetné,
Van sok ezüst körmű párducz, fene tigrisi köntös

Vállaikon, de oroszlánnak dühödése szivökben,
Mellytől megmozdúl az aczél sok bajnoki kézben,
Rázza fejét sok vas buzogány, a' dárdafa reszket,
És a' fel-felütött fejeken sas szárnyak, ölyűtoll,
És minden madarak' megeresztett tollai lejtnek.
Mindezeket, balját aranyos kardjára nyugasztva
Nézi Dobó csapatonként, és üdvözli örömmel.
Végre kisebb csapatok, de nyomosbak erős hadi renddel,
Állnak elő, mind termetesek, 's vállokra kerített
Könnyű mentékkel lebegők a' gyors paripákon,
Fegyvereik jó kurta csövek 's nagybányai kardok,
'S a' pergő csákány, melly félkörü görbe vasával
Vért szomjúzva kiáll, 's élét fitogatja nap ellen.
Tíz réz kürt harsog közepettök, 's néha kitörvén
Sír egyedűl a' tárogató viadalmas özönnel,
Mellyre dagályában megakadva fület hegyez a' mén,
És a' megbúsúlt daliának alakja setétűl.
Itt legelől jár ifju Pető erdélyi pejével,
Mellynek arany hímes takaró foglalja be hátát,
'S a' mint a' dobogó földet gyors lába dagasztja,
Könnyü fejét bolgári alatt meghajtja kevélyen.
A' gyermek pedig űl fél szakra kerítve palástját,
Melly kék habjaival dúsan dagadoz le kerekded
Vállairól. Gyöngyös csillag kapcsolja be mellén,
Széle szegett 's lebegő két sarka virágos ezüsttel.
És ez alól deli teste tünik, mint tiszta virágszál,
Gyöngyszemü szűk övvel ketté választva derékon.
Csillagok, és szép hold három soru gombjai mellén,

'S déli sugár czombján, legszebb ég színre lehintve.
Túri süveg koszorúzza fejét, rá tűzve fehéren
Habzik az ékes toll, 's rózsás arczokra vet árnyat,
Mellyeken a' komoly elszánás' nagy gondolatával
Harczba vegyült szépség hős lelke' vonásait irja,
'S erre hogy olvassák, két barna szem ünti világát.
Mind ezt ő nem tudva halad nemes úri negéddel,
Fenn viszi jó kardját a' kisded Egerbe segédűl.
Ezt hogy látja Dalár, állván mellette Dobónak,
Szól, 's ha szelíd ágán bimbó szólamlani tudna
Hajnali nyiltában, az szólna csak illy kegyajakkal
Tisztán és szerelem nélkűl, mint szóla Dalár most:
„Bajnok atyám, te ki mindennél vagy erőre hatalmasb,
Nézd melly hősfi csapong zabolázott ménen Egerbe.
Ot ha nem ösmerném, 's tudnám rokonodnak anyáról,
Azt vélném, hogy egét vállára kerítve leszállt a'
Csillagos esthajnal, 's a' késő napra hadakszik.
'S nézzed atyám mi kevély; rövid üdvözlése hasonló
Álomhoz, mellyről, hogy volt, nem tudni bizonnyal,
Vajmi kemény lehet a' harcznak törvénye, hogy a' ki
Évvel előbb velem a' violákért bolyga mezőkön,
Most a' legszebbet kész volna tapodni utában:
Olly rátartólag megyen a' hadi rendnek előtte."
Igy csevegett a' lányka, Dobó mosolyogva lehajtá
Hősi fejét; de nem úgy mosolyog vala lelke: betölték
Azt a' gondolatok, 's árnyéka veszélyes ügyének.
'S most jöve Zoltai, a' legbüszkébb termet ezer köztt,
És lova legrohanóbb valamennyi lovaknak előtte.

Mint megyen a' vigaság' napján gyors táncra leányzó,
Vagy régen szeretett jegyesének ölébe menyasszony,
Olly örömest megy ez a' hadat és veszedelmet ölelni.
Csillagnak nevezé paripáját vad gyönyörében,
'S szemfénynek gerelyét, mint szokták hő szivek egymást
A' szerelem' lágy hangjaival mosolyogva nevezni.
'S mint mikor ő kiveté, soha Syria' náda süvöltőbb
Nem vala Szemfénynél, 's mikoron, valamintha nyereghez
Volna szegezve, megűlt, a' tündér nem vala kellőbb
Zoltainál, sem Csillag utóbb nem jára szeleknél:
Most is agyindító kopjáit pörgeti, hányja,
'S a' hogy utána kapat, még tolla sem ingva fejében,
Nem rohan, és nem fut, sugarúl ott termeni látszik:
Ló, lovag olly könnyen szegik a' levegőben az útat.
Negyven fürge huszár megyen ennek utána robogva.
Végre, kemény gyalogok, Gergelynek hajdui jőnek,
'S vér mezejű süvegen hordják a' czímeres ország'
Négy folyamát, 's balról hármas nagy bércze' keresztét.
Jő maga Gergely elől buzogányos kézzel, alatta
Nem robog a' hadi mén, de kemény gyors lábai mérik
A' földet, míg lelke mereng hadi gondolatokban.
Mind ezeket befogadja Eger veszedelmes ölébe,
Mint valamelly örvény, mellyből, ha bevette hajódat,
Nem szabadúlsz többé; még szemlélsz messze mosolygó
Partokat, és lobogót intő testvéri kezekből
Hasztalanúl; többé nem tudsz megválni helyedtől.
Úgy beszorultak ezek, de magok szántával: erősek
A' csatavész ellen, készek vagy halni, vagy ölni.

'S már fenntartja Dobó a' véres kardot előttök,
Esküszik arra hitet, 's állandóságot Egerben,
'S kétszer ezernyi halál mond hangzatos esküt utána.
„Veszszen el a' ki Egert magyarán nem védi halálig,
A' ki pogányra ügyel, ki szavát hordozza susogva,
'S nemtelen árulást kezd szőnie, szörnyü halállal
Veszszen el; álfeje vettessék török ebnek elébe,
'S irgalom istentől ne legyen lelkének örökké."
Rettentőn így eskenek ők, 's a' föld-ali termek,
És az emelt várfal zengnek bele. Még Hegedűs is
Esküszik a' nyomorúlt; de halállal fog kezet, és az
Hívebb lesz, mint ő, nem fog távozni nyomától.
Már diadalma' helyén pusztúlt Szolnoknak alatta
Sátoros ormaival mozog a' nagy tábor: üvöltő
Hadnagyok ordítják a' népet talpra, 's üvöltve
Kelnek száz ezeren, még egyszer hangzik üvöltés,
'S ismét száz ezeren, kiket ölni vad Allah vezérl, a'
Rettenetes, 's ki szavát vérrel hirdette, Mohammed.
Szolnok alatt magasan foly együtt a' Zagyva Tiszával,
Dőledező véres falakat hömpölyget alá, bús
Tűköre a' várnak, mellyből fél tornyok, elomlott
Várkapuk, és paloták néznek bele puszta tetővel.
Itt mikoron Nyárit vendég katonái magára
Hagyva kibujdostak, keseredten utánok elindúlt,
De hogy az üsvényről még egyszer vissza tekintett
'S tárt kapuit, 's az erős falakat szemlélte vivatlan,
Nem mehetett tova, megfordult, mert sír vala lelke
Ennyi gyalázattól. Betevé csikorogva vitorlás

Szárnyait a' kapunak, 's harczolva rogyott le tövénél.
Társai két négyen voltak vele ütközetállók.
Itt most a' szerecsen Menethám bontatja virágos
Sátorait, 's Kámber, mint egy domb, fölveti vállát,
'S a' Tisza' árja elől henye népét kergeti tőrrel.
Mert mikor a' Tisza Zagyvához közelíte 's az eldőlt
Szolnokot ott látá, 's alvó törökökre ragyogni
A' szomorú holdat, háborgani kezde magában,
'S lassu moraj' hangján társához szóla imígyen:
Hát ezek itt e' gyilkos orok, 's hitszegve vitézlők,
Nyugtokat itt lelják-e közel szép partokon alván?
Vajmi igen rút népek ezek, szoknyába borított
Férfiak, elbőszült fene állatok emberi képpel.
Jer! ha nem ölhetjük legalább pusztítsuk el innen,
Hogy soha partunkon békével alunni ne merjen
Eb török, és lovait vizeinkből félve itassa.
Szóla, 's legott nagy hullámok fordultak öléből,
Meghaladá partját, és a' Zagyvába kicsapván
Mormola, mint ridegen bolygó bika mormol az éjben.
Zagyva is agg Mátrát szilajúl elhagyva, csikóként
Nyargala szét mezején mind két partjának, özön lett
A' lapokon, 's a' dombok' alát mosogatta futó hab.
Első, kit gyülevész árjával fölvere Zagyva,
Agg Ulemán volt a' tengermelléki hadakkal.
Régi vitéz, de szerencsétlen sokszorta csatáin.
Ez legelől nagy erős néppel megszállta Temesvárt,
Két bajnok fiait ott ölte meg ifju Losonczi,
És sok ezer népét: maga bajjal futhata, gyöngyös

Sátora ott veszvén 's füstös tíz ágyu körötte.
A' kire dévajon a' hajdúk illy éneket irtak:
„Elszalad agg Ulemán, szoknyáját hagyja Temesnél,
Jő, 's neki hajt Kampó, futtában döngeti hátát."
Mostan is álmából legelőbb ezt verte ki Zagyva,
'S a' mint kontytalanúl szaladott, víz mosta bokáit.
Lóra kapott 's így is folyvást kísérgeti Zagyva,
Mint szaladó gyermek' nyomait kíséri maró eb;
Végre szabadra megyen, de levert sok sátora benn vész,
'S lustosan áll maga, nézi hadát, mint gázol az árban,
Megszabadult mének mint rugják a' vizet és a'
Sátor' ezüst holdját marakodva hogy űzi halezred.
Ezt látván megtépi haját, megtépi szakállát,
'S szórja nagy ég ellen, míg ajka keservesen így szól:
„Allah! te lásd, hogy nem méltatlan tépem ez őszült
Agg fejet, és van okom hozzád fölnyujtani fürtét,
Mert te tevéd őszszé, 's hagyod elpusztulni bajokban.
És soha áldásod nyugalommal nem vala rajtam,
De mikor épülnék, csuflá teve 's agg nyomrúvá,
Hogy soha vén Ulemán téged ne imádjon örömmel,
És te azért bűntesd végetlen végig az élet'
Napjaiban, mig utóbb elvész, 's nem tudja, miért élt."
Most valamintha setét távolban látna jövendőt
Monda tovább: „ti is, a' kik még itt vagytok, örülni
Nem fogtok, de megösmeritek hadakozva Egernél
Hogy viadaltoknak nem örökké rabja szerencse.
Sok török ott a' harcz' mezejét keseredve harapja,
'S rajta pogány magyarok nevetéssel híznak Egerben."

A' ki Szüged' szép várában tartotta lakását,
'S most itt Zagyva elől könnyű népével iramlék,
Hogy fele száguldott, a' zordon Muszafa hallá
Agg Ulemán' szavait, 's méreggel szól vala hozzá:
„Hát te miben vajudol te szakállas vén dada? Jobb-e
Kérgesedett száddal czudarúl káromlanod Alláht,
'S szólni jövendőket hadainkra tudatlan eszedből,
Mint hínod, 's vinned nyomorúlt népedre segédet?
Vagy hallgass, vagy ezen szomjas nagy dárda megiszsza
Véredet és nem lesz szavadon túl semm jövendőd."
Igy szólt a' zordon, dárdáját rázva fejénél.
De nem az ősz volt az, kinek illyent szólni lehessen
Kártalanúl; panaszát tüstént elvágta haragja,
Bagdadi jó kardját kivoná vizes oldala mellől,
És nem szólt, de suhogva fütyölt jó kardja kezében.
Musztafa' dárdáját kettő osztotta derékon,
'S pozdorjára töré paizsát utat ütve szivéhez.
Akkor azért nagy üvöltéssel harcz támada közttök.
Csak bajosan tompult dárdával hány vala ellent
Musztafa, 's éktelenül tajtékzott ajka dühében.
Most vala, hogy Menethám, 's Kámber fülijedjek az ártól,
És ki fölebb állott Hanivár, a' nándori hadfő.
Hol Salamon hajdan diadalmát véresem ülte,
És Hunyad' ősze világrontó császárra csatázván
Hármasan a' gyászos Várnáért állta boszúját.
Hol végnapja előtt, még mint hadak' istene, fénylő
Holdakon, és törökök' testhalmán gázola véres
Lábaival, 's a' nagy Mahomednek látta futását,

'S látta szeméből, a' jász ifjú' vesszeje mint függ
'S mint viszi szörzyü hadát tábortalan, űzve magyartól.
A' sor alá fordult, istenbüntette magyarnak
Ennyi dicsőségek' mezejéről futnia kellett.
Most török állta helyét, 's Hanivár leve Nándoron urrá
'S tíszer ezer buzogányt rendíte hatalma csatákon.
Hogy most eljöve, hős karját csókolva tizenkét
Hölgyei sírtanak a' gyönyör-álmu teremben utána,
Mind ifjak, mind most fakadó rózsái keletnek,
Olly deliek, szemök olly égő a' barna hajaknak
Árnyaiban, hogy kín választást tenni közöttük.
Mindezek a' szerelem' tündérei sírták utána.
Mert nemes és hős volt 's olly szép, olly büszke mosolygó
Ifjúságában; de nyugalmat nem tuda türni.
Mint elrázza szelek' keltén a' vad fa virágát,
Úgy hadak indulván Hanivár elrázta virágát
Élete' fájának, a' szép ifjúi szerelmet,
Harczba rohant 's ragyogó hírnek kapdosta sugárát.
Itt telepedve nyugott most ő a' Zagyva-toroknál,
'S mint egyebek, nem alutta el a' szép hajnal' aranynál
Kedvesb látását, de korán őrt járni megindúlt.
Még csak alig ment, halk morajját hallotta Tiszának,
'S Zagyva' zsibongását; hadait fölverte legottan,
És valamerre rohant, paizsát csöngette vasával.
Hogy pedig agg Ulemán' viadalmát látta, 's dühöngő
Musztafa' romlását, oda vert villogva közökbe,
És azok elválván, illy szózatot ejt vala bölcsen:
„Melly szégyen törökök! mi veszettség rontani egymást

Melly nem is emberi düh? 's te az őszfürt' téli havában
Agg Ulemán bajtárs, 's nem gyermek Musztafa! ketten
Keltek-e illy hevesen seregek' láttára csatázni?
Váljatok el! vagy azon holdat, melly pajzsotokon van
Vessétek tova, 's menjetek a' vészlelkü magyarhoz,
Mert ott visszavonás, 's egymás rontása kelendők."
Végezi, 's mind ketten szégyennel visszavonulnak.
Hallgat még Ulemán; de sebet visz Musztafa mellén,
'S véresen a' mint megy, mind kettőjökre boszúját
Eskvén elkeverül szaladó népébe setéten.
Agg Ulemán pedig ifjabbnak nem tűrve parancsát
Elszalad, és népét vizeken nyargalva halászsza.
Nagy bajosan gázolnak azok; de közöttük ijedve
Száll roh arab ménen fátyoltalan a' gyönyörü lány,
Leila és Ulemán! Ulemán! rebeg ajka. Örömmel
Omlik elébe az ősz; de világtól féltve 's szemektől,
A' sátorba legott elrejti. Haszontalan! őt már
Meglátá Hanivár 's felfogja keresni, ha gyöngyül
A' tengerbe vesz is, Hanivár kész lenni buvárrá,
Most megy azonban elébb 's készül tova kelni hadával.
Igy kik part hosszatt nyugovának, kába zavarban
Futnak ölő ártól; de belebb is üvöltve kikelnek
A' hadak, és Amhát áll tábort óva közöttük.
Bő ruha hullámlik válláról, 's vérmezejében
Gazdag arany hímek képeznek sok habu tengert,
'S fegyvereket sarkain koszorúval kötve bokorra.
Nyuszt süvegén kolcsagtollát forgatja futó szél,
És forgatja fején szerecsen föld szülte lovának,

Melly ha rohan, lábát a' szem nem győzi követni
Gyors rohanásában, de nyugottan, 's jámboran áll most
Mint lekötött szélvész, 's lángszellőt fúdogal orrán.
A' magas Amhát űl sok gyöngy foglalta nyeregben,
És vele lóháton seregek' nagy gondja együtt űl.
Száz Aga száguld el, száz nyargal vissza körébe;
Mint sugarak járnak sietö szolgái: ragyogva
Áll maga naptűzként, 's szeme a' táborra világít.
Gyémántos botját komoran nyugtatja kezében,
'S a' mint szerte tekint hatalommal, barna szakálla
Göndören elterjedt bokrával lengedez állán.
Csendes ez, és okosabb, mint bátor, csak sokasága
Adja bizottságát, és rejtett szikra szivében
A' hadi tűz, mellyet ha kifejt baj' aczéla belőle,
Mennél mélyebben nyugovék, leszen annyival ártóbb:
Sok szerecsent, sok szörnyü tatárt puzdrával öveztet,
És legtöbb törököt hurczolt ez szerte magával,
'S számtalan ágyúkat, ki alatt föld renge, ha mozdúlt
'S a' patak elfogya, míg lovait megitatta vizéből.
Most, hogy az ár hadait megháborgatta, parancsát
Száz fele hordották gyors száguldói, 's azonnal
Rend lön az elbomlott seregek köztt, 's biztos egyesség.
Szemköztt a' várból haloványan, mint egy ijesztő
Jött Ali szürke lován, 's nagy száraz termete látszék,
Mint valamelly csontváz bőrrel beborítva, szemében
Régi kegyetlenség, 's a' kár-öröm űle borongva.
Ezt iszonyú kezek a' gyermekség' tiszta korában
Férfiuságából kivevén, hogy lenne nem ártó

Őre szeméremnek, benn a' sok hölgyü teremben
Tarták szűtelenül; gyönyörök' forrási előtt ott
Áll vala vágy nélkül sanyarún az időtelen aggság.
Őt a' mindennél epedőbb láng ajku sohajtás,
A' hóhalmok alatt lobogó szív' titkos ütése,
'S csillagok a' legszebb hölgynek mosolyogva szeméből
Hasztalan ingerlék: szerelemtelen, életutálva,
Ifjúság nélkül lőn a' vad gyermek öreggé.
Minden tettei közt volt gyilkossága legelső:
Szép Szelim, a' nyomorúlt Fatimét ment látni utószor,
Kit vén apja hideg kebelén hervaszta, fiának
Pusztítván örökét. Siralommal csókot egyíte
Már búcsúzva Szelim, mikor őt e' szolga megölte,
'S gőzülgő vérét az apának vitte be tőrén.
Onnan elébb kelvén e' szörnyeteg a' hadak által
Nagygyá, 's népsanyarás által lőn rettenetessé.
Benne vitézségét kivevén jó nem vala semmi,
De minden gonoszok fészkeltek, régi dühének
Tárgya kereszténység, hitnépe rabeszközi voltak;
'S illy fene űlt a' szép ország' szívében, ez ontá
Visszavonó magyarok' vérét huszonötször ezerrel.
Ez valahányszor alá szállott villogva Budáról,
Sok kővár, sok erős véghely pusztúla hadától.
Most, mert Nyári' sebét viselé még balkeze, 's legjobb
Tíz lovagát kapunál ugyan annak elölte csapása,
Hogy legalább üresült falain tölthesse boszúját,
Elrontá azokat, 's így jött ki belőle nyugottan.
Mint gonoszok' lelkét kíséri pokolbeli őreb,

Úgy ezen ördög után jöttek Veli, 's a' dühös Arszlán,
Az buzogányt, ez pörgetvén félholdu szekerczét.
Ennél még dühösebb embert nem szüle török nő.
Nem bátran, de vakon rohan ez mindenha veszélybe,
Mert dühital gőzölg ajakán, 's rejtekben ivott bor.
Illy kísérőkkel hogy elért Ali, szóla legottan
Sok hadas Amháthoz, csak alig tisztelve hatalmát:
„Amhát! a' hadakat még meddig hagyjuk epedni,
'S e' két ronda folyam' fertőjét nyelni csatátlan?
Vagy tán azt vártuk, hogy mint gyámoltalan ürgét
Tábori fészkünkből árvíz öntsön ki? kiöntött,
Gázoltuk fövenyét; jertek, rázzuk le Egernél,
És a' redves akolt, fogadom, tele rázzuk iszappal.
Harczi tanács kell még? kelten keljünk tova, 's győztünk."
Igy Ali büszke bizotsséggal szólal vala, hozzá
Csak röviden nehezült szűből így válaszol Amhát:
„Menj tova jó Ali! 's bár ne siess károddal, ohajtom.
Majd megyek én is utóbb 's tőled, ha beférkezel addig,
Szállást és biztos nyugodalmat kérek Egerben."
Végezi 's elfordúl, de vadan mosolyodva utána
Néz Ali, 's megmozdúl kérges markában aczéla.
Így az egész tábor követet sem várva megindúl
Lasssan, 's végtelenűl. Hangos dobogása halottak'
Országába lehat, 's zörejétől visszanyög a' menny.

MÁSODIK ÉNEK.

Hajnal emelkedik, a' viadalmak' hajnala: vérszín
Váltja pirosságát, szellője halotti sohajtás,
'S harmat' gyöngye helyett párolgó vért iszik a' fű.
Sasfiak indultak ki sötét éjfélben Egerből,
Zoltai, 's ifju Pető, 's hű társok Figedi nyolczvan
Kísérőikkel, buzogányát vitte közöttük
Gergely is, és Izsaszeg' berkén lappang vala lesben.
Erre kalóz törökök, mint terjed híre, jövendők,
És ezeket várák békétlen az egri vitézek.
Megjöttek, 's ím a' dobogást, melly zajtalan éjben
Elhangzott egyedül, rendítő harczi süvöltés
Nyomja el, és ropogó fegyver zendíti föl a' zajt.
Első a' ki magát láttatja vitézivel, Arszlán,
A' ki nagy eldődink' sirján gázolva, Fehérvárt
Bírja lakásául. Rententő látni: oroszlán
Fekszi kemény vállát, 's kerekes pajzsára hasonló
Bőrt vona, 's bojtjaival környül foglalta szegélyét.
Még patyolatján is, mint czímert, hordoz oroszlánt
Szép remekül kiemelt művel tűzöttet aranyból.
Útja körül meggyúlt ágat tíz ifju lobogtat.
Ez jöve ötször ezer buzogányt indítva magával.
Olly botorúl, hogy majd éjente berontson Egerbe,
'S győztösen Amhátnak seregét szemlélje faláról.
Őt kísérte Omár, nem tudva, nem űzve, hová megy,
'S hét százan mentek dárdás katonái nyomában.

Sorsa makacs lóként viszi őt zabolátlan erővel,
Mint fáradt lovagot, 's fásultat ezernyi csapástól.
Nem mutat ez ragyogó czímert pályázva mezőben,
Nem gyöngyös boglárt. Mint szíve, ruhája is éjszin,
'S barna zománczok alatt jó fegyvere rejti világát.
Mind ezek elhaladák a' lesben ülőket, előttök
Sátorokat vervén. Végűl mint gyászfa lehajtott
Fővel csak maga nem nyughatván annyi ezer között,
Álla Omár 's tépett lelkének rézsei, illyen
Gondolatok verték hajdanta kivánatos álmát:
Csalfa szerencse! miért rettegjen téged Omár még?
Könnyü remény' szárnyán botorúl hova törjön utánad?
Elhagytad, hölgyűl fogadá a' bánatot, a' bút,
Ágyasa lett a' bűn, 's minden kinjával az inség,
'S vad kétségbeesés szántá el lángos ekével
Élete' szép mezejét: sivatag most, 's az lesz örökké,
Mert a' boldogság ki van irtva belőle gyököstűl.
Még mivel áldhatnád? ha nem, a' mi vasában is itt van,
'S nyugszik erőtelenűl, a' rejtett arczu halállal?
Vagy mivel árthatnál letiport lelkének ezentúl,
Mint az örökre nyugott, a' már nem szörnyü halállal?
Hír! 's te az életnek gyémánt koszorúja, dicsőség!
A' nemes ifjúnak hajdan kedvezve mosolygók.
Ah mindenre mosolyghattok még, csak nem Omárra:
Szégyene' halmain áll, nem nézhet vissza reátok!
'S Ída magas mennynek hódító képe imént, most
Hamvadozó csillag, haj! annyiszor égbe kiáltott,
'S megsiratott Ídám, mért kellett téged Omárnak

Látnia, 's láttodon a' hő sívnek lángba borulni?
Nem mondhatja tovább: almodjál szépen Omárról.
Mert te nem ösmered e' gyűlölt nevet, a' pokol és e'
Társai ösmerik őt, átokkal mondja hazája.
A' haza is, hah! a' belső lángokban evődő,
Hamvai közt átkoz, mert vérzett szíve kezemtől,
'S pusztítás által lettem szép földein urrá. —
Im hogyan elvesztem! de tovább e' bűn' sora nem megy
A' ki legelső jön, 's rám azt ordítja „magyart ölj,"
Azt ölöm el, 's vele mideneket, kik utána jövendők.
Akkor tán ismét Hiador lesz bűnös Omárból,
Isten is, a' ki ellől bujdostam hasztalan eddig,
Tán mikor elveszek így meg nem könnyezve, felejti,
Hogy voltam, 's nem kér rettentő számot ügyemről."
Igy szive zajdulván, omlott bús gondja Omárnak,
Mint rideg öblökből omlik dagadozva setét ár.
Szerte pedig bomlott csapatok telepedtek, az éjet
'S csendes csillagokat keltvén sokféle robajjal.
De hogyan esti madár kirepül suttogva, jövének
Titkon az öldöklők, 's ki előbb mint Zoltai? Tízen
Tűz mellett ültek vacsoránál barna pogányok.
Őket egy ugrással száguldó Csillag elérte.
Másodszorta szökék 's nyilként elszálva fölöttük
A' legszélsőnek velejét vas lába kidönté.
Zoltai akkor egész hatalommal fordula rájok,
'S mint gyermek kezitől elhullnak az őszi bogácsok,
Úgy ez előtt az egész csapat itt elhull vala szörnyen.
Megy tova, 's már Figedit harczban szemléli hadával,

'S mint két ágra szakadt villám, most ketten omolnak
Kárral, erőszakkal; százanként hajtanak embert,
'S a' fölijedt tábort, némán gyilkolva hasítják.
Oldalt éri Pető a' fegyver-hányva futókat,
'S mint érett almát, szedi őket rendre dsidával;
Negyven régi huszár szabdal mellette haraggal.
Csorda gyanánt így a' tábor' nagy része tömötten
Fut, hol mindeddig meg nem mozdulva halálként
Nyugszanak a' hajdúk hademésztő Bornemiszával.
Ott ezek a' szaladó tábort cső' végire várván
Mind egyszerre vasat nyomnak. Csattogva okádja
A' megütött sárkány haragos szikráit, utána
Két száz villámlás rettenti az éjet, az öblös
Ércz torok elbődül, 's ropogással szórja tekéit:
És elmennek azok, kisded szolgái halálnak,
Mint tolvaj denevér, szaladó törökökre rohanván.
Sok ki imént ízes falatok közt válogató volt,
Most keserű ónt nyel, 's fogait bő vérrel okádja.
Sok nem renyhe karok lesznek rest, csonka darabbá,
Legragyogóbb szemek a' kialutt fényeknek ürévé.
Még a' férfi erő' roppant épülete, a' mell,
'S a' vas ümög sem elég veszedelmet tiltani: hullnak
Bajnokok, és rohanó paripák; sok lótalan ember
Vész el iramlók közt, sok uratlan ló viszi nyergét
Dísztelenül, 's szomorú sívással nyargal előre.
Míg ezek így vesznek, már Zoltai messze behatva
Viszszavivókkal küzd Arszlánnak sátora környül.
Már kopjája kiszállt, mint gyors hű szolga, kezéből

Elmene vérszomjas tőrével alaptalan útán
'S Arszlán' apródját nyakszirt a' tűzbe szegezte.
De szilajon fölkelt égő dühödéssel Oroszlán,
'S négy bajnok szerecsen kelt föl vele; lélekijesztők
Ördögi képeikkel, mikor ülnek az éji tüzeknél,
Dúló szürnyetegek, 's az enyészet' szelleti harczban.
Mindezek a' szaladók útát rémítve elállták,
'S közttök az öldöklőbb Arszlán, így harsoga messze:
„Gyáva hitetlen nép! hova futtok nyúl szivek innen?
Torvaj ebek jöttek, nem bátor hősök Egerből.
Álljatok el, mert e' vérbíboros élü szekercze
Még annyit megemészt. a' mennyi szaladni tudó van.
Álljatok el ti hitetlen ebek! én a' ki fut, annak
Testét e' vassal, lelkét átokkal ölöm meg."
Így szólt, 's egyszersmind zászlót hordozva balában,
Ölt az iramlók közt, szerecsen négy bajnoki víttak
Más helyen a' szaladók' réműltségével, előttök
Kopjákat hányván; de merész rohanással az űzők'
Rendeit is bontják, 's győztös magyarokba merítvén
Kardjokat, a' diadal' dölfét rettegni tanítják.
Mint hegyről lefutó nehezével az áradat omlik,
'S gátja találkozván nagy zajjal visszatorúlva
A' sikot, és a' hátra hagyott hegyhátat elönti:
Úgy itt a' szaladók vas gátat lelve halálban,
Össze sivalkodnak, 's a' mellyen ijedve futának,
A' harcznak mezejét küzdő sokasággal elöntik.
'S már a' visszaütők, 's az ölésben lankadozók közt
Nincsen egyenlőség. Egyedül áll közbe szorulva

Zoltai százak előtt. Vért sírva vitézi szivében
Hasztalanúl tör utána Pető, gyors Figedi testén
Hasztalanúl viszi annyi sebét társának utána,
És töri dárdáját; vassá merevedve megállnak
A' törökök, 's holtak' tetemén harczolnak az élők.
Zoltai áll egyedül, 's már nincs húsz ölnyi szabad tér,
Mellynek erős kézzel, 's elszánt hideg állapodással
Még ura: szerte körül dárdákkal borzadoz a' föld,
'S hangzik ölő gömbnek szomorú suhogása fülében.
Most hasad a' hajnal, szomorún meggyújtja világát,
Kénytelen a' beszorúlt küzdőt árulni pogánynak.
A' tér megrövidül. Kis látköre rettenet, és vész.
Mindennél rettendőben a' négy szerecsennek
Látja nyomúlását; de magát is véres Oroszlánt
Látja megállított népével visszarohanni.
Még csak jó szive, és röpülő kopjái segítik.
A' végsőt löki most, 's már a' szerecsennek agyában
Reszket az, és velejét megfurva lehúzza magával.
Esve is olly iszonyún ott fetreng Afrika' hőse,
'S végső vágással dúlt földbe meríti le tőrét.
Annyival ádázban megbúsult társai jőnek,
'S véres Oroszlánnak hangzik riadása közöttük.
Zoltaival szomorún forog a' pályája fogyott mén
'S reszket ülőjének veszedelmén mindenik íze.
Másodszor ropog a' két száz ércz' öble azonban,
'S a' romlás' kapuján Gergely' katonái betörnek!
Mint ugyan annyi halál, órjásként gázol, öl és űz
A' fene hajdúság. De magányosan annyi ezer közt

Kürtszava így hallik hademésztő Bornemiszának:
„Zoltai megjövök," és legelől ott terme bajánál.
Vas ruha volt testén, 's léptében messze csörömpölt.
Mint kapuval, látszott paizsával menni, födötten,
'S mordályos buzogányt forgat vala jobbja vigyázva.
Ez valahányszor ütött, egy mordály sűle ki benne,
'S ellenségi közé magvát hintette halálnak.
Most is nem mene ő fegyvert mutogatni bolondúl,
De hamar a' három szerecsennek elállva rohantát
Közbe csapott. Pillantat alatt mint rongyot elosztá
Pajzsát a' rohanók, 's vas testén csönge aczélok.
Ő pedig a' vas alatt bátran közelítve az elsőt
Mellben üté, 's buzogánya' fején kisüvölte nehéz ón.
Attól a' szerecsen némán fordúla hanyattá,
'S által ütött torkán elakadt a' szóval az élet.
Társai elhűltek, 's önként hátrál vala lábok.
Még négyszer dördült Gergely' buzogánya közöttük,
'S annyiszor emberölő csőből kiröpűltek az ónok.
Hasztalanúl verték csorbává kardjokat: ők is
Nagy sebben vesztek hademésztő Bornemiszától.
Arszlán ví vala még; de mikor pattogva ellőtte
Rengett a' buzogány, megrémült szíve felejté
A' dühöt, elszaladott, 's mentségét bizta lovára.
Kétszer fordult-meg botorúl kísértve szerencsét,
Annyiszor űzte setét Gergely, mint éjjeli felhő
A' lemenő holdat, 's buzogányát rázta nyomában.
Mint szabadúlt sólyom, száguldott Zoltai, szerte
Dúla Pető, 's Figedit megölöttek' véré borítá.

A' hajdúk pedig ordítván a' könnyü huszárral
Versent futva, futó törököt gázoltak az erdőn.
Csak maga harcztalanúl nyugodott hős karja Omárnak,
'S mint ez előtt, kardját most nem festette magyar vér.
Mint álom folya el tündér ragyogásu patakban
Szép kora lelke előtt, és a' haza, mint becses ősz rom
Múlt nagyság' mezején, szomorún vonzotta magához.
Már seregét elhagyva futott, a' merre magyarnak
Büszke kiáltását hallá, de nem érhete véget.
A' szaladó Arszlán tőrrel megszúrta derékon,
'S a' mint barna lován látá elhajlani, monda:
„Gyáva eb itt veszsz el, te hitünk' tapodója, te voltál
A' ki miatt szaladunk, de maradj el örökre neveddel
'S itt megemésszenek a' farkasnak kölykei téged."
Szóla, 's vitézségét itt hagyva hitetlen Omáron,
Vitte gyalázatját a' száz seregeknek elébe.
Hátra hagyott kincsét sisasokkal marczona hajduk,
Gyors lovagok mérték egymásra. Pető nyere sátort
Gazdag arany gombbal, sisakot nyere Figedi fénylőt
Gyöngyöst ezüst műből, gyémántos sztambuli forgót
Zoltai, legragyogóbb diadalt pedig a' hademésztő
Bornemissza, 's ez volt a' dísznek tolla sisakján.
Visszasiettek, 's ím a' mint mennének, az elhullt
Testek' halma közül illy szózat hangzik előttök:
El ne tiporjatok, oh diadalmas bajnokok! engem
Nem kérek sokat, az minden kérelme szivemnek:
„Hogy ha keresztények, ha magyar név' hívei vagytok,
Hagyjatok elmennem veletek, 's meghalnom Egerben"

Szóla, 's nehéz derekát támasztá gyenge kezekkel.
Mind bámulva körűl állták, és szánakozással,
Mert idegen szájból, mint vélték, olly hatalommal
Olly tisztán hangzott sziveikhez az ősi magyar szó:
Pajzsaikon vitték, a' sors-üldözte Omár volt.
Szép halovány ifiú nyugovék a' nem puha ágyon,
Álma borongó volt, az aléló szellemek' álma.
De büszkén kis Eger' kapuján bemenének az ádáz
Férfiak, elragadott zászlókkal díszesek; a' ló
Délczegben robogott diadalmas urának alatta.
Sok bíbort, sok rézüngöt hurczol vala testén,
'S drága török fegyvert, 's elszabdalt párduczi hátat.
Volt ki magas dárdán nagy barna szakállu töröknek
Vitte fejét szörnyen, 's mutogatta az egri falak közt.
Rab törököt pedig egy sem vitt, mert a' kit elért a'
Harcz' keze, által adá az örök nem létnek ölébe.
Fölségben delel a' nap, az éj' munkái, setétek,
Mint maga, feltünnek borzasztó fényben előtte.
Jő Ali, 's látja futó seregével véres Oroszlánt,
Jő tova, 's gyászba borult Izsaszegnek eléri határit.
Léptenként, mint a' ki kevély álmában ölelte
Vágyai' czélát, 's most visszás képekbe ütődik,
Meg-megakad, 's a' romlásnak mezejében imígy szól;
„Mennyi vitéz hever itt, te öröklő Allah! ha ennyi
Kár nem elég egy vár' elfoglaltára törökből,
Én soha hű szolgád ne legyek, 's te, nem istene, zordon
Öldöklője vagy a' népnek, melly holdodat őrzi.
'S bár csak egyet látnék, egy sincs magyar annyi török közt

A' kik egyékbor váraikban reszkettek előttem,
Így harczolnak-e most? de nem is kell kétlenem: a' várt
Csak vendég katonák, soha el nem hagyta magyar még.
'S itt magyarok vannak, harcz által veszni kivánók.
Mit mond majd Amhát? de ne mondjon semmit! Egernél
Lássa, hogyan pusztúl, ki Alit haragítja fejére."
Balgatagúl így szólt, 's tova szállt a' vér' mezejéről.
Jött ezután nagy végtelenűl a' sok hadas Amhát,
És ez is a' romlás' mezején így szóla megállván:
„Vaj! mi hamis szó volt, melly engem idéze Egerhez.
Itt nem azok laknak, kik harcz' hírére futókká,
'S várokat elhagyván tengőkké váljanak erdőn.
Itt sasok, és az ölő viadal' vad párduczi laknak,
Rettentők, mint ős eleik Nándornak alatta,
Kiktől holdunknak vérrel be van írva világa.
Rajta! tovább Amhát, itt nem jó késni sokáig,
Gyászt lehel e' térség, minden szellője sohajtás.
Bár, kik Egert lakják, mind elpusztulnak erőmtől:
Annyi alig veszhet, mint itt már elvesze bennünk."
Szóla, 's nagyon szomorodva tovább elszálla hadaival.
Költözik a' sok nép, mértföldek nyögnek alatta,
Maklárt, 's szép Tihamér' völgyét gázolja török mén.
Éjszakról, hol az ősz István kipihenve, gyönyörrel
Nézte kelő várát, fészkét sok bajnak azontúl,
Hol szép régi nevét hosszan fenn tartja királyszék,
Ott is most patyolat süvegét mutogatja pogány fő,
És sok erős bialok hurczolnak durva taraczkot,
'S zörgő vas kereken feketés pokos öblü szakállast.

Szerte pedig mind Almagyarig, 's Felnémeti' dombos
Földeig a' zászlók, 's kopiák lobogói mozognak.
Közben idomtalanúl a' harcz' réz torkai, kürtök
Rengetik a' levegőt harsány szavaikkal, ezer síp
Küldi süvöltését, perel a' dob, csattog az ércz tál,
'S örvényez fülütő zajolással az össze veszett hang.
Mint tenger, melly hullámlik, 's nem háborog ímmár:
Úgy telepedvén a' tábor' nagy teste, helyenként
Még mozog, és nyugtát csapatok' levegési zavarják.
Fenn Ali, mint felhő, völgyekben táboroz Amhát,
Olly fölösen, hogy Egert könnyen vállokra kerítvén
Bajnoki, mint morzsát, ragyogó Sztambulba vihetnék.
Oh Eger! a' sziklák nem tesznek téged erőssé,
Minden erőd a' bátorság, melly hős fiaidban,
Mint az örök gyémánt ragyog, és nem retteg időtől.
Tárt kapukon jár még a' bízott lelkü magyarság,
Hord eleséget föl, vizet is tömlőkben Egerből,
'S gúnynyal itatja lovát a' száz seregeknek előtte.
Ég Hanivár, Kamber dárdáját rágja dühében,
Cseltől tart Amhát: rohanásokat ója tilalma.
Igy szabadon szállítja Dobó a' várba hatalmát,
A' várast pedig égeti, és rombolja, hogy abban
Várvédők ellen ne lehessen fészke töröknek.
A' tűzpor harsogva dobál sziklákat az égre:
Dőlnek az oszlopok, a' tér utczák' házai földdel
Lesznek egyenlővé. Szép hold felhozza világát,
'S romja fölött áll meg szomorú ragyogással az éjben.
Nyugszanak: a' vár és várnak környéke halállal

Teljesen, a' békét ölelik még alva, borongó
Álomban, mellyet fel fog dörrenteni a' harcz,
'S tűnetiből órjás képét alkotni veszélynek.
Éjszaki várszarkon terem áll a' föld' kebelében
Mélyen, erőszak elől, eltéve falaknak alája,
Ablakain csendes szellő suttog be, 's az elzárt
Lelkekhez tisztább levegőjét hordja az égnek.
Ott nyomos éjben erőtlen fény' rezgéseinél csend,
'S nyúgalom űl a' megsebesűlt' ágyára, 's körötte
Irt kegyes angyalként elegyít az aranyhaju szépség.
Ott kinlódik Omár nagy sebben, mint letörött ág,
Már csak alig függvén a' létnek örök tövü fáján.
Élete még egy vágy, egy láng forralta sohajtás,
Melly ha nehéz búval kiszakad végtére szivéből,
Megszünik, és a' lány többé nem hallja nyögését.
Ott tíz más sebesült keres írt testére, 's bajában
Szomju tekintettel minden mozgásra figyelmez,
'S ím ajtó nyilik. Ída Dalár borzadva köszöntik
A' szomorú csendet; két líliom ég kezeikben,
Két hószínü szövétnek. Az éj mint elfut az ékes
Hajnal előtt, a' barna homály úgy oszlik előttök,
És szépségök előtt. Kebelét föltárja setétség,
'S a' nyavalások előtűnnek sorvadtan ijesztők
Marczona képeikkel. Kitünik fekvése Omárnak,
A' mint elfordulva fejét karjára nyugatja,
'S forróságában szavakat rebeg ajka: koronként
Tépi pogány mezeit, 's látszik harczolni magával.
Ott társát szólítja Dalár, 's így ejti beszédét:

„Nénike! nézdsze pogány török ott mint szenved az ágyon,
Vedd oltalmad alá: én félek tőle, szegénytől,
Oh pedig ollyan igen sajnálom, mert idegenben
Itt egyedül vagyon, és nincs a' ki kesergene rajta.
Nem fog ez ölni magyart, de veszen kebelébe tanácsot
Végtelen Istentől, 's megtér gyógyúlva hitünkre.
Menj te azért 's lásd el, magam addig odább megyek, és e'
Némberiekkel az ételeket sebeseknek elosztom."
És elmentenek, Ída legott fordúla Omárhoz.
Összetalálkoztak, 's mi nem úgy mint egykor az első
Lángokban, szemeik, nehezek most régi keservtől,
'S a' szakadott szív' éjével terhelve borongók.
Egykor szép szemeik' sugaraiból szőve szivárvány,
A' kegyelem' hida volt közös érzelmöknek az ösvény,
'S köztök azon, mint két várnak vendégi örökké
Egymást látogatók, a' vágy, a' kisded örömmel,
'S rózsa szeméremnek kocsiján vonakodva te jártál,
Oh szerelem 's sziveik' teremét felváltva köszöntéd.
A' tündér hidat és alakit fölvonta irígyen
Régi hazájok az ég, 's föld' kínját hagyta helyettök.
Most pillantataik, mint testvér vándorok éjben,
A' sivatag' mezején egymást rettegve gyanítván,
Végre megösmerik, és ámultan visszaijednek.
Látja Omár hogy nem boldogság, nem szerelemnek
Üdve az, a' mi szegény Ídát hervasztja, felejtvén
Ön bajait, mély lelkéből igy fejti beszédét:
„Látlak-e, oh örök ég! esztendők mulva, veszendő
Bús várnak közepén így látlak-e tégedet Ída?

Még csak ez egy baj volt Hiadornak hátra ezerből,
Hogy te is annyira légy, mint ő, boldogtalan! Oh ez
Arcz, ezen elfáradt szem mást olvastat eszemmel,
Mint mikor elmenvén kétség' nyila ége agyamban.
Akkor utánam kín 's a' féltés' ördöge súgá:
„Fuss Hiador! boldog nélkűled is Ída" 's futottam,
Mint kit az áradat űz, 's kebelében hordja kigyóit.
Ès mikoron Hiador' romjából lettem Omárrá,
'S vérzettem Törökért magyar ellen az ütközetekben,
Akkor is ördögeim súgák, hogy vesszek örökre:
„Jaj neked! Ída' hitét még egy csók várja, csak egy még,
Meg van! 's esküiben Hiadornak nincs neve többé."
Mind illy gondolatok kergettek, mint vadat a' vad,
Ártóbban dúlt, hogy lakodat földúlja, aczélom.
Nem lele, megfáradt a' bűnben lelkem: epedtem,
Hogy boldogságod közepett még lássalak egyszer.
Hogy csak egy elszakadott sugarát felfogjam elorzott
Üdvömnek, csak egy eltévedt pillantat utószor
Öntse beéjjeledett létem' vadonába világát
Szép szemeidből, szép szemeidnek gazdag egéből.
'S ah hol vannak azok? mi kegyetlen bú üte pártot
Ellened? ifjú kellemidet melly bánat orozza?
'S melly mint játszi madár dallal kele szíved' eréből,
Ah hova lett szépségedtől az előbbi vidámság?
Gyöngyei villognak bús láng forralta szemednek;
Nem szólasz; rózsás partokból Ída mi tette
Sírrá ajkaidat, hogy némán, zárva találja
Haldokló Hiador, 's bucsuját ne vehesse belőlök?

Ezt nem idő, három rövid év ezt nem teszi: percz az
A' boldogságnak; de maró bánatnak örökség,
És neked is, nekem is sok bajt tűrőknek, örökség!
Oh az egész természetben nincs semmi örömhang,
Nincsen erő többé, melly engem tenne vidámmá.
Mert te is életem' és gyönyörüm' szép mennye borongasz,
'S boldogságodból nincs a' mi leszállana hozzám."
Szóla, reá fájdalmaiból így válaszol Ída:
Mit mondál Hiador, ki szakadt jobb része szivemnek,
Mit mondál te nekem, vígyáztalan? oh ne riaszd föl
Alvó bánatimat, boldogtalan Ída' nyugalmát.
Elmentél, törökért folyt bajnoki véred: az ég is
Úgy engedjen meg, mint én kedveltelek, és most
Bár keserítetted, nem tud vádolni szerelmem.
Nem Hiador, Ídát nem örömnek hagytad ölében.
Kérlelhetlen apám letörülte az élet' egéről
A' szép csillagirást: neveinknek fénykoszorúját,
'S klastromi üszkökkel bús vár leve éji lakásom.
Mint nem örülhettem, mint nem vala hajnalom, és a'
Fájdalom' ölyve sebes szivemet mint tépte, ne kérdezd.
Kértelek, elhangzott panaszom vén falhoz ütődék,
'S szentek' szobraihoz; minden kő halla zokogni,
Csak nem az ég: attól nem jött valahára segédem.
Oh ne keress szemeimben eget, ne keresd az elomlott
Kellemek' árnyékát; a' mint vala, 's most vagyon, Ídát
Össze ne mérd; mert semmibe dől kétszerte reményed.
Egy van örömkor az életben, szép rózsa napokból
A' kény' árja körül koszorúvá fonva. Vidámnan

Mint búvár, megy az ifiuság közepette. Jaj annak,
A' ki nem örvend itt, 's szilajúl elhányja virágát.
Mink nem örűlhettünk; te futottál csalfa gyanúból,
Engem' elért darabos pályán a' sors' keze. Még egy
Kincsem az elhamvadt szerelem' szikrája, setéten
Űl lelkem mellette, 's fölűl tündér suhogással
A' bús emlekezet' gyász fája lebegti fodrát.
Oh Hiador! ide térj, ha kivánsz Ídára találni.
Itt leled őt honn, a' szomorúság' puszta vidékén,
Hol szép álmaiból, 's a' multak' gyász fonalából,
Mint hálót, szövi gondköltő elméje regéit
A' boldogságnak, 's Hiadorral végzi, ha fárad."
Még sokat és búsan szolának örömtelen éjjel
A' szeretők; de szivök könnyűlt a' régi panasznak
Szóra kerűltével. Hiador fenn űle sebében,
Ída köté be, 's el-elszörnyedt láttára, szemében
Faggyá lett a' könny, 's hidegen futa végig az arczon.
Elhajlott Hiador, 's a' mint karjával utána
Ída segítségűl leborúlt, elcsattana bágyadt
Csókja szelíd ajakán, 's ez volt búcsúja örökre.
Mint egy ijedve kapá elhamvadt gyenge világát
Ída, 's Dalárral az éj' teremét elhagyta sietve.
De Hiadort mélyebben üté Arszlánnak aczéla,
Mint gyógyíthatnák; érzé, hogy vége közelget,
Mindennél inkább pedig érzé régi szerelmét,
Melly hogy örökre kiégjen, még fellobbana egyszer,
'S tiszta gyönyör' lángját árasztá minden erében.
Akkor az elsebesült Hiador fölszóla utószor:

„Elveszek im, 's nem bú, nem bánat' erőszaka öl meg,
Sebben sem halok, a' vad Oroszlán' kardja' sebében;
Mert azt gyenge kezek kötözék el, szánakodó szem
Harmatozott le reá. Nem is aggság visz tova engem,
És nyomos esztendők; de korán ép ifju koromban,
Oh szerelem, lelkem' szép üdvössége! te ölsz meg.
Még, ha van álom, az élet után csak egy álmot ohajtok,
Egy pillantatot a' nagy örökléť boldog egébe,
'S látni dicső Ídát, a' mint szemléltem először
Bútalan évében, mikor ifjú lelke szemeiben
És nemes arczain, és tündöklött mindenik ízén.
A' hogy' először rám fordúlt nagy barna szemével
Mind kétféle szerencsének birodalma, 's hogyan szűz
Ajkai elhagyatott Hiadort mosolyodni taníták.
Oh csak ez egy látást engedd mindennek adója!
Vesszek el aztán, tégy morzsává fergetegidben,
Tégy habütött szirtté, 's ne legyen több álmom azontúl
Igy végezte szavát, és álmai jöttek, öröklők,
Mint a' lélek, melly végnélküli képzeletével
Messze jövendőben lakot állat előre magának,
'S azt minden gyönyörök' seregével tészi dicsővé.
Ída jön, és halovány ajakát ébreszti hiába,
Társai jőnek elösmervén a' régi barátot,
'S hült tetemét ölelik: Hiadornak nincs sebe többé,
Egy volt, a' keserű élet, 's azt sírja befogta.
Hajnal' arany kapuján a' nap' fejedelme ki jött már.
Szerte körül a' háborodott néptenger elömlék.
Közben Eger, mint kis sziget áll, 's néz fergetegére.

Már kapuját vendég lakként nem tárja továbbá,
Mint a' régi világ' órjás temetői mezőben,
Vagy ki magát nagy bérczek alá elzárta halálra,
Áll ollyan komoran, 's csak egy úta van: égbe sohajtás.
Túrnak egész nap az ostromlók: dél, napkelet, éjszak,
'S a' csendes nyugat el vannak foglalva kezöktől.
Száz ezer ásónak remeg a' föld' kérge vasától,
'S mint tündéri müvek, kis időn mély völgyei nyílnak,
S partain új dombok tolakodnak az égre: alattok
Amhát és Ali, 's vén Ulemán' ágyúi mozognak,
És nyelik a' tűzport, töltöznek barna tekékkel:
Készen az üszkökkel rettentő férfiak állnak,
'S a' jeladást várják. Még minden nyugszik: az egymást
Pusztító elemek' fagyait még szikra nem oldja,
'S mint anya, melly karján kártévő gyermeket altat,
Béke' nyugalmával hordozza tekéit az ágyú.
A' holló bátran siet el fészkébe, 's fölöttök
És Eger' orma fölött nem fél költözni az esztrag.
Alkonyodik; mert illy csalokat gondol vala Amhát,
Nappal irányzott ágyúit hogy ürítse ki estve,
'S a' véletlen ütött kapukon kész népe betörjön:
A' szerecsen Menethám, a' döntő Kamber, Oroszlán
És a' hírkereső Hanivár, mint vont idegű nyíl,
Álltanak a' résen, berohanni, ha kellene, készek.
Jel löveték, fényes gömb a' Maklári tetőkön,
Melly egyedül, mint szép csillag felszálla, 's tüzével
A' bús alkonynak szabadon szegdelte homályát.
'S ím egyszerre kibődültek táméntalan ágyúk

Egybe csapó felhők' erejével, 's a' viharoknak
Szörnyü hatalmával heves érczeik össze dörögvén,
Nagy sokféle süvöltéssel kirohannak azokból
A' poremelte tekék, 's a' mint a' falba harapnak,
Még tova eltévedt hangjok bömbölve, ropogva
Bujdosik a' völgyben, 's dörejével ijeszti az alkonyt.
Távol földre szegett füllel nem nyughatik a' pór.
Mintha belől a' nagy földnek vas szíve dobogna,
Vagy beszorúlt órjás készülne kitörni belőle,
Döngetvén gyökeres tetejét sok ezernyi ütéssel:
Úgy sürüen 's hosszan zendűlést tompa morajjal,
'S hall fojtott dörgést, nem régi csodáit az észnek.
Itt ugyan a' gömbök sürüen szállongnak Egerhez,
Döngenek a' kapuk, a' hulló kövek üldözik egymást.
Látni tüzes vasnak röpűlését néha közöttök.
Sok mint könnyü madár, melly két szárnyára lapályból.
Elmegyen, és akadály nélkül, megjárja nagy útát.
Görbe szivárványként fest lánghidat a' levegőben,
'S rajta halált, és tűzi veszélyt villogtat Egerre.
Sok terhelt gyomrát földszint hordozza, 's koronként
Megszökkenve tüzes szárnyával pázsitot éget.
Majd ha kövekre botol, fölemelkedik új dühödéssel,
'S a' remegő légen magasabban hordja hatalmát.
Megszünik a' dörgés, 's most nyilként négy kapu ellen
Rontanak a' vívók; de nem álomfészek Egervár:
Ártalom, és Törökök' veszedelme uralkodik abban.
Hosszu setét kapu áll roppant várfalnak alatta,
Melly szűk torkával mind a' két várra kiszolgál,

És a' ki és bemenő katonákat rejti veszélytől.
Ott a' két várnagy száguldván össze jövének,
'S harczi Dobóhoz imígy a' bátor Mecskei szóla:
„A' török, úgy látszik, ki akar dörgetni Egerből.
Mit gondolsz, ha kaput tárván, a' nyúgati árkon
Vén Ulemánra ütök, (mert őtet láttam ez úton
'S rendetlen hadait telepedni) de úgy hiszem Istent,
Hogy markába törendem az üszköt, 's szürke fejére
Gyújtom az ágyúkat, 's minden népére; te addig
Hármasan a' bőgő mozsaraknak vissza felelhetsz,
'S a' gőgös tar' üvöltését így mára elöljük."
Szóla, 's tekintete úgy mutatá, hogy nem tesz üres szót,
'S szól szive' hírével; de merész társára lenézvén
Harcz' ijedelme Dobó, igy szóla viszontag ezekre:
„A' miket itt mondál, bajtárs, noha kárral esendők,
Kétem sincs, hogy tenni mered; de idő leszen erre
Másszor is, úgy hiszem; a' törököt most várjuk el inkább.
Szállni közel, látod, lövetinktől nem mere hozzánk.
Ágyui csak távol bömbölnek, 's a' teke fárad
Míg ide ér, 's belső falainkról visszacsapódik.
Forró gömbjeit is gonoszul hordozza szerencse,
Hulló szikra gyanánt pislognak szerte mezőkön,
'S melly bejön, elfáradt testét görgetve, peméttel
Kergetik asszonyaink, 's nedves ponyvákkal az utczán.
Várjuk azért, ha talán haddal jőnének ezentúl,
'S úgy hiszem eljőnek, mert már némulnak az ágyúk,
'S lassu dobaj, mint tolvajoké, közelíti kapunkat.
Rajta merész bajtárs! most váltsuk vissza nevünket,

'S gyáva pogány rabból tegyük úrrá, rettenetessé.
Most mi lövöldözzünk: Gergelynek lángkoszorúi
Megnyitjak az utat, mellyen törökökre tekéink
Hulljanak, és ha ki még eljő falainkhoz, az éltét
Mennykövező kezeink' erejétől hagyja lehúnyni."
Szól vala, 's hóka lovát fordítá, visszalovaglott
Mecskei is, 's a' belvárban végzette parancsát.
Úgy lön, mint akarák, Gergely' koszorúi lidérczként
Elmentek haragos sugarakkal az éktelen éjben,
És kitünék tekenő paizsával Kamber' alakja,
A' mint oszlopként buzogányát rázva közelgett,
'S nagy lépéseivel sietett elnyelni az útat.
A' rohanók minden részről rémítve kitűntek,
'S mindennél inkább Hanivár, a' Nándori hadfő,
A' ki elől a' vak levegőt szegdelte, 's röpülvén
Sárkány vérü lován dárdáját hozta Egerhez.
Tömve nyomúlt a' nép 's megvillana fegyvere. Mostan
Lőtt koszorúi után a' vár megbődüle mind négy
Oldalain, 's jégzáporként elszórta tekéit.
Negyven rézkebelű sudaras pattant ki először,
És ugyan annyi mozsár ontotta dörögve veszéllyel
Megrakodott fiait. Reng, búg, fütyöl a' levegőben
Sok rohanó teke, 's most nem az álló kőbe csapódik,
Vas kapun el nem akad; de tör, és marczangol elébe
Száguldó törököt, 's mint véres száju oroszlán
Megdöntött sorokon rohanását jegyzi halállal.
Már az okos Menethám nem kísért csalfa szerencsét,
Megfordúl, 's a' mint sisakatlan népe között fut,

Még sokan elhullnak mellette; de ő megyen, és az
Éjet, az öldöklő tűzport átkozza magában.
Tébolyog, és fene mérgében fú lángot Oroszlán,
Elveszté az irányt kapuhoz, 's ment víni sorokra.
Ott sűrű lövet érte hadát a' déli toronyból,
'S a' mint a' fal alól még sem mozdúla, keresvén
A' kaput, és az erős falakat dárdákkal ijesztvén,
Őt forró lúggal Robogónak hölgye megünté.
Áll vala sasnőként férjéhez szűre hasonló,
Nagy deli némberi fenn, nevezék őt Zondorilának.
Ez csak imént a' tüzgömböt kergetve merészen
Járta Eger' közepét, most fenn vár szegleten állván,
A' dühödő Arszlánt addig kísérte szemével,
Mig tornyához ütött. Ott arczúl érte sütő víz.
Mint melly lombot az ősz' első dere csap meg, azonként
A' török elhajlott, 's hullot sürü barna szakálla,
'S a' bajusz, arczának legbüszkébb dísze: hogy eszmélt,
Megfuta, 's fél bajuszát sírván hordozta kezében.
Kambert út' közepén elhagyta üvöltve az új nép.
Hasztalanúl vittek kapudöntő karjai szálfát:
Mecskei kopjákkal, 's csővel kergette falától.
Csak maga hírkereső Hanivár nem ijedve lehulló
Népe' fogyásától, ságulda Egerre; de nem lelt
Mint várá, leomolt falakat, nem tört kaput, épen
Állt az egész oldal, 's fokait mutogatta kevélyen.
Akkor az ifju nehéz dárdát elsujta kezéből
Melly a' cser kapuban reszketve megállt vala; nyomban
Fölszólalt: „A' sikra vitéz, ha vitéz van Egerben!

Jertek, hirkereső Hanivárnak mondanak engem.
'S Nándorban lakom én, ki vivand meg Nándor' urával?
„Másszor jó Hanivár," hangzott le az Egri falakról,
„Majd ha világos lesz. Ha meguntad az életet, ordíts
Zoltait, és ez elöl szörnyebben, mint sem akarnád.
Sőt valahol Hanivár terem, és képedre hasonlít,
Mind az egész hadhoz kész lesz beszegődni halálnak,
Annyira nem restel törököt küldözni pokolra."
Szóla, de hős Hanivárt, tíz cső' ropogása ijeszté.
A' kilökött aranyos dárdát elhagyta boszúsan,
'S a' mint vissza rohant, paizsát hátára borítván,
A' kibukó holdnál suttogva repültek utána,
'S messze lekísérték denevér szárnyakkal az ónok.
Multanak a' napok, és egy sem harcz nélkül. Az ágyuk,
Mint pokol' öblei szüntelenül durrogtak Egerre,
'S vissza kemény választ eregettek kisded Egerből,
Mintha tanyát minden mennykő itt tartana, 's a' föld
Minden fergetegét ide egy táborba vezetné,
Napról napra halál' veszdelmei zúgtak, alá 's fel,
'S Maklár és Tihamér, 's minden hegyek össze dörögtek.
Még sokszor kapukat döngetni kijár vala Kamber;
'S ösmerték a' váriak őt, ösmerte leginkább
Nagy Robogó, ki sokat küzdött vele 's hogy ne felejtse,
Jelt üte holdviselő mellén dárdája' hegyével.
Még sokszor ragyogó paizsát hordozta körül a'
Hirkereső Hanivár, és Zoltai! Zoltai! zengett
Harczszomjús ajakán. Valamerre rohant vala őtet,
A' mindennél szebb Leilának szép szeme nézi,

Az köte jelt balján, pirosan, mint arcza, fehérlőt,
Melly lobogásával nem hagyja nyugonni szerelmét.
Jártak utána Pető és Figedi sólyom ikerként
El nem foghatták; de gyakorta ha hajnalodik már
Zoltai, és Hanivár harczolnak Egervize' partján.
Vissza repűl Hanivár, 's hova inkább, mint Leilához,
Vén Ulemán' végső sugarához az édes időkből.
Titkon nyitja meg a' sátort, 's a' mint bele járúl,
A' mennyet 's minden gyönyörét oda zárja magával.
Ott legelőbb így zeng Leilának ezüst szava hozzá:
„Ah te vagy, illy pusztán dísz nélkűl hagyva; ki bántott
Tégedet oh Hanivár? melly bajnok szaggata így meg?
Véredet arczaidon melly vad kar tette patakká?
Nem harczból, de oroszlánok' barlangjaiból jősz.
Szörny az ijesztő sárkányból, 's vad körmü huszárból,
Melly neked árthata, mert ember nincs senki, vitézebb,
'S még soha illy kárral nem jöttél vissza csatából,"
Igy szólt, 's egyszersmind eltörlé gyenge ruhával
A' vért arczairól, Hanivár mosolyog vala mondván:
„Szép szemem, oh Leilám, te nagyon félénk vagy; ez a' vér
Mellyet rajtam látsz, magyaroknak vére, 's ez arczon
Bőrt is alig választ, és még nem sírgödör a' seb.
Ellenségem is a' legbüszkébb termet ezer között,
Nem dűhödő sárkány; nézd, mint száguld le kevélyen,
'S már ma negyedszer vár viadalmat Egervize' partján.
Oh Leilám, te ki minden előtt vagy erője karomnak,
El ne felejtsd Hanivárt megvárni, mig eljön az álmos
Alkony előtt, 's a' büszke magyart beriasztja Egerbe."

Szól, 's rohan a' gőgös, Leilát oda hagyva; de zordon
Musztafa jő besuhanva, 's szavát így ejti titokban:
„Láttad-e a' tépett Hanivárt megtérni? helyette,
Mondd, mi nehéz harczot végezzen Musztafa, hogy, ha
Megleszen az, nyájas szavadat hallhassa szerelme?
Elfödi szép arczát, 's így szól a' lányka viszontag:
Musztafa bajnok vagy megvallom; mert Leilához
Illy bátran berohansz; de ha nyájas szómat ohajtod,
Menj oda, hol harcz van, 's ha megütnek az Egriek, ordíts,
Vissza jövén pedig ál fejedet hozd el tenyeredben;
Akkor majd az öröm' hangján fog szólni szerelmem:
Mert Hanivárt többé nem lesz, ki gyalázza előttem."
Vissza ijedt illy szóra, 's helyét váltotta legottan
Musztafa 's mint árnyék beborúlt vadsága szivének.
Látta futó Hanivárt, a' mint a' kopja kiállván
Megsebesült czombján szomorún elszálla Egertől,
'S Zoltait és diadalmi nevét ott hagyta; magában
Örvendett az irígy, de dicsőbb hírt nem mene nyerni:
Zoltai' kopjáit rettegve kerülte csatáin.
Hírkereső Hanivár sem jött alkonynak előtte,
Seb mia, 's szégyentől lehuzott sátorban evődvén.
Mint bika, kit megvert szaruval tusakodva vetélytárs,
Nem tart csordához, de megyen bömbölve, morogva,
'S messze, tanyátlan pusztákon hordozza haragját,
És az emésztő bút: úgy a' nemes ifju kerüle
Embert és harczot, szigorún zárkozva magába
Míg az idő búsúlyának nem szegte hatalmát
Ah Leilát más gondokkal keseríti szerelme:

A' szép és deli hőst látá megfutni vitézebb,
'S mint képzelte, delibb hőstől 's a' némberi hűség
Fája ledér vágynak termette fajulva gyümölcsét.
Sírja hasonlítás szerelemnek: hős Hanivárnak
Képe nem állott már egyedűl a' lányka szemében,
Zoltait is látá 's kezdett tünekedni miért nem
Adta szerencse születnie inkább jézusi népnél
Hol szeretett egyedűli nejét hű férfi ölelné,
Míg honn osztozván rabnőkkel házi szerencsén,
Leghűbb lángjaiért nem egyéb mint szolgai ágytárs.
Illyen gondolatok kezdtek fészkelni agyában,
'S gyakran Eger patakához alá sétálni merész volt,
A' megvíni jövő Zoltait szemlélte gyakorta
'S félve 's ohajtva futott a' táborszélhez előle.
Eljött az 's a' beteg Hanivárt sokszorta kiáltá
Hasztalanúl; Hanivár elvont sátorban evődék.
Múlt az idő kíméletlen harczokkal azonban,
Hat rettentő nap, hetedik napon a' magas Amhát
Felhuzatá éjszakra nehéz ágyúit: azokból
Félmázsát hordott a' pornak erőszaka, izmos
Vas kereken gördültek elé feketedve, körüttök
Száz munkás ember' mozdító karja vesződött.
És látszék Ali' rémalakú jelenése középen.
Áll vala szép egyház sudaras két tornyival: ottan
Már nem konga szelíd hangjával az esti harangszó,
Ajtatos ajkakról ének nem zenge; de durván
A' futamó katonák eltölték harczi zörejjel,
'S bőge setét ágyú törököt riogatva falától.

Erre pogány gyalogok készültek rontani, tornyát
Gyorsan irányozván; de serényebb karja Dobónak.
Ott terem, és maga érczeinek megereszti haragját.
Nyomban ülő szolgák kisuhognak az Egri toronyból.
Csengenek a' megütött pattantyúk' öblei, a' mint
A' jövevény vas gombolyagot nyeldeklik, alattok
Bomlik az ágy, 's nagy tengelyeik szőródva recsegnek.
Csak hamar elpusztúl az egész készület, evődik
Cselkoholó Ali, 's szürke lovát fordítja futásra.
Ibrahim a' tűznek legügyesb szolgája, derékon
Megszaggatva ledől, elsujtott üszke kezétől
Messze hever, 's éltével együtt pislogva kialszik.
Mind az ijedt pattantyúsok ritkulva szaladnak,
'S a' szélvész elütött koponyákat forgat utánok.
Nem szünik a' rontó elemek' dühödése azonban,
'S nem töri már kétes tovaságból a' falat Amhát;
Mint tenger, közelit, melly szirtet elönteni készül.
Árkai mind inkább közelednek lángot okádva,
'S a' repülő tüzeket nem győzi megoltani száz kéz.
Reszket Eger, mint nyárfa levél, valamennyi kövével.
Tornyai bomlanak, őrfalait gyéríti az omlás,
'S itt is, amott is régi tetők 's magas asztagok égvén
Minden gyűlt eleség hamuvá kezd lenni; de bátor
Férfiak is hullnak, 's minden nap az őrbeli népség'
Gyász temetésével szomorúbb lesz az omladozó vár,
Mindennél inkább tesz kárt 's veszedelmet Oroszlán.
Ő közel a' várhoz telepedt a' boldog anyának
Szent hajlékában, 's melly ház égnek vala szánva

A' sanyarú földön, lett most egyszerre pokollá.
Mecskei a' nyilamó falrést éjente betölti;
Harcz' ijedelme Dobó villámként járja be várát;
Biztat, erősít, és rohanókat hány le faláról.
Ágyui sem késnek felelőleg vissza dörögni,
'S mintha ezer lélek lakná, védelmez is, árt is
Ellenségének, mindent hadi karba helyezvén.
Malmai szüntelen a' tűzport szaporitva forognak,
A' gabonát nyers bőrök alá hordatja gödörbe.
Földali termekben katonáit rejti veszélytől;
Válla világot kész fentartani, rontani karja.
Csak maga gáttalanúl ront új fészkében Oroszlán:
Őt a' vári lövés, fala köztt elveszve, nem éri;
'S szól komorodva Dobó, 's szeme a' bús földre setétül:
„Nincs magyar, a' ki pogányt el tudjon verni helyéből,
Ott békén lakik ő, maradék lakainkra lövöldöz,
Mink pedig elromolunk, 's a' hadnak erős helye nincsen."
Végzi; de illy szavakat nem türhet lelke Petőnek,
Nem deli Zoltaié, 's elbúsul Figedi közttök.
'S mint mikor a' szelek' istene kél, fülidézve csapongó
Szélveszeit, 's azok indulnak feneketlen üregből
Készen, egész nagy föld' kerekét pusztítva bejárni;
Úgy indulnak ezek harczintésére Dobónak,
'S Zoltai lángajakán illy szózatit ejti serényen:
„Meglássad, 's valamennyien itt lássátok Egerben,
A' törökök magok is legyenek látói: porondot
Gyermek nem tapod el szaporábban, 's úti fövényvárt,
Mint mi az ártalmas falakat megdöntjük örökre.

Ott több gunyolásunkkal ne deleljen Oroszlán.
Mellyek láng bikaként bömbölnek szüntelenül ránk,
Némákká teszem ágyuit és hatalomtalan érczzé.
Mint mikor a' bérczek' fenekén még zárva nyugodtak
És pokol öbleiket föl nem nyitogatta gonosz kéz.
Sőt isten, ha magyart engem félannyira kedvel,
Mint hadi kedvemben törököt pusztítani vágyok,
Nem lát több napot e' gubahátu hitetlen Oroszlán,
'S szent fejedelmink' sirja fölött nem ijeszti Fehérvárt."
Igy szólt, 's messze veté hüvelyét a' kőre magától,
'S felkapa, mint könnyü tündér, derekára lovának.
Sárga zománczával tündöklött kardvasa' képe,
A' rohanó Tuhutum, a' mint kergette Gelónak
Népeit, és sisakán repkedve forog vala sólyma.
Igy száz könnyü vitéz kimenének titkon Egerből.
Bátorság lön fegyverök és villámi serénység.
Dél vala. Őr nélkül lakozott a' tábor. Oroszlán
Benn magas egyházban dőzsölgete hosszas ebédnél.
Kormos agyú érczek nyugovának szerte az oldalt
Megbontott fal alatt. Kajtok keveregve tanyázván
Kontyviselő törökök vig vendégséget ütének.
Tér vala legközepett dárdákkal körre kitűzve.
Ott Eger' ó nedvét szivogatván szomju nadályként,
Szőnyegen agg Ulemán, de gubás nagy bőrön Oroszlán
Ültenek, és szemeik nehezedtek az édes italtól.
Közben erős szavakat mondottak az égi Koránra,
Melly az italt tiltá; de csatákat is érze fejében,
'S vendég társához hebegőn igy szóla Oroszlán:

„Én Arszlán vagyok, és e' bőr is alattam oroszlán.
Régi, Tikirdárban vettem, 's kutya-száju zsidónak
Mert drágára veré, koponyáját érte bevágtam.
Az soha nem fog oroszlán bőrt árulni; de lásd a'
Dér megütött, 's e' fürt bajuszomnak jobb fele. Allah
És valamennyi öreg 's apró isten van, azok mind
Lássák meg, ma lerontom Egert, és holnap iszom rá.
Még ma iszom; mert jó a' bor mindennap; azért ma
Még iszom, és holnap betörök várába Egernek.
Éltessen magyarok' jó istene tégedet, Allah!
Kár hogy nincs borod, a' magyarok' bora kedves előttem."
Részegen igy szólt, és eldőlt ittában Oroszlán.
Társa nehéz szemmel nézé mosolyodva, de néha
Fölkele, a' néző szolgálat vissza riasztá.
Néha pedig, hol rejtekben Leilája tanyázott
Lányaival, besuhant az öreg, megapolta szelíden,
'S könybe borúlt, mikor a' szép kéz' forró hava téli
Arczain elsiklott, 's megakadt simogatva szakállán.
Hirtelen a' szaladó Mamudot szemléli azonban
A' mint vérbe borult bal karját húzva beordít:
„Fussatok! a' magyar, a' törökök' veszedelme közelget."
'S részeg Oroszlánnak lábánál össze rogy. Ébred
'S lábadoz ez, de nehéz feje nem tisztúl meg egészen.
A' leütött dárdát bajosan támolygva kiráutja,
'S gőzölgő torkán értetlen hangot üvöltöz.
Talpra szökött szolgák viszik őt harczolva ragadván
'S agg Ulemánnal együtt a' szűk ajtóra sietnek.
Hallik az összeütött kardok' pengése, robajjal

Megtelik a' csarnok, 's a' ház' nagy tére futókkal.
Három krími tatár szaladoz tusakodva, 's agyargó
Képök az elvesztett viadalt keseredve mutatja.
Zoltai mint párducz, mint mennykő csap be utánok,
'S már Tuhutum' daliás képét vér festi aczélán.
Rá dörrenti tatár a' vastag idomtalan ércz csőt,
'S ketteje mordállyal csattognak kurta kigyóként.
Meg nem ütődve megy ő, 's a' füstben elöldösi őket.
Már szűk a' hajlék, betör a' tűz lelkü magyarság;
Ágyukat, ágyusokat pusztítanak, a' gonosz érczek'
Tűzlukait rontják, beverik kopogatva szegekkel.
Döntve kerek nélkül nehezével porba merülten
Áll a' tíz hadi cső, leütött szolgái fölötte
Nyujtóznak. Soha ártani ők nem fognak ezentúl.
Egy gond tartja Petőt, kirohan valamennyi huszárral,
'S e' lövetek' fészkét porral vettetni törekszik.
Zoltai vágtat, öl, űz, szaladók köztt kémli Oroszlánt.
Hasztalan: őt repülő ménen szolgái ragadják.
Agg Ulemán ví még, 's víttában az éltes atyának
Látni megifjúdott erejét, a' mint az időnek
Mélye fölött lebeg, és sugarát megereszti turulként.
Ő magas Ormándit 's Bayt elfárasztja sebekkel,
'S lánya körül mint örvény jár csattogva; de rá jő
Zoltai, és az apát szédítve megéri csapása.
A' szolgák, mint karvaly előtt a' gyáva galambok,
'S mint felhő nap előtt gyérülve oszolnak el. Akkor
Gyenge sikoltással Leilának bús szava zendül.
'S a' hogy előtte nehéz fővel vén apja hanyatlik,

'S szemben ölő ifjú közelít tündéri dagállyal,
Fájdalom és vegyes ámúlat kábitja: szivével
Kötve marad keze, a' zabolát nem birja vezetni.
Önként megszalad, és viszi a' ló harczi mezőkön.
Zoltai, mint szép csillag után a' hajnal, előtör,
És forog, és rohan a' szaladót kísérve szemével.
Figedi még kerget, de Pető pora' dönti az egyház'
Oldalait; megbontakozik négy sarka, nehézkes
Ormai rengenek, a' torony elhullatja keresztét,
'S fénylő bádogait darabonként messze leszórja;
Nagy zuhanás közben rommá lesz, 's mellynek alóla
Nem kedves követet küldöztek Egerre, temetve
Vannak az össze zuzott kerekekkel szótalan ágyúk.
Onnan, mert felhőt sejtnek tolakodni hadakból,
És az egész tábort szemlélik ezer fejü órjás
Szörnynek alakjában fölkelni, az Egri vitézek
Vissza serénykednek. Menethám már harczol, az arczúl
Megsebesűlt Baynak derekába hajitja dsidáját,
'S a' mint elrántott zsinegén meg vissza ragadja,
Vérét 's élete' vég erejét elhuzza belébül.
Így Szokol, így Ulemán' sebe által lassu Toborzó
Elhullnak; de nyomúl a' nép sokféle csatával,
'S vassal utat szabadít keresett várába magának,
Foglyával bajosan nyargal maga Zoltai hátúl,
Mint gyermek, melly szép madarát hordozza kezében,
'S hordozná tenyerén, kis lelke hogy el ne szoruljon,
'S hogy ne röpüljön el, olly örömest zárná is az árvát:
Zoltai nem máskép viszi foglyát óva, kegyelve,

'S a' mint vissza tekint, Menethámot látja nyomában.
Nagy rohanó szerecsen tűz szemmel méri halálra,
'S méri dsidájával; de futását szünteti a' hű
Figedi, 's megfordúl társát fölemelni bajából.
Zoltai a' tévedt dsidaszárt már húzza magával.
'S vissza pogány Menethám rángatja: közelget azonban
Tarka török felhő, 's a' hőst elöléssel ijeszti.
Figedi mordállyal rohanó Menethámot elállja,
'S nem rohanó többé, lova főben ütődve lefordúl,
Úzők' lábainál szomorún elszórva ülőjét.
Figedi még Szkendert 's Aigást vagdalja; Regyefnek
Zoltai' visszacsapó erejétől kell leborúlni.
Így két ifju vitéz sok bajjal elérnek Egerbe,
'S van nagy öröm, 's minden szivből őszinte dicséret
Tetteikért. Botorúl gondatlan durva pogányok
Most mint sáska sereg záguldnak szerte, de vissza
Szégyenkedve üres nyomokat kergetnek, utánok
A' dörgő mozsarak' lángkeblü tekéi ropogván.
Akkor társának jobbot nyujt Zoltai, 's igy szól:
„Figedi, drága virág! veszedelmek' fergetegénél
És csak erős szivben nyilik a' szép hírü vitézség.
'S ez jutalom nélkül maga is díj: engem azonban
Több mint ritka vitézséged kísére veszélyben.
Nézz ide, foglyom van, fátyol födi arcza' világát,
És a' legdeliebb testet gazdag ruha. Mondsza,
(Még én sem láttam) fölbontsam e fátyola titkát,
Hogy meglásd, 's ha kivánod, mint magadénak örülhess."
Figedi könnyü mosolygással rá néz vala, mondván:

„Bajtárs! nagy dolgot tettél valahára kicsinből
Multakat említvén, mellyek mint nyomtalan árnyék
Elmentek tőlünk, 's mellyekben, mint magam úgy te
Forgottunk egyiránt. Jutalomnak nincs helye közttünk,
'S nagyról szólni tilos, ha barátság' lelke vezérel.
E' kis ajándékot elvenném tőled, azonban
Restelem a' bútort: ne kivánj terhelni leánnyal.
Sőt ha tanácsom kell, magad is hagyd menni szegénykét,
Mondja meg őreinek, hogy még sokan élnek Egerben,
A' kik férfiakat várnak falaikra, 's az asszonyt,
Mint vándor madarat szabadon szárnyára eresztik.“
Így végzé a' büszke nemes; de szeliden emelvén
Zoltai a' fátyolt, kinyilék Leilának alakja,
Mint gyengéd ibolyák nyilnak kikeletkori hóból.
A' deli lány ott állt, legszebb csemetéje keletnek,
Szép nap az éjnek fürteiben. Fájdalma derengett
Arczain, és a' mint az ajak' rózsáit eléré
Elhalt, 's föltámadt mint egy félégi mosolygás:
Olly keggyel vala két kis ajak szerelemre tanítva,
'S csókra szelíd természettől egymáshoz eresztve.
Homloka' holdmezejét, a' kettős barna szivárványt
'S a' lesütött szemeket ki ne nézze, 's ha nézi, ne vesszen
Andalodásában? Figedit némitva elűzi
A' késő bánat; megyen, és nem hagyja szerelmét.
Társa pedig valamintha tovább szemlélni sokalna
Ennyi dicsőséget, fátyolt vet rabja' fejére,
És viszi, gondolatok szövén új lelke' világát
A' magas Ídához, 's a' kék szemü gyenge Dalárhoz.

Sokszor elélemedett atya megjön az Egri falakhoz.
Rettentő váltságúl hoz hat ezernyi leventát,
És dörög a' kapukon, 's vas karral idézi leányát.
Gyakran hoz sok aranyt 's gyöngyöt két ölnyi füzérrel,
'S kész minden kincsét föligérni egy elragadottért.
'S a' mint a' holtak' mezején fegyvertelen ott űl,
Vad fuvalom hajtván kordérítette szakállát,
Néz, és semmi remény' jeleit nem látva halált vár,
Párduczok is szánnák; de csatában szánakodás nincs.
Harczait a' magyar is harczczal veri vissza, de senki
A' fegyvertelenen pusztítást tenni nem indúl:
Él nyomorúlt öreg, és Leilához Egerbe sohajtoz.

HARMADIK ÉNEK.

Látja pogány Amhát, törökök hogy fogynak Egernél,
'S vári vitézeknek még el nem csüggede karjok,
Gond szomorítja szivét, 's nem tud menekedni magától.
Végre gyülést rendel. Sátort Makláron emelnek
Tágasat és tarkát ragyogó holdakkal; alattok
Össze jön a' főbbség, 's zavarog sokféle tanács köztt.
Van ki javalja vivás nélkűl haza menniök inkább,
'S szép tavasz' indultán haddal megjőniek ismét,
Mint, hogy vesszenek így az időtől, Egri sasoktól,
És százféle szerencsének mind balra jelentő
Mostohaságától; de föláll mint fellegütő rém,
A' haragok' minden viharával bús Ali, 's így szól:
„Elszálljon törökök, hát csak tova szálljon Egertől

Ennyi had, ennyi vitéz, 's hírét itt hagyja Magyarnak?
Egymás' karjaitól valamennyi ne vesszen el inkább,
Hogy még hírmondó se maradjon, 's régi gyalázat
A' nemesebb unokák' ajakát szidalomra ne nyissa?
Szóljak-e, nem tudom, ollyan igen gyötör a' harag, a'
Hogy készebb volnék az eget káromlani: még is (düh
Szólnom kell, és szólni fogok. Mi tesz ollyan ijedté
Benneteket, 's magyarok' porfészkét ollyan erőssé?
A' rendetlenség teszi azt és lomha tünődés,
Mellyel az ellenség nevelé diadalmi dagályát
Rajtatok, és az egész seregen lett szörnyü csapássá.
Így vagyon ez; de ha kárunkkal nem volna, kaczagnám
Dolgotokat. Biztos fala köztt nem alutt e Oroszlán,
És csak egy őr állott e, midőn kirohantak Egerből,
'S a' legerősb lakot elronták láttunkra? Csatázni
Az megyen a' ki akar, 's míg bátrak vesznek, az álmos
Szűtelenek távol bámulják, mint rohan és űz
A' kicsapó magyar, és kardját mint festi török vér.
A' ki van is, bátor hadnagy, ha megéri az ágyú
Népeit, és futnak, maga áll ki csatára bolondúl,
Szégyent, 's hírvesztő sebeket hoz vissza veretten.
Nem vezetők, soha így ne omoljon drága nemes vér,
Szolgáink víjják meg Egert. Országot emésztők
Gyomraik' éhével, föld' hitvány terhei! őket
Mink kíméljük e tán, hogy mint ugyan annyi gyalázat
Szobrai álljanak itt csufsággá téve nevünket?
Víjjanak, ágyúink rettentsék vissza futástól.
Vesszen el ötven ezer, tetemén más ötven ezernek

Új rohanása legyen, 's fogadom, kő sem lesz Egerből,
Mellyre botolhassunk, és a' felföldre csapongó
Félholdat többé nem háborgatja magyar kéz."
Szóla, de nem hallák örömest e' szózatot a' fők.
És Hanivár, nehezen mozdult bár lába sebétől,
Elfeledett fájdalmában fülemelte haraggal,
Mellyen támolygott, az aczélhegyü dárda' hatalmát
Látta nehéz haragok' felhőjét a' magas Amhát,
'S szólt megelőzve imígy, Alihoz fordítva beszédét:
„Méltatlan szavakat mondál, 's bár híred elég nagy,
Háromszorta nagyobb gőgöd megbántja szivünket.
Halld Ali, jól látom lobogó harag üt ki szemedből,
'S mind egy oroszlán dúl melledben az indulat, ám bár
Duljon, 's sziklakemény szivedet megemésszen, kimondom:
Sem tiszted, sem okod nincsen vádolni: szerencse
'S nem rendetlenség okozott veszedelmet, azonban
Legtöbbet magad ártottál azt mondva, hogy itt is
Mint egyebütt, egyenes rohanással várat elöntvén,
Harczi tanács nélkül könnyü diadalmakat érünk.
Minden tudja, csalódásunk melly szörnyü; vitézebb
És makacsabb népet soha még nem láttam ezeknél,
Sem hadat értőbbet, 's ha szivéhez szám is adódnék
E' helyen olly békén, mint most, tanakodva nem ülnénk.
Fáj, de igaz, mert Allah reánk így ontja csapását,
Senki azonban ezen helyről távozni ne vágyjon:
Húsz ezeren bátor törökök megöletve feküsznek,
'S halmai holtakból szaporodnak az Egri határnak;
Ez legyen a' tudomány, hadainkat ez intse boszúra.

Vér kell a' vérért; ha kevés is, vér legyen a' díj,
Férfiaké, és gyermekeké. és szörnyü halállal
'A születendő is megölessék álnok anyástúl.
Holnap azért Veli és Menethám és Musztafa menjen,
'S a' hasadó hajnalt, ha lehet, viadalmok előzze.
Húsz ezer, úgy hiszem, egy rozzant vár ellen elég lesz.
A' fáradtak, után Kamber támadja meg a' várt,
'S ország-rettentő gyalogim vele menjenek. Így még
Holnap Eger' közepén lakozunk, 's a' gyáva keresztet
Egyház' ormairól kezeink rút porba lerázzák..,
Szóla, 's gyülés oszlék; mert szólani senki azontúl
Nem vágyott; de hadához ment, 's készüle csatára.
Forrott még Ali, és megbántott lelke vesződék
Durva tanácsokkal; de elől mint őrszemü párducz
Még állott fölemelt dárdával az ifjú. Kimentek
Szótalanúl legutók a' nagy táborba vegyülvén.
Éjjel az ostromló törökök már lesre mozognak.
Éjszakról, hol Eger szomorún mutogatja nyilását,
És sebes oldalait, közel a' vég árkot elállják.
Sasfi nagy éhében forróbban nem lesi anyját,
Mint ezek a' hajnalt. 'S im rózsás sátora nyilván
Feljön ezüst csillag, 's az aranyhaju napnak előtte
Szolga leányzóként megkezdi szemérmesen útját.
Melly látvány nyugalom' földén a' tiszta szemeknek!
Szép kemenes' tündér ligeteiben az ifjú vadásznak,
A' ki korán az alá szálló harmattal elindúl,
'S első dombjáról nyugovó kalibákra lenézvén
Mondja: nyugodjál még, szemeim' szépsége, virágom,

Szép Violám! lágy a' hajnal' szűz ágya, nyugodjál,
'S álmaidat küldd el boldog képekben utánam.
Megjövök a' nappal, 's hozok őzet, barna kis őzet,
Olly könnyűt szabados ligetében, mint te mikor kelsz,
'S mosdani mégy hóként dagadó kis lábbal az érhez.
Vissza pedíg nem jösz többé olly könnyü futással;
Mert ott ér, 's kilesett utadat megakasztja szerelmem
Mint jó fegyverem a' ligetek' völgyében az őzet."
Itt hajnal kedves jövetét nem előzi szelid hang,
De pereg a' dob, az ércz kürtök harsognak, az ágyú
Rettenetes morgást indít a' messze hegyek közt.
Össze sivalkodik a' sok ezer nép; fegyvere villog,
És kezdődik ölés, ádáz munkája vadaknak.
Majd Veli, és szerecsen Menethám fölváltva rohannak
Holtakon, és súlyos sebben pihegőkön előre.
Néha utat nyitván, közttök dörrenve kisülnek,
'S rengetik a' rombolt belvárat idomtalan ágyúk,
Akkor özönvizként zúdúlva meg össze csapódnak,
Másszák a' falat, újan tört résekre sietnek,
'S ordítások az ég' üregét eltölti; de helyt áll
Mecskei, mind csővel mind karddal, 's mind hadi szivvel,
Melly mint déli világ, ég bátorsága' tüzében,
'S hadviselő kezeit nem hagyja pihenni csapástól.
Ő maga ferde nyakú Velinek derekába feszíti
A' dárdát 's hadi zászlóstúl letaszítja faláról
Mechmetet és Rusztánt ő dönti le, 's torkon akasztván
Könnyü Jakult horgolt halként elsújtja halottan.
Hasztalanúl tör elő Menethám, mint éj' fia, 's zordon

Musztafa szörnyeteges paizsán mutogatva dagályát,
Visszatörő Velivel népét unszolja hiába:
A' várfal' minden réseit födi képe halálnak,
Egy tüzelő hajdú, 's nagy dárdás társa' nyomában.
Kamber jő; de megáll, valamintha lenőve viselnék
Lábai, harczi helyén a' bátor Mecskei. Ötszáz
Hajdu visel mellette halált púskája' tüzében.
'S fenn Robogó, mint bérczi fa áll, melly vetve szelektől
'S pusztító viharok közepett lön nagyra nevelve.
Ez sok erős törököt lezuhant Kambernek elébe,
'S falra kapó Rézmánt két dárdacsapással elejtvén,
Vad rémítőleg lábánál fogva lesujtja.
A' nyomorúlt' elütött ágként nagy messze legördül,
'S társait elroncsolt véres képével ijeszti.
Mint felleg, mellyet szelek elszaggattak, odább áll
A' vert had, de midőn a' tornyos sarkot eléri,
Szégyene' mérgében másodszori ostromot indít.
Bolyky vezérkedik ott, 's Borsod' hada őrzi személyét.
Büszke fiúk, kék üngeiket lobogatva nem ágyút
Nem ropogó csöveket visznek törökökre; de könnyen
Somfa nyelű csákányt pörgetnek, 's Bolyky előttök
Farkas agyú nagy réz buzogányt emelintve parancsol.
'S hév vason olly sürüen pörölyök' zuhanása nem indúl,
Mint itt tar fejeken kopog a' buzogánynak ütése,
'S hallik csákánynak haragos pengésü csapása.
Farkas agyú buzogány törököt marczangol az ormon,
'S a' tornyot küldött fene vadként őrzi; de a' hőst
Hirtelen éri veszély. Ropogását hallani távol

Emberölő csőnek, látatlan az ónteke megjő
Nemtelen álkéztől, 's a' bátor szivbe tanyát ver.
Tornya előtt a' hű bajnok nehezedve lefordúl,
És szeme, míg láthat, törököt rettenve csatán függ.
Várja Sajó völgyén három szép gyermeke, hogy majd
Visz haza rab törököt, csókját szerető neje várja;
Nem kelhet, várói elől előlelte halála.
Még Bolykyt zeneg a' megbúsúlt Borsodi őrség,
'S a' tornyot, míg áll nevezik hős Bolyky' nevéről,
Ő a' vértetejű kövön ott nyujtózik azonban,
És nem hallja nevét, nem hallja dicséreti' hangját.
Társait is hamar a' pusztítás' karja eléri.
Gyéren az elfoglalt falakon szaladoznak, utánok
Ferde nyakú Veli jő, 's van csorba szekercze kezében.
De hamar új csapatot vezet ellene karja Petőnek,
'S megfordúl a' harcz. Velinek maga állja el útát.
Az fölemelt karral készíti fejére csapását,
'S villog az öldöklő fegyver: de megugrik előle
'S visszacsap, és arczát kardjával eléri az ifjú.
Megszédül Veli, vágja Pető másodszor is arczúl,
'S most, mint a' megütött kis makk vén tölgyfatetőről
Úgy várszegletről elhull Veli' élete fogyva,
'S mély árok' partján hét ölnyire messze lefordúl.
Akkor az ifju kiált: "Igy torlom Bolyky' halálát,
Csalfa pogány ebek! ám jertek ha lehullni magasról
Tartja kivánságtok; másszátok el a' falat; addig
Nem heverünk hollóknak adunk eledelre valókat."
Ormon az ostromlók inkább szaporodnak azonban,

'S Kamber elől véres dárdával az őröket űzvén
Ifjú Petőre megyen. Dárdáját hármas ütéssel
Elfordítja Pető, 's az aczélt elvágja hegyéről.
Balja pedig mordályt készít elsütni pogányra.
De darabos követ a' török elbőszülve ragad-meg,
És elsujtja, Pető térdűl megütődve lerogyván,
Hasztalanúl kisül a' megütött cső, 's Kamber üvöltve
Ránt ragyogó kardot, tetemét hogy elüsse fejétől.
Harcz' ijedelme Dobó most szállt a' falra hadával.
Reng nagy arany sisakán barnás lobogója, setéten
Domborodik rojtos paizsával balja; de jobbját
Súlyos aczélával nagy apáknak tölti be kardja,
Melly soha még csorbát nem szenvede annyi csatában,
'S éle körűl hat száz életnek látta hunyását.
Így jön nagy daliás termettel messze kitünvén,
'S villogván vasa, és rettentő két szeme égvén
Bátorodásától. Nem várják jőni pogányok,
Falhosszatt nyomorún szaladoznak előtte, magában
Áll Kamber, harczát készűl végezni Petővel.
Hogy pedig a' súlyos dobogást meghallja, Dobóra
Visszatekint. Mint melly gyermek csint kezd vala tenni,
'S lát sanyarú gazdát közelítni, nyomban elállnak
Minden mozgástól kis tagjai, 's nyúlt keze hagyja
A' bajosan már megmászott idegen fa' gyümölcsét.
Úgy Kamber meglátva Dobót elakasztja ütését,
És az ülés' vad munkáját nem végzi, de rendűl
Új félelme miatt, mint dombon nagy fa vihartól.
Kél bajosan talpára Pető, 's a' várba letámolyg.

A' várnagy pedig öldöklő munkája' hevében
Fénylik erősei közt, 's hörgő szava hangzik az ormon.
Háromszor döntő Kambert fárasztva megűzi,
Annyiszor a' szálas gyalogokkal visszatolong az,
'S Musztafa és Menethám, 's minden török ellene zúdúl.
Hasztalan áll Gergely haddal melléje, kezében
A' ropogó buzogány már mind elszórta halálát,
'S lassabban szolgál megürült gombjával urának.
A' sokaság, 's elszánt lélek köztt gyászos alakban
Áll a' kétes harcz rontó dühödéssel egyenlőn.
Ekkor hagyja Dobó törökök' kárára csatáját.
Ágyuihoz megyen, ott készít más harczot azokkal;
A' mint legsürüebb csapatok tolakodnak, az egyház'
Tornyaiból megereszti szavát tíz durva szakállas,
'S hosszan az elfoglalt falakat küszörűli tekékkel.
Olly sürüen nem hull tavi nádnak rende kaszától,
Mint itt elhulnak teke által harczi pogányok.
Száz iszonyú alakot visel a' váratlan enyészet:
Itt kéz, ott a' fő szakad el roncsolva, deréktól
Elmarad a' gyors láb, a' mell be van űtve, 's az elszórt
Tagzatok, egy testnek szépségi, nem ösmerik egymást.
Fut Menethám, tekenő paizsát elhordta szökő vas,
Musztafa annyi halál közepett fél állni továbbá.
Harcz' ijedelme Dobó másodszor is erre tüzeltet,
És maga másodszor viszi víva törökre hatalmát,
'S ím Kamber még áll mint szirtkő áradat' útján
Áll egyedűl nagy büszke pogány veszedelme' daczára
Felveszi a' rohanást 's keze nem szolgál örömükre.

A' kiket ér, oszt szörnyü halált két kézzel emelvén
Életölő bárdot 's ádáz munkája' hevében
Hogy csak nem maga van magyaroknak hagyva, felejti.
Ám hogy hallja Dobót közeledni, ijedve füleszmél
'S nagy keserűséggel viadalmát váltja futásra.
Nincs csata már. Csalmás katonák rémülve szaladnak;
A' magyar öl, kerget, hadi kedvét tölti napestig,
'S véresen, és hangos riadással tér meg Egerbe.
Így ha mezőn untig lakozának, 's dúlakodással
Szomjokat oltották, megtérnek nagy robogás köztt
Tátrai farkasok, és ordítva köszöntik az erdőt.
Csend van: künn és benn, nyugalomnak napja; dühökkel
Amhát és Ali, 's küzködnek százféle tanácscsal;
Egriek örvendnek lakozással, 's közben az eldőlt
Várfalat építik, csendben sem híve pogánynak.
Mint nem bízva bajós nyugovó tengerben, örökké
A' látkört viszgálja, veszélyt és fergeteget vár:
Úgy ezek őrszemmel nyugovó táborra kinézvén,
Ösmert fertegetegét fölfogni, ha kellene, készek.
Ída magányos sír' halmán bús andalodásban
Ünnepet űl szomorú emléknek, 's hasztalan' elmúlt
Napjai' szép álmát, a' játszó képzeleteknek
Porrá lett tündér palotáit vissza sohajtja.
Így az enyészetnek partján még nyílik utószor
Líliom, és egyedűl virrasztván éjjeli holdnál,
Árva fejét elhajtja hideg kebelére halálnak.
Őrzi Petőt enyelegve Dalár, és őrzi nyugalmát
Tábor-rettentő apjának, kikre az éjek'

Elharczolt álmát delelő nap hosszan elontja.
Zoltai vészek után más harczát érzi szivének.
Ül szem köztt gyönyörű Leilával, 's még zavarában
Hallgat az, és szemeit felnézni nem oldja szemérem.
Zoltai hős pedig illy szózattal idézi szerelmét:
„Szép rabom, én édes diadalmam, mondsza mitől van
Hogy nem örül lesütött szemed a' nap' déli világán,
'S nézve setét földet ridegen hágy illy közel engem?
Ollyan igen ha szeretsz szívetlen földre lenézni,
Vajha setétedném földdé, puha völgyi mezővé,
Hogy megemelhetném rózsás kis talpadat, és az
Érből partra jövőt csiklandnám gyenge füvekkel.
Oh mint fogna szivem lábadnak alatta dobogni,
Te pedig illy gyönyörűn addig néznél le, mig ismét
Lelket venne szemeid' sugarától a' fagyerű föld,
'S én föltámadnék szerelemmel öledbe borúlni"
Erre felelt ('s hajnal-hasadott szűz ajakain) a' lány:
"Rab vagyok, és nem örül szemem a' nap' déli világán;
A' földnek sem örül; de lehúzza hatalmasan ahhoz
Félelem és bánat, mert tán hideg ágyba szorítva
Rejti szegény Ulemánt, agg megkönyezetlen apámat,
És Hanivárt, ki nekem kedves szót monda leginkább,
Nagy sok ohajtással szívemnek igérve szerelmet.
De te kegyes vagy az árvához, nincs tőre szavadnak;
Sőt minden szavaid tövisetlen játszi virágok,
Mellyekkel rabodat kedved van tenni vidámmá.
Allah ne adja hogy eltávozzék kedved iránta,
'S elfordúlt szemmel Leilát büntetni kivánjad;

Mert keserű idegen laknál szenvedni leánynak
Méltatlanságot, 's méreg forralta szidalmat."
Erre felelt a' hős, a' szárnyas kopja' vetője:
„Hagyd el az aggódást szépségem, déli virágom!
Agg Ulemán, 's kit imént nevezél a' harczi mezőben
Gyűlöletest nekem, élnek még, bár búban evődők.
'S úgy hiszem, eltisztúl hadaiktól egri határunk;
Mert már a' kapukon dörgetni hiába meguntak.
Csak te ne aggódjál; mint ők, nem vagy te pogány vér,
'S kit mondál, Ulemán téged nem nemze; de ülvén
Fenn szépséges anyád özvegy teremében, az elzárt
Börtönből hozzája fogoly magyar ifju mosolygott,
'S egymással vágyó szemeik szerelembe merűlvén
Ugy termél, mint égi virág kórótalan ágon,
Csendes ohajtásból, és szűbeli gondolatokból.
A' szellő is, melly legelőbb megszálla, magyar volt;
Szép magyarországból hozzád költözve, mikor még
Gyermekded volnál, játszván a' parti csigákkal
Nagy tenger' szélén, 's magad is gyöny gyöngyre vadásznál
Még akkor kicsiny ajkaidat csókdosta magyar száj,
Ollyan igen nem vagy törökül szolgálni teremve.
Mostan azért leszesz itt egyedűl szép hölgye magyarnak,
Allah helyett Istent nevezendesz, csorba világu
Hold' babonája helyett járulsz térdelve kereszthez.
Karcsu magyar mezben lesz termeted' éke kitetsző,
'S Zoltai, én leszek az, ki ölelni fog abban örömmel.
Jöjön bár félföld harczczal, harczolva mególak,
Vagy jöjön szerelemmel bár, szerelemmel is első

En leszek, ollyan igen lángol kebelemben ez érzet,
Hogy mennyet földet meg tudnék dulni miattad."
Igy szólt, 's egyszersmind kezdé illetni szelíden
Ifjui tagjait, a' pihegő két halmot, az ékes
Kis kezet, és félvén tévedni vidéki vadászként,
A' selymes haj alatt ragyogó sima vállon akadt meg.
Mint tündér követek, pillantati jártak azonban
'S annyi gyönyör közt a' választ megvinni felejték.
Leila pedig fölemelte szemét, hol mintha remegne
A' fénytengerben lemerűlnie, ifju hajóként
Látszott úszni szemérmesen a' hollói sötétség.
Illy szemeket nyita, 's már nem volt nagy bánat azokban.
Pillantat vön rajtok erőt: mosolyodva veszének
Zoltai' hős alakán, 's hosszas leve andalodások.
Míg környül vigaság zajgott, igy ketten ülének
Ébren is álmodozók örömektől 's új szerelemtől.
Hév nap jött Ulemán' lányát üdvözleni, a' lány
Nem vala már; halovány szép nőt lele földi teremben,
A' mint a' gyönyör' álmaiból virradva kifejlett,
'S fürtei felhőként karjára legöndörödének;
De hamar a' viadal' rettentő napja beállott,
Minden hős falon állt, fenn minden hadviselő kar
Mennyköveit viselé a' harcz forralta haragnak.
Mind estig dörget 's falakat ront sok hadas Amhát.
Reggel erős csapatit megereszti vitára, de a' rést
Mecskei' gondjából kosarakkal töltve találja.
Azt hinnéd nem is emberi mű, olly csüggedezetlen
Éjjel is a' napokat pótolták egri vitézek.

Bámúl a' török, és harczát megakasztja csodája,
Még inkább megakasztja Dobó 's a' táborig űzi
Emberölő Kambert, és Zoltai, Figedi sebbel
Rakva is a' törököt hegyeken száguldva fogyasztják.
Őrűl megcsalatott Ali; 's hogy nem birhat Egerrel,
Titkon emésztődik, mint elzárt hegybeli sárkány;
A' népnek letörött dölfét nem akarja mutatni.
Lelke azonban, mint szélvész, forgatja tovább is
A' harcz' gondolatit. Kétszer megy tőle Dobóhoz
Nagy kegyelem mellett várat fölkérni követség.
Nem hisz az, és a' kő, mellyen fenn tartja lakását,
Nem siketebb a' várföladás' hangjára Dobónál,
Sőt, hogy híre legyen, mint tisztelnek meg Egerben
Illy rendű követet, 's méltó boszujában azokra,
Kik merték alacson bérrel kíséretni hírét,
Hírhordó törököt tűzhöz térhelyre vezettet,
'S hadnagyok és népek gyülekezvén össze, pogányhoz
Súlyos ítélőleg komorúl illy szózatot indít:
Gyáva török, te utálatosabb valamennyi pogánynál!
Téged még soha senki tudom nem láta hadak közt
Véres aczéloddal fáradni veszélyteli névért,
Sem soha bátorság nem késztett merni nemesbet;
De kedves súnyognod orúl éjkósza bagolyként,
'S békekövetséggel hazugúl várakba beszállnod,
Mellyekhez harczban közelíteni volna halálod.
Ám hogy ezen kedved be ne hozzon még valahára,
Most pedig a' jutalom ne maradjon el érdemeidtől.
Fogjad ime' levelet, mellyet sátán Ali küldött,

'S nyeld be, ha élni szeretsz. Magad ízeld benne, mi jó van,
És magad a' keserűt; de megedd, mert Istened, Allah
Tudja meg, e' lobogó lángnál fogsz sűlni különben."
Szólt és a' küldött levelet nyujtotta pogánynak.
Ült nyomorú ember halóványan az estveli tűznél,
Üle kereszthe csapott lábbal 's reszkedve fogadta
A' neki gyász levelet 's szomorú vacsorája beállott.
'S a' mint a' száraz falatot nyeldekleni kezdé,
Teste alutt tejként és szürke szakálla rezegvén,
Nagy hahotával örült a' nép 's biztatta evésre.
És ő folyton evék; de fanyar munkája' bajában
'S a' fütő hévtől arczát elfolyta veríték,
És betelék, ha mikor nehezebben nyel vala, kínnak
Könnyeivel szeme 's bús fuldoklás fogta be mellét.
Majd a' főbb vezetők a' tűztől vissza vonulván,
Nem nézhette tovább a' nép e' száraz ebédet
Szánakozás nélkül; bort adtak, az egri hegyeknek
Lángerejű nedvét bőrfedte kulacsban az inség'
Bús katonájának:„ Ha eszel, mondának, igyál is.
Ördög bár magad ördögnek vendége te nem vagy,
Hogy ne igyál, ha evél." 'S ez az égnek emelve keserves
Két szemeit nagy hosszan ivott 's köny telte szemét be,
Nem keserű köny már; de tanú jól léti gyönyörről.
'S a' mint szájáról levevé az erőteli ajkat,
Mintha nyomó nagy kő most gördűlt volna szívéről,
Hosszu sohajtással szabadított melle' szorongtán.
Ismét nagy kaczaj és zúgás kísérte; de védék
A' bor' szellemi őt 's nem hagyták esni zavarba

A' halotás zajtól: elkölté nyögve falatját
'S még egszer nagy hosszat ivék a' drága italból.
Akkor végre Dobó közeledvén adta parancsát.
"Menj török és mondd el, mint vendégelnek Egerben:
Ám soha, sem te ezentúl még, sem akárki utánad,
Hírrel Egert ne zavarjátok; mert nyárson epedsz meg
Mind te magad, mind czimboraid, valamennyi jövendő!"
Szólt 's mene 's mindnyájan helyeikre menének utána
A' daliás nézők, ki pihenni, ki őrre, ki fegyvert
Fenni csiszárokhoz, készülvén új viadalra;
Kába török pedig a' várból útjára megindúlt,
Áradozóbb kedvvel mint jő vala: félelem és bor
És az öröm 's a' tűz fölemelték lelke' hatalmát
Szédületes fönségre, de lába hanyatlani kezdett,
Ingadozón, mint a' beteg oszlop, végre lemondá
A' hűséget, urának erőt nem nyujtva haladni.
Útközben lerogyott és álmai égi leányok
Voltanak; álmai, mert Ali' ostora pattoga hátán,
A' mint ébrede, hogy nem tért gyorsabban urához.
Így nem tántorodik, 's hívségét őrzi Egervár.
Sokszor üvöltve török lovagok száguldnak alája.
Tesznek nagy fogadást, tágas, szabad útat ajálván.
Sőt a' harcz' árát és mindenféle szerencsét,
Csak hagyják el Egert, készek megigérni kötéssel.
Nem hallgatja Dobó, rá kürtei vissza riadnak,
A' haragos dobokat perdíteti, 's a' mi zajolhat
Mindent zajba hoz, a' törököt hogy hanggal is űzze,
'S csábító szavait várába ne hagyja beszállni.

Mert látatlan elindúl a' levegőbe kelő hang,
Nem képes kard, dárda elállni bizonytalan útát,
'S gyakran erős várak' falait megrázza: Losonczi
Erre tanú. A'kit sok harcz nem győze letörni,
Hitt az erős bajnok, 's hamar elvesze rosz szavak által.
Innen szégyennel távoznak azonban az álnok
Kontyviselők, 's vas válasz alatt görbednek utokban.
Más cselt kezd Ali most, földszín neki már nem elég, a'
Föld' kebelébe vonúl, ott túr mint esti vakandok,
'S ál lukakon menetelt készít a' várba hadának.
Gergelyi is akközben munkál mély földnek alatta.
A' ként, és savakat, 's valamennyi halálszer az érczben,
'S ellenséges elem nyugoszik lekötözve fagyában,
Mind fölkelti hatalmával tudományos eszének,
És teszi jól gondolt keveréssel kárhozatossá.
Ott minden kis erő akaratját várja urának,
'S szolga gyanánt kiszabott idejéhez méri hatását.
Igy kerekek 's nyúlt átalagok, gyors vesztegetői
A' rövid életnek, sarkokba lerakva nyugosznak.
Fenn gyász boltozaton jól elzárt mécsei szórnak
A' terem' éktelenül sürüdő éjébe világot.
Szendergő munkái között ártalmas eszének
Ő maga, mint rém, jár, mint felhők' gyujtogatója,
'S tompán döngi rideg lépését vissza setét föld.
Párducz kápa fején, 's van barna palástja nyakában,
Melly titkos jegygyel hosszat be van irva fehéren,
'S balról a' haza' bérczeivel dagadozva világít.
Pajzsa hever földön, 's mellé rézdárda letűzve.

Így kegyelem nélkül jár, és el-elállva meredten
Néha lenéz, valamintha halált szemlélne utában.
'S ím egyszerre vasas kelevész fölütődik előtte,
'S mint egy sír, terhes zuhanással megnyílik a' föld.
Csillapodásában Gergely dárdát ragad ottan,
'S mint ki mezőn ürgét, vagy készül lesni vakandot,
Áll mozdúlatlan; de kimász a' likra setéten
Sáros agyú török, és a' mint borzadva körül néz,
Embert, 's rettentő fegyvert lát mérve nyakához.
Vissza zuhanna; de már parthoz van torka szegezve
Réz hegyü dárdával; 's hörgéssel végzi nyügését.
Zúg az egész alság, 's törökök' riadása kihallik.
Most az arany' dörgő porait megeresztgeti Gergely,
És azok a' mászó testekhez ütődve kitörnek
Régi nyugalmokból. Ropogások lélekijesztő:
Reng az ütődött föld erejöktől, 's reszket egész lak.
Üzi setét Gergely némán, 's nem szünteti harczát;
De heverő hajdúk a' nagy rengésre betörnek,
'S elbámulva gödör' partján szemlélik uroknak
Néma vesződését, a' mint szalmába borított
Kénköves általagot gördít le lobogva. Parancsát
Adja legott, 's azok a' gödrüt tusakodva befojtják.
A' törökök pedig elvesznek sokféle halállal;
A' bevetett portól sok megszaggatva enyészik;
Futtában sokat a' kénkőnek füste lehullat,
'S mellyet vájának, sírrá lesz rajtok az ál-ür.
Még kétszerte kemény Alitól hajtatva megindúl
A' török, és árkát titkon furdalja Egerhez,

Annyiszor ellene ás halemésztő Bornemiszával
A' magyar, és harczát nem réműl ennyi veszély közt
Mélyen az elroncsolt földnek kebelébe levinni.
Hol csak erőtlen rüg, 's sziklák' morzsái tenyésznek,
'S élet az elrejtett porban nem tartja lakását
A' föld színe alatt, oda szállva nem ember az ember,
Szörnyeteg és fene vad, melly egymást marja halálig
'S mintha leszálltában közelebb járulna pokolhoz,
Irgalmatlansága nagyobb, 's viadalma emésztőbb.
Onnan is ellenségi közül diadalmasan eljő
A' magyar, és véres kezeit hálával az égre,
A' minden tehető istennek nyujtja lakához.
Evvel sincs Alinak megtörve setét szive: fával
Töltet el árkokat, és készül a' Bolyky toronyra.
Pusztítási alatt eldőlnek százados erdők,
És már a' farakás nagy vári falakkal egyenlő
Ormait alkonyodás' idején föltolja kevélyen.
Uj rohanást onnan gondol kezdetni; de feljő
Gergely az éjnek műveivel, megakasztja dagályos
Várra törésében. Legelőbb is hány tüzét és a'
Tornyosodó farakást két részről lángba borítja.
Oltani a' lángot törökök tusakodva rohanván,
Im oda gördülnek szikrázó rémes ablakban
Égő átalagok, 's melly van fenekeikre szegezve
Zúgva sodorja tüzét a' gyantás szalma. Bolondúl
Sok török a' fától hordót elülelni törekszik,
Akkor az össze hevült elemek roppanva kitörnek,
'S pattog az elrejtett mordály, leteríti az oltót,

És sok százat az átalagok' tűzárja emészt meg;
Mert mint hangya jön a' török és elfogja tömötten
A' láng környékét; de legottan az átalagokkal
A' kerekek' párját Gergely gördíti koronként.
Játéknak vélnéd, csak alig pislogva lobogdal
Kis tűz talpaikon; de sebes forgása keréknek
Kelt szelet, és rejtett lobogását kelti tüzének.
Már is lángba borúl, már forró talpai szörnyen
Égetik a' földet, nyomaik csillogva maradván
Mint lángfarku kigyók szikrákkal jegyzik az útat.
Ész nélkűl oltók szaladoznak szerte; de Kurtot
'S nagy Rusztánt a' bátorság nem hagyja, dühödve
Hajtják a' népet 's legelől magok oltani törnek.
Ők dárdáikkal kereket fölvenni merészek,
'S vállaikon viszik a' fától sürü hadnak elébe.
Ott az agyakba szorúlt mozsarak dörrenve kisülvén
Tőröket és mérges szegeket szórnak ki. Tömötten
Nagy sebbel holdnak szolgái ledőlnek alattok,
'S rágják a' földet sok kín köztt bőgve halódván.
Kurt pedig és Rusztán elszórt vérlepte tagokkal
A' holtak' mezején meg sem vonagolva feküsznek.
Így minden részről hademésztő Bornemiszának
Lelketlen szolgái miatt fut az élet ijedve,
'S pusztítások után nincs a' ki megálljon előttök.
Már jön az éj, de magas szikrákkal előzi homályát
'S a' leütott erdők' díszét megemészti futó láng;
Szörnyü világánál várnagy törökökre dörögtet,
'S csaknem egész sorokat megemészt jó czélu lövése.

Jobb karját ott hagyja Memeth, 's eldőlve fiastúl
A' gyöngyös Delimán útját vérével itatja.
Oltani már örömest szünnének, vesznek azonban
Mint kábult legyek a' tűz' örvényébe csapódván.
Folyvást ontja Dobó bolygó soraikra tekéit,
Majd maga fegyverkezve leszáll, és holdat ijesztő
Jobbja setét dárdát nagy rémítéssel emelget.
'S a' mint keltében bús láng arczára világít,
Látszik erősei közt, mint lépő tűzszobor, útját
Jegyzeni holtakkal 's isszonyú százféle halállal.
Ő Derielt szaladásában megtartja hadastúl
Öldöklésével 's a' tűzhöz vissza riasztja.
Ott a' láng szélén szaladoznak szerte, de a' tűz
És a' dárda közöt menedék nincs: mind oda vesznek,
'S véresen a' dárdás diadalmát tartja fölöttük;
Csak maga megfordúl Deriel kétsége' buvában,
A' tűzből, hova lökte Dobó, perzselten előáll,
'S füstösen így ordít, hogy reng bele mindenik ize:
„Ördög! mert ember soha nem lehet illyen ijesztő,
Megrögzött fene vad, ma te veszsz elzúzva kezemtől,
'S égj magad úgy, a' mint Derielt égetni akartad.“
'S egyszersmind fogait csikorítván mérges agyával,
Elhoza egy szálfát megemésztő tűznek öléből,
'S ellensége fölé nagy szörnyűséggel ereszté.
Zúgva leszállott a' lobogó nagy szálfa, 's Dobónak
Hős feje megszédűlten erős mellére lehajlék;
De hamar a' villám lélek fölkelti hatalmát,
'S kábúlása után ösmer dárdája' vasára,

'S égő köntöse köztt ösmer Derielre. Csapását
Már nem várja; de hátrálván torkába feszíti
A' véres vasat, és másodszori megrohanással
A' honnan kiszökött, az emésztő lángba ledönti;
Népe hasonlóúl törököt ront tűz-vas erővel.
Öldöklési után így, mint büntetni leszállt sas,
Néma dicsőséggel megtér várába pihenni.
Kedveze még eddig, 's csak enyelg vala könnyü szerencse
Egri csatázókkal; de hamar víg arcza borulván
Jött mint kísértet, 's lőn romlásokkal ijesztő.
Izmos nagy torony állt tűzporral töltve nyugatra;
Ott a' por' halmát véletlen szikra kivette-
Síri nyugalmából. Ropogással tört ki, hasonló
A' tüzes Aetnához, megrázta Egernek alapját,
És minden falait, 's a' tornyot, mintha erőtlen
Morzsával játsznék, haragos felhőkbe keverte.
Egyszersmind őr férfiakat megszaggata, 's malmot,
És falakat döntött 's nagy pusztúlásban egész táj
Hirtelen árja miatt, gyász lett füstfogta romokkal.
A' legerősb bajnok megrendűlt őri helyében,
'S tántorodás nélkül nem tud vala állni; de ingó
Medréből a' kis patak is reszkedve kiömlött,
'S elszórt habjaival bolygott járatlan utakban;
A' maradék házak pedig égtek bús lobogással,
'S lángjok az elréműlt arczokra vetette világát.
Láták és nagy örömriadás köztt jöttek Egerre
Szédelgő törökök; de Dobó fenn álla hadával,
'S rend és bátorság származtak lelke' tüzéből

Őt nem ijeszté el balképü szerencse, csapás nem
Csökkenté erejét: őr szelleme isteni sasként
Szálla Eger' veszedelmi fölött villámot emelve.
"Égjen el a' mi tüzé, úgy mond, e' kőfal alattunk
Nem fog elégni, 's mi ezt védjük hadakozva halálig."
'S mintha porában kárt tűz nem tett volna, törökre
Ágyukat is dörget, 's réttenteni kezdi falától.
Malmot azonban 's várfalakat jobbítani rendel
Pórt és műveseket, 's kárát pótolja okosság.
Igy csak alig veszedelméből fejtődik Egervár,
Ím fölemelte fejét még álló tornyai ellen
Nemtelen árulás, 's kezdett szerződni pogánynyal.
Mert Hegedűs susogó Halinak kezd hinni bolondúl,
'S szíja halálmérgét az igéret' csalfa hitének.
Este gyakorta megyen résen suttogni törökkel,
'S társai közt a' várföladást intézi; de Gergely
Meglepi őt, 's viszi rettenetes vallásra Dobóhoz.
Nincs kegyelem. Feje, társai közt, elcsapva legördűl,
'S véresen irja cselét az elárúlt egri kövekre.
Künn szomorú hírrel vár Vas, küldöttje Dobónak,
Két tíz társaival, 's három Nagy hős rokonokkal;
Mint fészkébe madár, 's eltévedt sólyom urához,
Vissza kivánkozik és szeme mind csak Eger fele fordúl;
Mind csak azon van búja; ha vész, nem veszhet Egerben
'S annyi dicsőségből nem jut koszorúja nevének.
Mint darvak, kiket ősztön hí költözni koronként
Téli hazákon túl és túl sok tengeri vészen,
Meggyülekeznek előbb tanakodni az útközi rendről,

És vezetőjök után önként csapatozva kiállnak:
Úgy itt csak kevesen; de vitézlő férfiak álltak
Gondosan aggódók, mint juthatnának Egerhez.
Ott őket nem várta gyönyör, nem könnyü szerencse'
Kéjelmét keresék; de voná a' tiszt' szava őket
És a' szent haza 's melly koszorú a' férfi nevének,
A' nemes elszántság vagy győzni vagy esni dicsően.
Némán álltanak és komoran nagy messze kinézők;
Kémszemeik tova jártanak a' tengernyi hadak köztt
Mérve kemény pályát, kinyitandót hős kezeikkel
'S tán valahára jelest vérök' hullása' bécséről.
Őket ugyan nem távolság tiltotta Egertől:
Egy rövid óra elég nyargalva elérni tövéhez,
Ám veszedelmekkel borzasztók útai: rajtok
A' megölő hadnak szórt tagjai rémalakokként
Nyujtóznak ki körül 's a' sűrű pisla tüzeknek
Hamvainál virraszt iszonyún a' tábori éjfél.
Végre kiállott Vas 's így szólt nagy halkan: Előttünk
Íme az éj 's ha szerencse akarja Egerbe mehetnünk,
Int az idő; de barátaim, itt végződik az alku
'S arra, mi nem lehető, kötelesség nincsen, azért is
A' ki halálra magát, vagy renden túli müvekre
Érzi erőtlennek, távozzék mig lehet inkább,
Mint hadi munkáink' közepett megbánva merését,
Hagyjon el és szégyent 's kárt hozzon harczi utunkra.
Inkább térjen meg feleinkhez most 's vigye hírét
Hogy mi kiküldetvén, nem lelve segédet Egerhez,
E' táborra üténk, meghalni a' várba menendők."

Szóla 's körül nézett; de reá valamennyi vitéztől
Kelt javaló zúgás:„ maradunk“ mondának egyenlőn.
Akkoron ismét Vas szólott 's folytatta beszédét:
Ezt vártam, magyarok, ezt várá tőletek a' hon.
Bár hadi nagy munkát 's rendítőt tenni csékély szám,
Halni vagyunk elegen 's tetemes kárt tenni pogánynak,
Fényes példáúl lehetők (ha vezérli okosság
Harczi merésünket) várvédőinknek Egerben,
Hogy sokaság bátor fiakat rémíteni nem tud.
Szóla, 's legott menetök' rendén tanakodtak. Előttük
A' táborszélen föl, alá járkálva mozogni
Látszott őr török, azt lesből nagy csendben elölni
Végezték legelőbb 's három testvér Nagy azonnal
Tettre ajálkoztak; de közűlök sors mene annak,
A' ki közepső volt 's ez örömmel utára megindúlt,
Társai várakozó mély csendben vissza maradván.
Ő a' kard' hüvelyét elvetve mezítelen őrűl
Vitte magával a' kékes aczélt, 's vin övébe tüzötten
Két töltöt mordályt. Ravaszúl, mint róka, kerengvén
Csak hamar a' tábor' közelébe jut. Ott csemeték köztt
Álla sugár topoly és a' holdnál messze kinyujtá
Képtelen árnyékát. 'S már a' török űle szunyátán,
Álma' hatalmával küzdvén és mintha vigyázna,
Néha fölütve fejét: de koronként vissza hajolt az
'S kontya' tekercsével vállait felváltva köszönté.
Kedveze a' szellő, tábortól jőve, pogánynak
Nem vive keltő zajt 's a' földön mászva közelge
A' veszedelmes kém, jövetét szüntetve koronként

'S csak nem lelketlen némán a' síkra lapulva;
Majd mint csalfa kigyó, melly útján elleneket sejt,
Meg-megemelte fejét 's a' holt táborra benézett.
A' csere széléhez juta már 's a' szúnyadozó őr
Épen bólintott. Idejét most vélte az ifjú
'S felszökkenve legott a' hosszú fához elére,
Onnan egy ugrással törökig juthatni remélvén,
'S már a' gyilkos aczélt jobbjába emelte. Azonban
Halk dobogást hallott 's rázkodva ütötte fejét fel
'S görbe vasát kapván felszökkene könnyü hiúzként
A' török és szemeit környyül hordozta gyanúsan.
Majd ismét a' földre borúlt, a' fűre szegezvén
Nagy-vígyázva fülét, ott hallgata, vára sokáig
És a' megdobbant ösvényt kitanúlni ohajtá.
Őt az alatt fa megől meg sem mocczanva vigyázá
A' magyar, elszántan megdöfni, ha rajta jövendne,
Álla szoborműként némán és csendesen és várt.
Nem nyugovék meg az őr, a' cserét kezdette kerűlni
'S vizsga szemeit fölijedt érzelmei messze ragadták.
Néze, vigyáza körűl menetében 's néha belépvén
A' bokrot megüté 's ha sürübb vala, kardja' hegyével
Kémlelgette belét, haladott majd újra 's körűl ment.
Nagy pedig a' fa körűl kémgondosan óva kerengvén
Így is rejtve maradt 's kikerülte üzője' figyelmét.
Ekkor az őr dörmügve megint ült régi helyére
'S szidta csalárd füleit, majd néhány békeigéket
Monda Koránjából 's a' kellemes éjjeli társ, a'
Szembekötő álom fáradt érzékit eloltá.

Akkor előlépett lábait könnyüden emelvé
'S elfojtott lélekzettel már háta megett állt
A' török őrnek az ifju 's vasat mért puszta nyakához.
Ám mikor a' kardot vágásra emelte, szorítást
Érze kemény jobbján 's gyilkos szándéka hiú lön.
Megdöbbenve, de egyszersmind neki szánva tekintett
Vissza Nagy, a' gátlót kész megtámadni; de holdnál
Néma csodálattal ismert öccsére, ki hajtván,
A' nemes indulat őt, bátyjának utána megindúlt
'S gyors ügyesen nyomait képes vala érni. Csodájok
Csak pillantati volt. Nem szólott öccse; de kendőt
Olda le, bal karján lobogót 's készűle lekötni
A' török őr' száját. Jól érté bátyja 's javalva
Szándékát, térdére bukott 's míg öccse kötötte
Kendőjével amazt, ő karjait által ölelvén
A' vergődőnek nem hagyta leráncolni nyűgét.
Megkötözé most a' két ifju 's kötözve vivén őt,
A' társakhoz elért 's azok örvendék ez örömjelt.
Oldva lön a' török és elkezdett vallani: merre
Volna veszélytelen út, hol fekszik gyéren az alnép,
Merre vonúltanak a' kerülők, a' táboros Ámhát
Sátora merre vagyon, szélvész paripái hol állnak
Almos jászol előtt; 's végtére könyörge, ne ölnék
Őtet el itt, vinnék inkább, mint foglyot Egerbe.
'S ő szolgája kereszténynek kész volna közöttük
Megvénhedni, remény nélkül, hogy vissza jöhessen.
Szörnyen hallgatván rá néztek a' várba menendők
És nem volt kegyelem szemeikben. Térdre omolva

A' nyomorú még kérni akart; de csapatva legottan
Elgördűlt feje és a' vér felbuzga nyakából.
Ő hadi ösvényét eljárta; de a' magyaroknak
Gondja tovább terjedt. Czéljok vala szökve csatázat
'S öldöklés nélkül, ha lehetne, bejutni Egerbe,
Karddal vágni utat, ha bajok támadna; 's azonnal
Férfias elszántan nyugovó táborra menének.
Sok hadi munkától fáradtan aludtak Egernek
Ellenségei, csak távol sétálva alá 's fel
A' vég' őrei. 'S csendesen és vígyázva kerűlvén
A' sürüebb csapatot, kijelelt ösvényen előbbre
Mentenek a' hősök, kijutandók szinte csatátlan
És akadály nélkül, akadályt ha nem adna merészség.
Vas legelől mene, hátvédűl maradának utósók,
A' három testvér, csak alig zablázva vitézi
Kéjeik' ösztöneit 's már a' csapat épen elérte
A' ragyogó sátort, mellyben közepette hadainak
Őr nélkül bízton nyugodott a' táboros Amhát.
Nem tova széllábú paripái dobogtanak. Itten
Három testvér köztt elvesztő gondolat ébredt.
Menjenek ők, mondának együtt, de mi hátra maradván
Itt e' sátornak kebelébe, ha isten akarja,
Vagy karddal, vagy orúl bejutunk, és híre kelendő
A' tettnek, mellyet kísérteni alkalom indít.
Összebeszélve tehát legelőbb is az ólba menének,
Meggyilkolva lovászt és a' ki körűl vala, mindent.
Három arab csődört kiköténck dárdanyelekhez,
Hátaikon, ha zavar támadna, futásra kelendők.

Majd egyenest utokat vették Ámháthoz; előttük
Barna Halil feküvék, paizsára terülve hanyattúl
Kontyviselő feje, sűrü szakáll barnítva be mellét,
És mellette körül kopjái letűzve valának.
Mélyen aludt 's az egész környék hallhatta, hogy alszik:
Harsoga 's felhorkant megakadt lélekzete néha,
Mint a' vadkanoké, borzasztó fúladozással.
Ezt legelűl az öregb Nagynak végezte ki kardja,
Ketté osztva nyakát a' díszes barna szakállal
'S horkantásai megszüntek. Mellette szelíden
Ifjú öccse nyugott, kobozát még tartva kezében,
Mellynek hangjainál szenderge el. Útba esőleg
Ennek is öldöklő kezeiktől kelle halálba
Mennie; ő mulató kobozát nem pengeti többé.
Így Juszufot 's Szkendert megemészté kardjaik' éle,
És a' vizsga Jakult, ki kinyúlt kopjára hajoltan
Ülve aludt és puszta nyakát feltárta; de őt is
Nyakcsigolyán nagy erőszakkal megütötte magyar kard.
Így mint néma halál ádázan előre haladtak.
Ám nem adá a' sors végezniök e' hadi munkát.
Egy lekötött csődör felrántá nyúgtalan észszel
A' letüzött dárdát, 's lázadtan forga helyében,
Majd érezve szabadságát, sőt hajtva, ijesztve
A' zörgő nyéltől, melly nyomban útána huzódék,
A' nagy tábornak kezdett futamodni 's nyerítve
'S lángot fúva iramt valamerre ragadta szilajság.
Gázolt sátorokon, nyugovóknak testein, álmát
Szörnyü rugásával sok erősnek tette örökké.

Így mint a' szélvész folyvást szilajodva csapongott
'S szerte jaj és ijedés s' hadi zaj támadtak utána.
'S a' roppant tábor mint egy nagy szörnyeteg ébredt:
Száz meg ezer kar emelte vasát, sok száz kapa lóra
És végig tapodott nem ritkán társai' rendén.
Sok rettenve kiálta magyart, 'S a' zagyva tünődés
És százféle kiáltás köztt egymásba ütődők
Víttanak oktalanúl, nem hallva, nem értve meg egymást.
Volt ki közöttük rendre ügyelt. Lovagolva kerűlvén
A' tábort Delihám ébresztett vesztegen állni
Mindeneket, maga ment baj' okát megtudni hadával.
Mindinkább ébredt azalatt a' tábori népség
És fegyverre kapott. Közel állt Vas társaival már
A' táborszélhez 's hallván e' rettegető zajt,
Monda: Vitéz társak, nem jó hírt hallok amonnan:
Ébredez a' tábor 's mielőtt a' síkra kijutnánk,
Harcz töröl el; kiki menjen azért, a' merre szerencse
Nyitja utát 's vigye társainak hírét még Egerbe.
Szóla 's kelő törököt, ki lovat tartott vala féken,
Karba csapott, hogy fékkel együtt keze szára lehulla:
'S lóra kapott maga 's elszáguldoza, vérnyoma látszván
Szörnyü rohantának 's holt testek szerte nyomában.
Társai példáját követők vérontva haladtak
A' veszedelmes uton 's borzaszító látni haragjok'
Éjjeli munkáját: száz képü csodái halálnak.
A' testvér Nagyokat már akkor elérte vezélyök.
Ők mikor a' vad zajt hallák 's a' harczra riadva
Ébredező tábort, kezeik merevedve szünének

Néma csatáiktól. Feledett lőn büszke merényök
'S messze, reményen túl lebeget a' fénykörü czélpont.
Egy gondjok vala még menekedni. Felülve lovaikra
A' két bátya futott; de az ifjabb hátramaradtnak
Ámhát' ébredező szolgái utána esének.
E' szomorú zajon a' két testvér vissza tekinte,
Látta vesződni nehéz, megölő harczában az ifjat
'S őket menni tovább nem hagyta nemes szivök; egyben
Vissza rohantanak öcscsöknek bántóira rontván.
Annak már akkor kebelét megjárta hideg tőr
'S halványan leborúlt lábaiknak elébe; de ők is
Nagy sokat Ámhátnak szolgáiban elkeseredve
Öltenek el, sokakat karjok fáraszta sebekkel
'S zaj vala 's rémületes csörgés körülöttök. Azonban
Őket is a' sokaság az öcséhez alázta. Feküttek
Vérbe borúlt arczczal három testvéri levente
Egymáshoz hivek életben 's szép hősi halálban,
Hajh! nagyon is méltók megöletni pogány kezek által:
Sok törököt kezeik' múnkája kiirta, mig éltek.
Vas haladott azalatt, megölöttek' vére borítván
Fenn ragyogó kardját 's hű társai vágva nyomába,
Mint kiki tud vala, ment; de jövének szebme tizenkét
Százan jó lovagok Delihámmal 's szerte beállták
A' rohanók' útját 's kezdődék gyilkolatos harcz.
Könnyü török lovagok sürüen kopjázva üték meg
A' kis számu magyart 's ezek ellent állva lehulltak
Egymásnak láttára 's pogány tombol vala rajtok.
Vas maga, mint villám száguldoza 's félve kerülték

A' hold' népei őt; de megy ő, sokszorta kiáltván
A' testvér Nagyokat 's keserű nem vennie választ:
A' Nagyok ő neki már nem fognak vissza felelni,
És nem társaikból csak egy is; mind halva feküsznek.
Végre futásnak ered, viszi a' szél lábu arabmén
'S kezdődik szabadabb téren pályája. Utána
Jó Delihám száguld': de vasán a' visszaütőnek
Megszédül feje 's kábultan nyergére lehajlik.
Senki azon túl őt nem kergeti. Ám nyilakat visz
Vérző testében 's paizsán sok kopja dörömböl.
Őt viszi a' jó mén szélvész rohanással azonban
'S olly közel a' várhoz törökök kísérni felejtik.
Így nagy fáradtan hajnalra bevágtat Egerhez
Döngeti a' kaput, és bekiált harsogva Dobónak;
Pajzsa' nyelét balján üresen hordozza, fejében
Fél süveg űl, fele lógva ütött' vállára hanyatlik,
Kardja törött, arczát 's kezeit beborítja setét vér.
Senki sem ösmer rá, mind elborzadva tekintik,
Annyira lett harcz és sebek által rettenetessé.
Csak maga sejti Dobó, kapuját megnyitva előtte,
'S a' mint öldöklő jobbját megfogja, imígy szól:
"Élsz-e vitéz ember? Hajh! mint vagy téve csodává,
'S elszabdalt tested mint van szörnyítve sebekkel?
Mondsza hová lettek hű társaid, a' Nagyok, és a'
Húsz egyebek, mind kedveseim, 's villámi karomnak?
Vagy ha halál' mezején ők elfáradva lehulltak,
Mondd: mikor érkezik a' megszállott várra segítség,
'S hű fiait fölváltja-e már valahára hazája?"

Erre felelt, megrázkodván bánatja' hevében,
A' véres bajnok, 's illy szózatot ejte Dobóhoz:
„Elbámulsz-e Dobó, te vitézek' csillaga, rajtam?
'S társaimat kérded? de ne kérdezd őket, alusznak,
Ott, honnan többé nem fognak kelni csatára;
Én pedig eljöttem, hogy meghalhassak Egerben.
Mert tudd meg, fiait föl nem válthatja hazája.
Itt a' Szász, ott Maksa henyén ránk nézve hevernek,
'S a' magyar olly kő szív, nem mozdúl semmi bajunkra."
Hallja Dobó, 's nagy lelke fölött mint felleg elömlik
Fájdalom, és bánat; keseredve siratja hazáját,
Szép haza tégedet, és a' nemzeti szörnyü hasonlást!
Még is csüggedség nem látszik semmi vonásán,
Nem hadi teteiben. Mint nap, mint fényes aczél láncz,
Tündöklik veszedelmi között a' rend, az erőnek
Támasza, és az eső várat nem ereszti bukásra.
Most, mert, látja, nem épülhet másokra reménye,
Száz ezerek' harczát maga készül vinni hatalmas
Vállain; őr hadait gyüjtvén egy helyre, közöttük
Áll daliás nagyságban, mint déli magas fény,
'S lelke' dicső elszántából igy ejti beszédét:
„Bajnokok! a' várt nap, mentségünk' napja közelget:
Vég viadalmával készül ránk jőni pogányság,
S vagy győzünk vagy esünk, dolgunk itt éri határát.
Földbe ne nézzetek; élőt az gyomrába be nem vesz,
Égbe se, ott isten gyávának nem lakik, és jó
Természet tilt a' levegőn kirepülnötök innen:
Kardunk a' mentség, 's a' szívnek bátor ütése.

És van okunk jó fegyverben bizakodni: csatáink
Edzették azokat; van okunk táplálni szivünkben
A' bátor dobogást; mert az tarthat meg ezentúl.
Senki azért elkábultan sokaságra ne nézzen.
Isten akarta, egész seregek pusztultak előttünk,
Isten akarja, segéd nélkül ma csatára kiszálljunk
Végre pogányokkal, 's díjunk, a' mennyi halandó
Emberekké lehet a' nap alatt, legyen annyi dicsőség.
Vagy mi nem is magyarok, nem azok' maradéki vagyunk-e,
A' kik előtt fejedelmestől országok elestek,
Kiknek előtte világrontó Mahomeddel alá szállt
A' ragyogó félhold? fel! buzdúlj régi magyar szív,
Élni tanulj, nem halni: halál a' névtelen élet!"
Igy szólt, 's bátorodást olvasván a' csata' véres
Hőseinél, őket csapatozva falakra kiosztá.
Már bomlottak azok, 's a' várrom, kőhalom inkább
Mint védhely: szomorún beteg oldalait mutogatja,
'S a' benn forgódó hadakat jól látni kivülről:
Annyira tépettek mindennapi ágyülövéstől.
A' magyarok romlott falaikra kiállnak utószor
Némán, 's rettentőséggel nézdelve le; vélnéd
Hogy minden romon egy bujdokló Márius áll meg:
Ollyan igen sanyarú halovány képekkel ijesztők
Nyugtalan álmoktól, 's viadalmak' fergetegétől.
Amhát ellenben minden hadat össze parancsolt,
'S a' szomszéd falukat kiüríté; szászzor ezernek
Kelle ma fölváltott hatalommal törni Egerre.
Hajnal előtt kezdik, 's költözneк szinte magas dél'

Fordultáig; egész várnak környülete vasnak
Rengetegét viszi, ágyuk alatt nyögdelnek az ormok.
'S mint sürüen szállt hó, a' völgyet 's dombokat egyben
Ellepi sok patyolat; száz zászlón lengedez a' szél,
'S zárva van a' kis Eger, mint habtól tengeren a' szirt,
Mint kordúlta hajó, mellyet sok fergetegekkel
Kerget erős hullám, 's partját nem tudja találni.
Zeng a' jel, 's hármas viadal zendül meg utána
Kürtökkel, dörgő mozsarakkal, 's a' sok ezernek
Olly riadalmával, hogy eget ráz, földet üt, és a'
Szomszéd falvakban szót nem hallhatni zajától.
A' földúlt váras' követi megmászsza Oroszlán
'S Musztafa, és Dervis sokasággal utána nyomulnak;
Egyszersmind Amhát' szolgáit, mint magas erdőt
Hozza Memeth, 's paizsán szög ménnek rázza sörényét.
Még Ali sem fér meg vaddá szörnyedve dühében
Árkai köztt; kirohan, népét, nógatja szavakkal
És iszonyúsággal; maga Amhát őrzi tanyáját,
'S lesben ülő sasként népének jegyzi csatáit.
Már szünik a' dörgés, megürülten hallgatt az ágyú,
Puskák pattognak, kard cseng a' kardok' aczélán,
És kezdődik ölés, 's romláson uralkodik a' gyász.
Itt Gyulait sujtott dárdával elejti Oroszlán,
Pozsgai vágja Halult, őt Musztafa éri csapással
'S elválasztja fejét fent bagdadi kardja nyakától;
Zoltai, Figedi párolgók sok vérrel az ormon,
Szörnyen az elcsapdalt fejeket törökökre leszórják.
Nem szünik a' sokaság, 's Dervis csikorogva Pribékhez.

Szúrja hegyes tőrét, 's azt mélyen mártja szivébe;
A' falról Nagyivót lábánál fogva lerántja,
Majd maga mint tűzvész, felszáll az oromra, 's utána
Nagy csapat indulván, zászlót feltűzni törekszik.
Zoltai válla' sebét elkötni kitére; vesződik
Figedi, mert fogait kővel megütötte Oroszlán.
Jő Gergely, 's magyarok' harczát már csak nem esőben
Látja, 's pogány Dervist zászlóval örülni az ormon.
Elbúsúl, 's nem szól; de rohan Dervisre halálként,
Hármas ütéssel zászlóját eldönti kezében,
Egyszersmind oldalt Dervist megkapja: az ordít,
'S törre bukott vadként vergődik, Gergely azonban
Húzza hatalmasan, és a' mint elsujtja kezéből,
Fejjel alá fordúlva leszáll az, 's hengeredését
Vérengző magyarok kísérik vad hahotával.
Mecskei más részről Memethet puskázva fogadja,
És a' legdelebb sereget pusztítja lövéssel.
Ötször az eltemetett hadakon jő új had, ötödször
Vissza sivalkodik, és a' várra tekinteni reszket.
Mert kiegészített fala köztt benn áll vala 's éji
Fáradságnak okos várnagy jól vette jutalmát.
Fut Memeth is paizsával együtt elhagyja sörényét,
'S Mecskei' dárdáját viszi elgörbedve nyakában.
Legzengőbb csata hallatik a' vég Bolyki toronynál.
Ott fene Zádornik, 's vele bárdot emelve Zuhányi
Vassal 's testtel is a' törököknek tartanak ellent.
Mindenik áll nagy testhalmon gázolva; de Kamber
Hoz hadat, és elhozza vasában ölő kezé' súlyát.

Ott Zádornik előtt testvér Juricsokra rohanván
Mindkettőt nagy ütésekkel fárasztva ledönti,
És szaladó Kubikot dárdával hátba szegezvén
Véresen a' szörnyű fegyvert elvonja szivéből.
Hozzá csap de kemény dárdáján eltöri kardját
Zádornik, 's az ölő fegyvert már érzi agyában;
Őt Kamber nagy testhalmokról dönti hanyattá,
'S karddal még pihegő mellét elvágja. Zuhányi
Elréműl, 's bárdját viszi futva, de őt is eléri
Kamber, 's eldarabolt testét áldozza halálnak.
Handsa is, és az erős Durak ordítozva csatáznak,
'S mászszák a' falakat. Csak alig gyógyúlva sebéből
Most jön az ifju Pető, van aranyzott puska kezében
'S gyors veszedelmet szór; jön harcz' ijedelme Dobó is,
'S visz kárt, és romlást rohanó törökökre hadával.
Sőt megürűl a' vár, hallatlan bátorodással
Küzdenek a' nők is, a' gyenge leányka felejtvén
Ártatlanságát, vad ölés' munkája közé megy.
Fél az ürűlt várban maga lenni Dalár is, elindúl
'S megy reszketve szegény, atyját kísérve szemével.
Mintha darázs fészket zavar a' gyermek' keze, ott az
Megzúdúl, majd szárnyasait megereszti haraggal,
És azok elmennek környűl szállongva, fulánkos
Testeiket hordván, a' bántót messze szalasztják:
Úgy bántott magyarok meg nem férhetve falak köztt
Messze vivó törököt kergetnek puszta mezőkön.
Musztafa már fekszik csővel leterítve Petőtől,
'S a' felvont mordályt bágyadtan tartja kezében.

Kelne; de lőtt derekát nem birja emelni haragja.
Jó lovon a' szerecsen Menethám száguldoz azonban;
Ellene Vas viszi hosszu körös dárdája' hatalmát,
'S a' mint egymáshoz recsegő szálfákkal ütődnek,
Vassal az elfáradt szög kancza süvöltve rogy össze.
De Menethám a' fent idegen vasat érzi nyakában,
Elmarad a' lóról, 's győzője kegyetlen ütéssel
A' kiragadt dárdát másodszor sujtja nyakához.
Sátorban Hanivár nyugadalmát nem leli, látván
Ennyi gyalázatját a' hold' népének; erővel
Fegyvert, 's mént ragad, és gyilkos viadalra kiszáguldt.
Tündöklik sok arany művel szép köntöse, gyöngyös
Féket tart bala, 's gyémántos kard terheli jobbját;
Úgy hiszi még ma bemegy rohanással szép Leilához
'S a' tolvaj magyaron nagy szörnyűködve boszút áll.
Gyilkol is, és vérét nem szánja, nem a' hadi népet,
És maga új felhőt támaszt hatalommal Egerre.
Figedi fut, Hanivár, 's Ulemán kopjázva vadásznak
Élte után, 's nehezen mozdúl szűk téren előttök.
'S im habzó paripán sebesen jő Zoltai, társát
Váltja csatájában, 's igy szól a' szembe jövőkhöz:
„Erre török! Hanivár, ha te vagy még, erre vasaddal,
Vagy bár kettővel, mind kettőtökre megállok.“
Akkor elállt Hanivár, megnézé, 's igy ada választ:
„Pusztítója szerencsémnek, te utálatos ember,
Gyáva leányrabló! Hanivár nem retteg előtted,
Sőt örömest szivedet megetetné görbe vasával.
Most ugyan elválik, ki fog eltávozni nevétől.

Jer neki! több szóm nincs, kardom fog szólni helyettem.“
Igy szólt, 's egyszersmind nagy ütéssel Zoltai' pajzsát
Ketté választá. Döbbenve lehulltak előtte
A' darabolt részek, 's kitünék nagy melle födetlen
Zoltainak, másodszor is a' hős ifju dühűlten
Vág vala melléhez, de körül mint nyugtalan örvény
Járt amaz, és rését kémlelte halálos ütésnek.
Mint szállongva leső turulé a' vadra, serényen
A' hova ér szeme, nézését ott éri csapása.
Már Hanivár nem birja fejét, nem birja hatalmas
Karjait, élete, a' kedves rövid álom, enyészik,
'S ellensége' vasán háborgó vére setétel.
Mondana még Leilát nyildokló ajka, kenényen
Mondana tán átkot, de halál elzárja örökre.
Figeditől Ulemán sebbel fut vissza rakottan,
'S verve szerencsétlen vénségét huzza tovább is.
Fenn villogva Dobó az erőszak' művei közt jár,
Százanként falütő törököt kerget le faláról;
Ötvenen egy halmon leterítve feküsznek előtte.
'S még harczol Kamber, Durakot még hajtja merészség.
Mint két tengeri szirt, nagy fejjel tetszenek ők ki
'S hosszas üvöltéssel tart a' kétes had egyenlőn.
Halla pogány sivást Robogó, 's ide tére helyéből,
'S a' mint föllépett, legelőbb is Handsa' csatáit
Látta meg. Az tüstént ösmert veszedelme' jelére
'S reszkete hadviselő markában aczéla; könyörgött
Egysyersmind, 's illy szót Robogóhoz monda serényen:
„Mondsza vitéz ember, be akarsz-e fogadni rabodnak?

Im én kész vagyok a' harcztól megszűnni ezennel,
Harczok után pedig olly váltság legyen adva hazámból,
Melly magadat, 's fiaid' fiait nem hagyja szükülni."
Arra kegyetlenen a' rettentő hajdu felelt így:
„Sem te rab, én sem urad, te hitetlen szolga, de kínzód
'S öldöklőd leszek itt, 's a' váltság' ára halálod,
Mellyet kér kezeinktől a' rég árva magyar hon."
Így szólt 's a' réműlt Handsát megütötte derékon,
Az pedig elhajlott, és a' vágásra emelt kard
Hajladozó testét a' földre lehúzta magával.
Tesz nagy pusztítást más részen karja Dobónak,
Ketté vágja Bichirt, Ramadát tört melle' sebével
Ellassítva, magas zászlóját rántja kezéből,
'S teste fölött áll meg, mint győző véres oroszlán.
Már paizsát, 's az arany sisakot tova nyujtja Karának,
'S áll pusztán, 's heven a' harcztól, 's szálkardra bizottan.
Im nagy távolból jön azonban zúgva szökő gömb,
A' sisakot hű szolgástúl elrontja előtte,
Sérti magát vállban, 's kardját kisodorja kezéből,
Ellenben gázol Durak a' testhalmokon, és fenn
Rengeti a' buzogányt, várnagynak mérve fejéhez;
A' várnagy pedig áll, 's el nem lassudva sebében,
Puszta kezekkel ví, 's harczol fél mázsa kövekkel.
'S mintha belőlök várt készülne emelni, vagy álló
Csarnokot a' halmon, nagy barnás szirttörredéket
Hány ollyan sürüen. Nem használ harcza Duraknak,
Nem nagy teste: hajol feje megkoppantva Dobótól,
'S szörnyen egész ember fekszik beborítva kövekkel.

Kamber is, és Robogó hosszú harczoknak utána
Nyugszanak, a' csatahelyt Kamber még mászsza setéten,
'S húzza nehéz derekát, a' földet rágva dühétől,
Majd nagy hörgéssel testét elhagyja az élet,
'S mint villáma fogyott felhő levegőben eloszlik.
Véresen űl Robogó véres kövön, és vad örömmel
A' szaladó hadakat nézvén ott várja halálát.
Nincs már a' ki Eger' falait megmászsza merészen,
Mind a' harczi mezőn szaladoznak puszta kezekkel.
Hasztalan űz Ali, készebbek vasa által életni,
Mint heves ütközeten szörnyebben halni magyartól.
Így a' harcz, melly kezdődött nagy rettenetekkel,
'S tíz ország' ordítását hordozta magával,
Elhagyván fiait százféle halálnak ölében,
Végződik csenddel, 's tévelygő lassu nyögéssel.
És Eger áll, többé meg nem kísértve töröktől,
Omladozott kövein vérengző férfiak ülnek:
Ők tarták meg Egert, 's ez volt sasfészke Dobónak.

A' DÉLSZIGET.

TÖREDÉK 1826.

ELSŐ ÉNEK.

Messze maradjatok el, nagy messze ti hitlenek innen
Nincs kedvem sem időm mindennapi dolgokat írni:
Újat irok, nagyot is, kedvest is, rettenetest is
Egy kis gyermekről 's egy délszaki puszta szigetről.
Szép volt a' gyermek, teli fürtű szöke hajának
Árnya közűl szépek csillag ragyogási szemének;
Szép, de szilaj volt ő, szilajabb a' bérczi pataknál
És szabad és harczos, nehezekre, nagyokra sovárgó.
'S a' sziget áldott volt; kereken, mint egy teli hold, a'
Földövező tenger' viharos közepébe merítve,
Képe hasonlító egy egész kis földi világhoz:
Itt hegyes, ott völgyes; keleten szikláit örök hab
'S fellegütő tetejét villámok' erőszaki járják.
Ellenben kies és terein puha pázsitot éltet.
És ide néha kijár a' gyöngyök' tengere, múló
Habjaival 's kis bokrok alatt elhagyja csigáit.
A' napot e' sík táj tisztán láthatja sokáig,
Látja, midőn távol hullámágyába lenyúgván
A' csendes vizeket mosolyogva köszönti utószor.
Hév ellen délről, fagyok ellen az éjszaki félen

Parti sudár erdők terjengő lombot emelvén
Őrzik szép közepén tavaszát a' barna ligetnek.
Itt élt a' gyermek, nem hitvány póri nevendék,
A' villám lelkű Etelének gyermeke. Tévedt
Csónakon őt ide a' tenger hajtotta. Kilépett
És úrnak mondotta magát. Elvette gyümölcsét
A' fiatal fától 's megevé. Szomjában elitta
A' forrás' vizeit. Néhol kis tarka kövekkel
Játszva megállítá futtában az erdei csermelyt,
Hogy tóvá gyűljön 's bele ment délestre fürödni
'S ott fürdött a' hév sugarakkal 's völgyi füvekkel.
'S ép vala 's izmosodék; de magában nyúgtalan. Eljött
Tollai' díszében 's dalt zenge az égi madárka,
A' magas erdőből ordítva lejött az oroszlán,
Büszke szabadsággal megjárá partjait és a'
Tengereket nézé, mint a' ki parancsol azoknak,
És hegyek és völgyek reszketve morogtak utána.
A' gyermek bámúlt 's így kelt habozása eszének:
Ím mik ezek hozzám képest? Vagyon adva ruhájok
'S én csupaszon járjak? 's mi az a' nagy sárga vadállat?
Nincs keze, nagy testét két láb nem bírja, hogy avval
Égnek emelkedjék, még is melly büszke menése,
És ha üvölt, én is tartozzam-e félni szavától?
Illyet gondolván a' bércz' tetejére kiállott
Alkonyodás idején és a' csillaghoz igyen szólt:
„Szép kis ezüst csillag, menj el, kérdezd meg az istent,
Járjak-e meztelenül madarak' csúfjára, hogy a' dér
És a' forró nap szabadon pusztítsanak engem,

'S én ki magamnak imént kivetődvén úr nevet adtam,
Fussak-e a' vadtól, vagy nincsen-e istenem is, hogy
Vadtól rettegjek 's körmét tartozzam imádni?
Szép kis ezüst csillag kérdezd meg, nincsen-e tiltva
A' föld' titkaihoz férnem 's a' tengerekéhez?
Menj el igen kérlek 's adj hírt reggelre, ha megjősz."
Elmene a' csillag. Nehezültek tagjai a' szép
Gyermeknek, míg szólt; meghajlott térde, kezével
A' mennyet keresé 's szeme a' kis csillag után járt;
Föl nem kelt többé, ott nyomta szelíden az álom.
Még aluvék, mikor a' hajnallal megjöve 's hozzá
Így szólt a' csillag lágy szellemi hangon az égből:
„Alszol-e még, te szilaj gyermek? kelj, verd el az álmot,
Hírt hozok istentől, jó hírt neked úrnak az ormon:
Nyitva legyen neked a' természet' kincse, az a' hír.
A' föld titkaihoz, de nem a' nagy tengerekéhez
Férni kis elméddel mértékletes óva szabad lesz;
És legyen öltözeted felhőkből 's tiszta sugárból;
És ha merész voltál magad úr nevet adni magadnak,
A' vad elől ne szaladj, vagyon istened, a' ki megőriz,
Nem szabad a' vadat és körmét a' vadnak imádnod."
A' gyermek hallá e' szellemi szókat azonnal
'S ébrede 's szőke fejét fölemelte zavartan az éghez.
Szíverepesve köszönt a' kis csillagnak, az élő
Istennek hálát örömében adózni felejte
'S őt az erős Isten meg nem büntette: mosolygott.
Már mene a' gyermek 's halovány ködöt ölte magára
És megszínesedék a' köd 's lőn könnyü ruhává.

Teste setét zöldben, két lábát fedte piros bőr
'S tiszta fehérséggel díszlett kalpagja. Palástja.
Kék vala 's a' kiderült égnek játszotta le színét.
Még csínos vala, nem ragyogó; de ezüsti sugárt kért
A' kis csillagtól 's csillámmal szegte palástját,
'S rajta kihímzé a' rétet 's a' réti virulmányt.
A' napot is feljöttében megleste az első
Sziklatetőn 's aranyát bőven kintette ki mellén
'S rojtossan ép czombjain. Mennydörgeni kezde: lekapta
A' hegyi villámot 's villám leve mentekötője.
A' mennykő leesék, buzogányúl vette kezébe.
Gombja hibázott még. A' sík rétekre leszálla
És a' vissza menő tengert kísérve, vadászó
Ujjaival kis bokrok alatt elnyomta csigáit
'S gyöngyeivel raka sort mellén. Meglepte az alvó
Kolcsagot a' tavakon 's tollát feltűzte lobogni
'S játszani szellővel. Jött a' délesti szivárvány,
A' szigeten magasan kiterült szép boltja 's az erdők
Végein a' mennyből földnek peremére lelépett.
Ott termett ő 's a' kegyeletből lőn öve színes,
'S szép vala és ragyogó 's daliás mint Bendegucz és Bál.
Így fölkészülvén a' nagy tengerhez alá ment
'S tűkre lön a' tenger. Látá fölbukni alunnan
Hajnalodó képét, a' szörnyek' tábori láták
'S úszni feledtökben bámulva megálltak előtte.
Ő szilajon 's büszkén kissé a' szirtfokon állván
Megmosolyogta magát és elfuta a' nagy özöntől.
Így élt 's éjei csendesek és víg napjai voltak.

A' síkot, hegyet és barlangit kezdte bejárni
Megmutogatva magát madaraknak 's földi vadaknak.
Mint egy kis pokol, úgy zúgottak az éktelen öblök,
Sok kölykes fene vad' moraját bömbölve magokból:
Rajtok ment még is 's bántatlan tére közűlök.
Volt az oroszlánnál 's a' tigris' szörnyű tanyáján
'S megszivelék 'őtet; de mikor neki bátorodottan
A' vad kölykek után kezeit játékra kinyujtá,
Gyilkos lánggá gyúlt szemeikben atyái haragjok.
Hasztalanúl szólott, mentséget mondva; könyörgő
Szózatit ordítás' dörejével nyomta el a' vad
'S a' berekedt barlang mind inkább rettenetes lön.
Már az oroszlán kelt, szilajon megrázta sörényét
'S rendítő vala és iszonyú járása, körében
Kölykeinek; feje mint egy domb vad fákkal övezve.
A' gyermek futa és feledé hogy van buzogánya;
Elfuta és bércznek völgynek szomorodva panaszlá,
Hogy szava hasztalan, azt az üreg lakozói nem értik
'S hogy kivel itt napokat töltsön, nincs társa közöttük.
Végre leült nagy fáradtúl egy szirt torony' alján. —
Jobbján barna falak meredeznek, balja' felénél
Tátogat egy mélység, feneketlen, fénytelen és bús:
Tán kapuként szolgál a' túlsó földi világra;
Lába előtt csemeték, jobb földnek bokrai, nőnek.
'S ím mikor e' szomorú körben kedvetlenen ülne,
Szél kele bokrai közt 's melly köztök sárga tövéből
Zöld lombbal koszorús vékonydad szálat ereszte,
Meghajtotta fejét a' szélben 's zúgani kezdé:

„Hangabokor vagyok én, sok hangokat összefogó síp.“
'S mind a' több csemeték zúgtak lassúdan utána.
Hallgata a' gyermek, nagy lelki gyönyörbe merülve
Hallgata, mint ki körül ének zendül meg az éjben
'S kedves távolból jő megszakadozva fülébe:
Érti; de szerzőjét nem tudva, epedve, gyanítja.
Így várt egy kissé; de tovább is rendre suhogtak
A' hangos csemeték 's a' gyermek titkokat érté.
Tapsola és tombolt örömében. Gondolat ötlék,
Új 's nagyot ígérő, békétlen eszébe; kiállott
A' vak mélységhez 's lekiáltott tág üregébe:
„Kelj ide forgó szél, kelj föl nekem ormok' urának
És te sodorj sipot a' sok szózatu hanga bokorból;
Hangabokor terem itt, sok hangokat össze fogó síp.“
Szólt 's követ indított az üregbe, nehez követ; arra
Fölkele forgó szél a' földnek szinte beléből.
Lenn vala még 's morajját már is hallhatta: üres hang
'S tompa moraj volt még, de telibb és rettenetesb lőn
Hirtelen és hogy elért az üreg' szájához, üvöltve
'S elfeketedve csapott a' legszebb hanga bokorra.
Bús vala harcza szegény csemetének; sírt, mikor a' szél'
Örve hajába kapott, szomorún nyögdeltek utána
Társi; de nyúgtalanúl várá a' gyermek; azonban
El volt ütve magas feje már, kisodorva tövéből
Hangos kérge: helyén pusztán és disztelenül állt
A' nyomorú törzsök, csak imént fejedelmi nevendék.
Héja pedig síp lett, azt a' szél vette magához,
Meglyukgatta 's fölét beszegé pintyőke torokkal.

Szózatos és minden hangok' hamar eltanulója
Lőn a' síp 's legelőbb a' szél így zeng vala rajta
Élesen és hidegen, bömbölve, visítva, morogva:
„Hej! ziv, ziv zivatar vagyok én, fia a' zivatarnak,
Forgó szél vagyok én, levegői fenéktelen örvény,
Örvény a' földön, örvény a' tengerek' árján.
Port eszem a' földből, iszom a' nagy tengerözönből.
Meg ne dobáljatok a' köves úton gyermekek engem,
Vissza dobok követ és szórok szemetekbe csoportot.
'S elfutok és hegyen és völgyön ragadozva kerengvén
Por, fű, és fa bolond lejtőre kerengnek utánam,
Mint te szegény gyermek, kit megtánczoltat ez a' síp.
Hajh! haragos zivatar vagyok én, fia a' zivatarnak."
Így zengett a' szél s' a' gyermek kénytelen ugrá
Lejtőjét; de hamar buzogánynyal sujt vala hozzá
'S a' szél a' zengő sípot nagy ijedten elejté
És futa gyermek elől, önnön sípjának előle;
Mert a' sípba legott a' gyermek kezde fuvalni
'S önnön hangjaival kergette meg a' lesüvöltő
Forgatagot, melly mind inkább lejtőzve kerengett
Föl meg alá egyaránt, és nem vala nyugta: dühödten
A' tengerre csapott, még ott is utána sipolta
Kergeteges hangját a' gyermek 's az tova zúgván
A' vizet és lebegő halait felkőkbe sodorta.
Messze zavar színben látszott nyoma bérczi folyamként;
Végre lelankadván a' nagy tengerbe merüle,
'S égbe sodort vizeit 's halait meg vissza bocsátván,
Nyögve kihalt tova, szintén egy más égnek alatta.

Vad gyönyörűséggel nézett a' gyermek utána
Háborodásának 's a' zengő sípnak örülvén. —
Egy hangú vala még, rendítő, mint maga a' gyors
Forgatag, a' ki belé legelőször üvöltve lehelte
Szózatait; de tovább vágyott a' 'gyermek: akarta
Hogy minden faju állathang sípjába szoruljon,
Hogy mikor ő fuval, azt minden faju állatok értsék.
'S ím mi tevő lőn? egy vermet keresett ki, nagy öblűt
Tér fenekűt, rövid, és szűk végű sziklatorokkal.
Ebbe vette az állatokat, kiket anyjok elől, vagy
Nem bírhatva velök, távol létökben elorzott.
Itt vala már a' borz, a' bolygó róka fiakkal
A' buta medve kölyök, az agyargó tigrisi fajzat,
Farkasok, és nyulak, a' levegő utazói is, a' már
Tollasodó turólyűk, 's búsongó gyáva galambok.
Mind a' mély kebelű fényetlen öbölbe lekötve
Búsan együt sirtak, vijjogtak, bőgtek, ugattak.
Most jöve a' gyermek hurczolván két kis oroszlánt.
Bojtosodó nyakaikra veté két karjait, és igy
Melléhez nyomván, az öbölhöz vitte le őket.
Ott azok éles üdvöltéssel harsogva megálltak,
Hasztalan: őket is a' zengő torok' alja benyelte.
Függő bérczek alatt a' tűztelen ejszaki tájon
Árva kietlen völgy feküdött, vak honja az éjnek,
Hajnala nincs annak, deleit nem látja verőfény,
És ha fölűl csillag megyen el, besötétedik arcza.
Fényt egyedűl a' rettenetes villámok okádnak
Árnyékába, az is közepét alig éri, elalszik.

Mély pedig és undok: növeményei barna harasztok,
És nyavalás kórók: tavait sár iszsza el, és a'
Bokrosodó sás köztt nehezen foly barna patakja,
Fenn állt a' gyermek, mikor a' villámok ütötték
Éktelen oldalait. Csak félig szürke homályban
Nyílt meg az agg mélység: köderesztő öblei, kormos
Szirtei tornyosodó fejjel fölütődtek az éjből,
Rajtok erőtlen rémalakok csapatozva borongván.
Borzadt a' gyermek mikor azt szemlélte, fehéren
Hagyta piros képét a' szívhez ijedve futó vér,
Még is ohajtását nem tudta elülni: kivánság
Szállta meg a' mélység lakozóit hallani, látni.
Háromszor megakadt elijesztő gondolatokban,
Háromszor neki bátorodott, 's mellére akasztván
Forgatagos sípját, a' rémek elébe megindult.
Vékonyszikla falak befelé horpadva keríték
Mindütt a' völgyet: rólok nem léphete útra
Vissza tövökhöz tért 's buzogánynyal rést töre rajtok.
És beereszté a' napot, a' nap' déli világát,
Mellyre midőn megbontakozott a' völgyi setétség,
'S a' buta rémalakok szakadozva enyésztek, utána
Ment maga is, a' bűnfészekhez elére legottan.
A' puha földből ott sívó ördögfi csoportok
Búttak elő, undok feketén, és füstöt okádva,
Aprón, 's olly fülösen, mint a' rét' füve tavaszkor,
Vagy vízár iszapos hagyományain a' serevény fűz.
Mindezek a' fénytől nyavalyásan elesve hevertek.
Lába előtt, kiket ő legelőbb meglátva, csodával
Néze, 's utálattal, szolván hozzájok imígyen:

Hát titeket ki vetett ide el? ti keservesek, e' sár
Völgy' fenekébe ugyan ki vetett el benneteket, hogy
Olly sürüen nőttök? szemetek mért gyűlöli a' fényt,
Mellynek egyéb élő vigadozva köszönti derültét?
Vaj! mi nagyon nyomorúk, nyomorúk vagytok ti, 's
A' ti tekintettek. Még a' mit láttam, azok mind (utálat
Hajnali szépségek, napok, ékes csillagi rendek
Hozzátok képest, 's maga a' rút béka virágszál.
Mert csunya kis féreg fejetek van, rajta hajúl vad
Tüske terem, 's feketék vagytok, feketébbek az éjnél;
Lelketek is feketén gőzöl ki belőletek, olly rút.
'S melly sanyarú szavatok! de tovább mit késem? ez a'
Szükséges nekem: elviszlek gödrömbe pihenni. (hang
Sijjatok ott, hogy hangotokat sípomba fogadván
Sípom után legyek én fajotoknak is egykor úrává:"
Így szólván kettőt lábánál fogva ragadt föl
'S vissza felé indult. A' résre nyomúltak azonban
Sanda irígy baglyok, 's fényét elfogni sietvén
A' bejövő nappal harczolva huhogtak előtte.
Kétes fény vala már. Sietett a' gyermek; utában
Szörnyen előtűntek már a' rém képek, előjött
Sánta vak apjával 's inait kezdette harapni
A' sárkányfi, de ő buzogányát vágta fejéhez;
Az megszédűlvén, rá ült, hogy rajta utazzon.
'S im mi nagyon különös, 's könnyű vala visszamenése!
Baljában viszi ördögeit, jobbjában az izmos
Mennykővel meghajtja lovát. Az nyögve pihegve
Tántorog és a' rést keresővel szerte csatangol.

Végre fölért, 's szét kergetvén a' baglyokat, a' fény'
Országába kijött. Sárkányát vissza riasztá,
'S hogy minden rút nép véletlen föl ne jöhessen,
A' rést, hasztalanúl, köveket halmozva bezárta.
Ment és ördögeit zajgó gödrébe vetette.
Minden hang vala már, szép még nem. Egy égi madárka
Sok színű, 's kecses, egy repülő kis tarka szivárvány
Szálla ragyogva elő. Fiatal még, 's gyenge. de szárnyát
Már bőven gyönyörű apjának tolla kiverte.
'S édesen és tisztán keltek dalolási: szerelme
Ő téres ligetén a' szép hajnalnak, az estnek
'S ifju virágoknak, vígan mulatoz vala közttök.
Ezt az epedt gyermek kergetvén szüntelen, egykor
Bokron elültében fáradtan fogta el, és a'
Sziklatorokra vivé. Ott az keseregve siratta
Régi szabadságát; de siralmán szíve megesvén
A' gyermeknek, ez ő hozzá így szóla szelíden:
„Ah madaram, szép kis madaram, ne zenegj te siralmat.
Tégedet én az üreglakhoz nem veszni hozálak,
Dallani hoztalak el, 's ha sipom hangjába fogadta
Énekidet, tova ismét a' magas égbe botsátlak,
Hogy legyen ott örömed, 's ha fölérsz istenhez, előtte
Meg ne gyalázz, hanem elmondhasd: a' gyermek imádód.
'S boldog, igen boldog, 's azt zengi: halalmas az isten!"
Így szólván madarát egy kis csemetére letette,
Melly egyik oldalról az üreg szájára kihajlott;
Ott az megszállván, kis lyukra bezárta legottan
A' vermet galylyal, hantokkal és oda sípját

Úgy helyzette, hogy a' lyukat annak szája befogná.
Tüstént gödrének megterhelt gyomra kiadta
Hangjai' rettenetes zavarát a' hangafa sípon.
A' mint a' komor éj' két fattya sivalkodik, és bőg,
Mint fene mérge miatt ordít a' tigris, oroszlán,
Fél, nyüszög a' gyengébb, a' sas' fajozási visítnak,
Mind egyszerre süvölt, ordít, és nyög föl alunnan,
És a' forgó szél erejével zúgva kerengvén
Még a' csillagot is megtánczoltatja, ha nem fut.
'S im mikor a' kisded szárnyas csattogva megindúl
Zengeni, mind hallgat, mind elnémúlva nyugosznak,
Csak maga bájosan, és tisztán zendül meg az ének
És a' forgó szél' erejét is megszelidítve,
Földet, eget, tengert örömámúlatba merít el.
Lejtve vidáman jő a' gyermek, vissza ragadja
Dús hangú sípját, 's madarával az égbe hagyítván
Teljes kedvében nem tud hova lenni szivével:
Fut, riadoz, szökdel, 's megmeg-zendítgeti sípját.
Ifju madárka repül könnyű szárnyakkal azonban
Hála', öröm' hangján zeng a' hajnalnak, az estnek
'S ifju virágoknak; szerelemmel repkedik ismét
A' hüvös árnyékban, 's víg napjai vissza kerülnek.
A' vad csorda pedig fiait keseredve nyomozván
Gyilkos erőszakkal kél völgyeken, ormokon, erdőn,
És az egész szigetet hangos robogása betölti.
Harcz zajog a' földön, harcz a' levegőben, erősek
Gyengék köztt egyaránt, 's feddőleg néz le az isten.
A' vadak a' vermet, fiaik hangjára sietvén,

Fölverik, és kiki fajzatival megtölti tanyáját.
Majd az erősebbek, dühöket fene méreg emelvén
Borzasan és sanyarún a' gyermeket ölni rohannak.
Az pedig ül, 's a' bájsípot megzengeti közttök.
'S im mi csodát támaszt! sürüen csapatozva sietnek,
Bátrak, félénkek, repülők, és földiek össze
'S körbe sodortatván a' forgó szél' erejével,
Megrohanása helyett, dölfös kényére kerengnek;
Lejt az erős tigris, méreggel lejt az oroszlán,
Rázza fejét iszonyún, iszonyúan rázza sörényét,
'S keble' tüzét égő tőrként hordozza szemében.
Lejt a' vad kuvasz, a' sírok' bontója setéten
Járja kerengőjét, könnyen szökdelve fölöttük
Lejteget a' párducz, 's agyarogva vonítja bajuszát.
A' szörnyű kígyó csörgését megszaporítván
Forgó társai közt testét karikába csavarja.
Közttök erőtelenül a' kis sereg, ürge, 's egérség,
A' nyavalás nyúllal majd félig halva forognak,
Aprózzák, törik a' tánczot, most lábra kel itt egy,
Majd egy más esik el, 's estében is egyre kereng, mind
Részegek a' síptól, a' sípnak forgatagától.
A' lassú csiga is, melly gyöngyét kérni kimászott
Társaival, nyomorúlt, a' sip' sodrába kapatván
Kénytelen új füveken czifrábban mászni meg útját.
Szinte az a' játék tünik a' levegőben is: egymást
Kergetik a' madarak, gonosz ölyv, vad héja, galambok,
Darvak, apró csízek mind egy karikába sodorva
Forganak: a' haragos sas leng feketedve fölöttük

'S gyáva kerengését felhőkbe takarni sietvén
Szárnya serény vágásaitól sebesedve nyög a' szél.
A' síp' hangja sötét földnek kebelébe is elhat,
Onnan egy egy halmot zajosan fölvetve fejével
A' síp hangja után két ördög tör ki, egész rút
Szörnyűségben. Megeresztett madzagok ágán
Hord az egyik száraz derekához övezve tizenkét
Kormos ikert, a' legvásottabb kölykeket; és lejt,
'S mindazok éktelenül lejtnek marakodva körében.
A' másik maga jő bűnnel hízlalva, kövéren,
'S termetesen: Négy árnyékot vet teste, világnak
Négy tájéka felé, ártalmast, 's lélek ijesztőt,
Mellytől a' forrás fenekéig apadva kiszárad
'S szerte tavasz himzette mezők nyomorúltan elégnek.
Lejt ez is, és a' fényt irtózván, szinte lyukat néz
A' föld' kérgibe, úgy oda van nézése szegezve.
És ebben lele kedvet, ezek látása vonā a'
Gyermeket: Ő ragyogó díszében halmokon ülvén
Nézte miként a' tarka sereg sipjának utána
Járta kerengőjét, most lassan, majd sebesebben.
Félre nem is nézett. Ott egy kis lánynak alakja
Lenge szelíden elő. Mikor a' vak sziklatorokból
Megmenekedve szabad szárnyakkal evez vala égnek
A' kis tarka madár, első örömének szülte
Akkor ez édes lányt, a' légnek tiszta fölében;
És szellők nevelék füveken ringatva, 's virágok'
Bíborain. Gyengéd tagait betakarni leszállt a'
Csillagos esthajnal, 's szűz harmat téjjel itatta;

Lelke pedig fény volt, az örök fény' tiszta sugára.
E' kisded remekét ég és föld látta foganni
'S csendesen állta körül; maga a' napok istene hozzá
Adta mosolygását, hogy kezdene szíve dobogni,
'S a' szív bánatok', és örömek' forrása megindúlt.
Volt foganásakor a' levegőnek méhe fehér köd,
Mellyből ő mint lágy kikelet' rózsája feselvén
Kellemes álomként képessé kezde simulni;
Végre fehér köde változván tündéri ruhává,
Lány kele lassan elő, a' legszebb testi valóság.
Lábai mint az öröm' zengése, lebegve röpülvén
Teste kicsiny súlyát hordozták mennyei bájjal;
Arcza mosolygás volt, szeme' pillantása virág, kék
Parti virág, mellyből mikor éjet kerget el a' nap,
Ifju sugárival a' leggyöngyebb harmatot iszsza.
'S ezt a' sípba fuvó gyermek nem látta. Kifáradt,
'S halmának döntötte magát. Harsanva kifordúlt
A' síp markából: szemeit betakarta az álom.
Tüstént a' két bűn földnek gyomrába lesűlyedt;
Örvendvén, noha bágyadtan, fészkeikbe siettek
A' madarak, barlangba vadak, 's hűs berki tanyákba.
Össze zavart csontaik' épűlete szinte koczogván
Vert hadként mentek sántító hosszu seregben.
A' kis lányka pedig végig lejtette letarlott
Síkját a' rétnek 's eltűnt a' déli ligetben.
Tiszta nyomán füvek, és sok színnel büszke virágok
Hamvaikból gyöynörű lábát csókolni kikeltek
És az elégett föld tavasz' ékét vette föl újra.

Még a' gyermek azontúl is sokat űzte csodáit
'S napról napra vadabb szivüvé lön vad gyönyöreiben,
Sípja csapás lett a' szigeten, maga rettenet, és gyász:
Minden rendü lakók iszonyodva futottak előtte;
Bujt a' csillag is, és gyász ködbe takarta világát.
Egykoron ismét így gyötrötte az állatok' éltét,
Jobbról gyenge nyögés jött szellő szárnyon azonban,
'S bája' hatalmától megcsendűlt lelke harangja.
Arra tekintett, és látá a' lányka' lebegtét.
Ajkai közt a' hang bámultan elálla, rekedve
Megnémúlt a' síp, maga, mint ki az álom után néz,
Néze merőn, 's feledett mindent, ébredni csak akkor
Kezdve, midőn a' lány eltünt a' déli ligetben.
Milly igen édes volt első látása, mi hévvel
Vágya, kiterjesztvén kezeit, szót váltani tőle,
Testvér kellemein tova is bámulni! de ez ment,
És a' gyermek előtt az egész természet üres lön.
Újra sipot fútt, és a' lányka is újra előtünt,
Nem maga, föltünt mind a' sípnak szörnyetegeivel,
'S rettege a' gyermek lánykáját féltve dühöktől.
És az ezer hangú síp megnémúla, fuvóját
Elhagyták az előbbi gyönyör, 's jó kedve csalárdúl.
Nem vadakat keresett többé; de kiváncsi haraggal
Bolyga mezőn, avaron, 's a' lánynak leste suhantát.
Többször is így szigetét bujdosva bejárta, ohajtván
A' kedves tüneményt, de nem azt, hanem élet emésztő
Bús sírnak fenekén, rosz ebédnél lelte Halálfit,
Melly őt, fusson bár, valahára eléri bizonnyal.

Mind a' többi Halál, országos népek ölői,
Száguldozva kimentenek a' nagy messze világra
'S ezt hagyták egyedül hogy az egynek lenne halála.
Ült pedig anyja' setét fészkén a' sárga Halálfi,
Némán, és siketen. Némán, hogy meg ne beszélje
Senkinek is végét, siketen, hogy sírni ne hallja
A' nyavalyák' fiait 's ha dicsőt kell rontani, meg ne
Lágyuljon végén, bár nemzet epedne is értte.
Pisla világ bolygott szeme mély üregében! erőtlen
Csontai zörgöttek lélek borzasztva, ha mozdúlt,
'S gyászos enyészet volt vállára kerítve palástúl.
Szája kajánságtól vala halvány kékre beszegve,
És csak alig takará sorait gyér barna fogának.
Termete váz, szive kő, horgas keze fojtani termett.
Most is játékból abban gyakorolta hatalmát;
Fojtogatá még a' levegőt is, 's lábhegyen állván
Mint a' vízbe haló, sápadtan kapkoda szerte.
Puszta vidékénél nem látszik semmi is élő.
A' mi teremne talán, fojtó párája elölné:
Csak bürök, és keserű mérgek' növevényi tenyésznek,
'S közttök az éhes pók feketén a' dongva csapongó
Légynek, az eltévedt szunyogoknak fonja veszélyét.
Legtova fenn bagoly áll, éjfélt öltözve magára
'S durva jövendőjét tompúlt huhogása jelentvén,
Agg denevérek közt örvend a' síri homálynak.
Fegyverek is vannak nagy számmal rejtve körében,
'S minden féle segéd, rövid élet' vesztegetői.
Mint ugyan annyi gyilok fetrengnek az ifju kor' első

Vétkei bokrosodó nyavalyákkal rakva: továbbá
A' rút tobzódás' álomtól gyakran elorzott
Éjei állnak mind rontó fegyverre lapítva.
A' sorsnak sujtó buzogánya is itt van, epével
Nagy sebek, és kínok vagynak gombjára beírva;
Láng sas az éh; a' szomj égő vér keblü oroszlán.
Maszlagi a' bűnnek, 's az irígység mérge, kigyóként
Mardokló szégyen, 's a' késő bánat epéje,
Gyötrelmek, haragok mind annyi segédi Halálnak
'S szörnyegetek' képet viselik mellette ijesztőn.
A' bús emlekezet szárnyas nyíl, mellyet az elmúlt
Boldog idők szaladó pártusként vissza lövelnek.
A' komoly elmetörés kedves kín' kardja, setétlő
Éles aczél a' vak kétségbeesés, lobogó tőr
A' féltő szerelem: éget ha öl, ég ha nem ölhet.
'S életek és örömek hervadnak szörnyü tüzétől.
Nyílt verem a' vénség, bizonyos benyeléssel ijesztget.
Mind ez együtt ha ki kel fogyató partjára Halálnak,
Hol van az, a' ki setét gödrébe ne dőljön előtte?
Eldől! el! bár a' nagy eget verdesse fejével
'S lába' nehézségét poklok' mélységei nyögjék.
A' gyermek mikor ezt látá, elfagytak agyában
Minden gondolatok, kebelét megcsapta hidegség,
Lélekzése fogyott. A' sír' szélére legottan
Vissza szökék 's szabadabb levegőből néze le hozzá.
Látta midőn az fegyvereit ragadozta soronként
'S még nem igen bírván, agyarogva hogy' álla közöttök,
Éhes lőn az alatt, lebukott térdére, 's marokkal

Ette föl a' sanyarú földet, nagy bőven evett föl,
Mintha magát avval mélyebben elásni kivánná.
A' gyermek pedig elmene és hol sűrü szövéssel
Fákra fut a' juhszalag, lógó fürteikbe fonódván,
Hajlékony kötelet készíte ügyes keze abból.
Most neki bátorodott, 's ellenségére lesujtá
A' súlyos buzogányt; szédülve ledőlt ez azonnal
'S hosszan, erő nélkül leterült a' síri magányban.
Akkor alá ugrott győzője, nyakába vetette
Nyers ihszalag kötelét, kihuzá a' hurkon az ürből
'S vitte tanyája felé. Megszűnt szédűlni azonban
'S ellenkezni akart a' sírfi; de kötve nyakánál
Fogva huzá őt a' gyermek, nem tudva kegyelmet.
Nem maga jött pedig, útja felén egy anyátlan oroszlán
Látva dicsőségét, leve kísérője nyomának,
És a' nem sietö rabnak mardosta bokáit.
Melly jól jött, mi kivánt történet az ormok' urának!
Egy kedves helye volt: halom, álmai halma gyakortább
A' csend' éjjelein. Maga ált az róna mezőben
Villámtól menten, 's zivatartól meg nem üvöltve.
Fennyen emelkedvén egy idős tölgy déli tövében,
Domboru zöld tetejét futamó árnyékival őrzé.
Itt az örök tenger' morajját, harsogva leomló
Hegyvizeket kellő vegyületben hallani. Távol
Látszanak innen azok, 's a' szem' játékai rajtok.
A' patak is, melly nem tova fut, csörgése' zajával
Lombsuhogásba halel, 's tündér álomra vet ágyat.
Dél vala, 's a' gyermek fáradtan jött ide most is

Új két társaival. Veszedelmes rabja fatőhöz
Kötve alant állott, maga fenn ült, 's a' kis oroszlánt
Könnyü szelídséggel simogatván csalta magához,
És aludott, lankadt testét hamar érte nyugalma,
'S ezt hamar érte csapás. Minek alszod el a' napot? Így
A' komor éj, 's felhozta setét országa' hatalmát (szólt
Küzdeni a' nappal. Minek alszod el a' delet? Így szólt
A' dühödő éhség. Hova lészsz munkátlan eszeddel?
Szólt a' fergeteg és elment harsogva fölötte.
Háromszor dördűlt, 's föl nem kelhette az ég is.
Csend lön azonközben, 's a' gyermek alutta veszélyét.
Hév szellő jöve távolból, 's egy hű szeretőnek
Hordta sohajtását. Fáradtan elére ez egykor
Széphez; de hideg kebelétől vissza veretvén
A' nagy tengereken bujdosva kereste halálát;
Most ide lengedezett, 's szomorún a' síphoz ütődvén,
Annak torkalatán elhalt a' gyenge sohajtás.
Tüstént megcsendűlt a' síp, nem gyilkos erővel,
Lassudan és gyengén csendűle meg a' szerelemnek
Lágy epedéseivel híván a' gyenge leánykát.
'S eljöve az mosolyogva, nem [is kísérve vadaktól,
Szép maga jött el most; de Halál' karjába kerűlvén
A' dombnál ragyogó lelkét oda vesztve rogyott le.
Őt a' durva Halálfi midőn rontotta, kegyetlen
Kő szive megmozdúlt hangos kopogásra, mosolyga,
Mint lehetet, 's lelkét nagy örömmel nézte kezében,
'S nézte szelíd álmát, mert csak szendergeni látszott,
Még csak alig szünvén pihegő kebelének ütése.

Kellemesen nyugodott mint egy kis habhalom, elmúlt
Fergetegek' partján, meg sem ringatva szelektől.
A' kis oroszlán ezt békén nem nézte: hatalmas
Ordítással ütött a' sírok' gyilkos urára,
'S fojtogató kezeit szilajon kapkodta fogával.
Ébrede a' gyermek. 'S így tűnt a' lányka szemébe.
Ott termett, kezeit rokonúl illette kezével
'S monda szelíden: „kelj, ébredj szavaimra leányka.
Én vagyok itt, 's édes húgomnak mondalak, ébredj "
Nem kele az. Sípját rendíté, hasztalan azt is,
Szörnyei föltüntek, de nem a' kis lányka: Halálfit
Kérte utóbb, siketen 's némán és vissza tolólag
Álla az a' ragyogó lelket markába szorítván.
'S ríva nehéz szemmel nézett rá a' fi oroszlán.
Akkoron a' gyermek gyilkos rabjára rohanva
Harczot kezd vala, és harczolt vele három egész nap.
Rettenetes kopogás hallott a' domb' tetejéről,
A' mint a' csont váz' tetemét búzogánynyal ütötte
Szüntelenül, 's az még sem akart engedni; de végre
Össze rogyott rosz csontaival; a' gyermek erőt vőn,
Elragadá vad körme közűl a' mennyei lelket.
És megadá ismét a' lánynak, epedve, ohajtva
Lesvén szemeivel, mint fog megnyílni az élet,
'S nem lese hasztalan: a' kis egek megnyíltak előtte.
Nem sok idő haladott, testvérek lettek, enyelgők,
'S kedvesek egymásnak. Folyamoknál játszva elülvén,
Gyakran együtt versent suttogtak az esti szelekkel,
'S a' suḍamó halakat lesték kis tüske horogra

Vagy madarat szedtek, vagy együtt telpeedve virágos
Pázsiton a' fejeikre hajolt fa' gyümölcseit ették.
A' tengerhez együtt jártak, szedegetni csigákat,
Vissza együtt tértek bérczekre, fenyére, ligetre.
Nem feledék az erős istent: leborúlva imádták
Nap'keletén, és nap'nyugotán, 's a' fergetegekben
És az erős isten kegyesen nézett le reájok,
És szúnyadni hagyá őket, szúnyadni az érzést,
Hogy mig az ifjúság zsendítő napja derűlne,
Gyermeki szíveiket kora gond ne gyötörje 's tilos vágy.
Nyugszanak. Arczaikon boldogság' álmai tűnnek
Szűz ragyogásban elő, nem háborgatja szerelmek'
Ostroma szíveiket, nem sejtenek átkot az élet
Gondjaiból; az ohajtások, 's a' csalfa remények
Kinjai, és ezer indulatok' hada, mint ugyan annyi
Fergetegek mélyen kebeleikbe temetve nyugosznak,
'S boldog időtlenség árnyéka borítja be őket.
Mennyi zavar, mi veszély, ha csatára kiszállanak egykor,
Majd ha setét örvényi közé iszonyodva tekint le
A' szív, 's a' sebes ész szárnyát felhőknek ereszti
És mikor azt mélység nyeli, ezt szédíti magasság,
Hol vegyen akkor erőt, hol irányt, 's hova vész el az
Azt a' szendergő gyermek nem tudja, nem űzi. (élet,
Még az örök sors is, mikoron pusztítani eljő,
Mennydörgő kerekét gyengén jártatja fölöttük.
Ártatlanságnak kora, kedves vagy te, virágos
Fához az áldásnak völgyében, vagy te hasonló
Azt sürüen koszorúzva fedik teli gyenge növések.

Díszes az és látása remény a' völgyek' urának,
A' jövevénynek öröm; de korán megrázza magát a'
Szél' zivatarjaiban, 's a' vész elhordja virágit.

MÁSODIK ÉNEK.

„Vége nyugalmadnak! kelj, kelj föl az álom' öléből
Szúnyadozó gyermek! „Hadadúr és Szűdeli," Kelj föl,
Láss ragyogó napot és indúlj sorsodnak elébe."
Hangzik az ég, és e' szavakat harsogja magából.
A' kik imént a' gyermeki kort láttátok enyelgő
Kéje' lefolytában, halljátok az ifju napoknak
Tetteit is: kik előbb név nélkül játsztanak, itt már
Rettentő Hadadúr, és bájos Szűdeli lesznek.
Ah föl az álomból szendergő lányka! ki hagyna
Tégedet illy gyönyörűt álomba temetve tovább is?
Föl te szelíd alak, ég és föld nem hagynak alunni;
Föl te dicső gyermek, Hadadúr, föl Szűdeli. Elfut
Rajtatok a' sebes év' szárnyas nyila, keljetek immár."
És kel az ifju: sugár termettel szép jegenyére,
Válla hatalmával vas erű sziklára hasonló,
Mellyen, mint eredő lombok, bomlottan inogván
Hosszu setét fürtök vergődnek játszi fodorral.
Bátorság magasítja fejét, magasítja virító
Arcza' vidámságát, az ver kebelére, szemébe
Az teszi villámát, 's erejével párosodottan
A' viadalmak' mennyköveit készíti kezébe.

Kél a' szűz, mi nem úgy, mint volt álmának előtte!
Kél vállán habozó aranyával sárga hajának
Gazdagon, és fényben szép arcza sugárai által.
A' gyermekkor' szúnyadozó sok bája fölébredt
Termete' nagyságán, hódító szikra világít
Kék szeme' mennyeiből; csókok' rózsái feselnek
Ajkain, a' gyönyörök' két kisded halmait, édes
Forrású kebelét lassud pihegése dagasztja.
A' két gyermek imígy egy ujabb kor' hajnala keltén
Egymással szives ellenben serdűlve fölébred,
Egy tüzes ifju, 's egy, a' kegyes ég adománya, szelid lány:
Ott az erő szépség, itt a' szépség lészen erővé.
Félve találkoznak szemeik; döbbenve lehajtja
A' szép lányka fejét, 's lelkén áradva csapongó
Önnön gondolatit nem tudja, nem érti; de retteg,
Édes baj kezd víni szívén, kezd víni nyugalmán.
Már egymást a' két szem egyült sugarakban ölelvén
Kezdi szövetségét, majd a' szív' néma határit
Megszegi reptével, 's belső palotáiba hatván,
Kedves ajándékúl egy képet fest le azokban,
'S a' szerelem' titkos betüit lángolva leírja.
Ég az erős ifju, 's így szól mély hangu szavakkal:
„Ah ne temesd szemeidnek egét a' földbe leányka,
El ne temess oda engemet is, vagy kedves-e a' föld
Annyira, hogy nem mást, csak azonnak nézd feketéjét?
Im föld és tenger díszét fölvette az éggel
'S én ezeket mind nem kívánom nézni, ha látlak.
Húgom-e még, ah vagy mennyszülte leányka, ki vagy te

Hogy rád kell függnöm szemeimmel, ohajtva keresnem
E' szemet és arczot, 's ez ajaknak hajnali nyiltát?
Karjait egyszersmind a' szűznek elébe kitárván,
Mint özön a' földet, készült foglalni ölébe.
Ott a' fejledező lánynak szeme rajt' megakadván
Elvesze bájain, a' tüzes arczok' déli világán,
Nem tuda ellenkezni tovább, oda hagyta magát az
Ifjunak, és ajakán a' csók csattanva repült el. —
Rá csattant tüstént tiltó hatalommal az ég is;
'S közttök az ősz tengert mélyen mordulva föladván
Bérczei fellegütő tetejétől sziklatövéig
Megnyílt a' sziget, és egymástól válva levének.
Szinte pirúl még ajkaikon lángjával az első
Csók, terjesztve maradt kezeik majd érhetik egymást,
Lábok előtt isszonyú mélység nyildoklik azonban,
'S ott hol az édes öröm' napját élné le szerelmök,
A' hideg éjszaknak rohan el fagyvérü lakója
'S régi, szakállos szörnyetegek verekednek az árban:
"Szűdeli és Hadadúr, tova innen türni reménni"
Hallják, 's távoznak; mert távozik a' hasadott föld,
A' becsapó folyamot tengerré téve közöttük.
Még csak az egy szemnek, melly égből vette sugárit,
Áll szabad úta, keserves az is, 's van telve könyekkel,
Rajta sötéten, alélt lelkök' bús éje borongván.
„Szűdeli látlak-e még?" „Handadúr megjősz-e te hozzám?"
Így váltják egymást szavaik, távoznak azonban
A' szomorú partok, mint két testvéri hajónak
Párja, kit a' szélvész egymástól messze szakasztván,

Erre egyét, mását tova hajtja dühödt erejével.
Úgy válának ezek, nyugatot közelítve az ifjú,
A' szűz támadatot, mint két fejedelmi szobor kép
Állván a' parton, 's egymásra hiába sohajtván.
De Hadadúr többé nem tűri nyugalmasan; átok
Kelt ajakán, az eget, 's földet vádolta, 's imígy szólt:
Ég! te kegyetlen vagy, 's nincs jóság csillagaid köztt,
Föld te hitetlen vagy, töredékeny portetem, és én
Melly hitvány! hogy ezen nyomorékot látni kijöttem.
Látni! holott vakon, és siketen, mint erdei törzsök,
Mint darabos kőszirt, nyughattam volna hegyekben.
Mért vagyok én itt, e' zűr-mindet látni, vagy a' ki
Fölhíttál, mikoron nem voltam, mért fadarabbá,
Mért darabos kővé nem hagytál lennem, alattam
Akkoron a' földnek mondhattad volna: repedj meg,
'S a' lobogó villám magas országának: omolj rá;
A' kő szózatidon porrá töredezve sem aggna.
Vagy ha vagyok látó, szemeimnek elébe miért nem
Undokot állítál, mellytől borzadjon az élet,
Mért nem szörnyeteget, mellyet rázkódva kerűljek?
Nem! legszebb remekét küldé le: szemébe tekintvén
Lelkemet ott vesztém, ez ölemben zártam el őtet
'S érzettem gyönyörét, hogy most elhagyjam örökre!
Nincsen erőm, hogy tengeren által elúszszam utána,
Nincs suhogó szárnyam hozzája repülni: előttem
A' nagy özönt, sok idomtalanok hasogatva bejárják;
Jő, megy az égi madár, magam attól a' ki teremtett,
Egy nyomorú szárnyat nem tudtam nyerni segédül.

Hah ti kik ordíttok, szélvészek, imádjatok érttem,
'S te könyörögj villám hogy rontson el általatok, mert
Én e' kínaimért többé nem imádhatom őtet;
Testvérként ölelem meg ez útált földet előtte,
'S lássa dicsőségét! — féregként porba vegyűlök."
Így elveszve, szilaj fájdalma' hevében az ifjú
Földre terűlt, mikor a' lányt már nem is érte szemével
'S várta setét porban, hogy villám, fergeteg üsse.
És üte a' villám, dühödött a' fergeteg: őtet
Nem bánták; ingó szigetével partra vetették,
Puszta kietlenség fogadá ott, sárga fövenynek
Tengere, hol foganat nélkűl vetnéd el az élet'
Magva' javát, hol egész ország fonnyadna füvestűl
'S rengeteg erdőstűl. Állat nem lakhatik ottan
Nincs forrás, mellyhez szomját enyhíteni jőne;
Csak maga áll a' nagy sivatag, sivataggal övezve
Hosszan, 's végtelenűl, melly néha viharra fölülvén,
Bujdosik ég 's föld köztt, hegyet alkot, völgyeket eltölt
'S roppant nagy seregek' temetőjét hordja magával
És ha leszálla, halál' csendével nyugszik el újra,
'S hév napjain szél sem lebbenti meg árva határit.
Erre midőn Hadadúr kinjától hajtva kilépne,
Nagy nehezen húzá tántorgó lábai' terhét
'S mellyet rá isten küldött, órjási doronggal
Fegyveres árnyékát borzadva kerülte hiába.
Szint' ekkor csendes partját a' lány is elérte,
Köny mosván arczait, kebelét fájdalmak emelvén,
Átok ugyan soha nem; de panasz hangzott ki szivéből

Bús, egeket vívó hangján a' vesztes örömnek.
Mint meghajtja fejét zivatarban gyenge virágszál,
Szűdeli úgy hajtá le fejét búvában az ormon,
Szép hosszú hajait ragadóban hagyva szeleknek.
Őt pedig a' tenger nem bántá fergetegekkel:
Lenge fuvalmával kísérte keletszaki parthoz,
Csillapodó hátán szigetét hordozva szelíden.
Ott az emelt parton ligetek mosolyogtak elébe,
Hangosak, és zengők patakoktól, 's lombi madártól
'S csak neki látszólag, látatlan alakban egyebnek,
Kisded tündérek fogadák repdesve, futosva.
Kisdeden olly gyönyörük, mint egy szép szűzi mosolygás.
Szűdelit ők lágy karjaikon partjára vezették.
Hol mikor az még is bús andalodásba merűlten
Mind csak az eltüntért tengerre sohajtana vissza,
Szerte világ' minden részére oszoltanak ők el
'S annak kincseiből lakot állítottak előtte.
Mint ha fuvott habból nőtt volna ki, gyenge fehéren
Úgy kele a' szép lak lépcsőkkel övezve körösleg,
'S barna fenyük' magas árnyaiból kitekintve helyenként.
Fenn aranyos tetején gyöngyöt hintett el egy isten,
'S vissza szegényűl tért a' nagy tengernek ölébe.
Oszlopok őrzötték tágas folyosóit, azokból
Nyiltanak a' teremek, hol az élet négy kora, jó és
Bal folyamatjában, harczban, 's nyugodalma ezernyi
Képeiben híven volt festve hatalmas ecsettel;
Mind ezek egy belső teremen végződtek el: annak
Nyilt tetejét maga födte az ég szép csillagi fénynyel

'S délben egy árnyat adó tündér őrzötte nap ellen,
Ottan az álmodozó szűznek vala nyúghelye, mellybe
Tiltva van a' látás, más lábnak nincs szabad útja;
Mert szent titka fölött őrt áll a' tisszta szemérem.
Ott hüvös esteken őt édes kín' álma borítván,
Pirholagos selemágy dagadó hullámi fogadták.
Így van ez itt; de ki bolyg ott a' pusztában epedten,
És sanyarú gonddal? Hadadúr az, kit vadan ingó
Hosszu dorongjával követ a' kísértetes árnyék.
Mostan eláll, 's árnyát maga így szólítja boszúsan
Veszsz el erőtlen kép, mit akarsz te nyomomban? utánam
Csúfságnak mit ügetsz mindenha? oszolj tova innen
És az utált tenger' közepén sűlyedj le fenékig.
Vagy rémíteni jösz? Hah akkor mondd meg uradnak,
A' ki reám küldött, hogy nincs félelme szivemnek
És ha pokol küldött mondd meg neki, jöjön egészen
Mert így szégyent vall, 's kaczajomtól megreped a' föld
De ha nem az küldött nyomorúlt, térj vissza egedbe,
Állj meg az isten előtt, 's nap hold meghallja ha mondod:
„Hogy Hadadúr nem fél sem egétől, sem pokolától."
Ezt csak alig végzé, villám jöve sebten az égből,
'S árnyékába csapott, sugván egy szózat utána:
„Tűrj, de ne zúgj, 's fáradva remélj." Árnyéka legottan
Földbe merült mélyen; de helyette leányka tünék föl,
Szűdelihez föltüntében termetre hasonló,
'S gyors szaladással eredt csábult Hadadúrnak előle.
Nem haladott tova: barna vihar kergette fövenynyel
És uton érte hamar, még csak szép ujja maradván

Künn a' halmosodó fövenyen, fölnyujtva segédért.
Azt az utána rohant Hadadúr megkapta 's kigyó bőr
Telte kezét, mikoron fölvonta; kifogytanak immár
Átkai, nem dühödött; a' domb' tetejére leűle,
'S tompa nehéz hangon szólt a' sivatagba merengvén.
„Tűrj, és várj! Im várni fogok mig itten az éhség
Meg nem emészt, 's ha fejemre homok hegy esik le, remél-
'S csak hamar őt önnön vágyának elérte csapása. (nil!"
A' napot érzé már, már érzeni kezdte hatalmát
Égő szomjának, 's dühös éhségének, epedten
És oda dőlve nehéz pihegéssel déli fövenyben
Ült az erős ifjú mintegy sírhalma magának.
'S látta Halált, az elestével nagy erőre jutottat
Állni közel, 's iszonyú harczát elkezdeni rajta.
Éjszárnyon jöve távolból egy nagy sas azonban
'S kis gyermek futa árnyában kergetve lepéit,
A' ki midőn Hadadúr lábához elérne, lihegve
Öszve rogyot, 's lepe, 's hűs árnyék elenyésztek azonnal.
De Hadadúr éltét még egyszer ohajtani kezdé,
Fölkele mint egy váz végső éhsége dühében,
'S ragadozó karját a' kis gyermekre kinyujtá.
Sejté a' gyermek, 's így szólt két térdre borulva:
„El ne szakaszsz ifjú, ne bocsáss szakadottan anyámhoz,
Im ha fejem' megeszed majd kérdeni fogja, hová lett
Gyermekem, a' te fejed? ha bokámat rágod el, egyben
Kérdeni fogja, ki tett sántává gyermekem? a' húst
Ha leeszed rólam, nem is ösmer rám, de ha még is (hoz,
Olly igen éh vagy, egyik kezemet vedd 's vígy el anyám.

Kérdeni fogja szegény, hova lett kis gyermekem a' kéz?
Én pedig így felelek: szépséges anyám te, ne búsulj
E' kezemet farkas, 's nem ez ifjú, ette meg, inkább
Vas kezet adj ezután, azt majd nem fogja megenni."
Ezt hallván legelőbb kezdett borzadni magától
'S vissza esett fövenyágya felé, bár éhen, az ifjú
'S szóla: eredj kis gyermek anyádnak ölébe; nekem nincs,
Nincsen anyám, ki ha elmúltam, kérdezze„hová lett?
„Istenem egy volt, most az is elhágy veszni bajomban."
Bágyadtan mikor így szólott, zaj támada jobbról,
Hús falatot hozván, három hollófi repűle,
Azt beteg anyjokhoz napi táplálatra viendők.
Most azon ütköztek, ki legyen bevivője, 's csatájok
Közben elejtették Hadadúrnak ölébe az étket.
Mintha ki verméből, melly sírként nyelte be léptét,
Kincscsel lelhet elő, nem máskép vette az égből
E' falatot Hadadúr, kegyesebbnek hitte az istent,
És nem zúga reá. Megevé pedig a' levetett húst
Félig, 's még enyhét alig érzé, hogy szomorodtan
Lábainál látá a' gyermeket ülni, könyörgő
Arczczal: az ártatlant szívéből szánta, legottan
Nyujta falatjából. A' gyermek örülve ragadta,
'S a' hollófiakat kezdé táplálni, kezében
Még egy morzsa maradt, azt izmos konczra nevelvén,
Által adá: beteg anyjokhoz vigye a' ki legifjabb,
'S mentek azok vidoran szegdelve az égbeldi ösvényt.
Bámulatos szemmel nézett minderre az ifjú
És gyönyörűséggel; de tovább is térdre borulan

A' jövevény gyermek még így folytatta csodáit.
Kis poharat mártott a' forró déli homokba,
'S azt mikoron kiemelte, hideg gyönyökre megolvadt
A' homok, és öbölét megtölté harmatitallal.
Ezt mikor a' lakozott ifjú enyhére megitta,
Elszúnyadt 's bajain az ital, 's nyomos álom erőt vett.
Hűs ölelésével fogadá szép hajnala őtet
'S a' jövevény napnak, mint kedvest, nyájasan adta.
Ébredvén maga lőn; de merészen szegte meg útját
A' gyermek' nyomain szaporán hagyogatva csapásit.
Ő mikor így egyedűl a' puszta' határira törne,
Fekve sivány porban karjához súlyosodottan
Mennykövező fegyvert, buzogányát, lelte meg utján.
Hogy tova ment kardot szemlél villogni, 's örömmel
Szegdeli a' levegőt ragyogó élének örülvén.
Majd egy kürtre botolt, 's bele fúva hatalmas ajakkal
A' nagy üres pusztát harsány hangjával elönté.
Mintha setét berkét elhagyja anyányi oroszlán
És legelőbb szabadába megyen, nem tudja de érzi
Ádáz ösztöneit, tör, dúl rohanással izenvén
Harczot az erdőnek, 's meg-megriadozva szavától
Harsog egész környék, valamerre lecsörtet utában.
Úgy Hadadúr önkényt erejétől lelkesedetten
A' dühödő harcznak, harcz nélkül is érzi haragját,
És hadaz és kürtöl, fejedelme az árva magánynak.
Hogy tova megy, lel aranysisakot domborra kiverve,
'S lel haragos lobogót tetején, egy fekete szárnyat,
Mellyen előbb a' legszilajabb kerecsenfi csapongott.

'S a' szabad ég' mezejét nyugatig hasogatta kelettől.
Most ide volt a' szárny, emez égi vitorla, szegezve,
Várva hogy ütközeten, mint hajdan, előre hasítson.
Nem tova volt a' harczruha is, melly tiszta zománczú
Kékes aczél szálból szövetett, és rojtos ezüsttel
Szegve kevély ragyogást hintett a' csorva homokra.
Már ragyogott Hadadúr ezen öltözetében, örömmel
Lángítván szemeit, mikor ím a' puszta fövenynek
Vége felől hadi mén jött száguldozva, nyomában
Hagyván a' szeleket, kik előtte süvöltve kelének.
Hogy közel ért, kis sárga fejét meghajtva viselvén
Meg megrázta nyakán teli fodru sörényei bojtját.
Nyerge finom csont volt, takarója virágos aranynyal,
Büszke pogány úrnak országló bíbora hajdan;
'S dárda hevert hátán, rettentő dárda körisből,
Melly tüzes élével, mint ártó üstökös úgy jött
'S a' sebet, és viadalmi halált csillogva kereste.
E' mén (Szellő volt) hogy elért Hadadúrhoz, előtte
Földre borúlt, 's készült a' hőst hátára fogadni.
Meg lön az és a' mén szilajodva repűle urával,
'S vitte setét estig. Már a' sivatagnak utóján
Bokrok tüntek elő, forrás öntözte töveiket,
'S néhol egy árva virág 's halovány fű lenge: továbbá
Dombok emelkedtek, távolb órjási hegyeknek
Bércze nyomúlt szigorún kéklő ormokkal az éghez.
Már fenn a' magason vadat űző héja kerengett,
És nyoma látszott a' tévelygő vadnak alant is.
Eljött a' vad méh, keresé a' puszta' virágait,

'S kebleiken kipihenve, dalát dongotta magában.
Végre füves dombon hat gím jöve sebten elébe
'S éles barna szemét szilajon rá vetve, robajjal
Vissza szökött ismét tápláló rengetegéhez.
Itt megeredt a' ló, 's a' melly folyam' árja határúl
Foly vala, által uszá, 's partján megszálla urával.

MAGYARVÁR.

TÖREDÉK

MAGYARVÁR

Dőlve, magányosan áll, az enyészet'képe, Magyarvár,
Késő romjaiban. Lejön a' szép Kúma hegyéről,
'S nem leli nagyságát; elporló néma falaknál
Hajtja vizét szomorún; árnyék sincs benne azokból,
Melly magas ormok előbb az eget csillogva keresték.
Ott piruló hajnal nem, dél sem kelti föl a' zajt;
Csende van: éjenként ordítják csak föl az éhes
Farkasok álmaiból; kövein, hol hősök alusznak,
Kósza kigyó sziszeg, és halovány gyom rázza szakállát.
Nem vala ezred előtt, nem két ezrednek előtte
Illy letarolt e' vár; akkor volt híre' javában,
Harczos Orod' nemzettének, Dalmának időtte.
Ím roppant kőcsarnok alatt ott nyugszik az ifju,
Nem maga: karjaiban harczok' vilámi nyugosznak.
Mély pokol a' tenger, 's mi riasztóbb fergetegénél?
Ő nem rettegi azt: dühödéseit győzte hajóján.
Járt a' fényszerető perzsánál, látta hatalmas
Róma' hadát, 's viadalmaiból megtérve negyedszer
Marczona Verrestől, kit elölt, hadi jelt hoza arczán;

Hogy megtért, vendégi alatt dübögének az ősi
Csarnokok, és teremek; maga is tort jára, vadászott
Kiskori társaival, 's örömeiktől zenge Magyarvár.
Mind elmúlt ez is, újra magány foglalta be létét.
Nemzetsége kihalt: kora sírba temetve szülei,
Húga Zarándnál él. Maga van, mint éjjel az árnyék,
Oszlopain paizsok, 's aranyos szép fegyveri függnek,
'S elragadott zászlók, Verres' zászlója' hegyében
Ül komoran egyedül a' büszke tekintetü sólyom;
Szárnya nem is lebben, csak néha riad meg az omló
Kúma' zaján, 's hegyi szellet után kapkodva vadat les;
Ő maga messze kinéz: kicsin a' tér melly van előtte;
Lelke rideg sasként nagy egész országokat eljár,
'S kéidi, mi van még ott, mellyel mérkezni ne tudna?
Dobban azonban az út, bajnok közelíti határát
Büszke Magyarvárnak, 's mig tart a' rajta tünődés,
Im már ő megszálla, madár lova vesztege, hullván,
A' tajték, mellyel habzik vala szája, körösleg.
Kék selyem ing lobogott a' szélben harczi ruháján,
'S hímes ezüst szegetét játszatta az égi sugárral;
Kalpaga barnás volt; de tetőjén inga fehér toll,
'S csid vala jobbjában. Arczán, mint mindig, az épség,
'S ifju vidámság ült. Fegyverneke, 's békei társa
Ez vala Dalmának. Soha ezt búsongani ember
Nem láthatta: vidáman folyt jó vére ereiben,
Szinte miként foly az ormi patak délesti lapályba,
Melly vígan csörög el kis partja' virágai közben,
És csak néha, midőn menetét kőhalmok elállják,

Váltja zaját, 's vizeit harsány zuhogással özönné.
'S így vala ő örömest dévaj, 's elmésen enyelgő
A' békés napokon; de serény a' harcz' idejében:
Ott esze járt, itt dárdáit forgatta vitézül.
Most hogy elért, megörűlt, 's így szóla Orod fia Dalma:
Dévaj Igar mi hoz illy későn, 's hímzetten előmbe?
Barna vitézt vártam feketés vaslapba borítva,
'S ím a' nap' fiaként tündöklő úrfi közelget:
Nász van-e még Ügödön, vagy tán itt nőszik Igar ma?
Így szólván fejedelmi kezét nyujtotta Igarnak,
Az pedig elfogadá, 's illy szózatot ejte viszontag:
Nincs még nász Ügödön, sem Igar nem nőszni jön erre;
Téged jő egyedűl üdvözleni, 's látni hatalmas
Engadiból, 's Ügöd erdeiből, hol, imez ruha bár milly
Ékesnek lássék, vad fák is termenek illyent.
Illyeneket szólván, nagy örömmel nézte vezérét,
'S híreit elmondá. Szólt a' tarkői Zarándról,
Szólt Keviről, a' száz teremű Koppánynak uráról,
'S hősekről, 's deli szűzekről, 's országos ügyekről.
Majd tova megjárá a' rég nem látta vidéket,
Megfordúlt fejedelmeinél a' kúmai várnak,
Ifjúnál, aggnál, hollóhaju hölgyeinél is
'S kedvet adó vala, és örömes mulatása körökben.
És mikor így hete múlt, nyugatának napja beállván,
Lön maga Dalmával, nagy lelkü fiával Orodnak.
Éjjeledett. Szomorú rémekkel jött el az árnyék
'S a' zaj' sírjánál ünnepleni szálla be a' csend.
Még nem tündöklött a' menny; de törötten oszoltak

Fellegi, és a' nyilt csarnok' közepében ülőknek
Lassanként kiderűlt kéklő szép sátoros öble.
Sárga haját rázván most tünt föl egy éjszaki csillag,
'S majd egyedűl ragyogott aranyos longjával az éjben.
Tiszta világa elől az egek kis fényei bujtak,
'S a' kibukó holdnak halovánság telte be képét;
Eljött, 's vissza ijedt odvához az árva sötétség'
Szárnyasa; jókor elült keselyük szálltak ki helyette,
'S még egyszer napot, és napfényt keseresének az égen.
Látta, 's imígy szólott nagy lelkű Dalma Igarhoz:
Haj! Igar! én heverek, 's nevető szép csillagom itt van.
Im hogyan önti merész sugarát a' fénytelen éjbe,
Mintha az álomidőt kívánná tenni rövidbé.
Vagy csalatom, vagy ez a' csillag már ösmeri Dalmát.
Szinte midőn Sírász' gyönyörű ligetébe merültem,
Igy jöve akkoron is lobogó arany üstöke szegvén
Éjjeli ösvényét, 's haza intett kéjem' öléből;
Itt vagyok! estenként tünetek változnak előttem,
Kél, szünik a' szélvész, a' záport űzi verőfény,
Kúma lefoly, 's napokat viszen el folytában, örökre
Elvesztett napokat, hullt gyöngyeit a' nagy időnek,
Kik, föld' kincseivel váltsam bár, meg nem adatnak
Ifjúságomnak, kisded pályámon ez egynek.
'S még én veszteg ülök.—De nem így! legyen ez ma utószor;
Tettek után török, és munkát ha nem adhat ez a' föld,
A' pokol álljon elő, avval lesz harcza karomnak;
Hogy mikor a' nyugalom' napját közelíteni látom,
Lelkem üres ne legyen nagy tettek' gondolatától.

Dalma imígy zárá fellengő lelke' beszédét,
'S tisztelvén szavait még hallgata társa; de a' hős
Nem titkolta szivét, így szólt kérdőleg Igarhoz:
Bajtárs! hű követője valál mindenha utamnak,
Most hogy Etel mellett rokonink szomszédaik által
Hadba idéztetnek, bizonyos bír hozza; magadtól
Hallom, napnyugaton dölfében háborog, és az
Engadiak' hírét nem tiszteli a' ravasz örmény.
Mondsza, ha völgyeiből kürtömmel fölverem a' jászt,
És a' büszke magyart dárdák viadalmira hívom,
Menjek-e föl vagy alá ragadó folyamához Arasznak,
És ha megyek, kísérsz-e megint bajtársi karoddal?
Erre felelt Igar, és komolyabb lőn arcza szavával:
Fejedelem hogy atyád volt éltem' gyáma, hogy a' hab'
Torkából te levél annak mentője, 's letarlott
Hegylakomon, tova harczi mezőn jártomban, ovója
Nemzetségemnek, nem elég elmondanom, érzem,
'S rút feledékenység soha nem lesz bűne Igarnak.
Menj el azért, valamerre akarsz, valamerre visz a' vágy,
Nincsen az a' távol, sem sziklás bérczi magasság,
Nincsen az a' mélység, melly megfárasztana, harcz, tűz,
Tátogató örvény, 's Ármány örök éje, holottan
Lélek döbbentő ugatással hangzik az őreb,
Mind nem elég szörnyűk elijeszteni engem utadtól;
És még is, ha szabad tanakodnom szándokod ellen,
Jódra hajolt elmém máskép fordítja tanácsát.
Megszünt, 's csillapodást olvasván Dalma szemeiben
Már szabadabb lélekkel imígy folytatta beszédét:

A' mit Etelközről mond a' hír, mind igaz, úgy van
Nyúgaton is, mint elmondottam, azonban Etelnek
Hős ura csak keljen, szomszédai sírba remegnek
'S Engadi még magas a' ravasz örmény kurta vasának.
Indúljunk egyedűl: okod úgy sincs menni hadastúl.
A' jász' völgyeiben, és a' tér földi lakók köztt
Még szomorognak anyák, még nem vén özvegyek élnek,
Kik Baku tengernek szeleit siralommal egyítik:
Sok deli férfiakat temetett el az éhes ölébe.
Hadd serdüljön az ifjúság: gyakorolja jövendő
Harczaihoz kezeit; de ha még is kelleni fognak,
Ints, vagy izenj, pillantat alatt nyomaidba suhannak.
Menjünk hát egyedűl, im hí szép tája nyugatnak,
Hí Terek, és az eget lecsaló szép völgyei hínak.
Erdők és hovasok harsány folyamokkal üvöltve
'S nyári hüvös patakú ligetek változnak utunkban,
És valamerre megyünk, rokonok' szive, honna fogad be.
Vár Keve, 's bátyja Zaránd, és a' harcz' ősze Tugorkán,
Vár magas Engediban fejrázó Kende, ki ellen
Nincsen erő, nincs hős, a' harcznak nincs veszedelme,
A' ki ha rázza fejét ellenkezetében, akár az
Ég föld rázkódjék, és azt harsogja: nem úgy lesz!
Olly bizonyos jelt ád 's akaratját nem szegi szükség.
Im rád vár ez is, és ösmerni kivánna, ha jőnél.
'S mit késsem? tele van futamó híreddel az ország:
Rólad dall a' szűz, téged vár titkon epedve
Jász Iboly a' völgyek', 's a' halmok' dísze Homanna:
Csak maga hallgat még a' sárga fodorhajas Elvő,

Magzata Kendének. Ligetében rejtve virágzik,
'S a' köz hír nem mer közelíteni tiszta nevéhez. —
Fejedelem, ha talán csevegésre jutok ma, ne vádolj;
Nem hallgathatom el, meg kellene tudnod utóbb is:
Láttam egy országot, hegyi téren fekszik; előtte
Kék távolban az agg tenger' hullámi forognak,
'S fodros rengetegek' koszorúzzák pázsitos aljját;
Fenn a' hajnali táj, közelebb szépséggel az éghez,
Mint nyomorú földhöz, meg nem vénhedve virítván,
A' boldogságnak szerelemmel nyitja magányát.
Ott mulat a' deli szűz. Láttam, 's a' gondolatoknak
Tengere lelkemben kiapadt szépsége' tüzétől;
Megnéztem, 's szemeim lekötötten rajta veszének.
Szóltam, 's nem voltak szavaimnak hangjai, most hogy
Szólhatok, ezt mondom, 's kevesebbet nem lehet immár:
„Rózsánál rózsább, gyönyörűbb valamennyi gyönyörnél."
Ment, én árnyékát, magamat nem tudva, követtem;
Még az is éj' színét nem vötte magára: pirongott
Arczai' hajnalaként, és vissza mosolygani látszék.
'S e' kis tündért egy örmény föld szülte királyfi,
Egy nyomorúlt Tigrán epedezve vadászsza szemeivel.
Külföld' fajzatihoz fejrázó Kende nem adja,
Még is ez a' Tigrán veszedelmes csalfa hitében.
Fejedelem nem jősz-e alá a' lányka' bajához?
Jőj le, riaszd el ohajtóit, 's ha szivedre keríted,
Mondhatod a' napnak: szálljon le alunni! az éjnek
Hogy besötedjék; maga sárga fodorhajas Elvő
Több neked a' napnál, több a' szép csillagos éjnél.

Erre magas lelkün mosolyogva felel vala Dalma:
„Bajtárs, mint sokszor, most is szűk földi határon
Túl járnak szavaid; de nekem, bár mennyibe teljék,
Tetzik ajánlásod; lemegyek, megnézem előszült
Hősink' lakhelyeit, fejrázó Kende' hatalmát.
'S nem hunyom el szemeim' hódító kellemek ellen,
Hölgyeket is nézek. Megnézem, szebb-e Magyarvár
Hattyuinál kebelük. Megnézem Hajnalon Elvőt,
És ha Tigrán ellen karomat kérendi, halálban
Ellensége leszek karddal, dárdával, ideggel;
Többre nem int elmém. Láttam, 's tán szebbeket annál,
Nem látnak szemeim; de nekem nem csillagom a' lány.
Gyenge virág, kebelén még réggel ringadoz a' gyöngy,
Színe jön, illata kél, gyűl édessége; de mézét
Méhek, 's a' csapodár lepkék ragadozva fogyasztják,
Illatit ingadozó örvényivel elnyeli a' lég;
A' dél jő, 's ragyogó gyöngyét lángjával eliszsza.
Lankadoz: akkor már többé nem kedvese a' méh,
Pillangók kerülik, 's üres a' lég' árja szagától,
Perkedt szirmaitól szomorodva bucsúzik el a' nap;
Még csak az egy szellő, melly kórójához ütődik,
Zeng neki gyász dalt, és az is elhal nyögve tövénél.
A' hír tiszta sugár, azt nem fárasztja meg ösvény,
Nem nyeli el mélység, sem alatt nem hagyja magasság;
Szerte repűl szabadon, 's ragyogása parancsol az éjnek.
Én ezután sietek! kelj, kelj tova csillag az égen,
Dalma fölébredt már, lelkét sugaraiddal ereszti."
Így végzé szavait, 's nyugalomra betére Igarral,

De Igar így szólt még szerelemmel víva magában:
„Fejdelem a' lánykát mért mondád gyenge virágnak?
Szép a' gyenge virág; de ha gyöngyét a' nap elitta,
Nincs szeme, melly rajtad csillagként telve forogjon,
'S melly ha tovább fordúlt, eged is beboruljon utána.
Nincs haja, melly a' bércz' ragyogó délesti ködénél
Szebb legyen, és pihegő kebelét őrizze szemedtől;
Ajaka nincs, mellyen csókok' szűz hajnala keljen,
'S melly napot, és holdat tudjon megkötni szavával,
És ha szakasztani mégy, nincsen habi lába virágnak,
Mellyel az áradozó patakon túl fusson előled.
És szive, melly, ha rokon lettél hozzája, szeressen,
Jó szive nincs mellynek dobogása megáldja szerelmed'
Álmait, és az egek' dörgésit elűzze füledtől.
Fejdelem! a' lánykát mért mondád gyenge virágnak?
Szép, hamar is hervad; de dicső is, kedves is a' lány."
A' csillag beborúlt, rémeknek hagyta az éjfélt,
'S nemzetek' álmainak. Szenderg a' hírre sovárgó,
Várni az új kedvest szeretője megunja, 's lenyugszik.
Szúnyadoz a' rabló; de nem a' boldogtalan, az még
Fenn van az inséggel, és nem jön ölelni halála.
Arta ez, a' pártus földnek fejedelme, mig a' nap
Fenn vala boldog egén, most bús árnyéka magának,
Mint zivatar kergette levél, bujdossa hazátlan
A' neki szűk földet, 's nyugodalmát nem leli rajta.
Fergeteget keres a' hegyeken, gyász éltet az elzárt
Völgyek' ölén, hogy az emléket bele ölje szivéből,
Él az azonban még, és halni nem engedi őtet;

Most is, mint keselyűk, szaggatják őt az ijesztő
Gondolatok, 's ősz fürteivel hajtják ki az éjbe.
Kúma sötéten foly, közepett csapdosva haboktól
A' nyomorult ember kormánytalan űli hajóját.
Látköre barna homály, szeme, lelke halotti sötétség;
Keble kiégett hegy, mellyből mély tompa morajjal
Szózat emelkedik, élőknek, holtaknak ijesztő:
„Hajtsatok el, viharos tengerhez hajtsatok engem,
Oh ti sötét éjnek habozói, hogy ottan az örvény
Nyeljen el, és ne csekély habban, hullámban enyésszem,
Hogy magasan feküdgyék a' vízbércz lelkemen, annak
Vad zuhogásaitól siketűljek, hogy, ha fölöttem
Nemzet pusztúl el, vagy esik rabigába, ne tudjam.
Ott ha az égő nap föl akarna találni, ne leljen,
És ha kivánnám én még egyszer látni, ne lássam! —
Vagy minek is láttam? Te sötétség' éje borúlj el,
Bús alakod ne legyen, mint lelkem' alakja világosb.
Mért lelkem gyászhoz nincsen szoktatva? Miért lelt
Inségnél egyebet, hogy most mikor abba merül el,
Képzete a' nagyról, 's hogy az elmúlt, búja ne volna?
Vagy hol van, ki velem tudjon mérkezni panaszban?
Atyja' halálán sír? Az atyát én láttam elesni
Agg hófürteiben, 's bűnöm vala benne hogy elhullt;
Átka maradt rajtam. Szép hölgyet veszt vala, 's kedvest?
Kettőt vesztettem, a' földnek gondolatánál
Szebbeket, és jókat. Szivemen hervadtak el, és most
Csendes Araltónál nyomorúltan porlik alakjok.
Gyermekit ölték el? Szépen, mint déli pagonynak

Szálai serdűltek fiaim; gyász hajnalom eljött,
'S lábam elé gördűle fejök. Iszonyodva elülték
E' karok a' gyilkost, de fiam nem támada többé:
Mind eltépetten tavazó vérökben aluttak,
'S őket nem siratám. Egy nemzet' lelke vesződék
Végső napjaival. Szemlélnem kelle veszését,
'S csak siratám: többé nem voltam menteni képes.
Itt vagyok, a' vas sors kerekétől törve, futólag
Bujdosom a' földet, 's még halnom nem szabad: árván
Egy gyönyörű lánykám, ifjúkori gyenge sugára
Boldogságomnak, kísér szakadatlan utamban.
Mint sanyarú árnyék, megyek én mellette: szememnek
Fénye csak ő, 's csak szemeiben nézelhetem a' rám
Nem haragos mennyet. Keze törli le arczomon a' bút,
'S ajka nyugalmat zeng. Éhemben is ő etet, és ha
Szomjazom, ő hoz italt kisded tenyerében az érből.
Színem előtt szúnyad, 's még egyszer látom az elmult
Örömet álmaitól viduló arczára kifestve. —
Ébred, 's ágyamat ő veti meg puha parti füvekből,
'S csendes az én álmom, mint a' ki örökre alunni.
Mélyen alunni fogok. 'S ím ekkor kél föl az átok!
Lányomat a' rablók álmomtól messze ragadják;
Vég szava borzasztó siketen, mikor ébredek, akkor
Hangzik el a' sivatagnak ölén. Ordítva, tapodva
Kérdezem a' földet, 's zivatarral válaszol, átkom
Fölveri a' vas eget: villámát küldi, 's nem öl meg! —
Haljatok el ti, kik élők még hallgattatok engem,
De ti kik a' sírban lakozátok, keljetek alvó

Szintelen árnyékok, velem itt töltsétek az éjet,
Míg az utált napnak nem hat kebelébe világa.
Szólt, 's a' szellemapák iszonyodva huzódtak utána,
Fenn sanyarú rémek szilajon röpdösve suhogtak
A' komor éjfélnek, 's hangzó kínoknak örülvén.
Dal kel az erdőkön, és a' deli Hajnal előjő:
Mennyei gyöngyeiben múlodad földi virágok
Mosdanak, és csillog, 's életre vidámodik a' lomb.
Hol zuhogó Terek a' hegyet, és szép völgye' határát
Fölveri álmaiból, ott egymást nézve sötéten
Két idegen lép föl, Csimor, és az ölő szemü Bendeg.
Titkos barlangok' lakozói Koros' vize mellett,
Kik mint tévedező turulok járnak ki rabolni
'S a' puszták' ijedelme nevök, 's éjszíne ruhájok.
Ékes az, és szilaj ifjúság mosolyog ki szemeiből,
Ez haragos lelkét arczán hordozza sötéten,
'S szörnyű tetteivel túl áll java élte határán.
Közttök az elragadott Szűbál, szép árva leánya
Honntalan Artának, bárányként lépdegel, és néz,
'S minden meglebbent árnyéktól várja halálát.
Szólítják; de szavát a' félelem' árja megölte:
Nem felel, a' felelet búsan vagyon írva halálszín
Arczain, és remegő tagjának mindenik ízén.
Még is mintha Csimort látván jobb volna reménye,
Ahhoz jár közelebb, 's kérőleg függ szeme rajta,
És Csimor is hozzá örömest mosolyog le; de Bendeg
Nem türi e' látványt. Mint tengeri szörny az özönből,
Úgy üti föl vad mérge magát egyszerre, 's szemében

Ül az ölő szándék, lángos karikái forogván,
Érti Csimor, 's keze a' boton áll, 's most hirtelenebbül
Mint a' gondolatok, hatalommal előre rohannak
Sombuzogányokkal döngetve halálosan egymást.
A' kis lány, mikor e' viadalt szemlélte, szabaddá
Lőn, 's futa bérczeken, a' félelmek' nyomtalan útain.
Minden másra vakon, csak nem viadalmok' ügyére
Küzdenek a' rablók lobogó dühödéssel azonban,
'S fegyverök, és fejök, és mellök, kopog a' sok ütésben
Bendeg ütötte Csimort legutószor mellben, utána
Bendeget agyban emez, 's mint föld' indúltakor egy bércz,
Úgy rendűlt meg ütésétől a' rettenetes fő.
Felkaczag erre Csimor Szűbált nem látva közelben.
'S mond szilajon: No ugyan volt mit koptatnod erődet.
Hol van az édes lány, a' harmat, az égi virágszál?
Nézd, föld nyelte felét, fele mennybe repűlt el, azonban
Itt van szép nyomain sanyarú árnyékod, öleld meg.
Így szólt, 's még vadan elhangzott hahotája tovább is;
Nem felel erre amaz, de dühűlten fúva haragját,
Lóra kap, és minden bokrot földúlna tövestűl,
Csak hogy az elvesztett Szűbált még vissza kerítse.
Asszonyalak lebegett a' távol déli hegyekben.
Sok keresése után ez tűnt föl előtte, legottan
Arra csavarta lovát; de csalólag el-elvesze a' kép
Lombok alá jutván, 's foszolékony ködnek alája;
Bendeg elő száguld: országokat adna egy áldott
Szép egyenes földért; de hegyet kell másznia, 's keskeny
Úton irígy ágak rángatják tüske karokkal.

Ballag, üget Bendeg, 's ezer arczú tarka jövendő
Háborog elméjén; vágtatna, röpűlne; de késik,
'S a' futamó árvát kegyelem' felhője takarja.
Ballag, üget, mint vad morgó Bika az aldai réten,
'S megleli végre, kit űz; de szilaj paripája megugrik
Hogy közel ér, 's maga elborzad, látvája bosúsan
Nem gyönyörű Szűbált, — az aszott rideg elbori jós nőt;
Most nyilik ajka sötét sírként, 's így dörgi ki átkát:
Oh hogy epednél meg! hát téged' szürke boszorkány,
Téged, aszott féreg, te hegyek' sárkánya, ki hítt le
Tégedet Elborról, hogy most förtelmesen itt állj?
A' ki mohos sziklákat eszel, 's felhőket iszol rá,
Ferde sivány bocskor, ki magas fészkedben üvöltve
Nőszül az ördöggel, ki megett sántítva döczög, 's már
Elfáradt az idő, hogy mersz te megállni, holottan
Gyenge futó lánykát keresek tusakodva? dögölj meg,
'S fald be jövendődet, buzogányom modja: bünös vagy!
Szólt, 's fölemelte botát; de az asszony, egy éktelen óság,
Ellene állt, haja borzadván, 's szeme lángba merűlvén,
'S tarta varázs vesszőt, mellyen bemetélve jövendők'
Képei tüntek elő, jó rossz egymásba zavartan
Mint föveny, és az arany, mint felhő, 's tiszta verőfény.
Ezt suhogatta felé, 's ím a' vész' terhe alá zúg,
A' viharok' szárnyát zápor nehezíti: zuhogva
Hordanak egy tengert, az egeknek régi haragját;
A' hegyek is, kik alatt felhők tolakodva morogtak,
'S ködtelenül láták a' mindig tiszta verőfényt,
Felleg alatt nyögnek, 's szikláikon omlik az árvíz 's a' t.

Jobbítások.

Lap 9. vers 28 rohannó helyett olvasd: *rohanó*
— 21. — 27. szólitja — — *szoritja*
Lap 82. — 5. hallotti — — *halotti*
— 97. — 22. szavarában — — *zavarában*
Lap 105. vers 4. Csapogva helyett *Csapongva* — Lap 111. vers 18. előtten helyett *előttem* — Lap 111. vers 23. áldáz helyett *áldáz* — Lap 112. vers 22. körgés helyett *hörgés*
Lap 125. vers 24. mert helyett *ment* — Lap 129. vers 18. siétön helyett *sietőn*
Lap 133. vers 20. Elpáratolt helyett *Elpártolt* — Lap 140. vers 24. hoszúnak helyett *boszúnak*
Lap 157. vers 8. homolva helyett *homolva* — Lap 159. vers 2. Felszökkenek helyett *Felszökkennek* — Lap 171. vers 15. ot helyett *őt* — Lap 175. vers 19. nyomrúva helyett *nyomorúvá* — Lap 176 vers 21. fölijedjek helyett *fölijedtek* — Lap 177. vers 2. szörzyü helyett *szörnyü*—Lap181. vers 15. bizotsággal helyett *bizottsággal*
Lap 184. vers 1. sivnek helyett *szívnek* — Lap 184. vers 10. mideneket helyett *mindeneket* — Lap 186. vers 6. szürnyetegek helyett *szörnyetegek* — Lap 186. vers 10. Torvaj helyett *tolvaj* — Lap 187. vers 13. rettendőben helyett *rettentőbben*
Lap 229 vers 15. kiséretni helyett *kísérteni* — Lap 234. vers 16. nsgy helyett *nagy* — Lap 234. vers 23. ablakban helyett *alakban* — a' 335dik lapszám helyett 235. —Lap 239. vers 11. bécséről helyett *becséről* — Lap 240. vers 5. csékely helyett *csekély* - Lap 246. vers 22. szebme helyett *szembe*—Lap 249. vers 26. szásszor helyett *szászszor* — Lap 250. vers 20. hallgatt helyett *hallgat* — Lap 254. vers 27. Egysyersmind helyett *Egyszersmind* — Lap 255. vers 25. szirttörredéket helyett *szirttöredéket*
Lap 269. vers 24. halalmas helyett *hatalmas* — Lap 270. vers 23. nymozván helyett *nyomozván* — Lap 273. vers 27. gyöynörü helyett *gyönyörű* — Lap 276. vers 10. szörnyegetek' képet helyett *szörnyetegek'* képét — Lap 280. vers 1. telpeedve helyett *telepedve*
Lap 283. vers 25. Handadúr helyett *Hadadúr* — Lap 289. vers 16. lelhet helyett *kelhet* — Lap 289. vers 26. égbeldi helyett *égbeli* — Lap 289vers 28. borutlan helyett *borultan* - Lap 290. vers 3. gyönyökre helyett *gyöngyökre*
Lap 298. vers 9. kesceresének helyett *keresének* — Lap 299. vers 6. hir helyett *hír* — Lap 300. vers 19. Engediben helyett *Engadiban* — Lap 308. vers 17. modja helyett *mondja.*

PH
3360
A3
1833

Vorosmarty, Mihaly
Vorosmarty Mihal' kisebb hos koltemenyei

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET
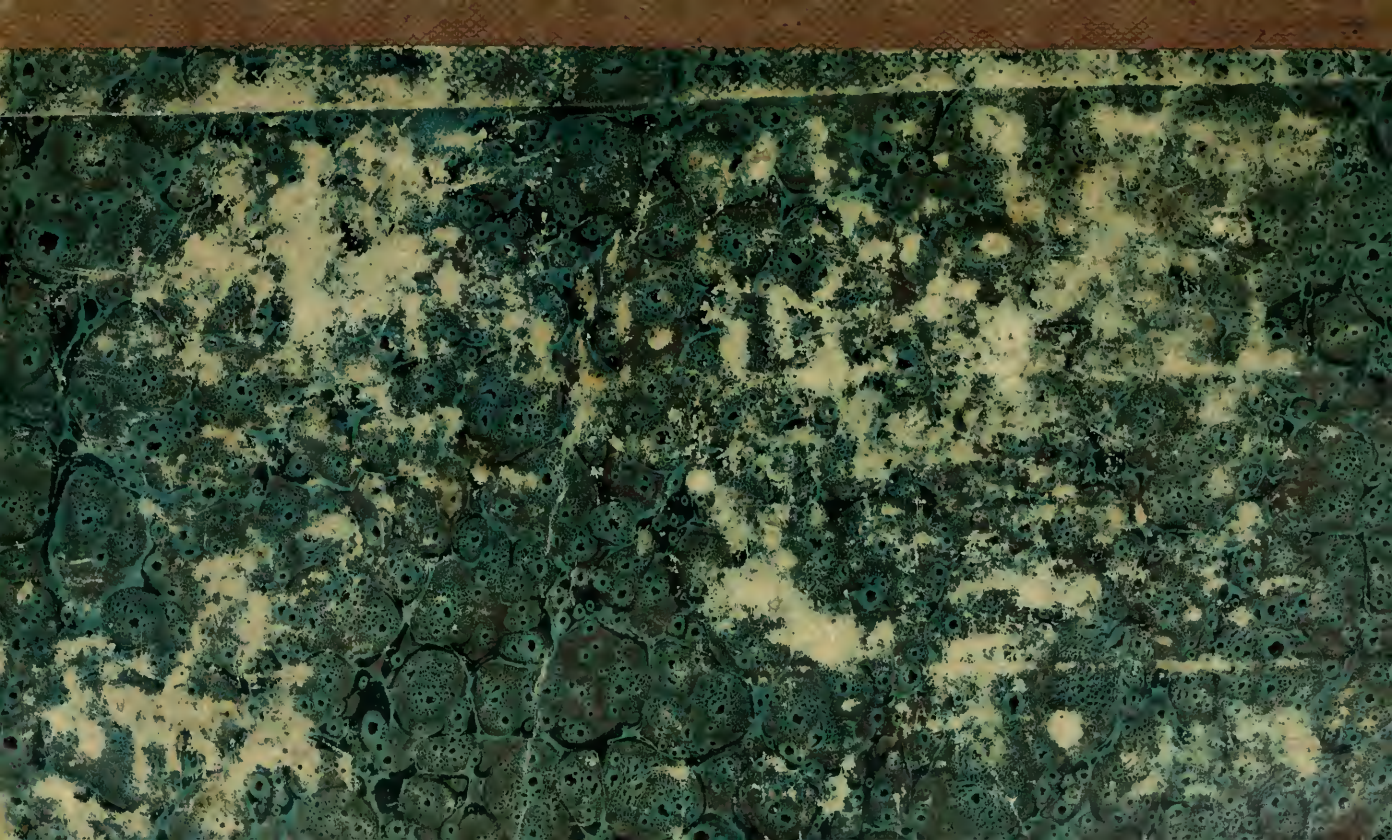
UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY